UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

POLITICI ŞI STRATEGII ÎN GESTIONAREA CONFLICTUALITĂȚII

SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ŞTIINȚIFICE
CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
A CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE
- 20-21 NOIEMBRIE 2008, BUCUREŞTI -

VOL. 4
ORGANIZAȚII ŞI STATE CA ACTORI AI SECURITĂȚII

Coordonator: dr. Constantin MOŞTOFLEI

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREŞTI, 2008

***Moderatori**:*
CS I dr. Constantin MOŞTOFLEI
CS I dr. Grigore ALEXANDRESCU

Comitet ştiinţific:
Dr. Nicolae DOLGHIN
CS I dr. Grigore ALEXANDRESCU

Secretar ştiinţific:
CS Vasile POPA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
POLITICI ŞI STRATEGII ÎN GESTIONAREA CONFLICTUALITĂŢII (2008, Bucureşti)
Politici şi strategii în gestionarea conflictualităţii: 20-21 noiembrie 2008, Bucureşti/ Universitatea Naţională de Apărare „Carol I". - Bucureşti: Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", 2008
5 vol.
ISSN 2065 - 1244

Vol. 1: coord.: Constantin Moştoflei.
ISSN 2065 - 1244

I. Moştoflei, Constantin (coord.)
II. Universitatea Naţională de Apărare „Carol I" (Bucureşti)

355.45(498)063

Coperta:Elena PLEŞANU

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiţia precizării sursei

- Responsabilitatea privind conţinutul revine în totalitate autorilor.

ISSN 2065 - 1244

CUPRINS

STADIUL REALIZĂRII OBIECTIVELOR FORŢEI LA NIVEL NAŢIONAL
Crăişor-Constantin IONIŢĂ *9*

PROCESUL DE PLANIFICARE STRATEGICĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI
Crăişor-Constantin IONIŢĂ *19*

PRINCIPALELE ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE DE SECURITATE ŞI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAŢIILOR MULTINAŢIONALE
Petru PAH *33*

ROLUL NATO ÎN PROTECŢIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE ENERGETICE. IMPORTANŢA ŞI AVANTAJELE COOPERĂRII INTERNAŢIONALE
Tiberiu TĂNASE
Ana-Maria PORUMBIŢĂ *48*

ASPECTE PRIVIND ORGANIZAŢIILE MILITARE ŞI PARAMILITARE ALE REPUBLICII ISLAMICE A IRANULUI
Sorin APARASCHIVEI *63*

UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI GESTIONAREA CONFLICTELOR
Savu ROTĂRESCU *72*

ACTORII NON-STATALI ŞI INFLUENŢA LOR ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE ÎN SECOLUL XXI - Studiu de caz referitor la confruntările militare dintre Hezbollah şi armata israeliană din vara anului 2006 -
Gheorghe VIŞAN *81*

LECŢII ÎNVĂŢATE PRIVIND ACTIVITĂŢILE DE INFORMAŢII PE TIMPUL SUMMIT-ULUI NATO-2008
Ionel GOIAN *92*

ELEMENTE DE PUTERE ŞI SECURITATE ENERGETICĂ A STATULUI ROMÂN
Teodor INCICAŞ *100*

ROLUL CONSILIULUI EUROPEI ÎN SOLUŢIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE REFERITOARE LA DREPTURILE OMULUI
Dr. Ion DRAGOMAN
Anelis-Vanina ISTRĂTESCU *115*

ORGANIZAŢIILE INTERNAŢIONALE ŞI SECURITATEA NAVALĂ
Dr. Romulus HÂLDAN *125*

MANAGEMENTUL CONFLICTELOR ÎN ORGANIZAŢIA MILITARĂ
Ionel STOICA *136*

ROLUL NATO ÎN ASISTAREA DEZASTRELOR
Cornel OPRIŞA *153*

NOUA VIZIUNE A ALIANȚEI PRIVIND ROLUL SĂU ÎN CONTRACARAREA RISCURILOR ŞI AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII GLOBALE
Tiberiu TĂNASE
Roxana OPREA *167*

INCERTITUDINILE MECANISMULUI GLOBAL-REGIONAL DE SECURITATE
Dr. Paul DUȚĂ *186*

SCENARII ALE COOPERĂRII CONSILIULUI DE SECURITATE CU ORGANIZAȚIILE REGIONALE
Dr. Paul DUȚĂ *195*

ELEMENTE DE COMPLEMENTARITATE ÎN RĂSPUNSUL LA PROVOCĂRILE COMUNE ALE FORȚEI DE RĂSPUNS NATO ŞI GRUPURILOR TACTICE DE LUPTĂ ALE UNIUNII EUROPENE
Lucian MAFTEI *211*

ROLUL O.S.C.E. ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR REFERITOARE LA PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI
Dr. Ion DRAGOMAN
Alin BODESCU *219*

CONCURENȚA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI ROMÂNIA
Dr. Eduard IONESCU *228*

INSTITUȚIILE ŞI ORGANIZAȚIILE CU ATRIBUȚII PE LINIA PROTECȚIEI CIVILE ÎN ROMÂNIA, ACTORI DE SECURITATE PE PLAN INTERN
Dr. Virgil SURDEANU
Pavel BĂLTARU *234*

CADRUL DOCTRINAR GENERAL ŞI SPECIFIC AFERENT INTEGRĂRII OPERAȚIONALE DEPLINE A ARMATEI ROMÂNIEI ÎN NATO
Dr. Emil CHEȚE
Aurelian RAȚIU *238*

TRANSFORMAREA ARMATEI ROMÂNIEI LA NIVELUL MANAGEMENTULUI APĂRĂRII. RESURSELE UMANE
Aurelian RAȚIU *249*

DE LA SECURITATEA UMANĂ CĂTRE CEA NAȚIONALĂ PRIN CEA COLECTIVĂ
Mirela ATANASIU *256*

SECURITATEA NAȚIONALĂ ŞI COMUNITATEA DE INFORMAȚII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ
Dr. Paul HURMUZ *264*

GEORGIA – PARTE INTEGRANTĂ A AREALULUI POLITIC, ECONOMIC ŞI CULTURAL EUROPEAN
Claudiu Ionel PASĂRE
Flaviu George PREDESCU *283*

RELAȚIA NATO – UE
Daniel MARIN *292*

RISCURI CONTEMPORANE ÎN VIZIUNEA NATO ŞI UE
Marius - Constantin RALEA
Mihai DEMIAN..... 298

PRINCIPALELE ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE DE SECURITATE ŞI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAŢIILOR MULTINAŢIONALE
Petru PAH..... 315

INDEX DE AUTORI..... 330

SECȚIUNEA A IV-A
ORGANIZAȚII ŞI STATE
CA ACTORI AI SECURITĂȚII

STADIUL REALIZĂRII OBIECTIVELOR FORȚEI LA NIVEL NAȚIONAL

Crăişor-Constantin IONIȚĂ*

Romania plays a significant role in security and stability at the crossroad of four European geostrategic areas: Central-Europe, Southern Europe, the Black Sea Area and Caspian resources corridor, which connect us further to Caucasus and Central Asia.

Our national security efforts are focused on the contribution to both regional and global security, based on democratic principles and values. In this respect we are currently involved in the development of cooperative security networks, which are based on interlocking initiatives in SE Europe, as well as multilateral cooperation initiatives, in order to participate in building confidence, security and counter-measures against the risks and challenges in the region.

As a NATO and EU member, Romania has gained and plays its role in the regional peace and stability. It's worth noting that Romania has already become involved in EU initiatives undertaken in the realm of defence and security. Membership of UN and OSCE adds to Romania more relevance into the actual geostrategic context.

Our commitments to both NATO and EU, have driven us to a reconsideration of the total amount of national forces involved in missions abroad and to the appearance of the legal framework and the process of generating such forces when NATO and EU ask for them.

The national involvement into the NATO Defence Planning, especially the Force Goals and 2010 EU Headline Goal provided to us the necessity to rethink the whole package of forces and to take a unique decision of projecting a single one package for all those commitments.

Introducere

România, ca stat membru NATO şi al UE este şi va fi un pilon al stabilității zonale şi regionale, un participant activ la asigurarea şi dezvoltarea mediului de securitate, deci implicit un actor activ al construcției arhitecturii europene şi euroatlantice.

Pentru a fi un astfel de actor activ, România este obligată să participe cu forțe şi capabilități la operațiile desfăşurate de cele două organizații. De altfel, prezentarea acestei participări, alături de stadiul îndeplinirii obiectivelor forței, este şi tematica majoră a comunicării mele, iar accentul deosebit am să-l pun pe procesul de constituire a pachetului de forțe național.

Tematica pe care o voi prezenta, se înscrie în cadrul general referitor la contribuția militară a României la arhitectura de securitate europeană şi euroatlantică şi reprezintă o sinteză a realităților internaționale şi a responsabilităților asumate de România prin aderarea la NATO şi UE.

Statutul de membru NATO şi UE consolidează profilului strategic al României de furnizor regional şi global de securitate, ceea ce reprezintă unul din obiectivele prioritare ale politicii naționale de securitate şi apărare, precum şi un obiectiv funadamental al politicii externe româneşti. În acest context, pentru susținerea priorităților strategice ale țării noastre, este necesară transformarea Armatei României

* **Colonel, Master în studii militare, în prezent doctorand, Direcția Planificare Strategică/Statul Major General**

într-o structură modernă, redusă, profesionalizată, echipată adecvat, dislocabilă, interoperabilă, cu capacitate de autosusținere şi de protecție multidimensională, cu o conducere flexibilă, care, pe baza informațiilor şi datelor optime, să ia decizii în timp scurt şi capabilă să execute întreaga gamă de misiuni, de la misiuni de luptă de înaltă intensitate la stabilizare şi reconstrucție, precum şi în cadrul eforturilor de combatere a terorismului şi proliferării ADM.

După cum bine se ştie, armata reprezintă unul din instrumentele de realizare a intereselor naționale, precum şi un mijloc de îndeplinire a obiectivelor politicii de securitate şi externe a țării. "...o continuare a politicii cu alte mijloace", afirma cunoscutul teoritician militar german Carl von Clausewitz.

Pentru a sublinia legătura dintre politică şi apărare, s-a demarat, anul trecut, dezbaterea la nivel de grup de lucru interdepartamental cu privire la nivelul de ambiție militară a României, ca parte a unui nivel de ambiție național mai larg. Acest nivel de ambiție cuprinde şi contribuția la nivelul euro-atlantic de ambiție, precum şi la cel european

Autoritățile NATO traduc nivelul de ambiție (LoA) în forțe şi capabilități, solicitate națiunilor prin Propuneri de Forțe (FPs), în cadrul Procesului de Planificare a Forței (Force Planning Process). Astfel, contribuția României la realizarea nivelului de ambiție al NATO (LoA) constă în îndeplinirea angajamentelor asumate prin Obiectivele Forței (FGs), angajamente transpuse în oferta de forțe pentru NATO. Aceste forțe sunt incluse în structura de forțe dislocabile şi sunt destinate participării la apărarea colectivă a Alianței (art. 5) (inclusiv participarea la Forța de Răspuns a NATO - NRF) şi la operații de răspuns la crize (non-art.5).

Autoritățile UE traduc nivelul de ambiție (LoA) în forțe şi capabilități, solicitate națiunilor prin Catalogul de cerințe, în scopul îndeplinirii Obiectivului Global, care vizează realizarea capacității militare a UE pentru gestionarea crizelor, oriunde pe glob. Contribuția României la realizarea nivelului de ambiție al UE constă în îndeplinirea angajamentelor asumate pentru îndeplinirea Obiectivului Global, angajamente transpuse în oferta de forțe pentru UE, cuprinsă în Catalogul de forțe al UE. Aceste sunt forțe dislocabile destinate participării la operații de management al crizelor.

1. Realizarea obiectivelor forței în vederea participării la Forța de răspuns a NATO (NRF)

Conceptul privind Forța de Răspuns NATO a fost inițiat la Summit-ul de la Praga, cu scopul de a se crea o forță capabilă să execute, independent sau în cadrul unei grupări de forte, intreg spectrul de misiuni al Alianței. Inființarea forței a fost aprobată în reuniunea ministerială din iunie 2003, ulterior fiind elaborate standardele generale, procedurile şi criteriile de certificare.

Începând cu 15.10.2003, NRF s-a constituit şi dezvoltat gradual, imediat după aprobarea Conceptului Comprehensiv al NRF (MC 477) şi a Planului de Implementare (2108.07/SHPRX/03-98897).

Prima Conferință de Generare a Forței (FGC) s-a desfăşurat în iulie 2003 (pentru NRF 1 şi NRF 2). NRF 1 a fost în „stand-by" în perioada 15.10.2003-13.01.2004 iar NRF 2 în perioada 14.01- 27.06.2004.

La data de 13.10.2004, cu ocazia reuniunii informale a miniştrilor apărării din țările NATO, a fost declarată realizarea Capacității Operaționale Inițiale (IOC) cu NRF 3.

Conform Planului Detaliat de Implementare a NRF, realizarea Capabilității Operaționale Depline/FOC a fost declarată la Summit-ul de la Riga, în octombrie 2006, odată cu operaționalizarea NRF 7.

Forța de Raspuns NATO este constituită dintr-un pachet de forțe întrunite (vezi fig. 1), multinaționale şi rapid dislocabile, pregătite, antrenate şi certificate pentru îndeplinirea misiunilor încredințate. Forța de Răspuns NATO are în compunere elemente aparținând structurii de forțe NATO sau puse la dispoziție de națiuni NATO, ăn funcție de misiunea desemnată. Forța este gata sa actioneze in teatru la scurt timp de la notificare (5-30 zile NTM) şi să se autosusțină în operație până la 30 zile sau mai mult, in cazul reaprovizionării.

NRF trebuie să fie capabilă să îndeplinească misiuni atât independent, cât şi alături de alte forțe, în toată gama de operații a NATO. Folosirea acestora trebuie să fie fără restricții/limitări (caveats) naționale. Toate forțele din pachetul NRF trebuie să fie capabile să opereze în mediu unde există pericolul utilizării de arme CBRN.

Misiunile NRF trebuie să raspundă, îin principal, cerințelor legate de reacția rapidă a Alianței la dezvoltarea unei situații de criză, într-o zonă de interes. În acest sens, forța este capabilă să îndeplinească următoarele misiuni:

a) acționând ca forță de sine stătătoare în operații de răspuns la crize precum: operații de evacuare a necombatanților (NEO); sprijinul gestionării urmărilor efectelor folosirii armelor de nimicire în masă sau a unei crize umanitare; operații de răspuns la criză, inclusiv cele de menținere a păcii; sprijinul operațiilor de luptă împotriva terorismului; operații de embargo;

b) acționând ca forță precursoare/inițială care să asigure intrarea forțelor principale în teatru, cu sau fără sprijinul națiunii gazdă;

c) acționând ca forță demonstrativă, în sprijinul acțiunilor diplomatice, pentru rezolvarea unei crize.

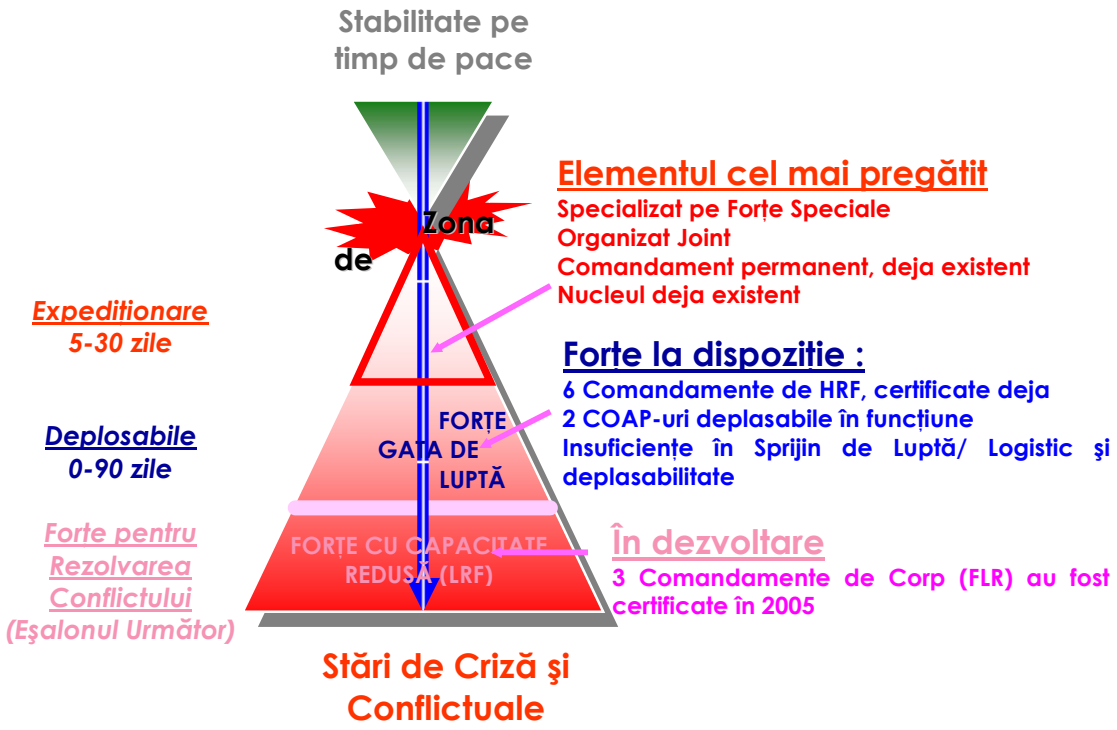

Figura nr.1. Locul şi rolul NRF în cadrul structurii de forțe a NATO

Principiul multinaționalității este avut în vedere la toate nivelurile de comandă şi în toate tipurile de forțe, dar fără afectarea eficienței NRF. Comandamentele şi forțele se rotesc, în „stand-by", după principii bine definite în cadrul Alianței. Astfel, Comandamentul Întrunit (DJTF HQ), cele ale componentelor aeriană (ACC) şi maritimă (MCC) vor fi rotite la 1 an. Cel al componentei terestre (LCC) va fi rotit la 6 luni. Forțele vor fi rotite la 6 luni.

Acestea vor fi pregătite şi certificate în cadrul sistemului de certificare stabilit în cadrul NATO şi descris în IMSM-384-04 „Sistemul de certificare pentru NRF". Forțele şi capabilitățile alocate de națiuni pentru NRF nu vor putea fi retrase din pachet decât în circumstanțe extraordinare.

Componenta terestră a NRF, de nivel brigadă întărită, provine din cele 6 corpuri de armată rapid dislocabile (NRDC) şi 3 corpuri de armată cu capacitate redusă (FLRC), puse la dispoziție de către națiuni. Deci unul din elementele acestor corpuri va fi permanent gata de luptă.

Componenta navală a fost definitivată la 20.05.2005, prin redimensionarea fostelor elemene navale aliate staționate permanent în Marea Britanie şi Italia. Astfel, cele 2 Standing Naval Force Mediteraneea and Standing Naval Force Atlantic s-au transformat în Standing NRF Maritime Group (SNMG) 1 şi 2 care au în compunere, la pace, 6 distrugătoare/fregate (la criză şi război 10) şi 1 navă auxiliară de reaprovizionare logistică (AOR). Din acestea una este nava comandă.

Un alt element al componentei navale îl repretintă cele 2 Standing NRF Mine Countermeasures Groups (SNMCMG) 1 şi 2, alcătuite din 6 nave de minare-deminare (MCMV) şi o navă de comandă şi sprijin logistic (MCCS). Aceste elemnte ale

componentei navale se vor roti la 1 an şi vor avea 2 perioade de ieşiri în mare pe an a câte 3-4 săptămâni.

Alte unităţi care port constitui elemente ale componentei navale mai pot fi submarinele şi aviaţia navală.

România şi-a anunţat participarea cu forţe începând cu NRF 3, care a fost în „stand-by" în perioada 28.06.2004-14.01.2005. Pentru anul 2007, prin MEMORANDUM-ul M/S 978 din 14.11.2006, au fost aprobate următoarele efective:

a) **NRF 8** (11.01 – 30.06.2007): 1 Dn.Art.Terestră; 1 Pl. Dec. Uş. NBC; 1 Ech.Colect.Date pe Câmpul de Luptă; 1 Ech. HUMINT; 1 Ech. An. Geo. a Terenului; Pers. de stat major (FA); 1 Ech. Coord. Aerodrom; Pers. de logistică (FN); 1 Ech. PSYOPS; 1 Ech. CI;

b) **NRF 9** (iulie '07 – ianuarie '08): 1 Ech.Colect.Date pe Câmpul de Luptă; 1 Ech. An. Geo. a Terenului; 1 Pl. Dec. Uş. NBC; 2 Ech. CI; 1 Ech. PSYOPS.

Prin acelaşi memorandum, s-a transmis la NATO situaţia cu posibilităţile participării României cu forţe la NRF pentru 2008 – 2013. Ceea ce este de subliniat, o reprezintă creşterea substanţială pe care o întrevedem în perioada următoare, îndeosebi noile contribuţii sau sporirea aceluiaşi tip de subunităţi:

a) **2008:** 1 Ech.Scafandri EOD – NRF 10; 1 Gp Op.Spec. – NRF 11; *1 B.Mc.(de manevră) – NRF 11*;

b) **2009:** 1 Cp.Cc – NRF 12; 3 El. CSAR – NRF 12;

c) **2010:** 1 Det. CI – NRF 14; 1 Gp. HUMINT (x 4 Ech.) – NRF 14; 1 Cp. PM; 1 Av. C-130 – NRF 15;

d) **2011:** 1 Fregata (capabilităţi limitate) – NRF 16; 2 Ech.Ta. PSYOPS – NRF 17; 1 Pl. EOD – NRF 17; 1 Ech. Control a Mişc. – NRF 17;

e) **2013:** 1 Cp. Dec. Uş. – NRF 20; *1 Cdm. Bg. + CS + CSS – NRF 21*.

2. Realizarea obiectivelor forţei pentru participarea la Grupul de luptă european (EUBG)

Conceptul BG a fost adoptat în anul 2004 şi reprezintă principala modalitate de dezvoltare a capabilităţilor de reacţie rapidă la situaţiile de criză, în acord cu prevederile Headline Goal - HLG 2010.

Ideea unei capacităţi militare de dimensiuni mici, cu mobilitate şi capacitate de luptă ridicate, gata de intervenţie în timp scurt în situaţii de criză pentru interesele de securitate ale UE, a fost lansată pentru prima dată la Summit-ul franco-britanic de la Le Tourquet din 4 februarie 2003. Ulterior, conceptul a fost dezvoltat prin implicarea şi a Germaniei, iar experienţa UE din vara anului 2003, constând în Operaţiunea ARTEMIS în RD Congo, a fost luată în considerare şi a condus la conturarea ideii de unităţi rapid desfăşurabile cu o componenţă de aproximativ 1500 de militari.

La 1 ianuarie 2005 a fost declarată capacitatea operaţională iniţială, iar la începutul anului 2007, a fost realizată capacitatea finală (FOC).

Începând cu anul 2005, au loc conferinţe semestriale de coordonare pentru problematica BGs (ultima a avut loc pe 03 mai 2007) prin care sunt anunţate angajamentele statelor membre în acest domeniu.

Conceptul BG prevede principalele caracteristici, standardele şi modalităţile de generare şi angajare a acestor capabilităţi de reacţie rapidă:

a) Dimensiune: nivelul este de batalion întărit (aprox. 1.500), incluzând elemente de sprijin de luptă şi sprijin logistic, la care se adaugă capacităţile de transport strategic (dislocare în 5-10 zile) şi de susţinere în teatru (30-120 de zile).

b) Constituire: se bazează pe principiul multinaţionalităţii şi pot fi formate pe bază naţională sau prin aranjamente multinaţionale (naţiune-cadru sau coaliţie de state membre). Statele terţe pot participa, de asemenea, la constituirea acestor formaţiuni.

c) Opţiuni de comandă şi control:

- cu recurs la mijloacele şi capacităţile NATO;
- autonom - o misiune autonomă necesită identificarea Comandamentului Operaţional – OHQ (fie din cele 5 puse la dispoziţie de Marea Britanie, Franţa, Germania, Italia şi Grecia – opţiune principală, ori Centrul de Operaţii – OPSCEN din cadrul EUMS – ultim resort, în sepcial pentru operaţii civil-militare comune, de mică amploare).

d) Misiuni: în special misiuni ale forţelor luptătoare în domeniul gestionării crizelor, dar aceste forţe pot fi utilizate pe întreg spectrul de misiuni de tip Petersberg precum şi în cele definite în cadrul Strategiei de Securitate Europeană (ESS).

e) Mobilizare şi dislocare: 5–10 zile; toate componentele unui pachet BG (inclusiv Comandamentul Forţei - FHQ) trebuie să poată fi mobilizate şi dislocate în teatrul de operaţii, indiferent de locaţia acestuia.

Tipologia de constituire a unui Grup de Luptă are la bază forţe de dimensiuni reduse, dar credibile din punct de vedere al eficienţei militare. Este rapid dislocabil, capabil de acţiuni independente sau ca forţă de prim impact în faza iniţială a unei operaţii militare extinse. Are dimensiunea unui batalion, consolidat cu elemente de sprijin de luptă şi unităţi logistice, precum şi capacităţile necesare de transport aerian şi naval. Are la bază principiul multinaţionalităţii. Poate fi constituit atât pe principiul „naţiune cadru", cât şi ca o coaliţie multinaţională de state membre, dar cu respectarea condiţiilor de interoperabilitate şi eficienţă militară. De asemenea, pot participa state în curs de aderare, candidate sau state terţe. Un Grup de Luptă trebuie să fie asociat, în prealabil, cu un comandament al forţei. Trebuie să fie capabil să se autosusţină în teatru pentru 30 de zile, cu extensie până la 120 de zile.

Din perspectiva procesului decizional, nivelul de ambiţie al UE vizează adoptarea deciziei privind lansarea unei operaţii în termen de 5 zile, forţa urmând să fie dislocată în teatrul de operaţii în maxim 10 zile de la aprobarea de către Consiliu a conceptului misiunii.

În principiu, Grupurile de Luptă au o configuraţie similară, chiar dacă există particularităţi (e.g. grup de luptă amfibiu sau vânători de munte). Structura acestuia se bazează pe un batalion de infanterie motorizată (vezi fig.2), compus din trei sau patru companii, un comandament al forţei (FHQ) şi o companie logistică. Batalionului îi sunt ataşate diferite unităţi specializate (geniu, apărare antiaeriană, recunoaştere) capabile să ofere sprijin de luptă în caz de nevoie, dar şi unităţi de sprijin logistic (medical, mentenanţă, transport) Procesele de operaţionalizare, certificare şi instruire sunt responsabilitate naţională, dar se derulează în baza standardelor şi criteriilor formulate de Uniunea Europeană (similare cu cele ale NATO).

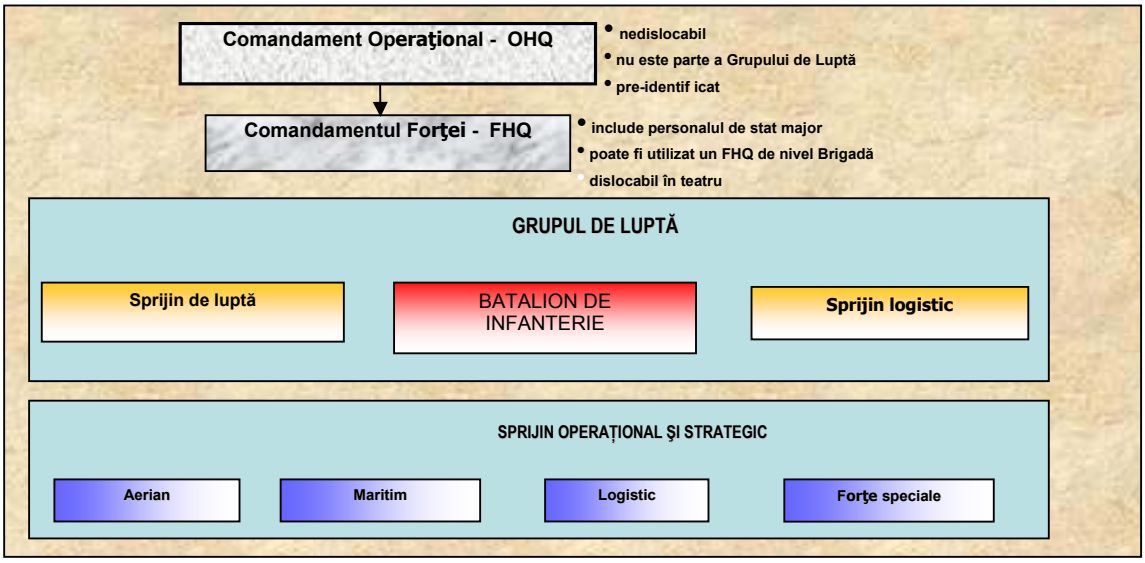

Figura nr. 2. Organizarea, de principiu, a unui EUBG

Misiunile cărora Grupurile de Luptă trebuie să le răspundă - cele de tip Petersberg, plus cele din Strategia de Securitate Europeană şi Obiectivul Global 2010 - acoperă 5 scenarii: 1. asistență umanitară; 2. evacuare; 3. prevenirea conflictelor; 4. stabilizare şi reconstrucție (include consiliere militară pentru țări terțe şi reforma sectorului de securitate); 5. separarea părților prin forță (misiuni de luptă de înaltă intensitate).

Începând cu 1 ianuarie 2007, UE va avea capacitatea operațională deplină pe această dimensiune, care implică posibilitatea derulării simultane a două operații militare utilizând Grupurile de luptă, pe toată gama celor 5 scenarii. În acest sens, a fost conceput un mecanism prin care 2 astfel de structuri să se afle, în permanență, în stand-by pentru o perioadă de 6 luni. Din perspectiva procesului de generare a pachetelor de forțe, sunt organizate conferințe semestriale de coordonare, în cadrul cărora se realizează planificarea ofertelor pe un orizont de 5 ani. Conform Conferinței de Coordonare de pe 27-28 octombrie 2006, au fost anunțate contribuții din partea a 24 state membre, 1 stat candidat (Turcia) şi 1 stat terț (Norvegia) privind constituirea a 14 Grupuri de Luptă, în perioada 2007- 2010.

Dorința de participare a României în cadrul inițiativelor de constituire a capacităților de apărare Grupurile Tactice de Luptă (Battle Groups-BGs) ale UE s-a concretizat încă din 2005, când nu eram încă stat membru. Astfel, la 23.05.2005 a fost semnată Scrisoarea de Intenție privind participarea României la un BG italian, împreună cu Turcia, BG care urmează să fie în stand by în sem. II / 2010 (contribuție: 1 companie de infanterie, 1 pluton CIMIC, 1 echipă PSYOPS, ofițeri de stat major), iar la 21.11.2005 a fost semnată, la Atena, Scrisoarea de Intenție cu Grecia.

România participă cu forțe la două Grupuri Tactice de Luptă: în semestrul II 2007, împreună cu Grecia, Bulgaria, Cipru (BG HELBROC) şi în semestrul II /2010, împreună cu Italia şi Turcia (BG Italia).

Cu ocazia reuniunii miniştrilor apărării din statele membre UE şi în curs de aderare (13-14.11.2006) a fost semnat Acordul Tehnic aferent operaționalizării BG condus de Grecia. Anul acesta este în curs de analiză şi semnare proiectul de Acord Tehnic pentru BG condus de Italia, în 2010.

România participă la BGs cu forțe de nivel pluton/companie, după cum urmează:

BG HELBROC

- GRC, BGR, ROU, CYP
- sem.II/2007
- ROU cu :
  - 1 Plt. NBC
  - 1 echipă PSYOPS
  - ofițeri de stat major

BG Italia

- ITA, TUR, ROU
- sem.II/2010
- RO cu :
  - 1 Cp. I.
  - 1 Pl. CIMIC
  - 1 echipă PSYOPS
  - ofiteri de stat maior

3. Procesul de constituirea a pachetului național de forțe

Structurile pe care Armata României le poate angaja în misiuni în afara teritoriului statului român în cadrul NRF şi EUBG fac parte din pachetul de forte angajat față de NATO şi UE şi în mod excepțional din cadrul altor structuri.

Pentru îndeplinirea acestor misiuni vor fi angajate structuri din cadrul categoriilor de forțe şi specialităților militare specifice Armatei României, inclusiv forțele pentru operații speciale, cu tehnica şi echipamentele militare aferente. În acest context, o mai mare atenție va fi acordată elementelor specializate în cooperarea civili-militari, operații psihologice şi relații publice. Tipurile de structuri militare, nivelul de încadrare şi echipare al acestora, pentru a putea fi angajate de România în misiuni în afara teritoriului statului național, vor corespunde cerințelor NATO şi UE elaborate în acest sens.

Planificarea întrebuințării forțelor la misiuni în afara teritoriului statului român, se execută potrivit cerințelor proceselor aliate de generare a forțelor, descrise în directivele organizațiilor sub egida cărora se desfăşoară operațiile.

Prin Procesul de generare a forței se asigură aplicarea următoarelor principii:

a) abordarea pro-activă, care presupune: documentele cu cerințele misiunii la nivel operațional se elaborează din timp pentru a constitui o bază utilă în discuțiile privind contribuțiile naționale; națiunea conducătoare trebuie să fie identificată din timp.

b) abordarea pe termen scurt şi pe termen lung, care presupune ca toate concepțiile de operații să definească clar, factorii de risc, durata operației, obiectivul final dorit, condițiile şi modul de retragere din teatru.

c) corelarea între obiectivele operaționale şi forțele declarate, care presupune ca prin Procesul de Planificare a Forței trebuie să fie asigurate suficiente forțe, pentru a permite Alianței gestionarea situațiilor de criză.

d) asigurarea de suficiente mijloace de sprijin logistic care să permită susținerea forțelor în teatrele de operații.

e) asigurarea raportului ***DE CEL PUȚIN 1/3*** la rotirea forțelor în teatrele de operații.

Participarea la NRF reprezintă unul din obiectivele Strategiei de întrebuințare şi implică: participarea la misiuni conform deciziilor Consiliului Nord-Atlantic; realizarea operaționalizării pachetului de forțe angajate pentru NRF, la termenele stabilite, şi menținerea capacității operaționale a acestora; asigurarea respectării principiului NATO de „participare echitabilă la misiuni"; prezentarea în cadrul Conferinței Globale de Generare a Forței, a ofertei de forțe pe o perioadă de 2-4 ani.

Pachetul de forțe pentru NRF se constituie în urma derulării procesului de afiliere a forțelor prin participarea la Procesul de Generare a Forței de Răspuns a NATO. Din cadrul pachetului național de forțe declarate la NATO se selecționează comandamentele şi forțele dislocabile, care se constituie într-un pachet cu o structură specifică îndeplinirii unei operații militare, cu preponderență sub incidența art. 5 din Tratatul Organizației Atlanticului de Nord. Acest proces presupune o instruire comună a structurilor nominalizate în cadrul pachetului, care să permită forțelor parcurgerea întregii game de activități specifice atingerii capabilităților operaționale finale.

Participarea la misiunile UE (tip „Petersberg") şi în cadrul Grupurilor Tactice de Lupta ale Uniunii Europene (UE Battle Groups) reprezintă un alt obiectiv al Strategiei de întrebuințare şi constă în stabilirea unui pachet de forțe care să îndeplinească: misiuni umanitare şi de salvare, de menținere a păcii, misiuni ale forțelor combatante pe timpul derulării unor operații de management al crizelor, inclusiv de impunere a păcii, combaterea terorismului.

Forțele puse la dispoziție în cadrul EUBG fac parte din pachetul de forțe destinate UE ce se stabilesc prin Chestionarul Obiectivului Global (HGQ)-2010). În luna ianuarie 2006 au fost elaborate şi aprobate memorandumul cu oferta de forțe a României destinată UE, Dispoziția comună a SMG şi DPAP privind completarea şi a fost constituit grupul de lucru la nivelul MAp pentru completarea HGQ.

Specialişti militari ai SMG şi categoriilor de forțe au participat, în perioada ianuarie-februarie 2006, la instruirea organizată de EUMS în vederea completării HGQ-2010. Oferta României se va menține la nivelul a două batalioane şi va fi mărită la două brigăzi după anul 2010. HGQ-2010, aprobat de Consiliul de Planificare a Apărării la nivelul SMG, a fost transmis în luna martie 2006 la EUMS, prin intermediul RMR la NATO şi UE.

În perioada mai-iunie 2006 a avut loc completarea fişelor de verificare a forțelor oferite UE şi transmiterea acestora la EUMS. În luna octombrie 2006 a avut loc dialogul de clarificare privind oferta de forțe a României, la care au participant reprezentanți ai J5/SMG, DPAP/MAp şi RMR la NATO şi UE. În luna ianuarie 2007, oferta de forțe a României a fost inclusă în Catalogul de Forțe al UE (FC-07).

Concluzii

Națiunile contributoare cu forțe pentru NRF sunt obligate să asigure pregătirea acestora conform cerințelor minime prevăzute în anexe, înainte de punerea forțelor la dispoziție (pregătire națională). Cu 6 luni înainte de stand-by period, forțele şi statele

majore desemnate desfăşoară un program de pregătire întrunită sub comanda comandanților strategici stabiliți.

Comandanții la nivel tactic vor efectua evaluări ale forțelor la începutul perioadei de pregătire şi pe timpul desfăşurării acesteia, certificarea finală a NRF fiind acordată de SACEUR.

Responsabilitățile privind certificarea, pregătirea, antrenarea şi menținerea stării de pregătire pentru luptă (readiness) a NRF revin comandanților la nivel tactic, operativ şi strategic, pentru forțele aflate în subordine. Aceştia dispun de o mare varietate de mijloace pentru evaluarea starii de pregătire şi îndeplinirea cerințelor standardelor, precum: rapoartele privind starea de pregătire pentru luptă, sistemul de certificare, concluziile după activitățile de pregătire, desfăşurarea unor exerciții destinate acestui scop

Ca stat membru NATO şi UE, România continuă să fie un pilon al stabilității regionale şi globale, un participant activ cu forțe la misiunile/operațiile de menținerea păcii din Balcani, Asia Centrală, Orientul Mijlociu, cât şi în cadrul inițiativelor regionale, inclusiv în zona Mării Negre.

Ca stat membru NATO şi UE, România trebuie să fie în măsură să participe alături de parteneri, la misiuni în afara teritoriului statului român, într-un mediu multinațional, în cadrul celor două alianțe, a unor coaliții şi inițiativelor de cooperare regională, conform angajamentelor asumate.

Țara noastră va continua sa-şi aducă o contribuție importantă la realizarea FOC ale NRF şi EUBG, trecând peste greutățile inerent pe care realizarea unui astfel de concept le impune. Spre exemplu, în luna mai 2007, Turcia a anunțat retragerea ofertei de forțe destinate UE, cuprinse în Suplimentul la Catalogul de Forțe FC-07 al UE. Acest aspect comportă două soluții de rezolvare:

a) Italia şi România să acopere deficitul de forțe creat prin retragerea foarte probabilă a participării Turciei la acest BG;

b) Un alt stat membru UE să contribuie cu forțe la acest BG.

Până la această dată, nu a fost anunțată nici o solicitare. Funcție de evoluție, subiectul va fi analizat şi se va lua o decizie politico-militară în acest sens.

Bibliografie

[1] Legea nr. 42/2004 privind întrebuințarea forțelor la misiuni în afara teritoriului național;

[2] Strategia de întrebuințare a forțelor la misiuni în afara teritoriului național, 2006;

[3] www.nato.int;

[4] www.ue.eu.int.

PROCESUL DE PLANIFICARE STRATEGICĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI

Crăişor-Constantin IONIŢĂ*

The most important challenge for us, as planners, is to analyse the present and to forecast the future, to develop strategies and policies, visions and programs which will be afterwards transformed into clear decisions, in order to be able to cope and shape -as much as possible- with the evolution of the strategic environment.

According to the 473 law on national planning, Romania's defense planning is the activity which sets the volume, structure, and the way the resources are allotted in order to achieve fundamental objectives required by the national security.

The joint strategic planning system is truly the linchpin of MoD planning as it serves as the basis for integrating the military strategy, resource needs and operational plans. The current system was initiated in 1997 when the Strategic Planning Directorate (J5) was established within the General Staff. We have been strongly sustained by experts from the NATO countries, especially by the US experts. The main objective is to set on a new basis the planning process in the defense area of expertise, which would be compatible and interoperable with the current system in the NATO countries.

During this article, we are trying to give a clearer definition to the link between the strategic planning (Military strategy) and decisions for the programs, in order to establish the force structure based on the requirements, priorities and missions, in accordance to the strategy.

Introducere

Pe fondul necesităţii reorganizării şi modernizării organismului militar la modificările survenite în mediul internaţional şi ca răspuns la noile tipuri de riscuri şi ameninţări la adresa securităţii, coroborat cu dorinţa României de a deveni stat membru al Alianţei Nord-Atlantice şi al Uniunii Europene, Statul Major General a creat, la mijlocul anului 1997, Direcţia planificare strategică (J.5). Această direcţie se vroia un model al structurii de acelaţi tip din comandamentele strategice ale NATO şi principalelor state membre (SUA, M. Britanie, Franţa şi Germania), responsabilă pentru stabilirea politicilor de apărare şi a planurilor de nivel strategic.

Dar, încă de la înfiinţare, rolul şi locul J.5 a devenit neclar, această structură trebuind să preia o parte din atribuţiile Direcţiei operaţii (J.3), îndeosebi cea referitoare la planificarea strategică. Şi nici folosirea termenului de „politici", chiar dacă de apărare, nu părea a fi pe placul şi înţelesul structurilor politico-militare din cadrul Ministerului Apărării.

Ca urmare, în 2003 a fost elaborată, cu sprijin american, „Doctrina planificării operaţiilor întrunite" nr. SMG/PF.5, pentru a statua, într-un fel, obiectul de activitate al J.5, precum şi rolul şi locul pe care trebuia să-l ocupe în cadrul planificării apărării, domeniu preluat de la Alianţa Nord-Atlantică ca fiind obligatoriu de realizat pentru a crea interoperabilitatea proceselor din sistemul militar românesc cu cele aliate. Doctrina a pus, pentru prima dată, bazele **Sistemului întrunit de planificare**

* **Colonel, Master în studii militare, în prezent doctorand, Direcţia Planificare Strategică/Statul Major General**

strategică (JSPS), exact după modelul american şi a prezentat organismele, instrumentele şi relaţiile care stau la baza acestui sistem.

Aderarea la NATO şi UE a impus Armatei României necesitatea revederii şi actualizării principalelor doctrine, pentru a implementa STANAG-urile şi doctrinele aliate, în vederea orientării şi coordonării demersurilor de transformare structuralî a Armatei României, astfel încât aceasta să fie în măsură să parcurgă etapele planificate, concomitent cu îndeplinirea misiunilor sale de bază privind asigurarea securităţii României pe timp de pace, apărarea ţării şi a aliaţilor săi, promovarea stabilităţii regionale şi globale, inclusiv prin utilizarea diplomaţiei apărării, precum şi sprijinul instituţiilor statului şi al autorităţilor locale în caz de urgenţe civile. În acest scop, Armata României are nevoie de sisteme de planificare moderne, compatibilă cu cele ale NATO, care să sprijine, real şi eficient, procesele de luare a deciziilor la nivel politic şi politico-militar.

Astfel, în noua arhitectură doctrinară, **Sistemul planificării startegice (SPS)** se interpoziţionează la confluenţa planificării apărării cu planificarea operaţională, fiind responsabilă de planificarea forţei şi planificarea operaţională din timp. În cadrul reorganizării Statului Major General, de la începutul anului 2006, s-a încercat armonizarea acestor responsabilităţi în cadrul J.5, creîndu-se structurile care să realizez sarcinile respective. Dar încă lipsea baza doctrinară pentru a face acest sistem să funcţioneze.

Pasul hotărâtor s-a realizat în ultimii doi ani, când s-au pus bazele legale ale sistemului, prin aprobarea „**Doctrinei Armatei României"** şi a „**Instrucţiunilor privind elaborarea, coordonarea şi execuţia planurilor operaţionale de întrebuinţare a forţelor"** nr. MS.128 din 19.12.2007. Având la bază domeniile aliate ale planificării apărării, procesul NATO de planificare operaţională (OPP), precum şi Strategia de Transformare a Armatei României, cele două documente reprezintă elementele fundamentale care orientează realizarea de capabilităţi compatibile şi interoperabile prin care România va putea răspunde provocărilor actuale şi viitoare ale mediului de securitate, precum şi modul de întrebuinţare a acestora în operaţii militare.

Cu toate acestea, succesul planificării, executării şi sprijinirii operaţiilor întrunite, după realizarea capabilităţilor neceare, solicită un sistem de planificare care să se sprijine pe o doctrină explicită, acceptată şi însuşită de către profesioniştii militari.

Doctrina planificării operaţionale în Armata României este instrumentul principal de lucru al comandanţilor, comandamentelor şi statelor majore de nivel strategic şi operativ şi este documentul de referinţă al SPS. Este un document dinamic, care va fi revăzut şi actualizat în mod constant, în funcţie de schimbările din mediul de securitate regional şi internaţional şi de modificările survenite pe timpul transformării conceptuale aliate şi naţionale.

1. Planificarea apărării

Planificarea apărării României este un proces prin care se stabilesc volumul, structura şi modul de alocare a resurselor naturale, umane, materiale şi financiare,

necesare îndeplinirii obiectivelor fundamentale ale securității naționale şi apărării armate a României.

Planificarea apărării este atributul exclusiv şi inalienabil al ***autorităților publice naționale stabilite prin Constituția României: Parlamentul, Preşedintele României, Guvernul României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării.*** Planificarea apărării se realizează pe baza opțiunilor şi deciziilor politice şi strategice ale Parlamentului României, precum şi ale celorlalte instituții publice care, potrivit legii, au răspunderi în domeniul securității şi apărării naționale.

Planificarea apărării asigură participarea Armatei României la acțiunile militare ale organizațiilor internaționale şi regionale la care România este parte şi la sporirea libertății sale de acțiune. În acest sens, România respectă fundamentele strategice ale Alianței Nord-Atlantice, prevăzute în „Conceptul strategic NATO", adoptat la Summit-ul de la Washington din anul 1999, completat cu "Angajamentul privind Capabilitățile", adoptat la Summit-ul de la Praga din anul 2002. Totodată, prin asumarea prevederilor Strategiei de securitate a UE şi participarea la Politica europeană de securitate şi apărare - PESA, Armata României îşi statuează un rol mult mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri şi amenințări.

Angajamentele asumate față de aliați se vor baza pe capabilitățile cerute de Alianță, prin procesul NATO de planificare a forțelor în scopul participării la operații întrunite multinaționale. Asumarea angajamentelor în cadrul NATO presupune contribuția cu forțe la operații sub conducerea NATO. Identic se procedează şi în cazul angajamentelor asumate față de UE, organizațiile multinaționale sau regionale, față de coaliții, unde angajamentele asumate de capabilități reprezintă contribuția cu forțe la desfăşurarea operațiilor sub comanda organizațiilor respective.

În calitate de țară membră a NATO, România a adoptat un proces de planificare al apărării similar cu cel al Alianței Nord-Atlantice, care cuprinde următoarele domenii [1] : planificarea forței; planificarea armamentelor; planificarea resurselor; planificarea logistică; planificarea pentru comandă, control şi comunicații; planificarea pentru urgențe civile.

În relația cu UE, România a adoptat acelaşi sistem de planificare al apărării cu un specific privind planificarea forței, care la UE se realizează pe capabilități şi la NATO pe obiective.

Documentele care definesc concepția de planificare a apărării (conform fig.1) sunt: Strategia de Securitate Națională a României/Strategia Națională de Apărare, Programul de Guvernare, Carta Albă a Apărării, Strategia Militară a României, precum şi strategiile, directivele, planurile şi programele departamentale elaborate de ministerele şi instituțiile cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice şi siguranței naționale.

Strategia de Securitate Națională a României, conține, ca parte distinctă, **Strategia Națională de Apărare**, şi reprezintă documentul de bază care fundamentează planificarea apărării la nivel național. Ea se prezintă Parlamentului de către Preşedintele României, în termen de cel mult trei luni de la investitură şi

[1] Principalele domenii ale planificării apărării sunt prevăzute în Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării.

cuprinde: definirea intereselor şi obiectivelor proprii de securitate, evaluarea mediului internațional de securitate, identificarea factorilor de risc din mediul intern şi internațional, direcțiile de acțiune şi principalele mijloace pentru asigurarea securității naționale a României. Are un orizont de evaluare de 5 ani şi o estimare pe termen lung a resurselor ce pot fi alocate de România pentru realizarea obiectivelor sale de securitate şi apărare.

Pentru îndeplinirea prevederilor Strategiei de Securitate Națională a României şi ale Programului de Guvernare, Ministerul Apărării – MAp elaborează **Carta Albă a Apărării,** prin care se stabilesc: obiectivele şi sarcinile principale ale instituțiilor angajate în realizarea securității şi apărării naționale, măsurile şi acțiunile ce urmează să fie întreprinse de către acestea, resursele naturale, umane, materiale, financiare şi de altă natură pe care urmează să le asigure, anual, pentru construirea şi pregătirea forțelor participante la apărarea națională şi la asigurarea securității, conform misiunilor ce le revin. Are o perioadă de valabilitate de 4 ani şi se supune spre aprobare Parlamentului României.

Pe baza Strategiei de Securitate Națională a României şi a Programului de Guvernare, ministerele şi celelalte instituții publice cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice şi siguranței naționale elaborează **strategii, directive, planuri şi programe departamentale proprii**, menite să realizeze obiectivele şi interesele de securitate ale României.

Figura nr.1. Documentele care stau la baza planificării apărării

Coordonarea aplicării unitare a acţiunilor întreprinse de Guvern, de ministere şi celelalte instituţii publice cu atribuţii în domeniul apărării, ordinii publice şi siguranţei naţionale se realizează de către CSAŢ.

Calitatea de membru al NATO asigură României condiţii optime pentru protejarea şi promovarea intereselor naţionale în cadrul instituţionalizat al Alianţei Nord-Atlantice. Totodată**,** prin participarea activă, cu capabilităţi la procesul de planificare a apărării din NATO, se asigură îndeplinirea scopului de **contribuţie efectivă la apărarea colectivă a Alianţei**.

În cadrul NATO, Armata României sprijină dezvoltarea şi materializarea noilor concepte şi iniţiative şi participă la combaterea terorismului, a proliferării armelor biologice, chimice şi nucleare, la operaţiile de răspuns la crize, la misiunile de căutare-salvare / evacuare, la misiunile de asistenţă umanitară, la exerciţiile multinaţionale de gestionare a crizelor, precum şi la programele/planurile NATO/PfP de îmbunătăţire a capacităţilor de apărare a statelor PfP.

În bugetul apărării au fost prevăzute fondurile necesare participării ţării noastre la bugetele comune ale Alianţei Nord-atlantice, buget care cuprinde bugetul militar şi bugetul destinat Programelor NATO de Investiţii pentru Securitate/NATO Security Investment Programmes – NSIP.

Ministerul Apărării elaborează ***Strategia Militară a României.*** Acest document evaluează consecinţele riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale în planul apărării şi defineşte volumul, structura şi modul de alocare a resurselor necesare apărării armate. Strategia Militară a României stabileşte structura forţelor, misiunile, organizarea, dotarea, nivelul de instruire şi de operativitate, sprijinul logistic şi nevoile Armatei României şi prevede măsurile necesare îndeplinirii angajamentelor de cooperare, parteneriat şi alianţă asumate de România pe plan internaţional.

Pe baza prevederilor Strategiei Militare a României, ministrul apărării emite ***Directiva de planificare a apărării.*** Aceasta conţine obiectivele, principiile şi opţiunile politico-militare fundamentale, pe baza cărora organismele specializate planifică structura şi capacitatea forţelor componente, alocarea resurselor şi formulează politici şi programe sectoriale. Directiva de planificare a apărării se referă la aceeaşi perioadă de 6 ani, ca şi Directiva Ministerială a NATO.

Strategia de Transformare a Armatei României, elaborată pentru prima dată în Armata României în anul 2006 şi revizuită 2007, dezvoltă pe termen mediu şi lung prevederile Strategiei Militare a României, proiectând elementele dominante ce vor marca direcţiile de transformare ale armatei până la sfârşitul anului 2025. Strategia de Transformare stă la baza elaborării tuturor celorlalte strategii, concepţii şi planuri de acţiune şi de implementare. Totodată, documentul oferă o viziune pe termen mediu şi lung a modului în care Armata României va fi dimensionată, pregătită şi înzestrată pentru a participa la operaţiile desfăşurate sub conducerea Alianţei Nord-atlantice, a Uniunii Europene sau a altor organizaţii şi coaliţii, în condiţiile transformării forţelor[2], conceptelor şi capabilităţilor.

[2] În accepţiunea NATO prin forţe se înţelege *„...personalul şi echipamentele care alcătuiesc o capabilitate”.*

Procesul de transformare a Armatei României va continua prin concretizarea demersurilor pentru modernizarea sa şi se va desfăşura în trei etape distincte, determinate de restructurarea structurii de forţe, termenele angajate faţă de Alianţă pentru îndeplinirea cerinţelor Obiectivelor Forţei /Force Goals – FGs, precum şi de cerinţele procesului de integrare în NATO şi UE. Aceste etape sunt următoarele:

a) etapa finalizării restructurărilor de bază (2005-2007), perioadă în care vor fi îndeplinite obiectivele pe termen scurt ale procesului de transformare a Armatei;

b) etapa integrării operaţionale depline în NATO şi Uniunea Europeană (2008-2015), pe timpul căreia vor fi îndeplinite obiectivele pe termen mediu ale procesului de transformare şi se va realiza integrarea deplină în structurile NATO şi UE;

c) etapa integrării tehnice depline în NATO şi Uniunea Europeană (2016-2025), care reprezintă, de fapt, etapa îndeplinirii obiectivelor pe termen lung ale procesului de transformare şi îmbunătăţirea nivelului de interoperabilitate tehnică realizat.

Pe baza Directivei de planificare a apărării, SMG elaborează ***Strategia de întrebuinţare a forţelor în afara teritoriului statului român*** şi întocmeşte planificarea forţelor pe termen mediu şi lung, precum şi programe de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor componente.

Strategia de întrebuinţare a forţelor în afara teritoriului statului român dimensionează modul de angajare pe termen mediu şi lung a forţelor în misiuni în afara teritoriului statului român, conduse de NATO, UE, ONU sau OSCE precum şi în cadrul coaliţiilor multinaţionale. Aceasta constituie baza pentru elaborarea de către SMG, a planului anual de întrebuinţare a forţelor în afara teritoriului statului român, pe care îl înaintează pentru aprobare, conform legislaţiei în vigoare, către CSAŢ.

În vederea realizării de planuri de întrebuinţare a forţelor flexibile, adaptabile şi cuprinzătoare, Statul Major General elaborează ***scenarii strategice***. Acestea au în vedere desfăşurarea de acţiuni militare de luptă clasice, operaţii speciale, operaţii de stabilitate şi de sprijin, asistenţă umanitară, intervenţie la dezastre, operaţii de răspuns la crize care se vor executa atât în cadrul graniţelor naţional cât şi în afara lor, cu grupări de forţe întrunite, având la bază parte din ***situaţiile de planificare*** stabilite de NATO.

Programele de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor, denumite generic ***„programe majore”,*** cuprind măsurile şi acţiunile concrete care se execută pentru: constituirea, înzestrarea şi cartiruirea unităţilor militare; asigurarea condiţiilor optime de viaţă pentru personal; pregătirea comandamentelor şi instruirea trupelor; asigurarea sprijinului logistic; crearea şi întreţinerea infrastructurii pentru operaţii militare; participarea la operaţii multinaţionale cu statele partenere sau aliate; alocarea anuală a resurselor necesare pentru deplasarea în teatru, susţinerea şi desfăşurarea operaţiilor militare. Programele majore se elaborează pentru o perioadă de 6 ani - programe multianuale, cu o perspectivă de încă 4 la 8 ani, şi se aprobă de către Parlament. Acestea se completează şi se actualizează anual, în raport cu stadiul de execuţie.

Pe baza programelor de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor şi a fondurilor alocate prin bugetul de stat, Statul Major General întocmeşte ***planuri***

anuale privind modernizarea şi pregătirea forţelor componente**,** precum şi ***rapoarte privind stadiul realizării programelor de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor*** în perioada anterioară. ***Planurile anuale*** sunt aprobate de ministrul apărării, iar rapoartele privind stadiul realizării programelor de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor sunt prezentate Guvernului.

Modalităţile concrete referitoare la elaborarea, coordonarea, execuţia, urmărirea şi raportarea îndeplinirii prevederilor directivei sau a dispoziţiei de planificare strategică, a planurilor strategice şi operaţionale de întrebuinţare a forţelor, programelor de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor, precum şi a planurilor anuale se reglementează prin instrucţiuni interne, aprobate de către ministrul apărării.

Locul şi rolul planificării operaţionale în Armata României

Securitatea României ca stat european şi euroatlantic, poate fi definită şi promovată numai în interiorul NATO şi al Uniunii Europene, în funcţie de interesele naţionale, armonizate cu politicile specifice ale celor două organizaţii.

Armata României participă la apărarea colectivă prevăzută în Articolul V al Tratatului de la Washington, potrivit căruia forţele militare multinaţionale ale Alianţei trebuie să realizeze descurajarea oricărei agresiuni potenţiale împotriva ei, să oprească agresorul cât mai repede posibil în cazul unui atac şi să asigure independenţa politică şi integritatea teritorială a statelor membre. Prin participarea sa activă la misiuni sub egida ONU, UE şi OSCE, Armata României se poate constitui, potenţial, într-un pilon important al Politicii Europene de Securitate şi Apărare - PESA în partea centrală şi sud-estică a continentului european.

Pentru a-şi respecta angajamentele asumate faţă de aliaţi, Armata României trebuie să asigure, printr-un proces de planificare a apărării, forţele şi capabilităţile solicitate de NATO şi UE, iar prin procesul de planificare operaţională/Operational Planning Process – OPP, modul de întrebuinţare al acestor forţe pentru realizarea obiectivelor naţionale şi aliate.

Planificarea operaţională constă în elaborarea de *concepţii şi planuri de operaţi* ce vor permite punerea în practică *a opţiunilor de nivel strategic, operativ şi tactic* stabilite la nivel politico-militar, după o elaborare minuţioasă.

Planificarea operaţională prevede două tipuri de planificare:

a) **planificare din timp/în avans –** iniţiată de către şeful Statului Major General – SMG pe timp de pace şi are la bază un scenariu strategic avizat de către acesta. Produsele finale ale planificării din timp/în avans sunt *planurile strategice de contingenţă/Contingency Operational Plans - COP* şi cele *permanente de apărare/Standing Defence Plans – SDP***;**

b) **planificare de răspuns la crize -** iniţiată de către Consiliul Suprem de Apărare a Ţării - CSAŢ, la propunerea şefului SMG, ca urmare a declanşării unei crize sau a unei crize aflată în curs de desfăşurare şi care se finalizează într-un *plan de operaţii/Operations Plan - OPLAN***.** Poate avea la bază un SDP sau COP.

Scopul planificării operaţionale constă în pregătirea şi ducerea operaţiilor militare şi cuprinde elaborarea şi dezvoltarea planurilor de operaţii, planuri ce cuprind toţi factorii relevanţi care influenţează în mod direct ducerea cu succes şi eficienţă a unei operaţii.

Planificarea operațională este strâns legată de planificarea apărării, de la care preia forțele, capabilitățile şi resursele puse la dispoziția planificatorilor pentru realizarea obiectivelor politice şi militare stabilite de factorii de conducere a apărării. De fapt, prin planificarea operațională se asigură obținerea stării finale dorite – end state, la terminarea campaniei sau operației majore întrunite.

Totodată, planificarea operațională în Armata României se armonizează cu politicile care gestionează planificarea operațională în cadrul NATO şi UE. Elementul de legătură între planificarea apărării şi planificarea operațională îl reprezintă **planificarea strategică**, care reprezintă instrumentul principal al şefului SMG pentru îndeplinirea îndatoririlor legale ce îi revin pentru întrebuințarea produselor finale ale procesului de planificare a apărării – forțe, capabilități şi resurse.

Figura nr.2. Rolul planificării strategice.

Acest tip de planificare reprezintă elementul de interconectare a planificării în cadrul SMG şi serveşte ca bază pentru corelarea obiectivelor strategice politico-militare stabilite prin strategii, cu resursele necesare puse la dispoziție prin programul de guvernare şi Directiva de Planificare a Apărării şi planurile de operații elaborate în cadrul Sistemului planificării operaționale (conform fig.1).

Principalele funcțiuni şi documentele corespunzătoare emise prin procesul de planificare strategică asigură consilierea autorităților militare şi civile privind îndeplinirea misiunilor Armatei României şi luarea deciziilor corecte cu privire la securitatea şi apărarea națională.

Planificarea strategică ale la bază procesul de planificare operațională/ Operational Planning Process – OPP, un proces logic, care începe cu estimarea riscurilor şi amenințărilor militare la adresa intereselor şi obiectivelor naționale, continuă cu emiterea unei strategii militare care să preîntâmpine aceste amenințări, apoi partiționează forțele existente către comandanții responsabili cu îndeplinirea strategiei şi se finalizează cu asigurarea directivelor strategice pentru programul de capabilități necesare în viitor.

Politica care direcționează planificarea în NATO şi UE

Analizând mediul de securitate actual, este uşor de anticipat că operațiile viitoare vor fi multidimensionale şi mult mai complexe, deoarece forțele trebuie să se adapteze rapid scenariilor operaționale cu schimbarea frecventă a caracteristicilor, şi anume de la cele cu intensitate mare de conflict letal, la cele de stabilizare sau la operațiile de menținere a păcii.[3] Acțiunile militare specifice operațiilor viitoare se pot desfăşura simultan, corespunzător întregii game de operații militare. Dezvoltările

[3] NATO Strategic Vision. Military Challenge, paragraful 13.

tehnologice din cadrul sistemelor informatice, care uşurează major procesul de planificare, mijloacele de avertizare, platformele spaţiale şi capabilităţile militare vor permite desfăşurarea operaţiilor militare într-un tempo mai rapid şi prin adoptarea unor noi concepte operaţionale.

Abordare generală/Comprehensive Approach - CA. Pentru a fi în poziţia de a-şi îndeplini rolurile şi misiunile în cea mai eficientă manieră, Alianţa este în curs de adoptare a unei abordări generale pentru desfăşurarea şi sprijinirea operaţiile militare, cu scopul de a creşte abilitatea NATO de a se implica mai eficient în rezolvarea crizelor. CA conectează inextricabil, principalele discipline ale planificării – îndeosebi planificarea forţei, planificarea operaţională şi a resurselor, cu rezultatele obţinute ca urmare a desfăşurării operaţiilor militare. Fiecare dintre aceste elemente influenţează şi, la rândul lor, sunt influenţate de altele, având ca mediator de bază informaţiile pe termen mediu, verificate periodic. Această abordare optimizează continuu planificarea operaţiilor militare. CA asigură o mai mare vizibilitate şi asigură luarea unor decizii politice mai bine fundamentate, deoarece asigură informarea decidenţilor politici despre ce este posibil şi ce este necesar - în termeni ca efecte, capabilităţi, durată, dislocare şi susţinere. De asemenea, se asigură o indicare mai precisă a costurilor probabile pe care le implică decizia luată pentru desfăşurarea unei operaţii. Aşa cum cerinţele NATO prevăd realizarea unor forţe predictibile, tot aşa va trebuie să devină planificarea operaţională.

Pentru pregătirea şi ducerea operaţiilor militare este necesară dezvoltarea planurilor de operaţii, planuri care cuprind toţi factorii relevanţi ce influenţează în mod direct ducerea cu eficienţă şi succes a unei operaţii. Printre aceşti factori care influenţează planificarea nu trebuie să lipsească efectele aşteptate. Planificarea operaţională serveşte următoarelor scopuri: realizarea planificării militare pentru a pregăti răspunsul Alianţei la orice situaţie viitoare; pregătirea pentru o posibilă, viitoare solicitare (cerere), privind ducerea operaţiilor de răspuns la criză, cu sau fără participarea naţiunilor membre sau partenere, sau altor naţiuni din afara Alianţei; executarea directivelor şi orientărilor politice, îndeosebi pentru planificarea activării forţei întrebuinţate pentru răspuns la o criză actuală sau în curs de desfăşurare; flexibilitatea în adaptarea la cerinţele posibilele de schimbare frecventă a directivelor politice şi a recomandărilor militare; adaptarea la nevoile politice pe timpul unei crize.

NATO şi-a creat propria arhitectură de planificare operaţională pentru a asigura structura de bază necesară realizării planurilor de operaţii, pentru ca acestea să devină documente optime, eficiente, standardizate şi coerente. Planificarea operaţională cuprinde planul de operaţii corespunzător, elementele ajutătoare ale comandanţilor militari NATO şi elementele adiţionale, complementare, care ajută pe planificatorii statelor majore ale armatelor statelor membre NATO să dezvolte planurile operaţionale.

Arhitectura de planificare în cadrul Uniunii Europene este în construcţie.

Relaţia dintre planificarea apărării şi planificarea operaţională

Planificarea apărării României se desfăşoară la nivelul **politic şi politico-militar,** la realizarea ei participând structuri de conducere din sfera **politică şi militară.** Translaţia de la intenţia politică şi interesele naţionale către acţiunea

militară, reprezentată de planificarea operațională, se realizează prin patru sisteme decizionale de planificare, care se interferează şi interrelaționează, corespunzător nivelurilor de responsabilitate stabilite prin Legea de organizare şi funcționare a Ministerului Apărării[4], astfel: *Sistemul Strategiei de Securitate şi Apărare* **(SSA)**; *Sistemul Planificării Strategice* **(SPS)**; *Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare şi Evaluare* **(SPPBE)**; *Sistemul de Planificare Operațională.* **(SPO)** – vezi fig.3.

Figura nr. 3. Sistemele decizionale ale planificării

Sistemul Strategiei de Securitate şi Apărare - SSA reprezintă sistemul principal în care se deliberează şi se iau decizii, la cel mai înalt nivel, pe probleme ale politicii de securitate şi apărare națională care necesită decizie prezidențială. Conform prerogativelor constituționale şi legale, din acest sistem fac parte (vezi fig.4):

a) Preşedintele României, în calitatea sa de comandant suprem al forțelor armate[5];

b) CSAȚ, pentru organizarea şi coordonarea unitară a activităților care privesc apărarea țării şi securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum şi la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii[6]; CSAȚ elaborează opțiuni de politică, analizează implicațiile, coordonează problemele operative care necesită o analiză interdependentă, elaborează recomandări pentru Preşedinte şi monitorizează implementarea opțiunilor politice adoptate;

c) MAp, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, care conduce şi desfăşoară, activitățile în domeniul apărării țării şi răspunde de planificarea integrată a apărării[7];

[4] Legea nr. 346/2006
[5] Art. 92 din Constituția României, ediția 2003
[6] Idem, art.119
[7] Art.1 din Legea nr. 346/2006

d) Şeful SMG, în calitatea sa de consilier militar principal al Preşedintelui României şi ministrului apărării.

Prin produsele finale elaborate – Strategia de Securitate Națională a României/Strategia Națională de Apărare a Țării şi Carta Albă, sistemul asigură cadrul constituțional pentru stabilirea obiectivelor politicii naționale de apărare, a misiunilor Armatei României, precum şi pentru asigurarea resurselor necesare apărării naționale şi îndeplinirii angajamentelor asumate.

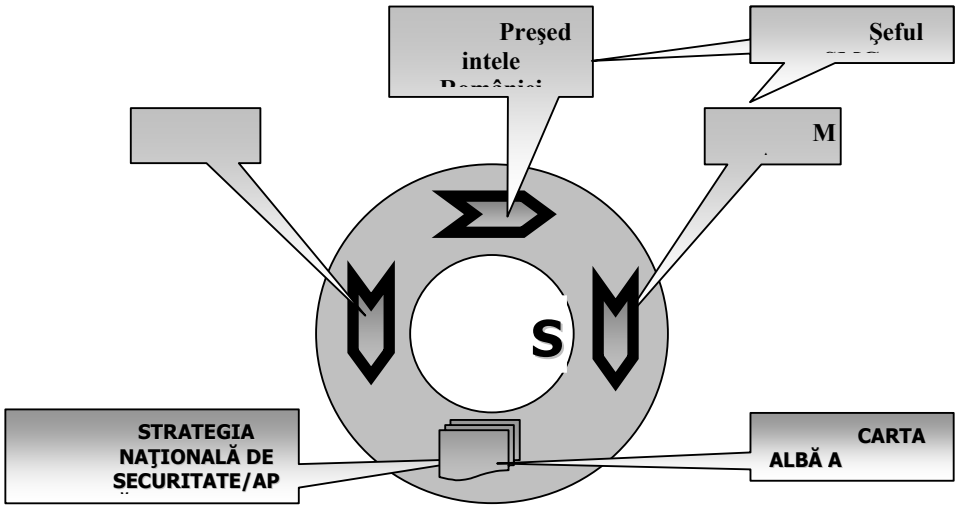

Figura nr.4. Sistemul Strategiei de securitate şi apărare

Sistemul planificării strategice – SPS, constituit la nivelul SMG, cuprinde ansamblul de activități prin care sunt stabilite obiectivele militare şi prioritățile Armatei României şi sunt repartizate resurselor apărării pentru îndeplinirea acestora. Sistemul permite evaluarea riscurile şi amenințările din mediul de securitate, elaborarea strategiilor, viziunilor, scenariilor strategice, doctrinelor, conceptelor, cerințelor operaționale pentru forțe, proiectarea structurilor, precum şi implementarea acestora prin planurile operaționale întocmite la nivel strategic. Astfel, SPS este sincronizat cu Sistemul de planificare, programare, bugetare şi evaluare şi declanşează mecanismul Sistemului planificării operaționale.

Sistemului planificării strategice este un sistem flexibil şi interactiv, care se fundamentează pe Strategia Militară a României, iar procesul central îl constituie aplicarea prevederilor acesteia în cadrul Statului Major General, prin Comitetul Şefilor de State Majore – CSSM ca organ consultativ[8].

Produsele acestui sistem, sunt: Strategia Militară a României, Directiva de planificare a apărării, Strategia de transformare a Armatei României, Strategia de întrebuințare a forțelor armate române în afara granițelor naționale şi Strategia de înzestrare a Armatei României – vezi fig.5.

Prin SPS, SMG asigură coordonarea următoarelor domenii ale planificării apărării: Planificarea forței, prin Direcția planificare strategică – J.5; Planificarea logistică, prin Direcția logistică – J.4; Planificarea armamentelor, prin Direcția

[8] Idem. Art.12.

structuri şi planificarea înzestrării – J.8; Planificarea pentru comandă, control şi comunicaţii, prin Direcţia comunicaţii şi informatică – J.6.

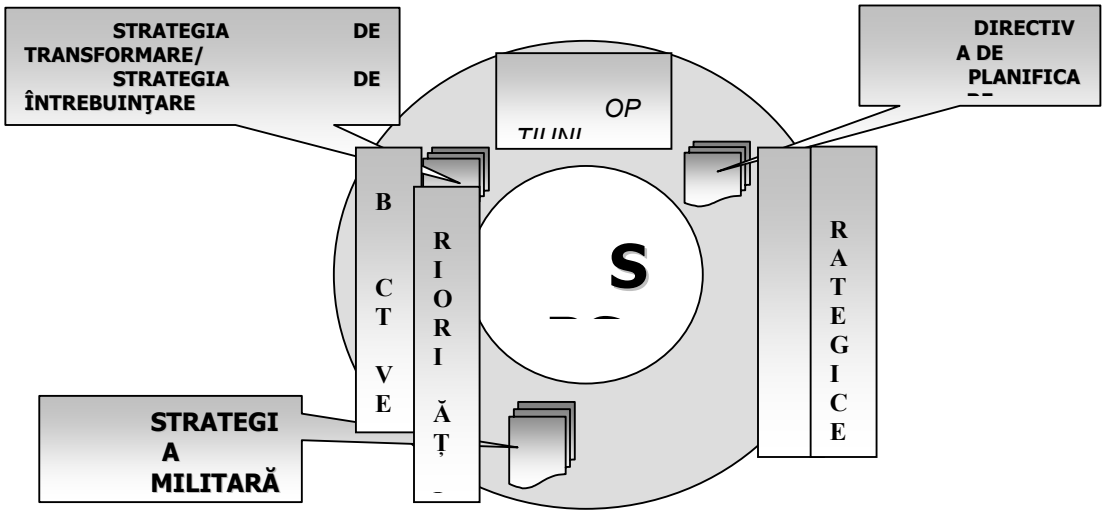

Figura nr.5. Sistemul de planificare strategică

Sistemul de planificare, programare, bugetare şi evaluare a forţelor şi activităţilor/Planing, Programming, Budgeting and Evaluation System - PPBES contribuie la constituirea forţelor şi capabilităţilor militare necesare îndeplinirii obiectivelor şi misiunilor încredinţate şi la menţinerea stării lor de operativitate - vezi fig.6.

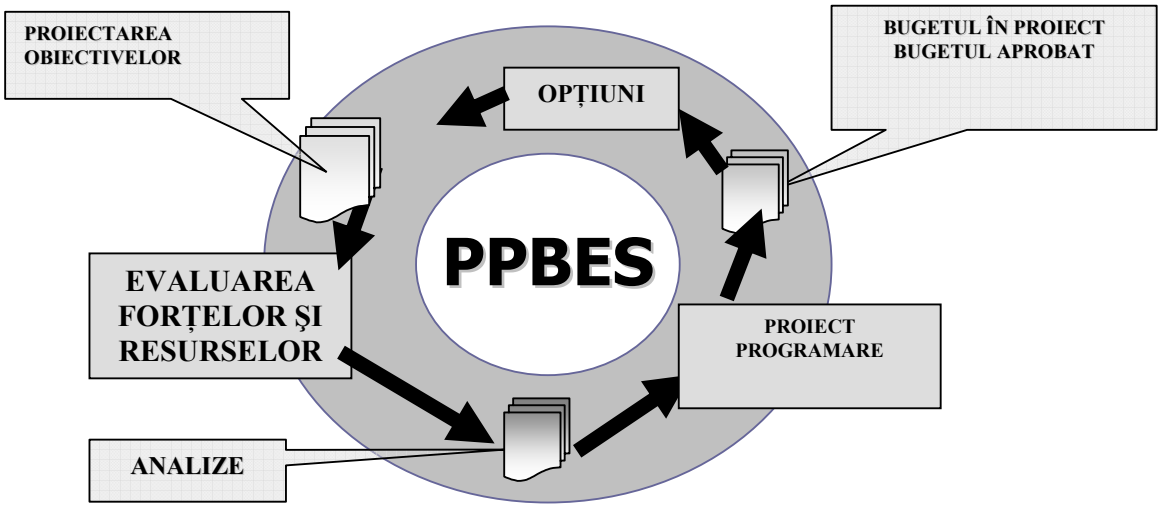

Figura nr.6. Sistemul de planificare, programare, bugetare şi evaluare

PPBES este gestionat de către Direcţia planificare integrată a apărării - DPIA din cadrul Departamentului pentru politica de apărare şi planificare - DPAP şi are ca obiectiv principal transpunerea prevederilor Directivei de planificare a apărării în programele de constituire, modernizare şi pregătire a forţelor, prin asigurarea şi gestionarea resurselor la dispoziţie într-o concepţie integrată.

Sistemul de planificare operaţională – SPO reprezintă sistemul în cadrul căruia sunt elaborate planurile strategice şi de operaţii pentru desfăşurarea acţiunilor militare - vezi fig.7.

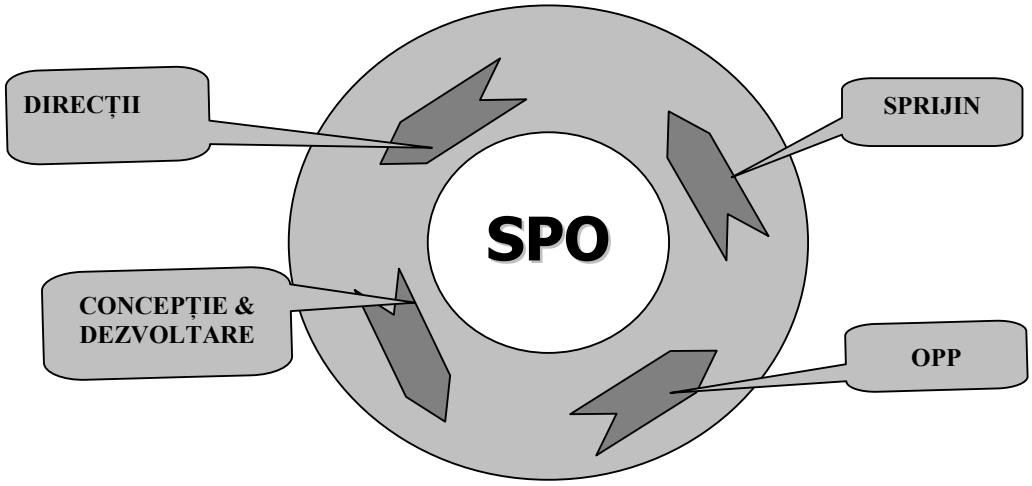

Figura nr.7. Sistemul de planificare operaţională

Sistemul cuprinde trei niveluri de operare:

a) nivelul strategic, aflat în responsabilitatea SMG, prin J.5 şi J.3/Centrul Naţional Militar de Comandă – CNMC, asigură transpunerea deciziilor militare, rezultate în urma activităţilor desfăşurate la nivelul SSA şi SPS, în procese şi proceduri care orientează eforturile pentru planificarea eficientă a campaniilor şi operaţiilor întrunite majore/Major Joint Operations – MJO;

b) nivelul operativ este în responsabilitatea Comandamentului Operaţional Întrunit – COpÎ şi asigură îndeplinirea obiectivelor politice şi/sau militare strategice prin planificarea cu succes a operaţiilor şi bătăliilor;

c) nivelul tactic, aflat în responsabilitatea comandamentelor operaţionale ale categoriilor de forţe – COCFA, marilor unităţi şi unităţilor, transpune în detaliu planurile de operaţii de nivel operativ pentru ducerea luptelor şi ciocnirilor.

Sistemul asigură un proces unic de planificare operaţională, denumit *Procesul de planificare operaţională/Operational Planning Process - OPP*, interoperabil, integrat, conţinând politici şi proceduri similare pentru planificarea operaţiilor militare de toate tipurile şi asigură luarea deciziei şi rezolvarea crizelor în mod ordonat şi coordonat.

Concluzii.

A.*Planificarea trebuie să fie văzută ca o activitate intelectuală care conduce un proces şi nu ca un proces ce conduce o activitate intelectuală. Această îndrumare vine din partea comandantului şi cuprinde o combinaţie de intuiţie, experienţă şi luare a deciziei efective.*

La nivelul Statului Major General, planificarea strategică, în ansamblul ei, reprezintă simbioza a două tipuri de planificare – cea a forţei şi cea operaţională. Multă lume confundă aceste două planificări, considerând, îndeosebi planificarea

forței ca fiind o planificare militară, toate celelate domenii ale planificării apărării fiind considerate atributul conducerii politico-militare. Ceea ce nu este corect.

Dacă planificarea forței este acel tip de planificare care pune la dispoziția comandantului şi planificatorilor forțele şi capabilitățile necesare îndeplinirii obiectivului fundamental al Armatei României, prevăzut în Constituție, cât şi a misiunilor pe care aceasta le are de îndeplinit pentru menținerea suveranității, independenței şi unității naționale, precum şi îndeplinirea anagjamentelor asumate pe plan internațional, planificarea operațională este aceea care precizează modalitățile în care forțele şi capabilitățile vor fi întrebuințate pentru îndeplinirea acestor misiuni.

Ca urmare, trebuie acordată aceeaşi atenție ambelor categorii de planificare. Nu contează dacă ai cele mai bune şi mai pregătite forțe din lume, dacă nu şti cum să le foloseşti. Iar dacă ai un proces extraordinar de planificare oeprațională şi elaborezi cele mai exacte şi eficiente planuri de operații din lume, tot nu poți să le îndeplineşti fără a avea forțele şi capabilitățile necesare. Cu alte cuvinte, planul operațional de întrebuințare a forțelor (COP/SDP/OPLAN) este documentul de legătură între cele două tipuri de planificare. Iar elaborarea acestuia este atributul Statului Major General, prin Direcția planificare strategică/Direcția operații.

Bibliografie:

[1] Constituția României, Bucureşti, 2003.
[2] Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării.
[3] Legea nr. 346/2007 privind organizarea şi funcționarea M.Ap.
[4] NATO Startegic Vision: the Military Challenge, 2004.
[5] Doctrina Armatei României, CedThA, Bucureşti, 2007.
[6] www.nato.int.

PRINCIPALELE ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE DE SECURITATE ŞI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAŢIILOR MULTINAŢIONALE

Petru PAH[*]

The international organisations represent the most important forces in coordinating the actions and the cooperation between different fields, such as the political, economic, social, militrary or cultural.

The study of international organisations, as anlisys units, provide a different perspective over the security environment, widening the research area and giving new dimensions to a certain fenomena, like, for example, globalization and terrorism. The number of organisations and their role, have increased significantly, becoming an important element of the international system, especially after the Second World War. The activity of these organisation is diverse, and their analisys – complex, if not difficult, due to their great number and to their divrese typology.

Termenul de „organizaţii internaţionale" a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât şi în cel ştiinţific. În ultima parte a secolului XIX, în literatura de specialitate erau folosite adesea concepte precum „sindicatul public internaţional", „biroul internaţional" sau „comisia internaţională". Sintagma „organizaţii internaţionale" a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul ştiinţific al juristului scoţian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existenţă al organizaţiilor internaţionale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizaţiile lumii", publicată în anul 1908, şi a ghidului „Uniunile internaţionale publice" al lui Paul S. Reinsch, din 1911[1].

Convenţia Ligii Naţiunilor[2], semnată în anul 1924, recunoaşte indirect existenţa organizaţiilor internaţionale în Art.23, care sugerează crearea unor organizaţii internaţionale specializate, pentru promovarea cooperării internaţionale. Mai mult, Art. 24 foloseşte concepte precum „birou internaţional" sau „comisie internaţională" pentru organizaţiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanţa creării unor noi organizaţii internaţionale. Ambele articole definesc vocaţia de organizaţie universală a Ligii Naţiunilor.

Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Naţiunilor Unite, este recunoscută existenţa unei organizaţii internaţionale propriu-zise: semnatarii „*stabilesc în acest fel o organizaţie internaţională numită Naţiunile Unite"*[3].

Începând cu această perioadă de cristalizare conceptuală, au fost dezvoltate trei principale curente ce definesc rolul organizaţiilor internaţionale ca instrumente, ca

[*] **Locotenent colonel doctorand, U.M. 02565 Cluj Napoca**

[1] RITTBERGER, Volker şi BERNHARD Zangl, International Organizations. Polity,Politics and Policies, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006, p. 5 .

[2] The Covenant of the League of Nations, 1924, http://www.yale.edu/lawweb/avalon.

[3] *The Charter of the United Nations*, 1945, http://www.un.org/aboutun/charter.

arene şi, în fine, ca actor. Adesea, organizaţiile internaţionale sunt văzute ca instrumente prin care statele îşi urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în primul rând, interesele celor mai puternici membri. Ca arenă, organizaţiile internaţionale sunt similare unui „*loc de joacă*”[4], şi nu unui instrument al politicii statale, iar ca instituţii, sunt forme ale unei diplomaţii de conferinţă, unde statele pot face schimb de informaţii, pot condamna sau justifica anumite acţiuni şi îşi pot coordona strategiile politice naţionale. Într-un cadru larg, se poate afirma că o organizaţie internaţională, ca subiect al unui acord internaţional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a poseda, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de aparticipa la acorduri internaţionale cu state sau alte organizaţii internaţionale şi de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, şi, pe de altă parte, are drepturi şi responsabilităţi create prin legislaţia internaţională sau acordul respectiv.

Organizaţiile internaţionale de securitate se disting de celelalte organizaţii prin aceea că îşi au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenţei şi realizare a păcii şi securităţii, prin folosirea unei largi game de acorduri şi mecanisme.

Sintetizând, putem afirma că există cel puţin patru seturi de sarcini pe care organizaţiile internaţionale de securitate le pot îndeplini:

-promovarea dialogului de securitate şi gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii şi/sau menţinerii păcii;

-crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activităţile militare, sau pe capacităţi comune pentru misiuni de pace;

-promovarea standardelor democratice şi respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;

-promovarea securităţii prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât şi interdependenţa actorilor, şi prin abordări cooperative ale riscurilor şi provocărilor, inclusiv terorismul şi proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului şi rolului organizaţiilor internaţionale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilităţii şi eficienţei. Durabilitatea se referă la persistenţa peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizaţiei, iar eficienţa la comportamentul actorilor ghidaţi de regulile şi normele acesteia. Aceste două criterii operaţionalizează importanţa instituţională a organizaţiei, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizaţiei de a rezista în faţa provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor şi normelor de către membrii săi.

Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizaţiilor internaţionale, realismul şi neorealismul nu acordă importanţă existenţei organizaţiilor internaţionale de securitate, acestea fiind considerate doar modalităţi de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obţinerii acordului asupra anumitor aspecte de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizaţiile internaţionale nu au nici o influenţă asupra comportamentului marilor puteri, acestea

[4] Apud RITTBERGER, Volker şi Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, p. 6.

din urmă preferând acţiunea unilaterală. Din perspectiva neorealistă, există un singur tip de organizaţie, anume *alianţa*, fiind respins tocmai criteriul eficienţei organizaţiilor internaţionale. În ceea ce priveşte criteriul durabilităţii, ambele curente îl consideră irelevant şi, chiar dacă o astfel de organizaţie durează în timp, ea este privită ca fiind lipsită de conţinut.

În sistemul internaţional, organizaţiile de securitate pot fi considerate *comunităţi de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simţ al comunităţii însoţit de practice instituţionale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea paşnică a membrilor grupului pe o perioadă de timp lungă[5]. Existenţa acestui tip de comunitate este caracterizată şi prin următoarele caracteristici:

-inexistenţa planurilor militare ale unui membru faţă de ceilalţi;

-existenţa unor valori politice compatibile;

-existenţa capacităţii guvernelor de a reacţiona rapid şi fără violenţă, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în desfăşurarea activităţii;

-existenţa unui comportament predictibil al tuturor membrilor;

-existenţa unor programe comune de instruire şi schimb de personal, a acordurilor bi şi multilaterale, a personalului multinaţional în structurile de comandă etc.

Aşadar, în cadrul sistemului mondial, organizaţiile internaţionale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internaţională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. *„Actualele realităţi şi tendinţe strategice în securitatea globală şi regională impun o interconectare a principalelor instituţii de securitate, pentru realizarea unei acţiuni concertate, care să exploateze optim complementaritatea acestora şi să activeze capacităţile lor anticipativ-preventive”*[6].

Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât şi pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizaţie internaţională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înfiinţare (cum sunt, de exemplu, OSCE şi NATO), fie că una dintre funcţiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre şi cetăţenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieţii sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizaţiile internaţionale de securitate par a deţine cea mai mare pondere în sistemul mondial.

Pentru a delimita cele mai importante organizaţii internaţionale de securitate, pot fi stabiliţi prin convenţie următorii cinci indicatori principali, aleşi în funcţie de elementele de bază ale unei organizaţii de acest tip:

• elemente ce reflectă existenţa obiectivă a organizaţiei:

- scop declarat în sfera securităţii;

[5] Apud EMMERSON, Donald K., *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr. 6/2005, pp. 165-185, p. 170, http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson_JJPS_2005.pdf.

[6] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.8.

- arie de acoperire;
- număr de membri;

• elemente ce reflectă forța de impunere pe plan internațional a organizației:

- numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia[7]) care sunt membri ai respectivei organizații;
- numărul misiunilor de pace pe termen mediu şi lung (durata de peste şase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

De asemenea, mai pot fi introduşi în analiză şi următorii indicatori: buget, numărul personalului angajat, numărul acordurilor şi tratatelor de cooperare cu alte state şi organizații internaționale etc.

Urmărind aceşti indicatori, observăm că „ierarhia" organizațiilor internaționale de securitate existentă la nivelul cunoaşterii comune are un puternic substrat ştiințific. Astfel este confirmat faptul că ONU, NATO, UE şi OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia şi Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleaşi criterii şi statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie şi Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

Se observă că doar primele patru organizații răspund la cele cinci criterii principale stabilite prin convenție, acestea fiind cele mai importante organizații internaționale de securitate. Celelalte patru, alese pentru analiză datorită ariei mari de acoperire, nu răspund la criteriile referitoare la forța de impunere pe plan internațional a organizației, ceea ce le face organizații internaționale de securitate de importanță secundară.

Este evident că această metodă pentru determinarea celor mai importante organizații internaționale de securitate suportă îmbunătățiri, însă analiza perspectivelor de evoluție ale acestora nu poate fi realizată fără o minimă delimitare a organizațiilor al căror viitor este important pentru sistemul mondial, întrucât numărul total al acestora este mult prea ridicat.

Organizația Națiunilor Unite (ONU). Înființată la 26 iunie 1945 şi devenită efectivă la 24 octombrie 1945, Organizația Națiunilor Unite şi-a stabilit ca principal scop de a feri generațiile viitoare de flagelul războiului, prin unirea forțelor membrilor ei, în vederea menținerii păcii şi securității internaționale, prin garantarea că forța armată nu va mai fi folosită decât în interesul comun şi prin stabilirea între state a unor relații de bună vecinătate şi de toleranță. „*Principalul for internațional este obiectul unor încercări de reformă care vizează, atât relansarea rolului său în*

[7] Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia şi Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleaşi criterii şi statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie şi Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

reglementarea raporturilor internaţionale, cât şi adaptarea sa la noile provocări la adresa securităţii mondiale"[8].

În ceea ce priveşte *pacea şi securitatea internaţională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părţile opozante să folosească masa de discuţii, şi nu forţa armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanşării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfăşurându-se în interiorul statelor, şi nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operaţiunile de menţinere a păcii, implicând organizaţiile internaţionale şi întărind construirea păcii post-conflictuale.

Confruntat cu conflicte caracterizate de violenţă etnică (în Somalia, Ruanda şi fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunţat la desfăşurarea operaţiunilor între anii 1995 şi 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone şi Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menţinere a păcii. Experienţa anilor trecuţi a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii şi pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experienţă a arătat că menţinerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat ţărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiţia socială, protecţia drepturilor omului, buna guvernare şi desfăşurare a procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activităţii ONU este *susţinerea dezvoltării economice şi sociale* a statelor lumii. Deşi aproape toţi indivizii umani asociază această organizaţie cu problemele păcii şi securităţii, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea şi securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică şi socială a oamenilor din toată lumea*.

Multe dintre transformările economice şi sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influenţate de activitatea ONU, ce şi-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii şi a stabilit priorităţile şi scopurile cooperării internaţionale pentru a asista ţările în tranziţie şi a dezvolta un mediu economic global de susţinere.

În acelaşi timp, fiecare agenţie ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecţia drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităţilor, muncitorilor emigranţi şi altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acţiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaţionale şi a programelor naţionale de instruire şi consultanţă tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situaţiilor de criză şi, de când a coordonat pentru prima dată *operaţiunile de asistenţă umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internaţională *să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depăşesc

[8] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.9.

capacitatea autorităţilor naţionale. Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiaţi oferă protecţie internaţională şi asistenţă pentru peste 22 de milioane de refugiaţi, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistenţa de urgenţă. De asemenea, ONU încearcă şi *reducerea vulnerabilităţii ţărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acţionează pe două fronturi: pe de o parte, asistenţa imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariţiei urgenţelor. Strategiile de prevenire a conflictelor şi dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creşterea economică, guvernarea democratică şi respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecţie împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

Deşi ONU a obţinut până în prezent unele rezultate importante în traducerea în viaţă a obiectivelor înscrise în Cartă, în activitatea organizaţiei s-au făcut simţite, totuşi, un şir de neajunsuri, de neîmpliniri.

În cadrul ONU, imposibilitatea de a rezolva o serie de diferende internaţionale a determinat crearea unei metode şi a unor instrumente care să permită organizaţiei să contribuie la prevenirea agravării conflictelor internaţionale.

În acest fel s-au născut ***operaţiile pentru menţinerea păcii (Peace keeping Operations)***, care constau în amplasarea unor forţe militare sau paramilitare ale ONU într-o zonă în care a izbucnit sau poate izbucni un conflict internaţional cu scopul de a înlesni soluţionarea lui paşnică precum şi aplicarea soluţiei la care s-a ajuns.

S-au făcut referiri la operaţiile de menţinere a păcii ca la ” *o instituţie implicată în zona cenuşie dintre soluţionarea pe cale paşnică şi forţa militară”*.

Operaţiile de menţinere a păcii contribuie la gestionarea conflictului. Din punct de vedere conceptual, aceste operaţii se încadrează undeva între soluţionarea paşnică şi constrângerea colectivă. Scopul primordial al menţinerii păcii trebuie să rămână acela de a realiza şi menţine încetarea ostilităţilor.

De când Consiliul de Securitate este organismul responsabil de menţinerea păcii şi securităţii internaţionale în cadrul ONU, operaţiile de menţinere a păcii sunt iniţiate prin rezoluţiile acestuia. În circumstanţe certe, Adunarea Generală poate stabili o operaţie de menţinere a păcii.

De la căderea zidului Berlinului în anul 1989, ONU a întreprins o serie de schimbări semnificative în modul în care desfăşoară operaţiile de menţinere a păcii. Plecând de la observatori, în principal neînarmaţi, ori cu armament uşor şi misiuni de menţinere a păcii, s-au folosit oportunităţile oferite de noul mediu strategic pentru a disloca forţe multidimensionale, multinaţionale, care să extindă rolul său de promovare a păcii şi stabilităţii.

Experienţele din ultimii ani au dus la revizuirea metodelor şi capacităţilor. în plus, ONU recunoaşte că pentru multe operaţiuni complexe poate fi necesară asistenţa organizaţiilor regionale ori a altor autorităţi cu capacităţi specifice.

ONU, ca organizaţie mondială numărând în prezent 192 state are şansa de a deveni în viitor o instituţie internaţională de securitate eficientă, în măsura în care va persista în reformă, în care vor fi investite în ea mijloacele necesare dar se vor face şi investiţii în schimbare, aşa cum se arată în Raportul secretarului general al ONU din 7

martie 2006, intitulat „Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume“.

Perspectiva organizației internaționale de securitate numărul unu este deosebită, privită prin prisma capitalului său uman. Acesta va avea noi competențe, sporite, şi un profesionalism real, va urma un parcurs profesional mai diversificat. Structurile departamentale ale ONU vor fi reorganizate, iar capacitatea de gestionare a cadrelor întărită.

În viziunea organizației asupra securității colective în secolul XXI, transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor va necesita stabilirea anumitor priorități politice şi instituționale, ca: prevenirea terorismului, combaterea proliferării armelor nucleare, chimice şi biologice, reducerea riscului de război, folosirea forței în anumite condiții stabilite de Consiliul de Securitate etc.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deşi țările din Europa Occidentală şi-au diminuat sistemele de apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă şi nu dădea nici un semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate. În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul şi estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei şi Turciei, blocada Berlinului, ca şi violarea drepturilor şi libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens.

Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asociere de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membri îşi păstrează integral suveranitatea şi independența şi care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice şi militare, dar şi non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre.

NATO este o alianță politică şi de apărare care asigură succesul în menținerea păcii şi prevenirea războiului, eficiența diplonației preventive şi gestionarea cu succes a crizelor: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii şi pentru aşi păstra integritatea teritorială şi a restabili pacea.

Pentru realizarea politicii de securitate şi de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale:

- menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul şi pentru a asigura o apărare eficientă;
- capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței;
- promovarea activă a dialogului cu alte țări;
- înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor şi dezarmarea.

Alianța acționează pentru realizarea unei noi arhitecturi de securitate europeană prin amplificarea complementarității NATO cu OSCE, UE, UEO şi Consiliul Europei.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar şi coordonarea însăşi, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În acelaşi timp, NATO nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În viziunea Alianței, în actualele condiții, este mai puțin probabilă o agresiune asupra teritoriului țărilor membre, riscurile provenind, mai curând, din consecințele nefavorabile ale stărilor de instabilitate generate de gravele dificultăți economice, sociale şi politice prezente în multe țări ale Europei Centrale şi de Est. *„Din perspectiva evoluției conturate în decursul ultimilor ani şi din cea a dinamicii conceptului strategic, rezultă, că se va continua procesul de transformare şi adaptare a NATO la noile realități, în direcția asumării de misiuni specifice unui organism cu responsabilități globale în domeniul securității”*[9]. Mijloacele prin care Alianța acționează în spiritul politicii sale de securitate pentru menținerea păcii vor continua să includă şi:

- controlul crizelor care afectează securitatea membrilor săi;
- capacitatea militară capabilă să prevină războiul şi să asigure o apărare eficace;
- pârghiile politice favorizante dialogului cu celelalte țări şi căutarea activă a căilor pentru o abordare cooperantă a securității europene

La sfârşitul Războiului Rece, a devenit evident că, deşi nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei.

Din 1989, schimbările politice profunde care au avut loc în Europa Centrală şi de Est, au schimbat radical mediul de securitate în care Alianța Nord-Atlantică acționează pentru realizarea obiectivelor sale.

Pe baza noului concept strategic al Alianței, adoptat în 1991 de către şefi de stat şi de guvern ai NATO, a fost definitivată concepția privind constituirea unor Forțe Operative întrunite Multinaționale (CJTF), aceasta fiind deja în faza de punere în practică.

Noul concept strategic se bazează pe ipoteza unui mediu de securitate, în care schimbările pozitive pot fi fructificate spre binele tuturor popoarelor Europei. Schimbările radicale ale contextului strategic şi politic au determinat factorii de conducere ai Alianței să adopte noi orientări şi în ce priveşte îndeplinirea misiunilor sale principale. În primul rând, atenția s-a concentrat pe necesitatea întăririi rolului său politic şi pe contribuția pe care o poate avea, în cooperare cu alte instituții, la asigurarea securității şi stabilității, de care depinde viitorul Europei.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-Herțegovina. Aceasta, împreună cu desfăşurarea ulterioară a IFOR, a semnalat un moment de cumpănă.

[9] Idem, art.10.

În următorii cinci ani, politica sa de menținere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă şi pentru a ține cont de învățămintele din Bosnia-Herțegovina şi Kosovo. Momente semnificative le oferă şi participarea sa la ISAF în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului şi Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acțiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă şi preocupările transformaționale post-Riga.

Statele membre NATO ca număr 26 au înțeles că evoluțiile militare şi non-militare în afara zonei Alianței ar putea afecta puternic securitatea acesteia şi a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilității, precum tensiunile etnice şi religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice şi proliferarea armelor de distrugere în masă.

„*Concept Strategic al Alianței a fost redefinit în 1999 şi descrie modul în care trebuie coordonate mijloacele diplomatice şi militare ale statelor membre pentru a îndeplini obiectivele de scuritate. De asemenea, conceptul recunoaşte importanța esențială a realizării coordonării între strategiile naționale ala statelor membre NATO"*[10].

Conform acestui concept, Alianța este permanent pregătită să contribuie, de la caz la caz şi prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor şi la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv operațiuni de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea şi dialogul cu alte țări din spațiul euroatlantic, în scopul creşterii transparenței, încrederii reciproce şi a capacității de acțiune comune cu Alianța.

Conceptul a fost completat în 2002 cu Angajamentele de la Praga – Prague Capabilities Commitement/PCC, prin care statele membre se implică în avans pentru a creşte capabilitățile puse la dispoziția Alianței în anumite domenii, necesare prevenirii noilor riscuri.

Pentru realizarea rolului său fundamental componenta militară a alianței îndeplineşte următoarele misiuni;

-de securitate - participarea la întregul spectru de operații NATO, la operații de sprijin a păcii, umanitare şi operații postconflict;

-de consultare – asupra tuturor problremelor ce afectează interesele vitale ale statelor menîmbre, în cazul evenimentelor ce reprezintă un risc la adresa securității proprii, şi coordonarea eforturilor în domeniile de interes comun;

- *de descurajare şi apărare – împotriva oricărui pericol de agresiune vizând un stat membru;*
- *de întărire a securității şi stabilității regiunii euro-atlantice, prin gestionarea crizelor şi activități de parteneriat/Partnership for Peace-PfP;*
- *de încurajare a dezvoltării relațiilor internaționale paşnice şi prieteneşti şi susținere a instituțiilor democratice*[11].

[10] Idem , art.21.
[11] Idem, art.17.

„Organizația Nord-Atlantică, este şi va rămâne în continuare, un actor extrem de important al spațiului global de securitate, un generator de securitate cu valențe globale. Conform actualului Concept strategic al NATO, stabilitatea din zona euroatlantică va fi proiectată şi asupra celorlalte spații strategice, caracterizate adesea de tensiuni, situații de criză şi conflicte"[12].

În noile condiții ale mediului strategic de securitate, NATO îndeplineşte rolul de organizație politico-militară de securitate şi apărare colectivă, care contribuie la pacea şi stabilitatea spațiului euro-atlantic şi a celui global, prin acțiuni militare şi acțiuni de management al crizelor, în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Gama largă a misiunilor NATO, importanța în creştere a acestora şi potențialul său deosebit, aşează organizația pe un palier dinstinct de responsabilitate, ce o detaşează net de orice altă instituție internațională de securitate.

Uniunea Europeană (UE)

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului, al cărei scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb şi a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg şi Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică şi de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre şi cu restul lumii. Creşterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări şi regiuni. Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări şi regiuni, în ceea ce priveşte cooperarea pentru dezvoltare şi reconstrucție şi asistența umanitară.

Comunitatea Europeană şi țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar şi pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia şi fostele țări URSS şi 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important şi cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, şi promovarea cooperării internaționale, a democrației şi a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în evenimentele de la sfârşitul anilor '80 ce au alterat forma Europei şi a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice.

[12] Idem, art. 13.

Deşi dezintegrarea URSS-ului şi sfârşitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situaţia din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conştienţi de ceea ce înseamnă existenţa unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru ţările vecine, cât şi pentru securitatea şi stabilitatea internaţională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înţeles în mod tradiţional. Mai mult, Uniunea trebuie să prevină şi să întâmpine ameninţări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul şi extremismul.

Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat şi UE a decis să-şi asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acţioneze independent nu numai în managementul crizelor, dar şi în prevenirea conflictelor, reconstrucţie şi stabilizare. În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toţi de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acţiuni autonome, dublate de forţe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaţionale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce priveşte principalele politici internaţionale. În 1986, Actul Unic European a instituţionalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht în 1992, membrii UE au integrat în Tratat obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-şi facă vocea auzită pe scena internaţională, exprimându-şi poziţia în legătură cu conflictele armate, drepturile umane şi alte principii şi valori universale vizând:

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale şi independenţei Uniunii;
- întărirea securităţii Uniunii şi a statelor membre;
- asigurarea păcii în lume şi întărirea securităţii internaţionale, în concordanţă cu principiile şi obiectivele OSCE;
- promovarea cooperării internaţionale;
- dezvoltarea şi consolidarea democraţiei şi a statului de drept, respectarea drepturilor omului şi a libertăţii fundamentale.

Tratatul prevede că politica externă şi de securitate comună va include toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv eventuala formulare a unei politici comune de apărare, care, cu timpul, ar putea conduce la o apărare comună. Politica externă şi de securitate comună aparţine acelor zone cărora statele membre le acordă o atenţie deosebită, datorită principiului suveranităţii. Realizarea unei politici comune de apărare şi prin aceasta, a unei apărări comune este, deocamdată, un proces mai greu de realizat, datorită imposibilităţii de a identifica o ameninţare comună la adresa tuturor statelor Uniunii după prăbuşirea fostei U.R.S.S.

Prevederile *Politicii Externe şi de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătăţirii eficienţei şi profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizaţia să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate, inclusive formularea graduală a unei *politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA)*, ca parte a PESC.

Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate şi a declarat ca importante şi misiunile umanitare şi de salvare, precum şi stabilirea şi menţinerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanţa existenţei capacităţii Uniunii de a acţiona autonom în managementul internaţional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU şi cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

Uniunea Europeană numără 27 state membre şi reprezintă cel mai mare teritoriu comercial din lume.

Piaţa Comună, predecesoarea UE, a fost expusă competiţiei transatlantice dintre vest-europeni şi americani, competiţie care nu a încetat niciodată în plan comercial, tehnologic şi financiar.

Prin strategia de securitate [13], UE îşi statuează asumarea unui rol mai pronunţat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri şi ameninţări. Obiectivele strategice asumate după 2005 duc la creşterea responsabilităţilor UE în gestionarea securităţii globale acestea vizând:

- promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capabilităţi militare şi civile pe care UE le posedă;
- orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei, cuprinzând Orientul Mijlociu, Balcanii şi Caucazul;
- menţinerea ordinii internaţionale prin promovarea multilaterismului efectiv, prin respectarea şi dezvoltarea dreptului internaţional, în deplin acord cu principiile Cartei Naţiunilor Unite.

Politica de apărare comună a UE, reprezentată prin PESA, are menirea de a prezenta misiunile pe care componenta militară europeană le va îndeplini în zona de responsabilitate şi în afara acesteia.

Misiunile de tip „Petersberg”[14] constau în:

- misiuni umanitare şi de evacuare;
- misiuni de menţinere a păcii;
- misiuni de forţe combatante, înţelegând aici misiuni de restabilire a păcii;
- extinderea spectrului de misiuni, prin includerea a noi tipuri de operaţii, precum: dezarmare, asistenţă pentru state terţe în combaterea terorismului, reformarea sectorului de securitate.

Uniunea europeană va intra într-o etapă de consolidare a integrării actualilor membrii, concomitent cu continuarea negocierilor privind următoarea etapă a procesului de extindere.

[13] Srategia de securitate a Uniunii Europene, intitulată „A Secure Europe in A Better World”, a fost elaborată sub coordonarea Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă şi de securitate Comună/PESC, JavierSolana. Straregia mai este cunoscută şi ca „Documentul Solana” şi a fost aprobată pe timpul Summit-ului din decembrie 2003.

[14] Misiunile de tip „Petersberg” au fost adoptate prin Tratatul de la Amsterdam privind modificarea UE, semnat la 01.05 1999. Iniţial au fost prevăzute un număr de trei misiuni în sprijinul păcii, ulterior, spectrul de misiuni a fost extins pentru a îngloba lupta împotriva terorismului şi cooperarea militară.

În ceea ce priveşte politica de securitate şi apărare/PESA, deşi nu se întrevăd progrese rapide, este de aşteptat ca UE să-şi asume mai multe responsabilităţi în zonele de criză, într-un cadru de unitate strategică şi complementaritate cu NATO.

Pe ansamblu, ritmul şi amploarea implementării PESA va depinde de evoluţia relaţiilor transatlantice, precum şi de existenţa unui cadru de dialog cu alte structuri regionale de securitate.

Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE)

OSCE a fost creată în forma şi sub denumirea actuală în decembrie 1994 şi a devenit efectivă la 1 ianuarie 1995, fiind continuatoarea Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE), proces început în 1975 prin semnarea Actului final de la Helsinki la 1 august şi adoptarea de noi măsuri pentru întărirea securităţii şi dezvoltarea cooperării.

Actul Final de la Helsinki a pus baza pentru viitoarea dezvoltare a procesului CSCE. Documentul este împărţit în trei categorii principale de probleme, astfel:

-probleme referitoare la securitatea europeană;

-cooperare în domeniul umanitar;

-cooperare în domeniul economic, ştiinţific, tehnologic şi al mediului înconjurător.

Fiind o înţelegere regională, conform Cap. VII din Carta ONU, OSCE şi-a făcut clară dorinţa de a participa şi conduce Operaţiuni de Susţinere a Păcii (PSO) în situaţii corespunzătoare. Conform Directivei BI-MNC pentru doctrina NATO a operaţiilor în sprijinul păcii din 16 octombrie 1998, acţiunea Alianţei va fi o reacţie la mandatul OSCE şi va fi condusă în conformitate cu politica generală a NATO.

În prezent, OSCE cuprinde 55 de state, din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada şi toate republicile din fosta URSS.

Statele membre OSCE examinează rolul lor în acţiunea de menţinere a păcii legate de PSO, ca parte a negocierilor din Documentul de Securitate Europeană. în mod normal, o PSO va fi condusă sub auspiciile NATO sau OSCE, conferind operaţiunii legitimitate mondială sau multinaţională, după caz. Aceste operaţiuni sunt conduse în urma realizării consensului sau la cererea unui guvern recunoscut. În acest sens este relevantă introducerea de la articolul 4 din Tratatul de la Washington: „*Părţile se vor consulta atunci când, în opinia uneia dintre ele, integritatea teritorială, independenţa politică ori securitatea oricărei părţi este ameninţată.*"

OSCE este recunoscută în mod implicit „de facto" de către ONU ca fiind o structură de securitate regională cuprinzând aproape toate statele Europei, S.U.A., Canada şi câteva ţări din fosta C.S.I.

OSCE este împuternicită prin articolul 52 al Cartei ONU pentru a stabili şi executa operaţii "clasice" de menţinere a păcii, fără o autorizare prealabilă din partea Consiliului de Securitate cu excepţia acţiunilor de impunere a păcii prin utilizarea forţei, ce trebuie autorizate.

Asemeni altor structuri de securitate regională, OSCE a cunoscut transformări substanţiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nici o instituţie europeană nu-şi poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de

probleme cu care se confruntă continentul. *„Rolul OSCE, organism înființat în perioada Războiului Rece, având funcția de dezvoltare a dialogului şi creştere a încrederii între statele aparținând celor două sisteme politico-ideologice opuse, a scăzut după 1989, acțiunile sale limitându-se la monitorizarea situației din unele zone de criză şi a evoluției proceselor de democratizare internă”*[15]. În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituției *identității de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ şi operațional. În această privință, avantajele OSCE rezidă în:

- abordarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică şi umană);
- participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre;
- principii, norme şi valori comune;
- instrumente, mecanisme şi experiență unică în domeniul democrației preventive.

Până acum, OSCE s-a implicat în direcția prevenirii conflictelor interetnice şi în controlul situațiilor de criză. În acest sens a creat postul de Înalt Comisar pentru minoritățile naționale şi a trimis misiuni în zonele de conflict.

OSCE nu dispune de o componentă militară necesară pentru punerea în practică a deciziilor sale, precum Organizația Atlanticului de Nord, având o structură greoaie, inadecvată pentru a lua decizii în situații de criză.

Pe baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune şi al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale şi perceptibile de securitate şi al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

În perioada următoare, este previzibilă, o diminuare a capacităților OSCE de a-şi asuma sarcini majore în domeniul securității continentale, dar va continua ca forum de consultări pe probleme de securitate şi ca organism complementar al ONU.

Organizațiile internaționale de securitate promovează dialogul de securitate şi gestionarea crizelor, creează sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacități comune pentru misiuni de pace, aplică standarde democratice şi respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice şi nu numai, dar şi prin abordări cooperative ale riscurilor şi provocărilor, inclusiv terorismul şi proliferarea armelor de distrugere în masă

Bibliografie selectivă

[1] ***Strategia de securitate națională a României, Bucureşti, 2001.
[2] ***Carta Albă a securității şi apărării naționale, Bucureşti, 2004.
[3] ***Strategia militară a României, Bucureşti, 2002.
[4] ***Doctrina Armatei României, Bucureşti, 2007.

[15] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.12.

[5] ***Culegere de termeni, concepte şi noţiuni de referinţă din domeniile politicii militare, securităţii naţionale şi apărării armate, Editura Militară, Bucureşti, 2000.

[6] ***Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite.

[7] ***Convenţia pentru Protecţia Drepturilor Omului şi a Libertăţilor individuale, Consiliul Europei, 1992.

[8] ANDREESCU, A. Toma, Gh., Conflictele sfârşitului de mileniu-stabilitate, instabilitate , manipulare, Editura Timpolys, 2001.

[9] BĂDĂLAN E. gl. lt. dr., Securitatea României. Actualitate şi perspective; un punct de vedere, Editura Militară, 2001.

[10] MUREŞAN M., Gl. dr., TOMA Gh., Provocările începutului de mileniu, (convenţionale, neconvenţionale, asimetrice), Editura Universităţii Naţionale de Apărare, Bucureşti, 2003.

ROLUL NATO ÎN PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE ENERGETICE. IMPORTANȚA ŞI AVANTAJELE COOPERĂRII INTERNAȚIONALE

Tiberiu TĂNASE[*]
Ana-Maria PORUMBIȚĂ[**]

The North-Atlantic Alliance supposes that energy is nowadays a genuine part of security. Hereby we cannot talk about security without analyse the energetic side, with all it implies, including the critical energetic infrastructure. But the security of "critical infrastructure" is affected by vulnerabilities, risks, threatens, peril states and aggressions. Finding out vulnerabilities determines the identification of threatens, between which the terrorist one is imminent.

Taking into account that NATO and EU share the same vital security preoccupations, an enhanced co-operation in the field of critical energetic infrastructure protection may constitute one of the common projects of practical and efficient co-operation development.

Introducere

Definiția uzuală a „securității energetice" este rezumată la *simpla disponibilitate a resurselor, în cantități suficiente şi la prețuri accesibile,* însă conceptul este perceput diferit la nivel mondial, având în vedere evoluțiile din mediul internațional de securitate.

În acest context, țările exportatoare de energie se concentrează pe menținerea „securității cererii" pentru exporturile lor, care practic, până la urmă generează cea mai mare parte a veniturilor guvernamentale. Pentru țările în curs de dezvoltare, securitatea energetică constă în *abilitatea lor de a adapta rapid la noua lor dependență de piețele globale.* În State Unite şi Europa, problema principală se referă la modul în care se poate gestiona dependența de resursele importate- strategice.

În prezent, securitatea energetică nu mai constituie doar un obiectiv oarecare de politică economică, ci a devenit o preocupare constantă pentru economiile naționale şi nu numai. Actualul model de securitate energetică, născut în urma crizei din 1973, se concentrează în principal pe modalitatea de gestionare a oricăror întreruperi ale aprovizionării cu resurse din partea țărilor producătoare. Astfel, conceptul de securitate energetică trebuie extins pentru a include protecția întregului lanț de aprovizionare cu energie şi infrastructura prin: *asigurarea unor surse alternative de aprovizionare, identificarea unor rute energetice alternative, securizarea surselor şi rutelor de transport existente precum şi protecția mediului înconjurător.*

1. Principalele vulnerabilități şi amenințări la adresa infrastructurilor critice energetice

Infrastructura energetică este reprezentată de sisteme dinamice de mari dimensiuni corespunzând resurselor fizice, servicii, obiective în care se desfăşoară

[*] **Lector, Academia Națională de Informații**
[**] **Academia Națională de Informații**

activităţi informatice, reţele şi elemente de infrastructură care sunt interconectate, toate acestea fiind susceptibile la multiple ameninţări şi generatoare de riscuri.

Infrastructura energetică cuprinde: producţia de gaze şi petrol, rafinare, prelucrare şi înmagazinare/stocare, incluzând şi conductele; producţia de electricitate; sisteme de transport a energiei electrice, gazelor şi petrolului; sisteme de distribuţiei a energiei electrice, gazului şi petrolului; producerea, procesarea şi stocarea materialelor nucleare.

În viziunea NATO, infrastructura critică este formată din acele facilităţi, servicii sau sisteme informaţionale a căror avarie sau distrugere are un impact destabilizator asupra securităţii naţionale, economiei ei, sănătăţii şi siguranţei publice.[1]

Securitatea ,,infrastructurilor critice" este afectată de *vulnerabilităţi riscuri, ameninţări, dar şi de stări de pericol şi chiar de agresiuni*.[2]

Vulnerabilităţile ,,infrastructurilor critice" constituie *stări de fapt, procese sau fenomene, care diminuează capacitatea de reacţie a acestora la riscurile existente ori potenţiale sau care favorizează apariţia şi dezvoltarea acestora, cu consecinţe în planul funcţionalităţii şi utilităţii.*

1.1.Identificarea la nivel mondial a vulnerabilităţilor infrastructurilor critice energetice

Evoluţiile din ultimele decenii au determinat creşterea vulnerabilităţilor societăţii, protecţia infrastructurilor critice energetice necesitând noi concepte şi instrumente de analiză a comportamentului acestor sisteme precum şi a impactului lor asupra elementelor pe care acestea le deservesc. Sensibilitatea infrastructurilor energetice depinde de rolul deosebit a acestora în structura din care fac parte, de stabilitatea şi funcţionarea unui sistem sau proces, dar şi de condiţia de interdependenţă. În sistemul actual, o infrastructură critică depinde direct de alta, de cele mai multe ori utilizând aceleaşi resurse pentru a funcţiona sau în alte condiţii, o anumită infrastructură asigură resursele utilizate de o altă infrastructură pentru a funcţiona.

Identificarea la nivel mondial a infrastructurilor energetice vulnerabile constituie o preocupare actuală, având în vedere că ţintele cele mai probabile sunt cele vulnerabile şi a căror distrugere poate avea consecinţe catastrofale. Conform Raportului NATO privind *„Securitatea energetică: cooperarea pentru protecţia infrastructurilor critice energetice*" [3] au fost identificate ca infrastructuri critice

---

[1] Raportul Consiliului 053 CDS 08, *Securitatea energetică: cooperarea pentru a întări protecţia infrastructurii critice energetice - sesiunea de primăvară 2008***,** http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1

[2] Vezi, definirea acestora în *Doctrina naţională a informaţiilor pentru securitate*, adoptată de C.S.A.T. în şedinţa din 23 iunie 2004, Editată de Serviciul Român de Informaţii, Bucureşti, 2004, pp. 15-16.

[3] Prezentat în cadrul sesiunii din primăvară 2008. http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1

vulnerabile următoarele: cisternele, petrolierele, porturile[4], platformele petroliere şi gazierele, conductele şi terminalele, infrastructurile de gaz natural lichefiat (GNL), reţeaua electrică şi alte instalaţii[5].

Notă: Numai în SUA există, mai mult de 150 de rafinării, 4000 de platforme în străinătate, 160 000 de mile de conducte petroliere, facilităţi pentru gestionarea a 15 milioane de barili de petrol pe zi din exporturi şi importuri, 10 400 de centrale electrice, 160 000 de mile de linii de transmitere de înaltă tensiune şi milioane de mile de linii de distribuţie a curentului electric, 410 depozite subterane de gaze naturale şi 1,4 milioane de mile de conducte de gaze naturale.

Sursele de vulnerabilitate pot fi variate, iar experţii disting în general *vulnerabilităţi tehnologice (de ordin fizic)*-accesul la infrastructuri, caracteristicile intrinseci ale infrastructurii, care o fac vulnerabilă şi *cibernetice*, *vulnerabilităţi de natură umană* (riscul ca o persoană din interior sau exterior să planifice sau să ia parte la un atac) *vulnerabilităţi operaţionale şi de management, vulnerabilităţi privind asigurarea pazei şi protecţiei diverselor obiective asimilate/asimilabile infrastructurilor criticei şi vulnerabilităţi de mediu.*[6]

Se apreciază că există, în general, trei grade de vulnerabilitate ale unei *,,infrastructuri critice",* în funcţie de proprietăţile sale şi de posibilitatea penetrării: *vulnerabilitate acceptabilă; vulnerabilitate critică; vulnerabilitate inacceptabilă*.[7]

Notă: Având în vedere că America de Nord şi Europa sunt importatoare de energie, ele devin din ce în ce mai dependente de energia importată. De exemplu, Europa importă jumătate din principalele sale surse de energie şi această proporţie este de aşteptat să crească cu mai mult de două treimi până în 2030. Statele Unite importă 70% din petrolul lor.

Statele Unite ca şi Europa se află la capătul lanţului energetic, privind subsectoarele de petrol şi de gaz. Ele sunt dependente de ansamblul de infrastructuri energetice care le alimentează, o mare parte dintre acestea aflându-se în afara graniţelor.

Se estimează că jumătate din rezervele de petrol sunt concentrate în Orientul Mijlociu iar 70% din rezervele de gaz natural se află în Orientul Mijlociu şi fosta Uniune Sovietică (Iranul şi Rusia deţin 40%).

O caracteristică a actualei preocupări privind securitatea energetică este aceea că din ce în ce mai multe ţări depind de cantităţile de energie furnizată de la distanţe foarte mari, prin conducte ce traversează întregi continente sau prin intermediul petrolierelor ce transportă gaze naturale lichefiate peste oceane[8].

---

[4] Un atac împotriva unui port important sau împotriva unui tanc care intră sau iese un mare port ar putea avea, de asemenea, efecte devastatoare În 2006, Biroul de Buget al Congresului SUA a estimat că o întrerupere de o săptămână în porturile din Los Angeles-Long Beach, care asigură 30 % din importurile de bunuri, cosă economia SUA între 65 şi 150 de milioane de dolari pe zi[4].

[5] Interconexiunile dintre reţelele de electricitate din Europa şi în America de Nord de exemplu fac ca o întrerupere pe reţea să aibă efecte în cascadă considerabile. Marea pană de electricitate din noiembrie 2006, provocată de o defecţiune în Germania şi a cărei efect s-a simţit în Austria, Belgia, Franţa, Ţările de Jos, Spania şi Portugalia, demonstrează efectul pe care îl are un atac împotriva reţelei de distribuţie a electricităţii in Europa.

[6] Macuc, Mihai (Coord.), Predoiu, Cătălina, Barbăsură, Alexandru, Dumitrache, Lucian, Marinică, Mariana, *Protecţia infrastructurilor critice în spaţiul euroatlantic,* Editura ANI, Bucureşti, 2008.

[7] Ibidem.

[8] http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html

Notă: Agenţia Internaţională pentru Energiei (AIE) a calculat că în ultimii 30 de ani, la nivel mondial, au existat 17 întreruperi în aprovizionarea cu petrol, ceea ce a implicat pierderi de mai mult de o jumătate de milion de barili pe zi, la nivelul producţiei. 14 dintre acestea au avut loc în Orientul Mijlociu.

Vulnerabilitatea liniilor de comunicaţii şi de transport este generată şi de vulnerabilitatea zonelor de tranzit. Şapte astfel de zone sunt considerate esenţiale pentru aprovizionarea mondială cu energie. Cele două locaţii principale sunt la *Strâmtoarea Hormuz* (prin care trec 17 de milioane de barili pe zi, reprezentând 20% din aprovizionarea mondială) şi *Malacca* (cu aproximativ 15 de milioane de barili pe zi). Alte locaţii importante sunt *Canalul de Suez* (4 milioane de barili pe zi), *Bab el Mandeb* (3,5 milioane de barili pe zi), *Gibraltar* (1 milion de barili pe zi), precum şi *Canalul Panama* (0,5 milioane de barili pe zi).[9]

Cu alte cuvinte infrastructurile energetice esenţiale pentru America de Nord şi Europa *includ nu numai infrastructurile de pe teritoriul lor dar şi cele din afara graniţelor.* Infrastructurile situate în ţările terţe sunt ţinte de primă linie ale atacurilor teroriste, distrugerea lor având un efect în cascadă.

1.2. Ameninţările la adresa infrastructurilor critice energetice

Având în vedere că securitatea energetică este o componentă esenţială a securităţii naţionale şi internaţionale, identificarea ameninţărilor asupra infrastructurilor energetice este absolut necesară.

Pentru identificarea acestora este necesară cunoaşterea factorii de risc, care pot fi*: situaţii, împrejurări, elemente, condiţii sau conjuncturi interne şi externe, uneori dublate şi de acţiune, care determină sau favorizează materializarea unei ameninţări la adresa acestora, în funcţie de o vulnerabilitate determinată, generând efecte de insecuritate.*

Pe baza factorilor de risc pot fi identificate ameninţările - indicatori de apreciere al unui pericol sau prejudiciu iminent. Ameninţările pot fi identificate în raport de *natură* (politică, economică, militară, socială, de mediu), *formă* (atitudini, gesturi, acte, fapte, evenimente, fenomene, acţiuni umane), *stadiu* (latente, posibile, probabile, iminente) şi după *tipul* acţiunilor preconizate (făţişe, mascate, mixte, violente, nonviolente).

Ameninţările specifice pot fi împărţite în două categorii:[10]

- ameninţări fizice la adresa proprietăţilor acestora (fond, formă, conţinut);
- ameninţări electronice, constând în atacuri bazate pe tehnici electronice, pe comunicaţii radio, pe folosirea calculatoarelor, a reţelelor de calculatoare şi comunicaţii asupra componentei de comunicaţii care gestionează şi controlează aceste infrastructuri critice.

Raportul NATO privind Securitatea energetică identifică drept ameninţări asupra infrastructurilor critice energetice următoarele:

---

[9] http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1

[10] Col. dr. Mircea Andraşiu, *Consideraţii privind unele riscuri şi vulnerabilităţi ale societăţii informaţionale şi de cunoaştere*, în **„***Impact strategic***”**, nr.4-5/2002, p.153.

➢ *Amenințări teroriste*

În perioada ulterioară atentatelor de la 11 septembrie, din Statele Unite, o nouă serie de amenințări a devenit evidentă. Mai mulți terorişti de prim plan, inclusiv reprezentanți ai Al-Qaeda, şi-au exprimat clar intenția de a desfăşura un *„jihad economic"* exercitând presiuni asupra pieței globale de energie[11].

Jihadul economic este complementar jihadului politic şi urmăreşte să aducă atingere „inimii" economiei inamice. Se bazează pe asumarea atacurilor asupra economiei şi țintelor financiare, atacuri ce pot determina crize economice. Acestea vor provoca, de asemenea, destabilizare politică şi decredibilizarea guvernului, precum şi o scădere a investițiilor, cuplată cu pierderi masive financiare, şomaj şi lipsa serviciilor.

Specialiştii atrag atenția asupra atacurilor împotriva industriei petroliere, pe care o consideră ca părți ale unui *„jihad economic legitim"*.

Aceştia identifică patru mari ținte: sondele de țiței, conductele, instalațiile petroliere şi personalul din industria petrolieră. [12]

Vulnerabilitatea rutelor de transport, respectiv a rețelelor de conducte, cât şi a tancurilor transportoare, fac din acestea ținte preferate ale grupărilor teroriste.

Notă: Al Qaeda a amenințat să atace ceea ce Osama bin Laden numeşte *„frâiele"* economiei mondiale, şi anume infrastructura critică, în cadrul căreia energia este unul dintre cele mai importante elemente. Într-un mesaj audio din decembrie 2004, şeful Al-Qaeda a amintit, în mod clar, despre atacurile din regiunea Golfului şi cele din zona Mării Caspice. Comandantul adjunct al acestuia, Aydan al Zawahiri, de asemenea şi comandant operațional pentru regiunea Golfului şi aşa-numitul specialist în operațiuni maritime, al-Rahim Nashiri, au preconizat atacuri împotriva principalelor instalații petroliere din țările musulmane.[13]

Interesul stârnit de către infrastructura energetică pentru terorişti se datorează următoarelor caracteristici - *interdependența de infrastructura energetică, dependența de alte servicii şi servicii esențiale în ceea ce priveşte energia, dependența economiilor occidentale vis-á-vis de infrastructurile energetice situate în regiuni instabile.*

Atacurile teroriste îndreptate împotriva infrastructurii critice energetice se diferențiază în funcție de obiectivul vizat.

Acestea pot fi:

- *directe*- unde sistemul energetic este ținta principală, nealimentarea consumatorilor fiind ținta secundară;
- prin *utilizarea sistemului* în care părți ale sistemului energetic sunt utilizate ca arme împotriva populației;

[11] Încă din 1996, autoritățile britanice au dejucat un plan IRA de atac împotriva principalelor noduri ale rețelelor electrice din Londra.

[12] Nicole Stracke, *Economic Jihad: A Security Challenge for Global Energy Suply,* Issue, nr.6, August 2007, p.26.

[13] http://www.nato-.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1

- *prin intermediul sistemului* urmărindu-se ca țintă nealimentarea anumitor consumatori, elemente critice pentru societate ori de mare impact cum ar fi zone mari rezidențiale sau comerciale.

Chiar dacă un astfel de atac împotriva unei de infrastructuri energetice importante nu face neapărat victime - costul economic şi destabilizarea pot fi considerabile, dat fiind faptul că impactul lor poate fi reflectat la mai multe niveluri: *scoaterea din funcţiune a infrastructurii menționate, efectul cascadă asupra altor infrastructurii energetice situate în aval, precum şi asupra altor sectoare ale economiei; impactului psihologic, amplificarea mass-media şi reacția excesivă a pieței financiare.*

Teroriştii au demonstrat, de asemenea, capacitatea lor de a lovi infrastructurile din întreaga lume, chiar dacă unele planuri au eşuat. Până în prezent, au existat tentative ce au vizat distrugerea petrolierele sau perturbarea comerțul în porturile străine sau apropiate.

Notă: Atacul eşuat cu maşină capcană, din 24 februarie 2006, împotriva complexului de prelucrare a petrolului Abqaia- Arabia Saudită (mai mult de 6 milioane de barili pe zi, este cea mai mare companie de rafinare a petrolului din lume), este un exemplu recent.

Se estimează că, începând din 2004, au avut loc în Irak aproximativ 600 de atacuri îndreptate împotriva infrastructurii energetice. Sistemul de monitorizare a incidentelor la nivel mondial al *Centrul Național împotriva Terorismului* a semnalat producerea a mai mult de 1200 de atacuri teroriste îndreptate împotriva infrastructurii energetici mondiale între 2004 şi 2007.[14] Toate aceste incidente reflectă amenințări reale.

- *Alte amenințări*

Deşi foarte diferite de atacurile teroriste, atacuri împotriva infrastructurii energetice din motive politice au un impact semnificativ. Astfel mişcările de insurecție din Nigeria şi Columbia reprezintă motive de îngrijorare pentru țările occidentale.

Notă: În Nigeria, care se află pe poziția a opta în ceea ce priveşte furnizarea de energie, rebelii aparținând *Mişcarea pentru Emanciparea Deltei Nigerului*[15] şi alte grupări armate se luptă pentru a obține controlul asupra rezervelor de petrol din zonă şi pentru îndepărtarea companiilor petroliere străine.

În 2006, atacurile şi actele de sabotaj au determinat scăderea producției de petrol cu 25%. Se estimează că piața mondială de petrol va pierde mai mult de un milion de barili pe zi datorită actelor de sabotaj de natură politică.

Actele de piraterie maritimă sunt o altă problemă. Biroul Internațional Maritim a semnalat circa 300 de acte de piraterie în fiecare an, în principal în sudul şi sud-estul Asiei.

Notă: Atentatul împotriva petrolierului francez, Limburg, în largul Coastei Yemenului din octombrie 2002, precum şi atacurile împotriva terminalelor petroliere din Irak prin intermediul bărcilor pilotate de piloți sinucigaşi dovedesc că aceste acțiuni au consecințe grave.

---

[14] Ibidem.

[15] *Mişcarea pentru Emanciparea Deltei Nigerului (MEND)*este o mişcare nigeriană care luptă împotriva exploatării şi asupririi popoarelor din Delta Nigerului, îndreptându-şi atacurile împotriva companiilor petroliere şi guvernului federal din Nigeria. http://fr.wikipedia.org

Însă, amenințările nu se limitează doar la atacurile teroriste, tulburările politice, conflictele armate şi pirateria. În august şi septembrie 2005, uraganele Katrina şi Rita au administrat primul şoc energetic integrat al lumii, întrerupând simultan aprovizionarea cu petrol, gaze naturale şi energie electrică.

În ceea ce priveşte *stările de pericol la adresa „infrastructurilor critice"* acestea evidențiază, de regulă, rezultatul materializării amenințării ori iminența producerii unei agresiuni.

Agresiunea la adresa „infrastructurilor critice" se materializează îndeosebi în acțiuni violente sau nonviolente, desfăşurate prin mijloace armate, electronice, psihologice sau informaționale, pe baza unor strategii sau planuri de către o entitate (state, grupuri de presiune, actori nonstatali, centre de putere).

În actualul context de securitate, cea mai frecventă formă de agresiune este *agresiunea informațională* - materializată prin acțiuni informaționale neprovocate (atacuri, operațiuni, campanii), întreprinse împotriva câmpului informațional, în scopul afectării informațiilor, sistemelor informaționale şi a proceselor de decizie.[16]

2. Proiecții privind rolul NATO în protecția infrastructurilor critice energetice

Având în vedere legătura nemijlocită dintre furnizarea de energie şi securitatea aliaților, precum şi natura directă a unora dintre amenințări, securitatea energetică a devenit o temă de discuție în cadrul NATO.

Alianța nu a avut un rol tradițional în problematica securității energetice ce a fost depăşit prin asigurarea de către forțele aliate a accesului garantat la carburant pentru trupele şi echipamente proprii.

În *Conceptul strategic al NATO din 1999* se susține că *„interesul de securitate al Alianței va apărea (...) în cazul întreruperii aprovizionării cu resurse vitale"*, în momentul de față nu există nici un acord între aliați în ceea ce priveşte definiția *Politici NATO în asigurarea securității energetice*.

Cu toate acestea, preocupările legate de evoluția pieței de energie şi riscurile cu care se confruntă țările membre au dus la reevaluarea rolului pe care NATO l-ar putea juca în acest domeniu.[17]

În acest context, între 22-24 februarie 2004, la Praga, Alianța a inițiat *Forumul NATO privind securitatea energetică şi tehnologie*[18]. Această dezbatere a prefigurat abordarea problemei securității energetice în cadrul Summit-ului de la Riga, din

[16] Coord. Macuc, Mihai, Predoiu, Cătălina, Barbăsură, Alexandru, Dumitrache, Lucian, Marinică Mariana, *Protecția infrastructurilor critice în spațiul euroatlantic,* Editura ANI, Bucureşti, 2008.

[17] Încă din aprilie 1999, Summit-ul NATO de la Washington dădea Alianței misiunea de a asigura stabilitatea şi securitatea în zona euro-atlantică, incluzând şi membrii Parteneriatului pentru Pace. Printre noile amenințări la care NATO trebuia să facă față s-a menționat, explicit, şi transportul de energie. http://stiri.kappa.ro/externe/nato_paza_conductelor_petrol/stire_89615.html.

[18] Borchert Heiko and Forster Karina, *EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power,* în *Security Europe*, martie 2007, www.seceur.info şi www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU_Energy_Security _Requires_Hard_Power.

noiembrie 2006. Cu ocazia acestei reuniuni, şefii de stat şi de guverne au cerut concentrarea efortului internațional în scopul evaluării riscului cu care sunt confruntate infrastructurile şi pentru a promova securitate acestor infrastructuri. Consiliul Atlanticului de Nord (CAN) a fost însărcinat să identifice *„domeniile în care NATO îşi poate aduce aportul în scopul protejării intereselor de securitate ale Alianţei."*[19] Acest aspect de interes pentru securitatea energetică a fost inclus, de asemenea, în *Directiva Politică Generală*, adoptată la Riga, care menționează că *„instabilitatea datorată (...) întreruperii livrărilor resurselor vitale" este principalul risc cu care NATO se va confrunta în următorii 10 – 15 ani.*

Asigurarea securității energetice a Alianței rămâne un subiect de dezbatere extrem de sensibil datorită faptului că numeroase trasee energetice se află în imediata vecinătate a Federației Ruse şi într-o zonă de maxim interes strategic pentru aceasta. În condițiile în care Occidentul este vital interesat, în primul rând datorită dependenței sale de importurile energetice, în relații politico-economice cel puțin normale cu Federația Rusă, implicarea sa directă într-o problematică de maximă sensibilitate pentru interesele ruseşti nu se poate realiza uşor. În acest context, propunerea făcută în februarie 2006, de primul ministru al Poloniei de creare a unui *Pact European de apărare colectivă* [20] pe dimensiunea securității energetice care să conțină inclusiv o clauză similară celei prevăzute în articolul 5 al Tratatului fondator al NATO nu a avut urmările dorite nu numai de Varşovia, dar şi alte state est-europene.

Reluarea discuțiilor pe marginea implicării energetice a NATO s-a realizat cu ocazia *Summit-ului de la Bucureşti,* datorită nivelului mare de vulnerabilitate pe care sectorul energetic şi implicit infrastructura critică energetică îl comportă în statele membre. În urma consultării raportului privind *„Rolul NATO în securitatea energetică"* al Consiliul Atlanticului de Nord, în cadrul Summit-ul de la Bucureşti, şefii de stat şi de guverne au adoptat o listă de domenii în care NATO ar trebui să se implice pentru asigurarea securității energetice: *„cooperarea şi schimbul de informații şi intelligence, proiectarea stabilității, promovarea cooperării internaționale şi regionale, asigurarea managementul consecințelor şi asigurarea protecției infrastructurilor energetice esențiale".*[21]

Astfel, la nivelul conducerii Alianței şi, în special a Secretarului General au fost realizate propuneri practice, realizabile în viitor.

- *Monitorizarea şi evaluarea situației securității energetice*

La nivelul NATO, se are în vedere, în primul rând, înființarea a unui mecanism de monitorizare şi evaluare continuă care să urmărească evoluțiile legate de securitatea energetică. Acesta presupune consultări politice regionale cu aliații şi partenerii, bazate pe analizele şi rapoartele informative ale structurilor militare naționale de informații. Colaborările cu membrii comunității de specialişti, precum cei de la Agenția Internațională pentru Energie (IEA) şi cei de la principalele companii

[19] Declarația Summit-ului de la Riga, 29-30 noiembrie 2006.

[20] Kazimierz Marcinkievicz, *„Europe's energy musketeers must stand together"* in „Financiall Times'', 9 February 2006, http://us.ft.com/ftgateway/superpage.ft?news_id= fto020920061603036734

[21] http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0& SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1

din domeniul energiei, ar putea să joace un rol important. Un înalt comitet NATO ar putea fi însărcinat să urmărească problema îndeaproape şi să pregătească prezentarea problemei în faţa Consiliului Nord Atlantic, cel mai înalt organ de luare a deciziilor al NATO. Totodată, un alt grup axat în principal pe aspectele economice ar putea fi solicitat să sprijine această iniţiativă datorită legăturii directe dintre securitatea energetică, economie şi tendinţele pieţei.[22]

În ceea ce priveşte schimbul de informaţii şi intelligence, Consiliul Nord Atlantic ar putea înfiinţa o *Celulă pentru Analiza Informaţiilor şi a Securităţii Energetice,* deoarece înfiinţarea unei structuri similare de informaţii creată pentru abordarea problemei terorismului s-a dovedit a fi un succes. De asemenea, *Comitetul Special al Alianţei*[23] ar putea să joace un rol favorabil în facilitarea schimbului de informaţii între diferite structuri din domeniul securităţii energetice.

Pe lângă schimbul de informaţii naţionale între aliaţi, operaţiunile navale ale NATO ar putea monitoriza liniile maritime insuficient acoperite de mijloacele naţionale. Acoperirea unor astfel de zone ar putea fi folosită pentru a genera o imagine maritimă care să fie pusă la dispoziţia tuturor ţărilor membre NATO şi posibil la dispoziţia partenerilor. Aceasta deoarece, *cu excepţia Statelor Unite, nici o altă ţară membru NATO nu dispune de suficiente forţe navale pentru apărarea credibilă a rutelor de transport a ţiţeiului, atât în beneficiu propriu cât şi pentru aprovizionarea aliaţilor.* [24]

Această iniţiativă privind monitorizarea precisă a spaţiului maritim ar putea fi cuplată la reţeaua de informaţii a comenzii NATO, în special prin intermediul *Centrului de Fuzionare a Informaţiilor.*[25]

- *Asistenţa de securitate pentru aliaţi*

Având în vedere noile riscuri internaţionale de securitate, NATO are posibilitatea de a oferi asistenţă de securitate aliaţilor.

Aceasta ar putea implica măsuri flexibile, începând de la asistenţa de securitate pentru un aliat sau un grup de aliaţi, până la desfăşurarea chiar a unei operaţii NATO în vederea securizării în caz de necesitate a elementelor de infrastructură vulnerabile legate de energie.[26]

Conform Articolului 4 al Tratatului fondator, NATO ar putea să disloce *„Pachete de Asistenţă de Securitate"* alcătuite special pentru sprijinirea unuia sau mai multor aliaţi, cu particularităţile pe care le-ar presupune o asemenea iniţiativă. Acest Pachet de Asistenţă ar putea cuprinde *planuri pentru întărirea patrulelor maritime şi aeriene, protejarea reţelelor naţionale de comunicaţii şi informaţii sau chiar asistenţa*

[22] http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html

[23] Principala sarcină a *Comitetului Special NATO* este să analizeze şi să mijlocească schimbul de informaţii în cadrul NATO şi este format din toţi şefii serviciilor secrete din ţările membre ale Alianţei. http://www.nato.int .

[24] Conform *Institutului pentru Analiza Securităţii Globale* costurile legate de apărarea rutelor navale şi furnizarea asistenţei militare către parteneri în aprovizionarea cu petrol, costă Statele Unite 50 miliarde de $ pe an.- www.iags.org/oiltransport.html

[25] *Centrul pentru Fuzionarea Informaţiilor în sprijinul NATO* constituie o resursă importantă de informaţii pentru membrii şi partenerii NATO.- Nicolae Dolghin, *„Anul 2006. Evaluare strategică*, Editura UNAp, Bucureşti, 2007, http://csass.unap.ro

[26] Paul Belkin, *The European Union's Energy Security Challenges*, may 7, 2007

pentru eforturile de răspuns la producerea dezastrelor prin folosirea mecanismelor Planului de Urgenţe Civile şi a celor ale Centrului Euro-Atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre. În cazuri excepţionale, de pericol major, elementele esenţiale din domeniul energiei ar putea să fie protejate prin implicarea *Forţelor de Reacţie Rapidă ale Alianţei*.[27]

- *Supravegherea maritimă şi răspunsul pe baza ameninţărilor*

Un al treilea rol posibil pentru NATO ar putea fi implicarea în supravegherea maritimă. Cu toate că statele au în continuare responsabilitatea de a-şi proteja propriile ape teritoriale, NATO ar putea dezvolta o „nişă" de capabilitate prin abordarea aspectelor de securitate ale liniilor de comunicaţii maritime. Operaţiunea *Active Endeavour,* care şi-a arătat utilitatea în ceea ce priveşte securitatea în Marea Mediterană după 11 septembrie 2001 ar putea fi folosită ca model. Astfel, o grupare maritimă multinaţională (formată inclusiv din parteneri neaparţinând Alianţei, dacă este cazul) ar putea fi creată în vederea descurajării atacurilor împotriva vaselor transportatoare de petrol sau gaz lichefiat (LPG), cu scopul protejării, în special, a punctelor maritime strategice de trecere, esenţiale în cazul unor ameninţări ridicate sau în situaţii de conflict.[28] Acest lucru va solicita o abordare activă care să asigure un răspuns pe baza informaţiilor sau a ameninţărilor.

- *Operaţiile de interdicţie*

Având în vedere acţiunile desfăşurate anterior, NATO ar putea desfăşura operaţiuni de interdicţiei, concepute special pentru securizarea aprovizionării cu petrol sau gaze în cazul situaţiilor reale de criză sau conflict.

Notă: Un exemplu (deşi nu s-a constituit într-o iniţiativă NATO) îl reprezintă *„Operaţiunea Earnest Will"* (1987-1988), desfăşurată în scopul protejării petrolierelor kuweitiene pe timpul războiului dintre Iran şi Irak. Astfel, Alianţa are capacitatea de a gestiona operaţii maritime de escortare pe termen scurt, protejarea sondelor şi terminalelor de petrol, acordarea asistenţei autorităţilor naţionale în vederea protejării bazelor de încărcare/descărcare şi protecţia rafinăriilor şi a punctelor de depozitare a ţiţeiului şi a gazelor naturale. Un rol jucat de NATO în securitatea energetică implică elaborarea unor planificări operaţionale uzuale pentru anumite scenarii şi planificarea pentru forţele navale multinaţionale şi alte forţe relevante care ar putea fi implicate.

Realizarea unui rol al NATO în securitatea energetică implică aspecte importante cum ar fi dezvoltarea relaţiilor cu alte organizaţii şi ţări partenere precum şi dezvoltarea unor operaţiuni militare, cum ar fi o abordare „pe baza informaţiilor". De aici rezultă nevoia de a inter-conecta aceste standarde diferite de lucru în cadrul unei concepţii politico-militare generale privind securitatea energetică. Cele patru roluri posibile ale alianţei ar putea forma nucleul acestei concepţii.

---

[27] Toate aceste acţiuni ar putea fi inspirate de aranjamentele de comandă şi control din timpul Operaţiei Displey Deterrence (2003) când NATO a oferit Turciei sprijin de urgenţă pentru apărare.

[28] Jamie Shea, *Rolul potenţial al NATO în securitatea energetică*, http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html

3. Cooperarea internațională în scopul protecției infrastructurilor critice energetice - cooperarea NATO- UE

Pentru unele țări membre ale NATO dar şi ale UE, dependența de sursele de energie reprezintă de mult o realitate, în timp ce pentru altele aceasta constituie o perspectivă nouă dar care se va materializa pe termen scurt.

Situația aprovizionării Europei depinde de securitatea infrastructurii energetice din principalele țări producătoare, precum Rusia, Algeria, Nigeria, Arabia Saudită sau Iran şi de securitatea transportului prin regiuni „agitate" ca Strâmtoarea Hormuz sau Golful Guineea. Gazoductele, în particular, creează directă interdependență între piețele furnizoare şi cele consumatoare; în Europa, în linii mari, importurile de gaz prin gazoducte situându-se la valoarea de 85%.[29]

Protecția infrastructurii energetice şi stabilizarea unui mediu extins de securitate energetică, îndeosebi sursele şi infrastructurile de extracție, prelucrare, depozitare şi rețelele de transport şi petrol dinspre Est către Vestul Europei, necesită protecție militară, într-un cadru stabilit de comun acord, sprijin reciproc şi schimb mutual de experiență în acest domeniu.

În prezent nu există nici un cadru instituțional care să reglementeze dialogul dintre NATO şi UE în ceea ce priveşte Protecția Infrastructurilor Critice- CIP, ținând cont de faptul că multe dintre atribuțiile legate de Protecția Infrastructurilor Critice la nivel UE sunt în sarcina Comisie Europene, în timp ce singurul partener instituțional al NATO cu UE este Consiliul European. Trebuie avut în vedere că NATO şi UE nu pot asigura protecția tuturor infrastructurilor critice, atenția îndreptându-se numai asupra celor transnaționale. Protecția infrastructurilor critice naționale rămâne în responsabilitatea statelor membre, dar evident într-un cadru comun.

Experiența a arătat că pentru a menține securitatea energetică, țările trebuie să respecte anumite principii.[30] Primul şi cel mai important este reprezentat de ceea ce Churchill impusese cu peste 90 de ani în urmă: *diversificarea aprovizionării*.

Un al doilea principiu este *reziliența*, o marjă de siguranță în sistemul de alimentare cu energie, care asigură un tampon împotriva şocurilor şi facilitează revenirea la normal după întreruperi. Reziliența poate veni din mai mulți factori, inclusiv capacitatea de producție de rezervă suficientă, rezerve strategice, provizii de echipamente de rezervă, capacitate adecvată de stocare de-a lungul circuitului de aprovizionare şi stocarea elementelor critice ale producției şi distribuției de energie electrică (rezerve de piese de schimb), precum şi conceperea în detaliu a planurilor de răspuns la crizele datorate întreruperilor ce ar putea afecta regiuni extinse. De aici reiese şi ce-l de-al treilea principiu: *recunoaşterea realității integrării*. Există o singură piață a petrolului, un sistem global şi complex, care se mişcă şi consumă aproximativ 86 de milioane de barili în fiecare zi. Pentru toți consumatorii, securitatea rezidă în stabilitatea acestei piețe. Secesiunea nu este o opțiune.

Un al patrulea principiu este *importanța informațiilor*. Informațiile de bună calitate stau la baza piețelor funcționale. La nivel internațional, IEA a deschis cale a

[29] Borchert Heiko and Forster Karina," *EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power*"- www.seceur.info

[30] Daniel Yergin, „*Ensuring Energy Security*", Foreign Affairs, Volume 85- Nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, pag.69

îmbunătățirii circulației informațiilor referitoare la pieţele mondiale şi prospectele energetice.

Acest demers este completat de noul *For Internațional al Energiei (IEF),* care va căuta să integreze informațiile provenite de la consumatori şi producători. Informația este la fel de crucială şi în cazul crizelor, atunci când panica consumatorilor poate fi instigată printr-un amestec de întreruperi reale, zvonuri şi teamă. Guvernul SUA poate provoca flexibilitatea şi ajustarea pieţelor prin asigurarea comunicațiilor cu companiile şi prin permiterea schimbului de informații intre ele, în situații speciale, atunci când este necesar.

Pe cât de importante sunt aceste principii, anii anteriori au subliniat necesitatea de extindere a conceptului de siguranță energetică în două dimensiuni esențiale: recunoaşterea globalizării sistemului de securitate energetică, care poate fi realizată în special prin implicarea Chinei şi Indiei şi conştientizarea faptului că întregul circuit de aprovizionare trebuie să fie protejat.

În acest context, cooperarea NATO -UE este indispensabilă pentru asigurarea securității infrastructurii critice energetice.

Specialiştii americani şi europeni au identificat deja mai multe ,,zone'' unde NATO şi UE pot să-şi unească forțele pentru a-şi promova agenda securității infrastructurilor energetice.

În acest sens, următorii paşi pot să reprezinte începutul unei cooperări între cele două suprastructuri, având la bază o agendă comună privind infrastructura critică energetică, cu următoarele priorități:

- *Dezvoltarea unor programe comune de cercetare şi tehnologie de securitate/ apărare în domeniul Protecției Infrastructurilor Critice în general, şi al infrastructurilor energetice în special*.

Atât NATO cât şi UE au instituții dedicate Ştiinței şi Tehnologiei (S&T), respectiv Organizația de Cercetare şi Tehnologie a NATO şi Centrele de Cercetare Comună ale Uniunii Europene*(NATO's Research and Technology Organization şi EU's Joint Research Centrers*)– precum şi platforme de cercetare extinsă cum ar fi Programul Ştiințific pentru Securitate ale Alianței, Programul-Cadru 6 (FP6) şi Programul Cadru -7 de Cercetare al Uniunii Europene (FP7) *(NATO's Security Through Science Programme şi EU's Six and Seventh Framework Research Programme „FP6-FP7".*

Unele din aceste activități se adresează în mod direct securității infrastructurii. Dar, în plus, eforturile S&T privind informarea şi comunicarea, tehnologia securității, conştientizarea situației, comandă şi control factorii umani, detectarea şi protecția tehnologiilor, materiale ştiințifice şi modelare şi stimulare – enumerând câteva exemple – pot furniza perspicacități valoroase.

- *Lansarea unei cooperări regionale pe un program de Protecție a Infrastructurilor Critice în domeniul infrastructurilor energetice, inclusiv protecția rutelor terestre sau maritime de transport şi a facilităților portuare conexe acestui sector.*

O regiune importantă, unde cele două organizații ar putea să-şi unească forțele este Africa. NATO şi Uniunea Europeană ar trebui să analizeze modalitățile practice

de sprijinire a structurilor locale de securitate şi apărare africane ce au ca atribuţii securitatea infrastructurii energetice a continentului.

- *Stimularea unui schimb mutual de experienţă.*

Dialogul permanent şi deschis între parteneri pentru a oferi celorlalţi *„lessons learned”* şi *„best practices”,* sunt instrumente puternice de dezvoltare a capabilităţilor de securitate şi apărare în domeniul protecţiei infrastructurilor energetice.

Experienţa europeană demonstrează că există o nevoie urgentă de intensificare a exerciţiilor transfrontaliere de management al situaţiilor de urgenţă, pentru întărirea interacţiunilor public-public, public-privat şi privat-privat, în beneficiul securităţii infrastructurii energetice. Atât NATO cât şi UE pun la dispoziţie mecanisme de management civil al situaţiilor de urgenţă, care ar putea fi folosite în acest scop. [31]

Celula Euro-Atlantică de Coordonare a Răspunsului la Dezastre a NATO poate fi utilizată în folosul general al celor 46 de membri ai Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic, asigurând un management eficient în zone energetice vitale cum ar Caucazul şi Asia Centrală. Programele complexe iniţiate de NATO şi UE pot, de asemenea, să fie utilizate pentru îmbunătăţirea relaţiilor cu partenerii Dialogului Mediteranean.[32]

De asemenea, având în vedere rolul principal al Rusiei în domeniul securităţii energetice, este de la sine înţeles faptul că problematica ar trebui să devină o temă obişnuită a consultărilor din Consiliul NATO-Rusia, la fel cum aceasta a fost inclusă, deja, pe agenda întâlnirilor NATO cu Ucraina la nivel de experţi.

Un rol important în asigurarea securităţii energetice îl poate joaca şi cooperarea cu sectorul privat. Aşa, după cum observa Stephen Flynn, expert în cadrul Consiliului pentru Relaţii Externe: *„Securitatea nu este gratuită. Ambele sectoare, public şi privat, trebuie să investească în construirea unui nivel mai înalt de securitate pentru sistemul energetic, ceea ce înseamnă că securitatea energetică se va regăsi în preţul energiei cât şi în costul securităţii interne.”*[33]

Cu alte cuvinte, NATO şi UE se confruntă cu aceleaşi preocupări de securitate vitale. O cooperare sporită în aceste domenii ar fi logică şi ar conduce la obţinerea unor rezultate favorabile. Securitatea energetică poate constitui o temă de discuţie importantă în timpul reuniunilor informale întrunite la nivelul Consiliului Nord-Atlantic al NATO şi Comitetului Politic şi de Securitate al UE.[34] Astfel, pentru a realiza un parteneriat mai solid şi comprehensiv, NATO şi UE trebuie să acţioneze în vederea dezvoltării cooperării practice şi a continuării armonizării agendei transatlantice.

---

[31] Paul Gallis, *NATO and Energy Security*, www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf

[32] Ibidem.

[33] Daniel Yergin, „*Ensuring Energy Security*”, Foreign Affairs, Volume 85- Nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, p.69

[34] Este punctual central pentru gestionarea crizelor şi deţine controlul politic şi strategic pentru operaţiunile desfăşurate la apariţia acestora. Este asistat de Grupul Politico Militar şi consiliat e Comitetul Militar al Uniunii (EUMC) şi de Comitetul pentru Aspecte civile ale Gestionării Crizelor. www.ier.ro/

Concluzii

Această scurtă analiză privind rolul Alianței Nord Atlantice în protecția infrastructurilor critice energetice porneşte de la premisa că, în prezent energia reprezintă cu adevărat un element al securității. Deci nu putem vorbi despre securitate, fără analiza componentei energetice cu tot ce implică aceasta, inclusiv a infrastructurii critice energetice

Securitatea ,,infrastructurilor critice" este afectată de vulnerabilități riscuri, amenințări, stări de pericol, şi agresiuni.

Depistarea vulnerabilităților determină pe baza analizei factorilor de risc identificarea amenințărilor la adresa infrastructurii critice energetice.

Desigur, dintre toate amenințările cea teroristă este iminentă, dar nu pot fi neglijate nici celelalte tipuri de amenințări.

Pe o piață atât de dependentă de petrol şi gaze, amenințările la adresa furnizării de energie sugerează nevoia unei strategii privind infrastructurile critice energetice, care să poată preveni întreruperile sau să minimizeze efectele acestora.

În privința cooperării, reliefăm faptul că, multitudinea de discuții şi consultări între partenerii euro-atlantici nu implică realizarea automată a unui acord asupra faptului ca NATO va trebui să acționeze amplu şi să pretindă asumarea unui rol conducător în domeniul securității energetice. Este evident că, protecția elementelor de infrastructură de importanță crucială sau opțiunile de răspuns în cazul producerii unor crizelor, care presupun folosirea forțelor militare, reprezintă doar o parte a întregului pachet de inițiative necesar în vederea garantării securității aprovizionării cu energie. De exemplu, există deja un număr de inițiative ale țărilor G8, UE, Agenției Internaționale pentru Energie şi ale altor grupuri, care vizează sporirea securității energetice. Acestea se axează pe asigurarea unei acceptări universale mai largi a Cartei Energiei, deschiderea piețelor pentru investițiile străine sau reducerea dependenței economiilor dezvoltate față de combustibilii fosili.

De asemenea, având în vedere rolul principal al Rusiei în domeniul securității energetice, este de la sine înțeles faptul că problematica ar trebui să devină o temă obişnuită a consultărilor din Consiliul NATO-Rusia, la fel cum aceasta a fost inclusă, deja, pe agenda întâlnirilor NATO cu Ucraina la nivel de experți.

Cu atât mai mult cu cât securitatea energetică deține potențialul de a crea o criză majoră sau, cel puțin, în încercarea de a asigura furnizarea garantată a cantităților necesare, ar putea să modeleze din ce în ce mai mult politica externă şi prioritățile statelor membre NATO şi din întreaga lume.

Având în vedere faptul că Alianța şi UE se confruntă cu aceleaşi preocupări de securitate vitale o cooperare sporită în domeniul protecției infrastructurii energetice poate constitui unul din proiectele comune ale dezvoltării cooperării practice şi eficiente.

Bibliografie

[1] BAHGAT Gawdat, *Europe's energy security: challenges and opportunities,* International Affairs, vol82(5), www.blackwell-synergy.com/doi/abs710.1111/j.1468-2346.2006.0058.X

[2] BELKIN Paul, *The European Union's Energy Security Challenges*, may 7, 2007, www.fas.org/sgp/crs/row/RL33638.pdf.

[3] BORCHERT Heiko and Forster Karina, *EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power,* www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU_Energy_Security_ Requires_Hard_Power

[4] GALLIS Paul, *NATO and Energy Security*, www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf

[5] KUBIAK Krzysztof, *Terorismul maritim. Amenințare „ascunsă" la adresa securității internaționale,* Impact Strategic, nr. 4/2005.

[6] LANTOS Tom, *Energy security: a state side view,* NATO Review, winter2007,www.natootan.org/docu/review/2007/issue4/english/interview2html.

[7] MACUC, Mihai (Coord.) PREDOIU, Cătălina, BARBĂSURĂ, Alexandru, DUMITRACHE, Lucian, MARINICĂ Mariana, *Protecția infrastructurilor critice în spațiul euroatlantic,* Editura ANI, Bucureşti, 2008.

[8] MORAN Daniel and RUSSELL A. James, *The Militarization of Energy Security,* Strategic Insight,www.ccc.nps.navy.mil/si/2008/feb/moranFeb08asp.

[9] NICOLE Stracke, *Economic Jihad: A Security Challenge for Global Energy Suply,* Issue, nr.6, August 2007.

[10] SHEA Jamie, *Rolul potențial al NATO în securitatea energetică*, http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html.

[11] YERGIN Daniel*, Ensuring Energy Security*, Foreign Affairs, march /aprilie 2006, www. foreign affairs.org/20060301faessay85206/daniel-yergin/ensuring-energysecurity.html.

ASPECTE PRIVIND ORGANIZAŢIILE MILITARE ŞI PARAMILITARE ALE REPUBLICII ISLAMICE A IRANULUI

Sorin APARASCHIVEI[*]

Après la Révolution islamique de l'Iran, le régime des ayatollahs a accordé une attention particuliére au domaine militaire et aux structures de securité chargées de défendre la Révolution. Cet article propose un regard sur les principales forces et structures militaires et paramilitaires de l'Iran, ainsi que l'nfluence exercée par ces structures.

Potrivit Constituţiei Republicii Islamice a Iranului, forţele armate ale ţării sunt constituite din trei componente principale: Armata (*Artesh*), Corpurile Gardienilor Revoluţiei Islamice (*IRGC*) şi Forţele de implementare a legii islamice (forţele paramilitare).

Artesh şi Corpurile Gardienilor Revoluţiei se subordonează Ministerului Apărării şi Forţelor Logistice ale Armatei (MODAFL), aflate sub comanda Ministrului Apărării, şi sunt responsabile cu apărarea frontierelor, a ordinii şi securităţii interne a republicii islamice. Forţele militare ale Iranului sunt inima instituţiilor de securitate ale Iranului.

Armata (*Artesh*)

Forţele armate ale Iranului sunt cunoscute prin termenul generic *Artesh*. După înlăturarea regimului Şahului şi proclamarea Republicii islamice (anul 1979), corpul ofiţerilor a fost privit cu suspiciune de noii conducători religioşi care vedeau în armată organul de susţinere a Vechiului regim. În acest context, corpul ofiţerilor a fost decimat de numeroasele dezertări, retrageri forţate sau execuţii ca urmare a deciziilor judecăţii arbitrare a curţilor revoluţionare.

Încrederea a fost acordată noii armate revoluţionare, Corpurile Gardienilor Revoluţiei Islamice (pasdarani), cu ajutorul căreia ayatollahii au ajuns la putere. Aceasta a devenit principala forţă armată şi, totodată, unealtă de încredere a noului regim. Conducerea revoluţionar-teologică a statului iranian, prin nou înfiinţatul Directorat Politico-Ideologic, a trecut la implementarea unei masive campanii de islamizare a forţelor armate, crezându-se astfel că ardoarea revoluţionară poate înlocui profesionalismul militarilor de carieră. Dar, ulterior, eşecurile din războiul cu Irakul (1980-1988) au dus la modificarea acestei abordări

Reforma din anul 1987 a dus la creşterea nivelului de integrare între Forţele armate regulate şi unităţile militare revoluţionare (Corpurile Gardienilor Revoluţiei Islamice). Zona comenzilor operaţionale a fost situată în subordinea Statului Major, fiecare componentă a forţelor armate a fost subordonată zonei de comandă operaţională în concordanţă cu propria structură de comandă. În anul 1987 exista doar Comanda de Operaţiuni pe Zona Vestică, responsabilă de războiul cu Irakul. Înfiinţarea şi furnizarea unor noi efective care să controleze operaţiunile de război a dus la constituirea altor zone operaţionale: Comanda de Nord, Comanda de Sud şi Comanda de Est.

[*] **Academia Naţională de Informaţii**

Zona de Comandă a Operațiunilor din Vest este similară ca structură Statului Major al Forțelor armate cu excepția unor eşaloane ale forțelor navale. Deşi Statul Major exercită controlul asupra tuturor trupelor, există şi excepții. Unitățile detaşate ale Pasdaranilor, Jandarmeriei şi Poliției Naționale, care execută misiuni de securitate internă împotriva insurgenților, se supun comandantului Pasdaranilor din zona respectivă. Unitățile navale şi aeriene continuă să fie sub comanda propriilor structuri şi răspund în fața Statului Major din zona de comandă unde operează. La nivelul inferior al Zonei de Comandă a Operațiunilor se situează cele patru cartiere generale de la Karbala, Hamzeh Seyyed ash Shohada, Ramadah şi Najaf, organizate după modelul Zonei de Operațiuni Vestice cu excepția faptului că nu au integrate forțe navale. În subordinea fiecărui cartier general se află între trei şi opt sectoare operaționale.

Un alt pas, în procesul de reformă, a fost restructurarea generală din anul 1989 a Ministerului Apărării şi a Forțelor Logistice ale Armatei (MODAFL). Noul minister condus de Akbar Torkan, un civil care a condus anterior industria de apărare, a tăiat autonomia instituțională a IRGC şi a adus acest organism sub umbrela Ministerului Apărării. În anul 1988 a fost creată o structură unitară de comandă a Forțelor armate în cadrul Statului Major al Forțelor Armate, conducerea revenindu-i în anul 1992 lui Hassan Firouzabadi, o figură marcantă a IRGC.

Puterea armatei regulate a crescut în anul 1998 cu ocazia crizei din Afghanistan, când a fost creată funcția de Comandant Suprem al *Artesh*, funcție deținută de Khamenei. În anul 2000, bugetul alocat apărării de către Iran, a fost de 2,3 miliarde de dolari, iar pentru anul 2007 bugetul a fost estimat la circa şapte miliarde de dolari. Federația Rusă şi China au fost principalii furnizori de arme ai Iranului. Iranul întreține o forță militară activă evaluată la circa 545 000 de oameni; aproximativ 220000 din aceşti soldați alcătuiesc tinerii recruți care satisfac stagiul militar obligatoriu de 18 luni. Există, de asemenea, o rezervă de aproximativ 350 000 de soldați care poate fi folosită în caz de nevoie.

Artesh are în sarcină evaluarea şi recomandările în probleme de securitate națională. Principala sa responsabilitate fiind apărarea frontierelor Iranului. În acest sens, importanța sa este mai mult funcțională şi instituțională decât geografică. Influența *Artesh* se manifestă şi în funcție de achizițiile de armament, instrucția militară şi bugetul anual alocat.

În prezent, trupele regulate au misiuni atât în interiorul țării cât şi la frontiere. În ciuda valorilor impresionante, Forțele armate ale Iranului nu sunt dotate şi echipate cu echipamente sau tehnologii de ultimă oră, iar valoarea lor nu a fost dovedită pe câmpul de luptă.

Forțele aeriene ale Iranului

Potrivit diverselor estimări, forța aeriană iraniană dispune de un total de circa 52 000 de oameni; 37 000 dintre aceştia fac parte din forța aerului, restul de 15 000 de oameni fac parte din forța aeriană defensivă care operează în bazele terestre de pe teritoriul Iranului. Cartierul general al forțelor aeriene se află la Teheran, cu trei cartiere principale la: Badl Sar pentru zona de nord, Hamaden pentru zona centrală şi Bushehr pentru zona de sud. Fiecare zonă regională pare să aibă un control major

asupra sectorului apărării aeriene având în subordine facilităţi şi baze aeriene. Shiraz-ul furnizează echipament de interceptare şi este principala bază pentru transportul aerian. Diverse surse estimează că forţa aeriană a Iranului este alcătuită din 14 escadroane principale de luptă. Cele mai multe dintre acestea pot îndeplini misiuni aeriene de atac sau de apărare. Avioanele de atac pot transporta arme nucleare de putere medie

Forţele navale

Flota navală militară (*Artesh*) a Iranului a fost evaluată la circa 18 000 de oameni. Conform surselor americane, aceasta include două forţe de brigadă marină de circa 2 600 de oameni şi o forţă aeriană navală de circa 2 000 de oameni. Flota dispune de baze la Bandar-e Abbas, Bushehr, Kharg Island, Bander-e Anzelli, Chah Bahar, Bander-e Mahshahar şi Bander-e Khomeini, cele mai multe vis-à-vis de coastele saudite.

Forţa navală combinată cu ramura navală a IRGC formează o putere maritimă de circa 38 000 de oameni, fiind în măsură să facă faţă unui război asimetric. În ultima perioadă, Iranul şi-a îmbunătăţit facilităţile militare portuare şi apărarea aeriană obţinând un important sprijin logistic şi tehnic din partea Pakistanului şi a Indiei. Forţa navală a Iranului este privită ca arma strategică din serviciul militar, în condiţiile în care Golful Persic prezintă o importanţă capitală pentru interesele comerciale şi militare ale Iranului. Programul iranian de dezvoltare a facilităţilor marinei include: construirea de noi fregate şi noi distrugătoare, manufacturarea de noi sisteme electronice, echiparea unor nave cu sisteme de mentenanţă inclusiv pentru submarine, înlocuirea sistemelor de rachete vechi, construirea de noi remorchere în nordul ţării, punerea în operare a unor noi sisteme de sonar etc.

Forţa navală a Iranului de la Marea Caspică este evaluată la circa 3 000 de oameni şi include 50 de nave de luptă, vase de sprijin, corpuri de marină, forţele de apărare a coastei şi hidroavioane. Se crede că acestea sunt sprijinite de câteva submarine de mici dimensiuni de producţie internă. După Federaţia Rusă, Iranul este a doua putere în Marea Caspică, chiar dacă flota iraniană este destul de învechită.

Forţele navale iraniene din Marea Caspică sunt organizate în două comandamente independente, unul se află la Anzali sub comanda *Artesh,* iar celălalt la Nowshahr sub comanda IRGC. Comanda administrativă a acestora se află la Teheran, în timp ce cartierul general operativ se află la Bandar Abbas în Strâmtoarea Ormuz. Există şi un al doilea centru operativ cu baza la Bushehr. O altă bază operativă se află în insula Kharg, la Chah Bahar, pentru submarinele care operează în Oceanul Indian. În ultima perioadă, guvernul Iranului a demarat un program de modernizare a acestor forţe navale care va include divizii şi batalioane separate de nave şi submarine.

Corpurile Gardienilor Revoluţiei Islamice

În ciuda controlului instaurat asupra *Artesh*, regimul clericilor a simţit nevoia să-şi creeze propria forţă armată, o forţă loială care să-i asigure stabilitatea internă şi, peste timp, să acţioneze ca o forţă majoră în războiul cu Irakul. Rezultatul a fost

crearea a două structuri militare paralele: Forţele armate regulate - *Artesh* şi Corpurile Gardienilor Revoluţiei Islamice (IRGC) sau (*Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami*).

Astăzi, Corpurile Gardienilor au devenit principalul pilon de securitate al Republicii Islamice, alcătuind un organism de tip militar care are ca scop principal securitatea regimului islamic. Prin statutul de funcţionare, organizaţia este infiltrată în orice instituţie, minister, asociaţie, ligă, fundaţie iraniană şi realizează orice acţiune (inclusiv atentate teroriste, execuţii, asasinate) necesară asigurării securităţii regimului. Gardienii acţionează prin misiuni (*amaliat*) în cea mai mare parte sub acoperire (interne şi externe) dar şi la vedere.

Iniţial, pasdaranii reprezentau o forţă de aproximativ 10 000 de oameni dedicată reinstaurării ordinii în ţară şi condamnării contrarevoluţionarilor. O altă mare responsabilitate a IRGC a fost lupta împotriva creşterii influenţei grupărilor armate de stânga, reprezentate de: Fedayeen (cei gata de sacrificiu), Organizaţia Mujahedin-e Khalq (MEK), Peykar, Komleh, Kurdish Peshmerga etc.

Invazia Irakului asupra Iranului, din septembrie 1980, i-a forţat pe liderii politico-militari iranieni să se ocupe de problemele structurale ale celor două armate paralele. În condiţii de război, expansiunea forţelor IRGC s-a făcut rapid de la 10 000 de oameni în anul 1980 la circa 50 000 la începutul lui 1982, 150 000 în anul 1983, 250 000 în anul 1985 şi 450 000 în anul 1987.

O schimbare structurală a avut loc şi în anul 1982, când au fost create Comanda Operaţională de Zonă şi Statul Major, foruri de conducere care i-au adus pe comandanţii IRGC în contact direct şi periodic cu omologii lor din cadrul Forţele armate regulate. Astfel, Pasdaranii se bucurau de reprezentare în luarea deciziilor militare în cadrul Consiliului Suprem de Apărare.

În timp ce Forţele armate regulate sufereau din cauza epurărilor şi a retragerilor forţate (trecerea cadrelor în rezervă), forţele militare ale Pasdaranilor înfloreau sprijinite de clerici şi personalităţi cu influenţă, precum: Mohsen Rafiqdoust, Mohsen Rezai, Yahya Rahim Safavi, Ali Shamkhani, Alireza Afshar şi Ahmad Vahidi. Începând cu anul 1980 elemente din armata regulată au contribuit la profesionalizarea personalului IRGC şi au uniformizat structurile de comandă cu cele ale *Artesh.* Printre cei care au contribuit la mecanizarea forţelor Pasdaranilor s-au numărat comandanţi precum Ali Shirazi (devenit mai târziu Ayatollahul Khomeini) şi Qasemali Zahirnejad devenit ulterior şeful Statului Major. Ministrul IRGC a avut şi are un cuvânt greu de spus în guvern şi în celelalte agenţii centrale guvernamentale. Această evoluţie a făcut din IRGC o formidabilă maşină de luptă. În anul 1985, din ordinul lui Khomeini, IRGC au primit sarcina să se doteze ca armată de sine stătătoare cu infanterie, forţe navale şi aeriene. De asemenea, IRGC şi-au stabilit propriile contacte militare cu aliaţii Iranului, inclusiv cu Siria, Pakistanul şi Sudanul.

La sfârşitul războiului cu Irakul, noul preşedinte Rafsanjani (1989-1997) a luat iniţiativa restructurării Forţelor armate regulate. În acelaşi timp, a început şi procesul de profesionalizare instituţională a forţelor pasdaranilor. Între august şi septembrie 1988 forţele terestre ale Corpurilor Gardienilor Revoluţiei Islamice au fost reorganizate în: 21 divizii de infanterie, 15 brigăzi de infanterie independente, 21 de brigăzi aeriene de apărare, trei divizii mecanice şi 42 de divizii de blindate, artilerie şi

brigăzi de apărare în arme chimice. IRGC au primit noi uniforme, şi, din septembrie 1991, 21 de grade militare (împărţite pe patru categorii: soldaţi, luptători, ofiţeri şi comandanţi).

În ce priveşte structura IRGC, informaţiile diferă de la sursă la sursă. Unele estimări consideră că IRGC sunt constituite din două divizii de blindate, cinci divizii mecanizate, zece divizii de infanterie şi o divizie de forţe speciale. La acestea se adaugă 15-20 de brigăzi independente care includ şi trupe paramilitare. IRGC au propriile baze terestre, forţe aeriene şi navale. IRGC constituie unul din pilonii principali în capacitatea defensivă a Iranului. Acestor forţe le-a fost încredinţat programul de desfăşurare a rachetelor balistice.

IRGC sunt conduse de un Consiliu director[1] alcătuit din cel puţin 10 consilieri şi trei directori, cu rang de ministru, între care: Şeful de Stat Major, Comandantul forţelor terestre, Comandantul forţelor aeriene, Comandantul forţelor aeriano-navale şi Comandantul forţelor de rezistenţă Basiij. Conform analiştilor, centrala organizaţiei numără circa 200 000 de membri înregistraţi, specialişti în mai multe domenii. Departamentul de acţiune realizează misiunile organizaţiei, fiind alcătuit din peste 500 000 de persoane. Aceştia îşi cunosc, de obicei, doar şefii ierarhici superiori de la care primesc ordinele, salariile şi sumele necesare realizării misiunilor. Personalul din Departamentul de acţiune are în sarcină şi recrutarea de noi agenţi.

Departamentul „*Paziresh*" se ocupă cu recrutarea personalului. Angajaţii acestui departament punctează, studiază, urmăresc şi învestesc, încă din perioada şcolii primare pe viitorii angajaţi ai pasdaranilor. Sunt preferaţi tinerii care provin din zona rurală, din familii modeste cu un nivel intelectual mai modest. După „acceptarea" în organizaţie, tinerii sunt direcţionaţi către şcoli şi instituţii medii de învăţământ. Perioada coincide cu acţiunea de „îndoctrinare" a candidatului, în „spiritul Revoluţiei islamice iraniene". Departamentul „Basiij" se ocupă cu „fanatizarea" candidaţilor.

Şcoala de Instrucţie din cadrul IRGC include următoarele etape:

- Anul I (*aghidati siasi*) – acumularea de cunoştinţe generale, juridice şi religioase;
- Anul II (*taktik*) - se realizează instrucţia şi pregătirea militară a cursanţilor;
- Specializarea (*takasuri*) - cursanţii se pregătesc pentru misiunile pe care le vor executa.

Durata pregătirii în cadrul Şcolii de Instrucţie este de aproximativ patru ani. După finalizarea studiilor, ofiţerii sunt repartizaţi să execute, sub acoperire, misiuni externe sau interne. Misiunile (repartiţiile) interne sunt desfăşurate în toate instituţiile de stat iraniene (sistemul de apărare, bănci, primării etc.), în asociaţiile guvernamentale iraniene (coordonate de stat sau civile). De regulă, ofiţerii IRGC nu ocupă funcţii de conducere, ei sunt desemnaţi ca adjuncţi (dublaj) ai unor persoane din conducerea acestor instituţii. Acoperirile cel mai des folosite sunt cele de diplomat sau de comerciant. În prezent, majoritatea miniştrilor iranieni provin dintre fostele cadre ale Pasdaranilor.

[1] Comandantul Pasdaranilor este Mohammad Ali Djaffari (vara anului 2008), acesta l-a înlocuit în funcţie pe Yahya Rahim Safavi.

O parte a activității culegerii de informații revine Directoratul de Informații al IRGC. Directoratul are un personal de circa 2 000 de oameni şi colaborează cu Poliția Națională şi Jandarmeria. Sub comanda Corpurilor Gardienilor se află şi organizația militară secretă a Forței Qods (serviciul extern de informații).

Ramura navală a IRGC are aproximativ 20 000 de oameni, inclusiv unitățile marinei cifrate la circa 5 000 de oameni. Forța îşi are baza în Golful Persic, de-a lungul canalelor şi a cheiurilor portuare, şi în apropierea Strâmtorii Ormuz, incluzând facilități la Al-Farsiyah, Halul (pe platforma petrolieră), Sirri, Abu Musa, Bandaer-e Abbas, Khorramshahr şi Larak. Forța navală a IRGC are capacitatea de a întreprinde raiduri asupra navelor din Golf sau a statelor din zonă, dând Iranului posibilitatea de a desfăşura operațiuni militare caracteristice războiului asimetric.

În concluzie, se poate afirma că Pasdaranii sunt principala forță politico-militară care deține controlul asupra societății iraniene. IRGC, prin unitățile militare diversificate din subordine, au rol de armată internă, au rol de poliție internă (poliție politică) şi, nu în ultimul rând, prin Forța Qods au rol de serviciu extern de informații şi contrainformații.

În cadrul IRGC, funcționează şi o structură specializată în asigurarea protecției înalților demnitari ai regimului iranian, structură cunoscută sub numele de *Forțele „Ansar Al-Mahdi”***.**

Corpurile Badr

Conform analiştilor, Organizația Badr este cea mai mare organizație iraniană implicată în războiul din Irak, alături de Forța Qods-IRGC. Foarte mulți membri ai acestei organizații sunt considerați ca aparținând de fapt Forței Qods, unii dintre ei se află în Irak de mulți ani şi primesc salarii din Iran. Comandantul acestei organizații este direct conectat şi subordonat comenzii Forței Qods. Biroul central al organizației este localizat în districtul Al-Jaderieh din Baghdad.

În noiembrie 1982, în urma unui ordin dat de Khamenei la Teheran, a fost înființat SCIRI (Consiliul Suprem al Revoluției Islamice din Irak)[2]. Doi ani mai târziu, membrii acestei organizații luau parte ca voluntari la operațiunea Kheibar, în războiul cu Irakul. Ulterior, un membru al IRGC, pe nume Daghayeghi, a preluat controlul asupra SCIRI şi l-a reorganizat în aşa numita Brigada a 9-a Badr**.**

În anul 1985, Brigada a 9-a Badr a fost conectată la baza Ramazan (Staff-ul de Luptă al Guerillelor IRGC), sub comanda IRGC, luptând pe diverse fronturi în Irak. În anul 1987, Brigada a fost reorganizată în Divizia a 9-a Badr şi a continuat să aibă activitate în Irak sub comanda bazei de la Ramazan. O altă reorganizare, din luna septembrie 1991, i-a adus diviziei numele de Corpurile Badr.

Corpurile Badr au fost direct racordate secțiunii de *intelligence* a Forței Qods (serviciul de informații externe) şi funcționează ca forță extrateritorială a acesteia. Când războiul dintre Irak şi SUA a devenit iminent, Consiliul Suprem de Securitate Națională i-a cerut lui Khamenei, într-o sesiune ținută la 22 decembrie 2002, să apere interesele Iranului (prin SCIRI) în Irak, în special în ceea ce priveşte viitorul guvernării. Consiliul era de părere că războiul şi prezența americană în Irak vor fi de

[2] Organizația grupează şiiții din Irak, sprijinitori ai Iranului.

lungă durată şi s-a cerut intensificarea diplomaţiei secrete cu opoziţia din Irak. Când a început războiul forţele Badr au traversat frontiera şi au intrat în Irak, unde au ocupat imediat birourile guvernamentale şi au început operaţiunile de recrutare a noilor membri.

În octombrie 2003 au fost decise unele schimbări asupra Corpurilor Badr din Irak, organizaţia luându-şi denumirea de Organizaţia Badr pentru Dezvoltare. Unităţile militare ale Corpurilor Badr au fost „dizolvate" şi „încorporate" organizaţiilor provinciale. Ulterior, a avut loc un congres general al SCIRI care a decis transformarea Corpurilor Badr într-o organizaţie non-militară (una din raţiuni a fost reducerea sensibilităţii Statelor Unite faţă de acest organism). A fost interzisă urmărirea, arestarea şi dezarmarea membrilor Corpurilor Badr sau a exercitării oricărei presiuni la adresa acestora. În prezent, în fiecare district, Organizaţia Badr este structurată pe trei niveluri: provincie, oraş şi comună. La fiecare nivel al organizaţiei există trei organisme principale care includ forţele de securitate, suportul administrativ şi staff-ul conducător. Mai mult, s-a decis ca variatele organizaţii, precum Institutul Tinerilor şi Organizaţia Ansar Al-Badr, să înceapă atragerea la organizaţie a diferitelor clase sociale.

Miliţiile Basiij - Forţa de Rezistenţă şi Mobilizare

Un alt element post-revoluţionar cu implicaţii în politica de apărare şi securitate a Iranului sunt miliţiile Basiij (*Niruyeh Moghavemat Basiij*). Create de Khomeini, în anul 1979 şi comandate de Gardienii Revoluţiei, Basiij recrutau voluntari din rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 11 şi 17 ani cu precădere din mediile sărace ale societăţii. Iniţial, aceste forţe instruite de IRGC au fost folosite ca prim-val în ofensivele împotriva Irakului. Ulterior, în sarcina unităţilor paramilitare au intrat şi activităţile de urmărire a opozanţilor regimului, cei care violau *codul islamic* de comportament, în special arestarea femeilor care ieşeau neacoperite în public, dar şi a cetăţenilor care posedau antene de satelit.

În timpul războiului cu Irakul numărul trupelor Basiij a fluctuat între 100 000 şi 500 000 de oameni, în funcţie de necesităţile războiului. Astăzi numărul forţelor Basiij se situează la circa 100 000 de oameni, dar se estimează că rezerviştii Basiij ating circa 1 milion de oameni. Sfârşitul războiului cu Irakul (1988) şi demobilizarea acestor trupe a creat probleme guvernului. O soluţie a fost atragerea acestora în cadrul unei forţe de poliţie naţională non-militară, în timpul preşedintelui Rafsanjani, care să participe la reconstrucţia Iranului. O altă parte a acestor forţe a fost transformată în *poliţie de intervenţie* în cadrul societăţii. Tineretul mobilizat de forţele Basiij (inclusiv femei) este responsabil cu aplicarea normelor islamice în societate. În mai 1999, Ministerul Îndrumării şi Culturii Islamice a interzis în mod oficial folosirea antenelor de captare a programelor-tv transmise prin satelit, campanie reluată în anul 2006. Liderul Suprem Khamenei a criticat programele radio-tv, considerându-le o formă de „capitulare" a culturii islamice în faţa culturii occidentale.

Fostul preşedinte Mohammad Khatami, într-un discurs în faţa guvernului la 22 noiembrie 2000, a declarat că „Miliţiile Basiij reprezintă o forţă a progresului care caută să joace un rol cât mai bun în menţinerea credinţei islamice în societate". Adjunctul comandantului Corpurilor Gardienilor Revoluţiei Islamice, General de brigadă

Mohammad Baqer Zolqadr, a făcut comentarii similare, susținând că „Unitățile Basiij se vor implica oriunde securitatea şi interesele naționale ale Iranului vor fi amenințate”, (…) „Forța de Rezistență Basiij este echipată cu cele mai moderne arme şi beneficiază de cea mai avansată pregătire în vederea anihilării oricărui dușman”.

Jandarmeria şi Poliția Națională

Jandarmeria avea în anul 1979 un efectiv de circa 74 000 oameni, fiind subordonată Ministerului de Interne. Legea de constituire a Jandarmeriei a extins responsabilitățile acesteia asupra zonelor rurale, a oraşelor mici şi a comunelor cu o populație mai mică de 5 000 de locuitori (circa 20% din populație), zonele urbane mari intră în responsabilitățile IRGC.

Poliția Națională avea în acelaşi an un efectiv de circa 200 000 oameni. Poliția Națională se află sub comanda Ministerului de Interne, în responsabilitatea sa intrând toate oraşele cu o populație de peste de 5 000 de locuitori. Alte responsabilități ale Poliției Naționale sunt: supravegherea şi controlul procedurilor privind imigrația, emiterea şi controlul cărților de identitate a cetățenilor, controlul şi inventarierea parcului auto, acordarea şi controlul licențelor de conducere auto, asigurarea poliției drumurilor şi a aeroporturilor.

După Revoluția islamică, Jandarmeria şi Poliția Națională au fost reorganizate şi au reflectat ideologia regimului islamic. În ciuda importanței lor în cadrul asigurării securității interne, rolul Jandarmeriei şi al Poliției Naționale a fost restricționat prin preluarea mai multor responsabilități ale acestora de către Ministerul Pasdaranilor şi Basiij. În prezent se estimează că forțele de poliție ar fi alcătuite din circa 400 000 de oameni, însă structura acestora este greu de precizat.

Alți actori şi grupuri paramilitare cu rol în securitate

În politica de securitate a Iranului găsim şi alți actori cu roluri mai mult sau mai puțin importante. Aceştia includ grupări paramilitare, organizații parastatale şi organizații culturale. De asemenea, foarte importanți sunt unii lideri religioşi, mulți dintre aceştia neafiliați la politica regimului. O listă completă este dificil de întocmit, însă printre cele mai importante se numără:

- *Ansar-e Hezbollah* este o forță paramilitară utilizată pentru apărarea ordinii revoluționare, membrii organizației desfăşoară acțiuni criminale cu scopul de a intimida societatea.
- Organizațiile parastatale ale *bonyads* (fundații ale revoluționarilor) joacă un rol important în politica externă. Puterea *bonyads* se datorează resurselor colective şi legăturilor de tip rețea existente între membrii acestora. Mulți lideri ai *bonyads* au legături cu instituțiile iraniene de securitate. Conducerea *Bonyad-e Mostazafan* se află în mâna Liderului Suprem, care a dat o largă autonomie acestor grupări.

Agențiile culturale joacă şi ele un rol important în politica externă a Iranului. Birourile culturale sunt patronate de Liderul Suprem şi funcționează pe lângă ambasadele Iranului din străinătate. Aceste instituții furnizează suportul financiar pentru mişcările musulmane şi acțiunile de prozelitism. De exemplu, Organizația pentru Propagarea Islamului îşi dedică resursele prozelitismului din străinătate, în special celui din Liban, activează în Europa, Pakistan şi India.

Surse bibliografice:

[1] CORDESMAN Anthony H. şi KHALID R. Al-Rodhan (2006), *The Gulf Military Forces in an Era of Asymmetric War – Iran*; disponibil la: *www.csis.org/burke, Center for Strategic and International Studies Arleigh A. Burke Chair in Strategy.*

[2] http://www.rand.org/.

[3] http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/savak.htm.

[4] www.intelligencesummit.org/news/iranmilitaryoverview.php.

[5] http://www.iranterror.com/content/view/5/32/.

[6] http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ir0.

UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI GESTIONAREA CONFLICTELOR

Savu ROTĂRESCU*

At the beginning of the 21st century, the European Union finds itself in front of two major challenges: widening its frontiers and deepening the process of European integration.From the economical point of view, we are witnessing a progressive phenomenon of globalization which is affecting the whole world. In the political field, the EU, after realizing the monetary unification, is practically obligated to fulfill a political one. What security is concerned, there are several risks like major terrorist attempts, local conflicts of ethnic or religious nature, organized and international crime.

In order to reach a common conception of all member states regarding the potential conflict-areas and the necessary measures for keeping conflicts under control, a pro-European attitude is needed within the entire community.

Schimbările intervenite în ultimele decenii în plan intern şi internaţional în domeniul politic, economic şi militar, au determinat evoluţii contradictorii şi surprinzătoare ale acestora. Dintre toate domeniile menţionate, cel militar este poate cel care a suferit cele mai spectaculoase transformări, care au presupus reorientări, reevaluări şi reorganizări în sistemul de planificare şi desfăşurare a acţiunilor militare.

La începutul secolului XXI, Uniunea Europeană se află la răscruce, întrucât trebuie să răspundă la două provocări majore: lărgirea frontierelor sale şi aprofundarea procesului de integrare europeană. Dacă primul obiectiv reprezintă o condiţie prealabilă pentru stabilitatea, democraţia şi prosperitatea continentului, cel de-al doilea presupune răspunsuri la întrebări esenţiale pentru construcţia europeană: Ce fel de Europă dorim pentru următoarele decenii? Cum putem gestiona eficient problemele globalizării? Ce înţelegem prin identitate europeană? Care va fi rolul Uniunii Europene în arena internaţională?

În plan economic, asistăm la un fenomen progresiv de globalizare ce afectează întreaga lume. În plan politic, Uniunea Europeană a ajuns în faza în care este, practic obligată ca, după realizarea uniunii monetare, să avanseze spre o uniune politică. În plan social, populaţia are percepţii diferite, uneori chiar contradictorii despre ceea ce se decide la Bruxelles.

În planul securităţii, se constată apariţia unor riscuri cum ar fi: atentate teroriste majore, conflicte locale de sorginte etnică sau religioasă în Europa sau în imediata vecinătate, crima organizată cu dimensiuni transfrontaliere.

Probleme generale

După 54 de ani de la semnarea la Paris, a Tratatului CECO (24 octombrie 1950) şi 47 ani de la semnarea Tratatelor CEE şi EURATOM (Roma, 25 martie 1957), la 29 octombrie 2004, a fost semnat la Roma „Tratatul de instituire a unei Constituţii pentru Europa. Uniunea Europeană a păşit astfel, spre un nou statut, depăşind formal încadrarea în categoria organizaţiilor internaţionale, deoarece noul Tratat conferă

* **Colonel doctorand, Direcţia Management Resurse Umane**

construcției comunitare cadrul juridic unitar pentru exercitarea unor competențe ce țin mai degrabă de esența statului federal în monedă unică, buget provenit din resurse proprii, control integrat la frontiere, o serie de politici comune, decise şi gestionate direct de la Bruxelles, o politică externă comună, înființarea Parchetului European, a Jandarmeriei Europene, a Poliției Europene de Frontieră, precum şi atribuții, deocamdată la stadiul de început în domenii ca apărarea şi securitatea. De altfel, întreaga evoluție a construcției comunitare a fost una de la interguvernamental spre integrat, chiar dacă, de-a lungul celor peste 50 de ani de istorie, Comunitatea Europeană (astăzi Uniunea Europeană) a cunoscut o perioadă de recul şi euroscepticism. Numit de unii *„Constituția”,* iar de alții *„Tratat constituțional”,* documentul semnat la 29 octombrie 2004 este rezultatul unui lung proces care a început cu declarația de la Laeken, din decembrie 2001, a continuat în cadrul Convenției privind viitorul Europei (28 februarie 2002 – 10 iulie 2003) şi a fost finalizat de către Conferința Interguvernamentală a statelor membre a UE (4 octombrie 2003 – 18 iunie 2004).

Noul tratat prevede posibilitatea dezvoltării unei veritabile apărări europene şi introduce o clauză de solidaritate a statelor UE în fața unui atac extern asupra unuia dintre ele.

Istorie, principii şi documente

Uniunea Europeană este rezultatul unui proces de cooperare şi integrare care a început în anul 1951, între 6 țări europene (Belgia, Germania, Franța, Italia, Olanda şi Luxemburg). După 50 de ani şi 6 valuri de aderare (1973: Danemarca, Irlanda şi Marea Britanie; 1981: Grecia; 1986: Spania şi Portugalia; 1995: Austria, Finlanda, Suedia; 2004: Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia şi Ungaria; 2007: Bulgaria şi România), Uniunea Europeană are astăzi 27 de state membre. Principiile pe care se bazează funcționarea UE sunt: Uniunea Europeană respectă identitatea națională a statelor membre, ale căror sisteme de guvernământ sunt bazate pe principii democratice; respectă drepturile fundamentale garantate de Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor şi a libertăților fundamentale ale omului din 4 noiembrie 1950. Documentele pe care se fundamentează sunt trei tratate de bază: Tratatul de constituire al Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului (CECO) din 23 iulie 1952; Tratatul de constituire al Comunității Economice Europene (CEE), intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958; Tratatul de constituire al Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM), intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958. Ultimele două sunt cunoscute având o denumire comună – Tratatul de la Roma. Aceste trei tratate de bază au cunoscut modificări şi completări majore şi anume :

- Actul Uniunii Europene care adaugă la domeniile de competență comunitară şi cooperarea în materie de politică externă, intrat în vigoare la 1 iulie 1987;
- Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat la Maastricht şi intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993*;*
- Tratatul de la Amsterdam cu privire la formarea Uniunii Europene intrat în vigoare la 1 mai 1999*;*

- Tratatul de la Nisa, semnat la 26 februarie 2001, care consfinţeşte reforma instituţiilor europene după extinderea Uniunii Europene şi dezvoltă competenţele comunitare existente*;*

- Tratatul de instituire a unei Constituţii pentru Europa, semnat la Roma pe 29 octombrie 2004.

Principalele obiective ale Uniunii Europene sunt:

- Promovarea progresului economic şi social (piaţa unica a fost instituită în 1993, iar moneda unică a fost lansată în 1999);

- Afirmarea identităţii Uniunii Europene pe scena internaţională (prin ajutor umanitar pentru ţările membre, politică externă şi de securitate comună, implicare în rezolvarea crizelor internaţionale, etc.);

- Instituirea cetăţeniei europene (care nu înlocuieşte cetăţenia naţionala dar o completează);

- Dezvoltarea unei zone de libertate, securitate şi justiţie.

Organisme şi instituţii

Instituţiile Uniunii Europene au fost create pentru a da expresie unei apropieri din ce în ce mai reale a naţiunilor europene.

Instituţiile comunitare nu au personalitate juridică şi reprezintă structura acţională cea mai importantă a Uniunii Europene, având rolul esenţial în cadrul construcţiei comunitare. Fiecare din aceste instituţii are un loc şi un rol bine situat în structura organizaţională a comunităţilor, răspunzând unei necesităţi fundamentale.

Uniunea Europeană este compusă din 5 instituţii principale, plus câteva alte organisme cu funcţii specializate:

- *Parlamentul European*, care reprezintă cetăţenii Uniunii Europene, şi care este ales prin vot direct de către aceştia având funcţia de a participa la procesul legislativ şi de a controla activitatea Uniunii. Deţine 20 de comitete care îşi desfăşoară şedinţele la Bruxelles.

- *Consiliul Uniunii Europene* (Consiliul de Miniştri), care reprezintă fiecare stat membru, este reuniunea şefilor de stat sau de guvern, la care participă şi preşedintele Comisiei Europene. Acesta ia decizii în sfera iniţiativelor politice majore.

- *Comisia Europeană*, care reprezintă interesele generale ale Uniunii Europene.. Este organul executiv, compus dintr-un colegiu de membri (comisari) inclusiv preşedintele, numiţi de guvernele naţionale, reprezintă exclusiv interesele comunitare.

- *Curtea de Justiţie a Comunităţii Europene* care se îngrijeşte de respectarea legilor europene. Este compusă din 25 de judecători şi 8 avocaţi generali.

- *Curtea de Conturi Europeană* care verifică finanţarea activităţilor U.E., alcătuită din 25 de membri. Membri sunt numiţi de către consiliul Uniunii Europene pentru o perioadă de 6 ani.

Aceste instituţii sunt sprijinite de instituţii europene cum ar fi:

- Avocatul poporului în Uniunea Europeană (care se ocupă de plângerile cetăţenilor cu privire la administraţia la nivel european);

- Banca Europeană de Investiţii (instituţia financiară a UE);

- Banca Centrală Europeană (răspunde de politica monetară în zona euro);

- Comitetul economic şi social.

Politica Europeană de Securitate şi Apărare

Conceptul de Politică Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) s-a cristalizat la nivelul Consiliului European de la Köln (iunie 1999) în perioada ce a urmat conflictului din Kosovo şi subsecvent înțelegerii franco-britanice de la St.Malo (decembrie 1998), dobândind valențe noi prin deciziile ulterioare ale aceluiaşi for european de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), Lisabona (23-24 martie 2000), Goteborg (15-16 iunie 2001), Laeken (14-15 decembrie 2001), Sevilla (21-22 iunie 2002), Bruxelles (24-25 decembrie 2002), Copenhaga (12-13 decembrie 2002), Bruxelles (20-21 martie 2003), Salonic (19-20 iunie 2003) şi Bruxelles (12-13 decembrie 2003).

PESA reprezintă dorința Europei de a dispune de capacitățile militare şi civile necesare pentru prestanța de care are nevoie pe arena vieții internaționale.

PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome. În cazul în care NATO, ca întreg, nu este angajată, lansarea şi coordonarea unei operațiuni militare sub comanda UE reprezintă un răspuns la situații de criză. Angajarea resurselor de către statele membre la astfel de acțiuni reprezintă o decizie suverană.

Controlul politic al PESA este realizat de către şefii de stat şi de guverne ale statelor membre, iar cel financiar de către parlamentele naționale.

Principalul obiectiv al PESA îl reprezintă capacitatea statelor membre de a mobiliza, a desfăşura în termen de 60 zile şi a susține cel puțin un an, forțe militare de valoarea a 15 brigăzi, cu un efectiv de 50000-60000 militari.

Aceste forțe trebuie să fie capabile să îndeplinească întreaga gamă de misiuni Petersberg.

Pentru facilitarea procesului decizional, s-a ajuns la un acord în ceea ce priveşte înființarea unor organisme politice şi militare permanente: Comitetul Politic de Securitate, Comitetul Militar şi Statul Major.

Comitetul Politic de Securitate (cunoscut prin acronimul său franțuzesc COPS), reuneşte reprezentanți naționali permanenți cu rang de ambasadori, componența sa fiind similară Consiliului Nord-Atlantic al NATO.

Comitetul Militar al UE (EUMC, EU Military Committee), asemănător Comitetului Militar al NATO, este compus din miniştrii apărării sau reprezentanți militari ai acestora din statele membre.

Statul Major al UE (EU Military Staff, EUMS) se ocupă de avertizarea timpurie, evaluarea situațiilor şi planificarea strategică pentru sarcinile Petersberg, inclusiv identificarea forțelor europene naționale şi multinaționale şi implementează, sub îndrumarea EUMC, politicile şi deciziile PESA.

PESA mai include, în conformitate cu decizia Consiliului European de la Santa Maria Da Feira, o forță civilă de reacție rapidă formată de 5000 de ofițeri de poliție, care să fie capabilă să desfăşoare 1000 dintre aceştia în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în domenii precum activitățile polițieneşti, ajutorul umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative şi juridice, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, etc.

Instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii şi a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize s-a făcut prin instituirea Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca un al patrulea organism al PESA.

Capabilități militare. Prima abordare sistematică a problematicii capabilităților de apărare ale UE a vizat remedierea deficiențelor cantitative. În acest sens, *"Obiectivul Global"* de la Helsinki, HHG (Helsinki Headline Goal) a semnalat şi definit nevoile europene în domeniu. Obiectivul major, fixat în acest sens, a fost ca până în 2003, statele membre să fie capabile să disloce efective de 50000-60000 de militari, în termen de 60 de zile, să mențină forța în teatrul de operații pentru minimum un an, cu îndeplinirea întregii game de misiuni tip Petersberg. Au fost fixate şi alte obiective de natură cantitativă vizând forțe de ordine şi siguranță publică.

Într-o abordare ulterioară a dezvoltării capabilităților, apariția Strategiei de Securitate a UE a determinat mutații de ordin calitativ, care a implementat primele elemente de orientare strategică pentru generarea calitativă a unor noi capacități europene în domeniul securității şi apărării. "Obiectivul Global - 2010" privind capabilitățile militare şi "Obiectivul civil -2008", au fost determinante pentru progresele în acest sens. Lansarea Procesului ECAP (Planul European de Acțiune în Domeniul Capabilităților), la Consiliul European din noiembrie 2001 şi-a propus, în mod explicit, să soluționeze deficiențele majore constatate în domeniul capabilităților europene de apărare. Pentru accelerarea progreselor în remedierea deficiențelor, la Consiliul UE din februarie 2003 a fost adoptat *Mecanismul privind Dezvoltarea Capabilităților - Capability Development Mechanism (CDM),* care a instituit principiul autonomiei decizionale a Uniunii în domeniu şi al voluntariatului statelor membre în ceea ce priveşte contribuțiile. În conformitate cu reglementările Mecanismului, Consiliul European defineşte obiectivele politice ale UE în domeniul dezvoltării capabilităților militare, iar miniştrii apărării statelor membre joacă un rol important în cadrul acestui proces.

Comitetul Militar (EUMC) elaborează Catalogul de Cerințe, care necesită a fi avizat de Comitetul Politic şi de Securitate (PSC) şi, ulterior, de Consiliul UE. Documentul defineşte scenariile probabile şi ipotezele de planificare strategică care necesită identificarea capacităților militare necesare.Statele membre propun şi angajează responsabilități în forțe şi alte capabilități necesare Catalogului de Forțe al UE. Ofertele sunt echivalente cu necesitățile Catalogului de Cerințe. Se elaborează apoi Catalogul de Progrese şi Raportul Unic privind Progresele la finalul fiecărei preşedinții a UE. Astfel sunt stabilite abordările pe termen scurt şi lung pentru dezvoltarea capabilităților militare ale UE.

Mecanismul privind Dezvoltarea Capabilităților prevede, în acelaşi timp, şi modalitățile de cooperare şi coordonare cu NATO, în special prin intermediul Grupului NATO - UE pentru Capabilități.

Revenind în actualitatea problematicii capabilităților *"Obiectivului Global-2010",* facem sublinierea importanței ce se acordă, prin document, remedierii celor mai semnificative deficiențe ale sistemului capabilităților militare a UE, astfel: capacitatea de dislocare şi proiectare a Forței în teatrele de operații, mobilitatea şi

susținerea în teatru, eficacitatea operațională şi realizarea sistemului C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere şi recunoaştere). De asemenea, sunt vizate şi alte obiective, cât se poate de concrete, cum ar fi: constituirea Celulei Civil-Militar/Statul Major Militar (EUMS) - realizată în 2005; constituirea Agenției Europene de Apărare; remedierea până în 2010 a deficiențelor în domeniul transportului strategic întrunit (aerian, naval şi terestru); realizarea capacității operaționale finale pentru Grupurile Tactice de Luptă, până în 2008; compatibilizarea rețelelor şi echipamentelor de comunicații; elaborarea de criterii cantitative şi calitative privind capacitatea de proiectare şi instruirea multinațională a forțelor etc.

Proiectele majore inițiate şi dezvoltate în direcția atingerii acestor obiective au fost: Grupurile de Luptă, abordarea globală a dislocării forțelor, noul Catalog al Cerințelor, dimensiunea maritimă a Obiectivului Global - 2010, Agenția Europeană de Apărare, precum şi *Viziunea pe termen lung, în domeniul capabilităților de apărare ale UE (Long Term Vision-LTV).*

Adoptarea recentă, de către Comitetul Director al Agenției Europene de Apărare (EDA), a LTV se înscrie pe linia Transformării militare a UE. Documentul reprezintă prima abordare de perspectivă (pentru 25-30 ani) a domeniului militar al Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA) şi se va materializa în Planul de dezvoltare a capabilităților militare ale Uniunii.

Se conturează, astfel, coordonatele de viitor ale capabilităților militare proprii UE, dar şi ale fiecărei națiuni componente în parte, inclusiv cele ale României. Analizând prevederile *Strategiei europene de securitate***,** care evidențiază vocația Uniunii de actor global, prioritățile în domeniul PESA se orientează către identificarea şi dezvoltarea capabilităților adecvate, inclusiv în domeniul operațional

Completarea cadrului procedural de acțiune al UE are în vedere găsirea de soluții pragmatice pentru o mai bună utilizare a resurselor la dispoziție, coordonarea acțiunilor civili-militari, îmbunătățirea mecanismelor de luare a deciziilor de ordin politico-militar etc. vor permite accelerarea intervențiilor în situații de criză umanitară sau dezastre, precum şi în alte situații de criză.

Pe de altă parte, principiile de bază ale *Parteneriatului Strategic NATO -UE,* stipulate în *Declarația Comună asupra PESA* se referă la: asigurarea complementarității şi sprijinului reciproc în domeniul managementului crizelor; transparența, dialogul, consultările şi cooperarea bilaterală; egalitatea şi recunoaşterea autonomiei decizionale; dezvoltarea coerentă, transparentă şi în avantajul reciproc a capabilităților militare.

Pe plan operațional, relațiile au fost statuate de *Aranjamentele Berlin Plus* şi finalizate în 2003, Uniunea primind acces la capabilitățile de planificare NATO (SHAPE), logistică, informații etc., pentru operații conduse de UE. Atât CONCORDIA - prima operație militară a UE în MACEDONIA (2003) -, cât şi Operația ALTHEA - în curs de desfăşurare în BOSNIA şi HERȚEGOVINA -, demonstrează evoluția pozitivă a acestor relații.

Cooperarea în extinderea capabilităților militare vizează, de asemenea, coordonarea şi compatibilizarea forțelor de reacție rapidă ale NATO şi UE, stabilindu-se acelaşi pachet de forțe pentru NATO/NRF, cât şi pentru UE/BG.

Din această perspectivă, România ca țară membră în ambele organizații este direct interesată de cooperarea euro-atlantică şi complementaritatea NATO-UE în problematica capabilităților militare, atât de ordin doctrinar-strategic, cât şi operațional.

Modelul european privind dinamica conflictelor

Activitatea în fera politico-militară a comunității internaționale într-o situație de criză constă în identificarea şi aplicarea instrumentelor necesare rezolvării crizei**.** Comunitatea internațională dispune de instrumentele legale – precum Carta Națiunilor Unite ce oferă cadrul politic pentru o asemenea acțiune - dar şi de mijloacele diplomatice, politice, economice şi militare pentru a lua decizii importante atunci când este nevoie. Scopul principal al acțiunilor politico-militare ar trebui să fie întotdeauna restabilirea legii şi ordinii, ceea ce ar avea un impact pozitiv şi asupra activității organizațiilor umanitare.

În acest context, şi UE dorește clarificarea conceptuală a tensiunilor de criză. În raportul EU Crisis Response Capability**,** se consideră că, la prima analiză, este evidentă limitarea folosirii conceptului de criză numai la sensul de situație pre-conflict, în care mediul este volatil, pacea foarte fragilă, iar decidenții politici se află în situația de a răspunde la criză, nu de a o preveni. Problema pare a fi mult mai complicată. Se vorbeşte despre prevenirea conflictelor nu numai în contextul prevenirii răbufnirii violenței, ci şi în escaladarea şi revenirea ulterioară. De la această constatare porneşte şi modelul de răspuns la criză pe care îl propune Uniunea Europeană.

Din punct de vedere al ştiințelor militare, pe un continuum de la armonie la război, stabilit de Centrul pentru Prevenirea Conflictului**,** gradațiile reprezintă un fel de barometru al păcii şi conflictului: pace stabilă, pace instabilă, criză, război, reconstrucție, criză post-conflict, reconciliere.

Teoretic în urma analizei mediului înconjurător, în cazul unei crize, poate fi caracterizat astfel: neîncredere; polarizarea diferențelor sociale şi politice; uzul armelor; desfăşurarea unor acțiuni provocatoare, a unor acțiuni sporadice, neorganizate cu un nivel scăzut de violență; perceperea intereselor părților ca fiind incompatibile; ostilitate intergrupală; represiune, insurgență, violarea sistematică a drepturilor omului; declinul percepției asupra legitimității guvernului național; mobilizare națională ş.a.m.d.

Timpul de acțiune într-un astfel de caz este scurt, iar răspunsul este format practic într-un set de reacții condiționate care vizează ca obiective primare: reducerea şi controlul mijloacelor specifice de coerciție ce pot fi folosite în conflictele violente; blocarea acțiunilor violente; reducerea tensiunilor; înghețarea ostilităților; rezolvarea disputelor politice; menținerea nivelului primar de securitate; crearea unor mijloace non-violente pentru rezolvarea crizei.

Aceste obiective pot fi atinse cu ajutorul instrumentelor de natură diplomatică, militară, economică, socială şi politică adaptată fiecărui caz. Crizele post-conflict pot fi caracterizate prin următoarele: număr mare de victime; declinul sprijinului politic pentru forțele armate; distrugerea infrastructurii instituționale; lipsa serviciilor sociale; neîncredere; polarizare politică; instabilitate politică; tranziția politică. În ultimii ani, s-au concretizat o serie de dezvoltări referitoare la gestionarea crizei,

prevenirea crizei; pregătirea; învățarea (crisis learning) şi cercetarea cu scopul influenţării.

Prevenirea şi gestionarea crizelor

La nivelul Uniunii Europene, procedurile de prevenire şi gestionare a conflictelor ar fi: prevenirea declarativă, alerta timpurie, menținerea şi impunerea păcii, cooperarea cu organizațiile internaționale

Prevenirea declarativă reprezintă un factor important în politica externă a Uniunii Europene. Prin această metodă se definesc şi se comunică atât tipul de comportament care este dorit sau cerut, cât şi tipul de comportament care nu va fi acceptat. Comisia Europeană are responsabilitatea de a propune măsuri specifice din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului de Miniştri. Aceasta înseamnă că statele membre pot introduce în mod direct un conflict pe ordinea de zi a Uniunii Europene. Comisia Europeană dispune de o infrastructură permanentă şi are experiență în domenii cum ar fi sancțiunile sau asistența economică, financiară sau de altă natură, dar deciziile trebuiesc confirmate de către Consiliu. Parlamentul European are posibilități limitate de gestionare a crizelor, totuşi acesta dispune de anumite instrumente care îi permit să influențeze unele probleme specifice. Având o autoritate bugetară are puterea de a respinge bugetul pentru a influența reacția la anumite conflicte sau poate încuraja sau sancționa anumite evoluții din anumite state.

Uniunea Europeană dispune de mai multe surse de informații, care pot furniza celor responsabili *o alertă timpurie.* Comisia Europeană are o rețea de peste o sută de misiuni diplomatice peste hotare, iar Preşedintele Comisiei alături de Directoratul General pentru relații externe al Comisiei, are legături directe la nivel înalt cu un număr mare de state şi de organizații internaționale sau regionale. Evoluțiile recente sporesc posibilitatea Uniunii Europene de a construi forțe de *menținere şi impunere a păcii.* Se intenționează astfel, după cum arătam constituirea Forței de Reacție Rapidă a Uniunii Europene, la care va participa şi România.

Cooperarea cu organizațiile internaționale (OIG şi ONG) poate constitui o altă procedură de gestionare a conflictelor de către Uniunea Europeană. În acest context se semnează cooperarea Uniunii Europene cu ONU, OSCE şi NATO.

Cooperarea cu organizațiile internaționale neguvernamentale (ONG) se referă la sprijinirea procesului de democratizare şi respectarea drepturilor omului, asistență alimentară, ajutor umanitar, sprijin pentru refugiați. În concluzie, pentru ca Uniunea Europeană să ajungă la o concepție comună de acțiune a statelor membre privind zonele de conflict potențial şi măsurile care sunt necesare pentru gestionarea conflictelor este nevoie de o atitudine proeuropeană în cadrul întregii comunități. Doar atunci va fi posibil să se elimine tensiunile care persistă între state şi să se realizeze o veritabilă capacitate a Uniunii Europene de gestionare a conflictelor.

Bibliografie

[1] ***International crisis Group Raport nr.2, EU crisis Response Capability, Institutions and Processes for Conflict Preventiv and Management 2001.

[2] CRĂCIUN Ion -Prevenirea conflictelor şi managementul crizelor, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2005.

[3] MANTA Dănuț - Managementul crizelor în NATO. Operația de răspuns la criză non - art.5.

[4] MUREŞAN Liviu, Pop Adrian, Banciu Florin - Politica Europeană de Securitate şi apărare , Institutul European din România, Bucureşti 2004.

[5] PĂUNESCU Constantin - Managementul Insecurității, Editura Scaiul, Bucureşti, 2004.

[6] PLÎNGU Mircea - Poziția României la Conferința pentru angajarea capacităților militare, Bruxelles, 20-21 noiembrie 2000, în Monitor Strategic nr.2, 2000.

ACTORII NON-STATALI ŞI INFLUENŢA LOR ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE ÎN SECOLUL XXI
- Studiu de caz referitor la confruntările militare dintre Hezbollah şi armata israeliană din vara anului 2006 -

Gheorghe VIŞAN*

The purpose of this essay is to deal with the military confrontation between Hezbollah and Israeli Armed Forces during the summer of 2006. The essay describes the geopolitical and geo-strategic situation within the region and intends to answer to some questions on what actually happened on the military scene and what are the effects on short, medium and long term. Herein the study there is information on non-governmental actors, war environment in Lebanon during the summer of 2006, as well as about the combat forces involved within this war. The main conclusions focused on specific characteristics of the military confrontation between Hezbollah and Israeli Armed Forces complete the essay.

I. Introducere

Schimbările din mediul strategic de securitate, caracterizat de mutaţii majore, precum şi de o dinamică fără precedent, de evenimente numeroase, greu previzibile şi de o evoluţie aleatorie a tensiunilor, provocărilor şi riscurilor generatoare de conflicte şi crize, reprezintă elemente determinante pentru analiştii politici şi militari, conducerile statelor, diversele organizaţii guvernamentale şi non-guvernamentale şi alţi actori internaţionali în a-şi redefini viziunile asupra problemelor securităţii şi apărării, în care un loc important revine aspectelor actuale şi de perspectivă ale fenomenului război.

Mediul de securitate al secolului XXI este caracterizat de transformări substanţiale, care necesită adaptarea criteriilor clasice de analiză a securităţii internaţionale.

Unele grupuri de state au intrat într-o etapă post-industrială de dezvoltare, în vreme ce altele se află într-o perioadă de tranziţie politică şi economică spre modernitate. De asemenea, în anumite regiuni a crescut numărul statelor generatoare de riscuri şi, implicit, imposibilitatea acestora de a controla evoluţiile de pe propriile teritorii.

II. Definirea actorilor non-statali

Actorii non-statali sunt entităţi nesuverane care exercită influenţe economice, politice şi sociale la nivel naţional şi în unele cazuri, la nivel internaţional. Nu există consens privind membrii acestei categorii, însă unele definiţii includ: organizaţii neguvernamentale, corporaţii multinaţionale, media internaţională, grupări armate (forţe rebele, miliţii, lorzi ai războiului), organizaţii teroriste (Al Qaeda), crima organizată (carteluri ale drogurilor), grupuri religioase, comunităţi transnaţionale din diaspora şi anumiţi indivizi cu influenţă[1].

* **Colonel, J7, Statul Major General**

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor

Proliferarea actorilor non-statali în era post-Război Rece a fost unul dintre factorii care au condus la teoretizarea paradigmei „păienjenişului" din politica internațională. În cadrul acestei paradigme, tradiționala națiune-stat se confruntă cu o erodare a puterii şi suveranității, iar actorii non-statali, se pare, sunt parte a acestei cauze.

Încurajați de efectul globalizării, actorii non-statali au pus sub semnul întrebării granițele națiunilor-stat şi în unele cazuri, şi-au reclamat suveranitatea.

Corporațiile multinaționale nu sunt întotdeauna solidare cu interesele naționale ale țării-mamă sau ale celei gazdă, în schimb loialitatea acestora se limitează la interesele corporației.

Organizațiile neguvernamentale pun sub semnul întrebării suveranitatea națiunii-stat în probleme interne prin amestecul acestora în aspecte legate de drepturile omului sau mediul înconjurător.

De asemenea, există actori non-statali înarmați (forțe rebele, miliții) care acționează fără controlul statului şi sunt implicați în conflicte transfrontaliere.

Răspândirea acestor grupuri în cadrul conflictelor armate a contribuit la complexitatea managementului şi reglementării tradiționale a acestora. Adesea, aceste conflicte sunt purtate nu numai între state şi actori non-statali, ci şi între actori non-statali însăşi. Orice încercare de a interveni în asemenea conflicte a fost pusă sub semnul întrebării, deoarece legile internaționale şi normele care guvernează folosirea forței pentru intervenție au fost elaborate în contextul națiunii-stat.

Drept urmare, cererile actorilor non-statali la nivel local şi internațional au complicat într-o mai mare măsură relațiile internaționale.

Termenul de actor non-statal este întrebuințat în general, în domeniul relațiilor internaționale pe linia dezvoltării cooperării şi în particular sub auspiciile Acordului Cotonou[2] dintre Uniunea Europeană şi statele din Africa, Caraibe şi Pacific (ACP). În limbajul oficial al Acordului Cotonou, termenul este folosit pentru a acoperi un spectru larg de actori neguvernamentali care participă la cooperarea dintre UE şi ACP, care în momentul de față este recunoscut oficial.

În conformitate cu prevederile art. 6 din Acordul Cotonou, actorii non-statali includ: societatea civilă în diversitatea ei, conform caracteristicilor naționale, parteneri economici şi sociali (organizații de comerț) şi sectorul privat. În practică, aceasta înseamnă că participarea este deschisă tuturor tipurilor de actori, ca de pildă: organizații bazate pe comunități, asociații ale femeilor, asociații pentru respectarea drepturilor omului, organizații neguvernamentale, organizații religioase, asociații ale fermierilor, uniuni de comerț, universități şi institute de cercetare, media, sector privat, etc.

Demersul nostru ştiințific îşi propune să prezinte confruntarea militară din vara anului 2006, dintre un actor non-statal (Hezbollah) şi o națiune-stat (Israel).

Acest studiu prezintă situația geopolitică şi geostrategică din zonă şi încearcă să răspundă la întrebările referitoare la ceea ce s-a întâmplat cu adevărat pe scena

[2] Cotonou este numele localității (capitala Beninului) unde a fost semnat acordul între Uniunea Europeană şi Grupul ACP (state din Africa, zona Caraibiană şi Pacific).

militară şi care sunt implicaţiile pe termen scurt, mediu şi lung. Studiul se bazează pe documente identificate în surse deschise.

III. Cadrul războiului din Liban din vara anului 2006

Războiul de 33 zile dintre Hezbollah şi Israel a fost numit războiul din iulie de către libanezi, în timp ce israelienii l-au denumit al doilea război din Liban.

Există o serie de factori geopolitici care explică evenimentele ce au condus la declanşarea războiului din vara anului 2006, astfel:

a)situaţia internă din Liban, după asasinarea fostului prim-ministru Rafiq al-Hariri;

b)apariţia Iranului, ca jucător principal în Orientul Mijlociu, ca urmare a războiului SUA din Irak;

c)rolul Siriei, care niciodată nu a acceptat evacuarea din Liban în primăvara anului 2005;

d)preocupările Israelului faţa de situaţia palestiniană;

e)situaţiile necontrolabile din Afganistan şi Irak;

f)incapacitatea SUA de a implementa „războiul global împotriva terorii".

De la încheierea războiului civil din Liban (1975-1989), ţara a parcurs o perioadă de transformări uimitoare sub conducerea primului-ministru al-Hariri.

Datorită contactelor sale şi relaţiilor globale, al-Hariri a readus respectul pe care Libanul l-a pierdut în anii războiului civil. Marele neajuns al acestei întreprinderi a fost concentrarea sa pe reconstrucţia fizică a Libanului, în detrimentul reconcilierii dintre comunităţile libaneze.

De fapt, reconcilierea dintre comunităţile libaneze nu avut loc. Creştinii, în particular, s-au simţit învinşi şi trădaţi, în timp ce şiiţii şi suniţii au preluat controlul unora dintre instrumentele puterii.

O altă problemă de importanţă majoră în acest scenariu a fost cea legată de creşterea rolului şi influenţei Hezbollahului în Liban. Creat ca urmare a invaziei Israelului în Liban (1982), Hezbollahul a devenit un vârf de lance al rezistenţei împotriva ocupaţiei. Conducerea partidului a avut succes, datorită ajutorului Iranului şi Siriei, prin crearea unei largi reţele de instituţii care au fost în măsură să răspundă nevoilor sociale şi umanitare ale populaţiei din sudul Libanului. Hezbollahul, în general dominat de şiiţii libanezi, a devenit puterea militară şi socială supremă în sudul Libanului. Solicitările de a trimite trupe libaneze la graniţa cu Israelul au fost întâmpinate întotdeauna cu rezistenţă.

Consecinţele războiului dintre Hezbollah şi Israel din vara anului 2006 au demonstrat cât de greşită a fost decizia de declanşare a lui.

Ca urmare a asasinării fostului prim-ministru libanez Rafiq al-Hariri (februarie 2005) Consiliul de Securitate al ONU a adoptat rezoluţia 1559 prin care se solicita retragerea tuturor trupelor străine din Liban (în acest caz, Siria) şi dezarmarea miliţiilor Hezbollah.

Raţiunea acestei rezoluţii a fost că, Israelul a încheiat ocupaţia sudului Libanului (2000) şi mişcarea de rezistenţă a Hezbollahului a devenit mult mai curajoasă, însă aceasta nu a fost interpretarea Hezbollahului. Pentru Hezbollah, Israelul se afla încă în poziţia de ocupant al fermelor Shebaa (o suprafaţă de 20-25

Kmp în sudul Libanului) şi aceasta a justificat faptul că ei trebuie să-şi păstreze armele.

Războiul de 33 zile dintre Hezbollah şi Israel a reprezentat un punct de cotitură în regiune, prevestind decăderea superiorității militare a Israelului şi ascensiunea Hezbollahului ca prima organizație militară arabă care a fost în măsură să producă o serioasă înfrângere forțelor armate israeliene.

Acest război va fi studiat pentru mult timp şi la mai multe niveluri de analiză din punct de vedere geopolitic şi geostrategic.

IV. Combatanții

1. Hezbollah

Războiul a fost declanşat în momentul în care o patrulă israeliană a fost prinsă într-o ambuscadă executată de luptătorii Hezbollah în apropierea satului Zarit[3], în urma căreia opt soldați israelieni au fost uciși şi alți doi răpiți[4].

A fost răpirea celor doi rezervişti un act singular, care în mod „accidental" a condus la războiul de 33 zile sau o acțiune premeditată care să promoveze cauza Hezbollahului?

Într-o conferință de presă din data de 12 iulie 2006, secretarul general al Hezbollah, Sayyid Hassan Nasrallah a detaliat obiectivele operației Waad al Sadek (Promisiune onorabilă) împotriva Israelului. „Promisiunea" se referea la eliberarea membrilor partidului său din închisorile israeliene. Ulterior, Nasrallah declara, „plin de surprindere", că nu se aştepta ca răpirea celor doi soldați să conducă la izbucnirea unui război de asemenea amploare.

În cei şase ani de la retragerea Israelului din sudul Libanului, Hezbollahul a făcut eforturi considerabile pentru construirea unei infrastructuri defensive în adâncime (buncăre, tunele[5]), pentru pregătirea luptătorilor săi, pentru realizarea unor rezerve (în special armament, muniție, apă şi hrană) pe tot cuprinsul sudului Libanului şi pentru pregătirea unor planuri de acțiune.

a) **Comanda şi controlul**

Hezbollahul nu a fost organizat aleatoriu şi nici nu a fost condus la întâmplare. Comanda şi structura organizatorică au fost bine gândite şi au fost testate în cadrul ciocnirilor intermitente cu forțele israeliene de-a lungul frontierei. Comanda şi controlul au fost robuste, bazându-se pe multiple mijloace de comunicații (telefoane mobile, stații radio de joasă frecvență, curieri).

Serviciile de informații israeliene presupun existența următoarei structuri de comandă şi control, astfel:

- Comandamentul Hezbollah (Nasrallah);

[3] Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p. 33.

[4] Yakoov Katz, Herb Keionen et. al., Eight IDF soldiers killed, 2 kidnapped on north frontier, Jerusalem Post, July 12, 2006.

[5] North Koreans Assisted Hezbollah with Tunnel Construction, *Terrorism Focus*, Vol. 3, Issue 30 (1 August 2006), 1.

- Comandamentul de vest (elemente de forţe pentru operaţii speciale, celule ale miliţiilor locale, structuri de rachete cu bătaie scurtă şi medie);
- Comandamentul de est (elemente de forţe pentru operaţii speciale, celule ale miliţiilor locale, structuri de rachete cu bătaie scurtă şi medie);
- Unităţi de rachete cu bătaie lungă (unitatea Zelzal, alte unităţi de rachete cu bătaie lungă)[6].

Structura de comandă centralizată, caracteristică de bază a administraţiei anterioare a Hezbollahului, s-a transformat într-una flexibilă şi descentralizată pentru a permite o reacţie imediată şi a încuraja iniţiativa. Consiliul central al clericilor a asigurat numai instrucţiuni de coordonare pentru îndeplinirea obiectivelor generale.

b) Pregătirea

În vederea perfecţionării pregătirii luptătorilor săi, Hezbollahul a fost sprijinit de Siria şi de Iran, cu fonduri, echipamente majore şi personal (consilieri din cadrul Gărzii revoluţionare iraniene[7]).

Aceasta s-a concentrat, în special, pe următoarele domenii: conducere, tactici specifice unităţilor mici (guerilă şi convenţionale), operaţii informaţionale, război electronic, informaţii, instrucţia la material (întrebuinţarea rachetelor antitanc şi a celor sol-sol).

Noul model referitor la ducerea acţiunilor militare împotriva Israelului a combinat metodele specifice guerilei cu cele convenţionale, acesta reflectând în multe aspecte pe cel adoptat de Vietcong împotriva forţelor SUA. Liderii Hezbollah au studiat modelul istoric al Vietcong, ca inspiraţie pentru stabilirea unei reţele avansate de tunele, care s-a extins către principalele căi de comunicaţii din sudul Libanului[8].

c) Sistemele de armament

Numărul şi tipul sistemelor de armament întrebuinţate au fost proiectate pentru atacarea centrului de greutate operaţional, populaţia Israelului. Cel mai eficace sistem de armament al Hezbollah împotriva Israelului a fost reprezentat de rachetele lansate pe parcursul întregii campanii, în ciuda tuturor eforturilor făcute de aviaţia israeliană pentru distrugerea acestora.

În conformitate cu evaluările serviciilor de informaţii israeliene, Hezbollah a lansat aproximativ 4.000 de rachete de diferite tipuri, aproximativ 1/3 din arsenalul (12.000-13.000 de rachete cu bătaie apropiată, medie şi lungă) achiziţionat cu sprijinul Siriei şi Iranului.

Cu toate că armata israeliană a fost capabilă să lovească cu artileria bazele de lansare a rachetelor, mobilitatea sistemelor de lansare, a echipelor care deserveau sistemele sau declanşarea focului de la distanţă au redus semnificativ pierderile umane şi de tehnică ale Hezbollah, permiţând astfel continuarea campaniei de lovire a

[6] David Makovsky and Jeffrey White, "Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment," *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, p.39.
[7] Aaron Klein, "Soldiers from Iran Killed in Lebanon," *WorldNetDaily.com*, August 9, 2006.
[8] Captain Daniel Helmer, "Not Quite Counterinsurgency: A Cautionary Tale for the US Forces Based on Israel's Operation Change of Direction," *Armor* (January–February 2007), p.8

Israelului. Distrugerea căilor de acces dinspre Siria, pentru a împiedica reaprovizionarea cu rachete, nu a avut efectul scontat deoarece Hezbollahul avusese grijă să se aprovizioneze din timp.

d) Operații informaționale

Folosirea postului de televiziune propriu, Al-Manar (Farul), pe timpul campaniei aeriene israeliene a permis Hezbollahului să transmită mesajul său, zilnic, la peste 10-15 milioane de telespectatori. Capacitatea de întrebuințare a media, ca o armă ieftină, pentru a prezenta pierderile de vieți omeneşti a reprezentat o sursă de consolidare a puterii pe timpul crizei şi de generare de simpatie arabă pentru cauza Hezbollah.

e) Logistica

În domeniul logistic, Hezbollahul a realizat rezerve de toate categoriile de materiale pentru continuarea efortului de război la sud de râul Litani.

Alimentele au fost depozitate în buncăre fortificate proiectate să reziste loviturilor aeriene executate de forțele israeliene[9].

Rețeaua de apărare construită de Hezbollah şi aliații săi în sudul Libanului a fost un miracol ingineresc. În articolul „Cum a fost înfrânt Israelul de Hezbollah", Alastair Crooke şi Mark Perry[10] descriu extraordinarul sistem de apărare şi planul de inducere în eroare al Hezbollahului. Cu toate că serviciile de informații israeliene credeau că acest sistem avea la bază „doctrina militară iraniană", alte surse au sugerat că acesta a fost organizat, ținând cont de liniile de apărare ale unei forțe de guerilă, specific Coreei de Nord. Aceleaşi surse au stabilit că, toate facilitățile subterane, incluzând depozite de armament şi muniții, stocuri de alimente, facilități medicale pentru tratarea răniților, au fost construite în perioada 2003-2004 sub îndrumarea unor instructori nord-coreeni.

2. Israel

La câteva luni de la retragerea (2000) din Liban, Israelul s-a confruntat cu o revoltă palestiniană în Fâşia Gaza şi Cisiordania. Cunoscută ca a doua Intifada, revolta palestiniană a produs o tensiune masivă în rândul forțelor armate israeliene, în special în cele terestre. Ca rezultat al celei de-a doua Intifade, foarte puțini recruți au executat o instrucție corespunzătoare, acest lucru având ca rezultat o forță combatantă slab pregătită, care nu a făcut față provocărilor oferite de confruntarea directă cu palestinienii.

În timpul aceleiaşi perioade, Israelul s-a confruntat cu provocările constante ale Hezbollahului de la granița de nord.

---

[9] David Makovsky and Jeffrey White, "Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment," *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, 49.

[10] Alastair Crooke and Mark Perry, "How Hezbollah Defeated Israel, Part 1: Winning the Intelligence War," *Asia Times Online*, 2006, 4 http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/HJ12AK01.html (accessed 29 June 2007).

În anii care au urmat, după retragerea din Libanul de sud, forţele armate israeliene au adoptat teoriile referitoare la precizia puterii de foc, operaţiile pe bază de efecte şi designul operaţional sistemic.

Susţinătorii operaţiilor pe bază de efecte din cadrul forţelor armate israeliene considerau că adversarul poate fi imobilizat complet prin executarea unor atacuri aeriene precise împotriva sistemelor militare critice. De asemenea, partizanii operaţiilor pe bază de efecte au emis ipoteza că nici o structură terestră nu va mai fi nevoie să nimicească adversarul.

Spre deosebire de operaţiile pe bază de efecte, designul operaţional sistemic al generalului de brigadă Shimon Naveh[11] a fost un instrument destinat să ajute pe comandanţii israelienei în planificarea campaniilor. După ani de muncă asiduă, Naveh încerca să furnizeze comandanţilor proceduri pentru a gândi critic, sistemic şi metodologic despre modul de ducere a acţiunilor militare.

Pentru forţele armate israeliene, problema majoră asociată designului operaţional sistemic era legată de noua terminologie şi metodologie. Mulţi ofiţeri israelieni considerau întregul program elitist, în timp ce alţii nu puteau înţelege de ce vechiul sistem al simplelor ordine a fost înlocuit de un design pe care puţini îl înţeleg[12].

După o serie de modificări şi revizuiri, noua doctrină a forţelor armate israeliene a fost aprobată şi semnată de noul şef al Statului Major General, generalul-locotenent Dan Halutz, în aprilie 2006.

La începutul verii anului 2006, forţele armate israeliene au condus cu succes o campanie de mică intensitate împotriva palestinienilor. După campania de demolare a infrastructurii teroriste în anul 2002, forţele armate israeliene au executat în următorii patru ani operaţii neregulate (contrainsurgenţă), reţinând noii terorişti recruţi şi menţinând situaţia sub control în Fâşia Gaza şi Cisiordania. Cu toate acestea, reducerile bugetului apărării şi patrularea permanentă în zonele palestiniene au redus deprinderile de luptă ale soldaţilor israelieni, în mod special printre membrii echipajelor de tancuri.

Supraestimând rolul operaţiilor pe bază de efecte, designul operaţional sistemic şi precizia puterii de foc, complicaţiile şi încurcăturile produse de noua doctrină au contribuit la adâncirea disensiunilor în cadrul forţelor armate israeliene. Mulţi ofiţeri nu au înţeles doctrina, în timp ce alţii au considerat că este un nonsens. Ca o măsură extraordinară, câţiva generali au introdus terminologia şi metodologia în cadrul diviziilor lor, divizii care nu au executat de mai mulţi ani exerciţii de mare amploare cu brigăzile lor[13].

Pe fondul acestui cadru, Halutz a rămas extrem de încrezător că forţele armate israeliene pot învinge orice adversar care ar avea curajul să atace Israelul.

---

[11] Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p.24.

[12] Yotam Feldman, "Dr. Naveh, Or, How I Learned To Stop Worrying and Walk Through Walls," *www.haaretz.com*, 27 October 2007, http://www.haaretz. com/hasen/spages/917158.html (accessed 5 November 2007).

[13] Ron Tira, e-mail interview by author, 19 June 2007.

a) Comanda şi controlul

Pe timpul desfăşurării acţiunilor militare, comandanţii militari de rang superior[14] au dat dovadă de nesiguranţă, nehotărâre şi compromitere, inclusiv la nivelul Comandamentului teritorial de nord. Problemele pe linie de comandă nu s-au limitat la nivelul Statului Major General. De asemenea, a fost semnalată o divizare a actului de comandă în cadrul Comandamentului teritorial de nord, unde generalul-maior Udi Adam era în post de la începutul războiului.

Generalul-maior Adam a fost înlocuit în momentul când un „reprezentant personal" al şefului Statului Major General, generalul-maior Moshe Kaplinsky a fost numit la comandă. Chiar şi la acest nivel, execuţia nu a fost fără probleme.

Într-un caz singular, un comandant de brigadă l-a criticat pe comandantul diviziei datorită faptului că nu era conştient de realităţile câmpului de luptă şi de nivelul de pregătire al rezerviştilor[15]. În ciuda acestor probleme, au existat şi aspecte care merită să fie evidenţiate. Forţele armate israeliene au fost în măsură să iniţieze campania aeriană (operaţia Ice Breaker/Shoveret Hakerach) foarte rapid. De asemenea, au fost în măsură să se adapteze rapid la realităţile apărute pe câmpul de luptă. După 48 la 72 ore de la declanşarea campaniei aeriene, forţele israeliene erau în măsură să pună în aplicare planul operaţiei terestre Mey Marom, însă Halutz a optat pentru o campanie aeriană de sine stătătoare.

b) Contribuţia categoriilor de forţe ale armatei

Forţele aeriene

Forţele aeriene israeliene au primit critici substanţiale pentru eşecul acestora în eliminarea ameninţării rachetelor Hezbollahului şi pentru faptul că au promis foarte multe conducerii politice israeliene (supremaţia componentei aeriene). Ameninţarea rachetelor sol-sol a rămas până la încheierea războiului de 33 zile. Parte din critici par să se bazeze pe evaluarea personală a şefului Statului Major General, precum şi pe accentul pe care forţele armate israeliene l-au pus pe tehnologiile avansate în detrimentul componentei terestre. În mod evident, conducerea forţelor armate israeliene a înţeles că puterea aeriană nu poate elimina ameninţarea rachetelor cu bătaie scurtă, acest lucru fiind posibil numai prin executarea unei operaţii terestre în sudul Libanului. Forţele aeriene nu au putut distruge sau dezmembra în mod semnificativ sistemul de comandă şi control al Hezbollahului.

Pe de altă parte, forţele aeriene au planificat şi executat operaţii eficiente împotriva rachetelor cu bătaie lungă, realizând distrugerea acestora în proporţie de 90-95% în prima zi şi prin urmare, eliminând o armă a terorii aflata la dispoziţia lui Nasrallah.

Forţele aeriene au integrat în mod efectiv elementele de recunoaştere, comandă şi lovire pentru atacul conducerii Hezbollah, infrastructurii, logisticii şi forţelor.

---

[14] David Makovsky and Jeffrey White, "Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment," *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, 51.

[15] Inigo Gilmore, "Israeli Colonel Attacks Army ; Commander Says Reser vists Were Ill-Prepared for Battle in Lebanon and Officers Were out of Touch," *Guardian Unlimited*, August 27, 2006. Available online (www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html).

Forţele terestre

Forţele terestre şi-au îndeplinit parţial misiunile primite.

Probleme legate de forţele combatante par să fie asociate cu modul cum acestea au fost angajate, lipsa experienţei la nivel batalion şi mai jos şi instrucţia necorespunzătoare pentru acţiunile militare pe care urmau să le execute. La început, forţele terestre au fost angajate în număr mic cu scopul de a executa raiduri. În momentul când au întâmpinat o rezistenţă mai mare decât s-au aşteptat, forţele combatante au suferit pierderi, care în unele momente a condus la o escaladare necoordonată a eforturilor de salvare. Luptele de mică amploare au neutralizat superioritatea forţelor israeliene în manevră, număr şi putere de foc. Din declaraţiile unor ofiţeri participanţi la acţiunile militare din sudul Libanului a rezultat că forţele combatante nu au fost pregătite în mod corespunzător pentru război.

Dacă despre forţele active se poate afirma că şi-au îndeplinit în condiţii bune misiunile, nu acelaşi lucru se poate spune despre forţele de rezervă.

Promptitudinea cu care au răspuns apelului de mobilizare a reflectat întregul sprijin pentru război al populaţiei israeliene, judecând că acesta este un război just. Cu toate acestea, unele unităţi nu au fost pregătite corespunzător din punct de vedere psihic, profesional, doctrinar, iar echiparea şi instrucţia acestora au fost minimalizate. Pe lângă aceasta, eşecul actului de comandă a fost semnalat în cadrul unor unităţi de rezervişti. Într-un caz de această natură, un comandant de batalion a cerut să fie înlocuit, deoarece a considerat că nu poate fi capabil să îşi îndeplinească misiunea.

Forţele speciale

Forţele armate israeliene au o lungă tradiţie în întrebuinţarea paraşutiştilor şi unităţilor de infanterie în misiuni speciale pe timpul conflictelor la care acestea au luat parte. În războiul din Liban, aceste unităţi au fost întrebuinţate, în special, în perioada iniţială a războiului cu misiuni de-a lungul frontierei şi ulterior în adâncimea Libanului. Surse din media israeliană anunţau executarea a cel puţin douăsprezece operaţii speciale, multe dintre acestea nefiind raportate[16].

Datorită caracterului secret al acestor operaţii, evaluarea succesului este dificil de făcut fie din punct de vedere tactic sau al efectului atins. Operaţiile executate în adâncime au demonstrat faptul că, forţele israeliene sunt în măsură să atace Hezbollahul în orice loc şi chiar să rişte acţiuni de capturare a unor lideri ai Hezbollahului.

c) Logistica şi sprijinul

Cu toate că media israeliană a prezentat o serie de aspecte referitoare la colapsul sistemului logistic, în special în unităţile de sprijin de rezervă[17], acest aspect nu a afectat forţele active implicate în conflict. Lipsa de experienţă a ofiţerilor de logistică, terenul accidentat şi incertitudinile privind locaţia unităţilor pe timpul

[16] Yaakov Katz, "The War in Numbers," *Jerusalem Post*, August 6, 2006. Available online (www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1154525814279).

[17] Zeev Schiff, "Lessons of War/Logistical Failure Led to Crisis of Faith," *Haaretz* (Tel Aviv), August 28, 2006. Available online (www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html).

ducerii acțiunilor militare au reprezentat alte elemente care au avut ca efect întârzieri în aprovizionarea trupelor.

Cu toate că problemele referitoare la aprovizionare au afectat în mod clar moralul unor unități, se pare că acestea nu au avut efecte asupra cursului acțiunilor militare.

V. Concluzii

O întrebare decisivă pentru următoarea „rundă", dacă va avea loc, este cine va învăța mai bine lecțiile acestui război.

Războiul de 33 zile a avut loc între un actor non-statal (Hezbollahul) şi o națiune-stat (Israelul), însă s-a desfăşurat în cadrul unei națiuni-stat (Libanul, națiune gazdă).

Israelul a recurs la represalii împotriva actorului non-statal, însă nu a absolvit guvernul națiunii-gazdă, structurile sale militare şi infrastructura.

Actorul non-statal a dispus de un arsenal militar şi a avut o structură de comandă-control, pe care mai multe națiuni-stat din regiune sau chiar din lume nu le au în înzestrare.

Hezbollahul a demonstrat că este o forță combatantă profesionistă, înzestrată cu cele mai avansate sisteme de armament din lume. Fără îndoială, din punct de vedere al înzestrării şi pregătirii, forțele armate israeliene au subestimat oponentul său.

În perioada 2000-2006, Hezbollahul a adoptat cu succes o nouă doctrină, transformându-se dintr-o forță predominant de guerilă, într-o forță convențională de luptă. Hezbollahul a stabilit în mod corect felul în care Israelul va duce acțiunile militare şi a pregătit resursele şi sistemul de comandă-control pentru a rezista campaniei de operații pe bază de efecte.

Lipsa de eficacitate a Israelului în timpul războiului de 33 zile a fost rezultatul mai multor factori. Încrederea fermă a lui Halutz în puterea aeriană, amplificată de desconsiderarea față de războiul terestru a favorizat întărirea forțelor aeriene israeliene în detrimentul celor terestre [18]. În timp ce continuau operațiile de contrainsurgență împotriva palestinienilor, forțele armate israeliene au văzut cum bugetul pentru forțele terestre a fost redus şi pregătirea pentru operații majore la nivel divizie şi brigadă au fost reduse simțitor.

În cadrul forțelor de rezervă, echipamentul nu a fost reparat sau înlocuit, iar deprinderile tactice ale acestora a continuat să se diminueze.

Acțiunile militare executate de Hezbollah împotriva armatei israeliene în vara anului 2006 au demonstrat abilitatea unui actor non-statal de a studia şi scoate în evidență vulnerabilitățile unei structuri militare similare cu cele de tip occidental.

De asemenea, un număr tot mai mare de analişti militari au subliniat faptul că, *„succesul relativ al Hezbollahului, în vara anului 2006, împotriva armatei israeliene reprezintă un caz important de studiu, care se impune să fie analizat în detalii"*[19].

[18] Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p.64.

[19] Ariel COHEN, Knowing the enemy: how to cope with Global Jihad, Policy Review, No. 145, October/November 2007, p. 43.

Bibliografie

[1] ***North Koreans Assisted Hezbollah with Tunnel Construction, *Terrorism Focus*, Vol. 3, Issue 30 (1 August 2006).

[2] COHEN Ariel, *Knowing the enemy: how to cope with Global Jihad,* Policy Review, No. 145, October/November 2007.

[3] CROOKE Alastair and PERRY Mark, *"How Hezbollah Defeated Israel, Part 1: Winning the Intelligence War"*, *Asia Times Online*, 2006, http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/HJ12AK01.html (accessed 29 June 2007).

[4] FELDMAN Yotam, *"Dr. Naveh, Or, How I Learned To Stop Worrying and Walk Through Walls", www.haaretz.com*, 27 October 2007, http://www.haaretz.com/hasen/spages/917158.html (accessed 5 November 2007).

[5] GILMORE Inigo, *"Israeli Colonel Attacks Army; Commander Says Reservists Were Ill-Prepared for Battle in Lebanon and Officers Were out of Touch"*, *Guardian Unlimited*, August 27, 2006. Available online (www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html).

[6] HELMER Daniel, captain, *"Not Quite Counterinsurgency: A Cautionary Tale for the US Forces Based on Israel's Operation Change of Direction"*, *Armor* (January–February 2007).

[7] KATZ Yakoov, KEIONEN Herb et. al., *Eight IDF soldiers killed, 2 kidnapped on north frontier*, Jerusalem Post, July 12, 2006.

[8] KATZ Yaakov, *"The War in Numbers"*, *Jerusalem Post*, August 6, 2006.

[9] KLEIN Aaron, *"Soldiers from Iran Killed in Lebanon"*, *WorldNetDaily.com*, August 9, 2006.

[10] MAKOVSKY David and WHITE Jeffrey, *"Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment"*, *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006.

[11] MATTHEWS Matt M., *We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war*, The long war series occasional paper 26, 2008.

[12] SCHIFF Zeev, *"Lessons of War/Logistical Failure Led to Crisis of Faith"*, *Haaretz* (Tel Aviv), August 28, 2006. Available online (www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html).

[13] TIRA Ron, e-mail interview by author, 19 June 2007.

[14] http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor.

LECȚII ÎNVĂȚATE PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE INFORMAȚII PE TIMPUL SUMMIT-ULUI NATO-2008

Ionel GOIAN*

Considering the geopolitical situation at the beginning of this millenium, which consists of new types of transnational and terrorist threats, intelligence is the most important issue in preventing them.

The threats are mostly asymmetric, especially the terrorist ones, so intelligence activities are of the essence in reaching political and military objectives.

Irreversible processes, such as NATO accession and changing the security agenda for the 21st century have created the right frame to organize the NATO Summit. This had been considered impossible a few years ago, when nobody believed in Romania's participation in the Summit, especially in Romania's ability to organize this kind of event in Bucharest.

Motto:

„Intelligence-ul reprezintă ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor şi informațiilor şi de diseminare a produselor de intelligence cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific."

(Herbert E. Mayer[1])

Introducere

În contextul situației geopolitice de la acest început de mileniu, caracterizată de noi tipuri de amenințări de natura transnațională şi teroristă la adresa securității statelor, informațiile reprezintă atuul cel mai important la îndemana factorilor de decizie în prevenirea şi limitarea acestor amenințări. Din acest punct de vedere, activitățile de informații se impun de la sine, fiind de o anvergură şi complexitate maximă.

Având în vedere caracteristicile amenințărilor asimetrice, mai ales ale fenomenului terorist şi particularitățile fiecărui stat de pe glob, activitățile de informații sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor politico-militare ale acestora.

Planificarea şi conducerea activităților de informații, gestionarea informațiilor şi diseminarea acestora au fost şi sunt direcții principale de efort, scopul final fiind satisfacerea nevoilor de informare ale factorilor de decizie, precum şi estimarea posibilelor necesități de informare ale acestora, în concordanță cu evoluția mediului de securitate internațional.

Având în vedere statutul României de membru al NATO şi al UE, provocările şi amenințările la adresa aliaților şi partenerilor sunt percepute ca şi propriile noastre provocări.

Procesele ireversibile de integrare euroatlantică şi redefinirea agendei de securitate pentru secolul XXI au creat cadrul pentru organizarea unor manifestări cum este Summit-ul NATO, reuniune la care, cu câțiva ani în urmă, poate că nici nu ar fi

* **Colonel doctorand, Expert, Serviciul Român de Informații**

[1] Herbert E. Mayer - „Adevarata lume a intelligence-ului" – New York, 1987, p. 21.

fost de conceput să participe şi România şi cu atât mai mult, să se desfăşoare la Bucureşti.

Acest Summit, a fost cea mai mare reuniune din istoria Alianței Nord-Atlantice, cu participarea a circa 60 de şefi de state şi guverne, cărora li s-au alăturat secretarul general al ONU şi preşedintele Comisiei Europene. Summit-ul NATO Bucureşti 2008 a fost cel mai mare eveniment strategic organizat vreodată în Romania. La el au participat aproximativ 3.000 de delegați, iar cei mai puternici oameni ai planetei (şefi de stat, şefi de guvern şi ministri) au dezbătut, într-un program maraton de 3 zile, o agendă politică extrem de încărcată.

Activitatea de informații – delimitări conceptuale

Activitatea de informații constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor şi operațiunilor desfăşurate de către autoritățile informative, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea analitică şi valorificarea datelor şi informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională şi informarea factorilor de decizie, investiți legal cu competență de realizare a securității naționale ori de aplicare a legii.

Activitatea de informații se desfăşoară în baza documentelor de planificare informativă şi de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele şi atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor.

Activitatea de informații are drept scop prevenirea şi contracararea riscurilor şi amenințărilor la adresa securității naționale, diminuarea ori înlăturarea consecințelor în cazul materializării acestora, precum şi protejarea şi promovarea intereselor naționale şi ale aliaților statului român.

Activitatea de informații are drept obiective :

- apărarea democrației şi ordinii constituționale, precum şi a celorlalte valori supreme garantate de Constituție;
- realizarea obiectivelor de securitate națională, protejarea şi promovarea intereselor strategice ale României şi ale aliaților săi;
- protejarea exercitării neîngrădite a drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, a siguranței cetățeanului în cadrul statului de drept;
- apărarea împotriva agresiunii armate, terorismului, crimei organizate, subminării intereselor economice naționale, a sabotajelor, şi a altor acțiuni şi fenomene care periclitează funcționarea normală a instituțiilor democratice;
- susținerea informativă şi contrainformativă a forțelor armate ale României şi a misiunilor acestora pe teritoriul național şi în afara granițelor.

Activitatea de informații se desfăşoară pe baza următoarelor principii:

- legalitatea – este subordonată exclusiv față de normele şi regulile statului de drept;
- caracterul planificat şi sistematic – se desfăşoară gestionând rațional resursele informaționale, în scopul evitării paralelismelor şi al asigurarii fluxului continuu şi cuprinzator de informatii, vizându-se reducerea cheltuielilor aferente obținerii acestora şi creşterea gradului de operativitate şi oportunitate a informării decidenților;

- ofensivitatea şi mobilitatea – presupun adoptarea de măsuri active şi complexe pentru cunoaşterea spațiilor, zonelor, mediilor sau a altor elemente de interes pentru securitatea națională;
- anticiparea şi previzionarea – presupune evaluarea completă şi corectă a situației operative, a tendințelor acesteia şi a evoluției prognozate a amenințărilor şi consecințelor lor, precum şi stabilirea cantitativă şi calitativă a resurselor informaționale necesare pentru cunoaştere, control şi prevenire (contracarare, înlăturare);
- obiectivitatea evaluărilor – presupune redarea obiectivă a realității, raportată la criteriile de stabilire a adevărului, evitarea subestimărilor şi/sau supraestimărilor;
- informarea exactă, corecta şi oportună a factorilor de decizie – impune furnizarea unor informații şi produse informaționale verificate, exacte, pertinente şi concludente, transmise în timp optim factorilor decizionali;
- independența, neutralitatea şi echidistanța politică - presupune situarea permanent şi necondiționat în afara oricăror imixtiuni sau ingerințe politice, de natură a favoriza sau discrimina partide, formațiuni, organizații politice sau de altă natură, în exercitarea legală a drepturilor acestora şi de subordonare a serviciilor față de interese politice partizane.
- protecția surselor, metodelor şi mijloacelor - obligă structurile specializate cu competențe şi beneficiarii/utilizatorii informațiilor să nu deconspire identitatea surselor secrete de informații, a mijloacelor şi metodelor folosite pentru obținerea acestora;
- cooperarea, conlucrarea şi colaborarea - exprimă modalitățile concrete prin care instituțiile şi structurile informative acționează în vederea realizării unor obiective comune.

Activitatea de informații se bazează pe integrarea informațiilor furnizate de instituțiile şi structurile informative şi pe responsabilitatea fiecăreia dintre acestea pentru produsele informative furnizate.

Activitatea de informații se desfăşoară în baza documentelor de planificare informativă şi de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele şi atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor.

Elaborarea doctrinei naționale a informațiilor pentru securitate are menirea de a stabili şi defini conceptele fundamentale specifice domeniului activității de informații pentru aparărea securității naționale, în conformitate cu prevederile Constituției şi cu necesitatea realizării conexiunilor la cultura organizațională şi instituțională de securitate euroatlantică.

Doctrina națională a informațiilor pentru securitate defineşte cadrul general al activității de informații pentru securitate şi se constituie într-un ghid în procesul culegerii, prelucrării, analizei, interpretării şi utilizării informațiilor care privesc securitatea României şi a aliaților săi.

Considerații privind asigurarea securității pe timpul Summit-ului NATO-2008

Securitatea Summit-ului a fost asigurată integral de România, din buget propriu. Forțele mobilizate pentru asigurarea securității au fost reprezentate de: 5.000 de ofițeri din Ministerul Apărării, 1.500 de la Serviciul de Protecție şi Pază, circa 23.000 de mii de la Ministerul Internelor şi Reformei Administrative şi aproximativ 1.000 de cadre medicale.

În timpul Summit-ului nivelul de alertă teroristă a fost ridicat de la albastru (precaut) la galben (moderat), nivel care a presupus că a existat un risc general de producere a unor atentate teroriste şi ca urmare a fost nevoie de măsuri speciale de colaborare între instituțiile statului român.

Documentele şi planurile pentru asigurarea securității Summit-ului au fost elaborate de către Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO şi au fost aprobate de către Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Acestea au fost elaborate conform standardelor NATO şi Memorandumului încheiat de NATO International Task Force cu țara noastră.

Principalul document pentru asigurarea securității Summit-ului NATO a fost reprezentat de Concepția de Securitate a acestuia. În baza sa s-au organizat şi desfăşurat o serie de activități specifice pentru evaluarea, pregătirea şi antrenarea forțelor participante la dispozitivul de securitate.

Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a fost format din reprezentanți din Ministerul Apărării, Ministerul Internelor şi Reformei Administrative, Serviciul de Protecție şi Pază, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Telecomunicații Speciale şi Oficiul Registrului Național pentru Informații Secrete de Stat. Conform responsabilităților asumate, acesta a avut obligația de a asigura securitatea în perioada pregătirii şi desfăşurării Summit-ului de la Bucureşti.

În perioada premergătoare, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a organizat şi desfăşurat o serie de activități legate de:

- vizite ale grupurilor antemergătoare ale țărilor participante la Summit pentru prezentarea măsurilor de securitate şi efectuarea de recunoaşteri în teren a obiectivelor şi dispozitivelor de securitate;
- antrenamente şi aplicații comune ale forțelor de securitate implicate în organizarea şi asigurarea bunei desfăşurări a evenimentului de la Bucureşti;
- simularea generală a măsurilor de securitate care au fost instituite în zilele în care s-a desfăşurat Summit-ul.

Principalele atribuții ale Comandamentului Național pentru Securitate al Summit-ului NATO au fost reprezentate de:

- evaluarea riscurilor în contextul de securitate determinat de pregătirea şi desfăşurarea Summit-ului NATO 2008;
- verificarea capacităților operative şi de acțiune a forțelor implicate în activitatea de securitate;
- coordonarea activităților de pregătire comună, a antrenamentelor şi a schimburilor de experiență a personalului implicat în organizarea Summit-ului.

În concepția generală de securitate, Comandamentului Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a avut în vedere impunerea, cât mai puțin cu putință, de restricții ale drepturilor şi libertăților persoanelor.

Pentru informarea la timp şi corect a cetățenilor, în legătură cu activitățile ce țin de securitatea Summit-ului NATO, în perioada pregătirilor cât şi în timpul desfăşurării acestuia, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a înființat Grupul Media pentru Ştiri de Securitate privind Summit-ul NATO.

Acesta a fost format din specialişti în comunicare şi relații publice ai instituțiilor implicate în asigurarea securității Summit-ului şi a transmis ştiri în regim de flux de agenție de ştiri. Informațiile de interes pentru mass-media şi cetățeni legate de trafic, restricții rutiere, parking, măsuri speciale de protecție a membrilor delegațiilor, etc. Aceste informații au fost postate pe pagina web pentru ştiri de securitate, în cadrul site-ului oficial al Summit-ului NATO de la Bucureşti.

Activitățile de informații pe timpul Summit-ului NATO-2008

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au constat din ansamblul măsurilor şi activităților desfăşurate de către instituțiile şi structurile informative desemnate, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea şi utilizarea datelor şi informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională, în general şi pentru securitatea Summit-ului, în special, şi informarea autorităților competente.

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au avut drept scop asigurarea informațiilor necesare factorilor competenți pentru luarea măsurilor şi desfăşurarea acțiunilor specifice pentru:

- prevenirea şi contracararea riscurilor şi amenințărilor la adresa securității naționale;
- diminuarea ori înlăturarea consecințelor în cazul producerii unor evenimente care ar afecta starea de securitate;
- realizarea securității demnitarilor străini şi români;
- garantarea ordinii constituționale;
- protejarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului;
- asigurarea siguranței cetățenilor români şi străini.
- protejarea şi promovarea intereselor naționale şi ale aliaților statului român.

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au fost organizate şi desfăşurate de către instituțiile statului cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice şi siguranței naționale, sub directa îndrumare a Comunității Naționale de Informații şi conduse nemijlocit de către Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului.

Instituțiile şi structurile informative care au desfăşurat activități de informații pe timpul Summit-ului NATO, sunt:

- Serviciul Român de Informații şi Serviciul de Informații Externe – care sunt autorități informative responsabile pentru securitatea națională a României, potrivit competențelor stabilite prin lege.

- Ministerul Apărării – care, prin structura sa desemnată, este autoritatea informativă militară cu competențe în domeniul apărării, în interiorul şi exteriorul țării.
- Ministerul Internelor şi Reformei Administrative – care, prin structura specializată, este autoritatea informativă cu competențe în domeniul ordinii publice, ca parte componentă a securității naționale.
- Serviciul de Protecție şi Pază – care, prin structura internă specializată, este autoritatea responsabilă pentru protecția demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, precum şi pentru paza sediilor de lucru şi a reşedințelor acestora.
- Serviciul de Telecomunicații Speciale – care este autoritatea responsabilă cu protecția telecomunicațiilor speciale puse la dispoziția autorităților informative, autorităților publice şi utilizatorilor prevăzuți de lege.

Organizarea şi desfăşurarea activităților de informații pentru Summit-ul NATO au avut în centrul atenției următoarele aspecte:

- monitorizarea mediilor şi cauzelor ce pot genera manifestări antisociale, atitudini extremiste, acte de terorism sau fenomene conexe;
- un permanent schimb de informații cu serviciile şi structurile interne dar şi cu cele aliate sau partenere;
- stimularea şi încurajarea inițiativelor şi activităților antiteroriste şi de combatere a manifestărilor antisociale;
- creşterea calității informațiilor obținute, pentru a permite factorilor de decizie anticiparea unor evoluții cu relevanță în planul securității.

Din punctul de vedere al activităților de informații, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO se putea expune la două mari pericole:

- lipsa sau insuficiența informațiilor, evident şi sub aspectul neveridicității;
- sufocarea cu informații, cu toate aspectele referitoare la blocaje de flux, repartiție neierarhizată, distribuție necorespunzătoare între domenii, neesențializare şi neprelucrare de sinteză.

Activitatea de informații pentru Summit-ul NATO s-a bazat pe câteva principii care au determinat, în final, eficiența acesteia:

- controlul centralizat al informațiilor culese, în aşa fel încât să fie evitată duplicarea acestora şi apariția paralelismelor;
- exploatarea în totalitate şi într-un mod sistematic a surselor de informații;
- interpretarea informativă a datelor;
- realizarea accesului la datele relevante pentru cei care au nevoie de ele, acestea pierzându-şi valoarea dacă nu pot fi folosite de cei interesați;
- realizarea unui raport optim între cererile de informare ale factorilor de decizie şi receptivitatea structurilor pentru satisfacerea acestora;
- revederea permanentă, reevaluarea şi reactualizarea aprecierilor şi estimărilor informative.

Este evident faptul că Summit-ul NATO a putut fi gestionat în mod corect pentru că arhitectura de informații de care s-a dispus a fost în măsură să definească în mod corect situația de securitate în toate componentele sale relevante.

Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a desfăşurat activități specifice pentru coordonarea, din punct de vedere funcțional, a activităților de:

- culegere, stocare, circulație şi evaluare primară a informațiilor specifice;
- documentare şi informare asupra situațiilor şi fenomenelor cu potențial periculos (riscuri şi amenințări la adresa securității naționale);
- elaborare a ipotezelor de lucru, scenariilor şi prognozelor necesare pentru prevenirea situațiilor de pericol şi crearea cadrului favorabil întăririi securității naționale;
- evaluare a datelor şi informațiilor referitoare la problematica securității naționale.

Concluzii

Importanța pe care o au activitățile de informații în raport cu orientarea primară sau de profunzime a actorilor internaționali în condițiile globalizării este determinantă.

Organizarea şi desfăşurarea activităților de informații pentru Summit-ul NATO au reprezentat o misiune dificilă, plină de provocări, în care viziunea, arhitectura, echipele şi capacitatea persuasivă a sistemului au trebuit gândite şi construite în permanență pentru a fi adaptate tuturor situațiilor şi nevoilor de informații ale factorilor de decizie. De asemenea, acestea au presupus un efort considerabil, deoarece întotdeauna informațiile trebuie obținute oportun şi diseminate în timp real către cei în drept.

În stabilirea concepției de organizare a activităților de informații pentru Summit-ul NATO nu a fost suficient să se mențină sistemul inițial de informații ci a fost imperios necesar ca sistemul să se adapteze cerințelor concrete ale dinamicii activităților specifice, care, nu de puține ori au făcut-o unică, prin complexitatea variabilelor care-i definesc starea.

În cadrul cristalizării conceptului de colaborare a instituțiilor şi structurilor implicte în activitățile de informații pentru Summit-ul NATO s-au dezvoltat proceduri de evitare a duplicării eforturilor.

Bibliografie

[1] ***Strategia de securitate națională a României, Bucureşti, 2007, http://www.presidency.ro.

[2] ***Doctrina națională a informațiilor pentru securitate, Bucureşti, 2004.

[3] ***AJP-2 - Doctrina integrata de informații, contrainformații şi securitate a NATO.

[4] ***Legea nr. 51 din 29 iulie 1991 privind siguranța națională a României, publicată în Monitorul Oficial nr. 163 din 07.08.1991.

[5] ***Legea nr. 415/2002 privind organizarea şi funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, http://csat.presidency.ro.

[6] ***Legea nr. 1/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe, actualizată şi modificată prin OUG nr. 154/2001 şi 98/2004, http://www.dci.ro.

[7] ***Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii, http://www.sri.ro.

[8] ***Ordonanţa de Urgenţă nr. 30/2007 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, http://www.mai.gov.ro.

[9] ***Legea nr. 346/2006 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării, http://www.dreptonline.ro/ legislatie/legea_ministerului_apararii.

[10] ***Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază, modificată şi completată prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 103/2002, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 67/2003, http://www.spp.ro.

[11] ***Legea nr. 92/1996 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Telecomunicaţii Speciale, http://www.stsnet.ro.

[12] ***Hotărârea nr. 83/2005 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Justiţiei, http://www.just.ro.

[13] ***Legea securităţii naţionale a României, proiect, 2007, http://www.guv.ro.

[14] ***Lege privind activitatea de informaţii, contrainformaţii şi securitate, propunere de proiect, http://www.audieripublice.ro.

[15] AXANTE Mihai – Cercetare, informaţii, spionaj, Editura Niculescu, Bucureşti, 2006.

[16] OPREA Dumitru – Protecţia şi securitatea informaţiilor, Editura Polirom, Iaşi, 2007.

[17] PETRESCU Marius – Managementul informaţiei, vol. I - Informaţii şi securitate, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2006.

[18] PETRESCU Stan, STETCU Petru – Intelligence şi Detectivistică, Editura Concordia, Arad, 2007.

[19] SHULSKY Abram N., SCHMITT Gary J. – Războiul tăcut. Introducere în universul informaţiilor secrete, Editura Polirom, Iaşi, 2008.

[20] http://www.presidency.ro.

[21] http://www.summitbucharest.ro.

[22] http://www.cnss-summitbucharest.eu.

[23] http://www.nato.int.

ELEMENTE DE PUTERE ŞI SECURITATE ENERGETICĂ A STATULUI ROMÂN

Teodor INCICAŞ*

The Energy Power could be defined as the capacity of a nation to be provided with all the energetic necessities in order to cover its long term development and to influence global or regional distribution of the energy.

The Romanian Energy Power is based on the following pillars: the national reserves, the potential concerning the renewable energy sources, as well as the advantages of the geographic position reflected mainly in connection with the transit of crude oil and gas towards Europe and to the regional balance of the electric power.

Trying to define the Energy Security, one could say that it represents a spectrum of measures and actions, included usually in a long term strategy, taken by a state of an alliance of states in order to guarantee the continuity of the flux of energy necessary to maintain its social and economic development.

Romania has no Energy Security Strategy (ESS) issued yet, but elements of it can be identified in important documents such as the National Security Strategy (NSS), National Development Plan 2007 – 2013, and Energy Strategy. There is a clear need for ESS either as a separate paper or a as a compact part of the NSS.

The national ESS should include the following objectives:

- *identification of alternative transport routes and protection of the critical infrastructure;*
- *participation in the NATO and EU common actions for provision of the energy security;*
- *reduction of the dependence on the foreign energy sources, concurrently with their diversification;*
- *reduction of the dependency on the primary sources and increase the energy production from renewable sources.*

1. Cadru general

Mai ales în ultimul deceniu, problematica securității energetice apare din ce în ce mai pregnant în analiza specialiştilor, atât economici, cât şi a celor din domeniul securității naționale.

Fără îndoială, acest lucru se datorează unor condiții concrete, cum ar fi creşterea spectaculoasă a consumurilor unor state precum China şi India, dar şi interferenței geopolitice şi geostrategice a comercializării resurselor energetice primare (petrol, gaze), fenomen adus în evidență de comportamentul unor producători importanți: Iran, Rusia, Venezuela. Concentrarea puterii în domeniul energetic este tot mai evidentă, iar goana după energie, deşi într-o fază inițială a intensității ridicate, scoate în evidență noi legături strategice bilateral, în special în spațiul paneuropean.

Geopolitica energiei este foarte dinamică şi influențată de acțiunile militare ale statelor producătoare, mari consumatoare sau de tranzit a resurselor energetice. Vedem cum declanşarea acțiunilor militare într-o anumită parte a globului determină variația imediată a prețurilor la majoritatea burselor de pe mapamond.

* **Locotenent – colonel inginer, Şef birou, Direcția logistică, Statul Major General**

Pe de altă parte, schimbările îngrijorătoare de mediu determină o politică din ce în ce mai activă în ceea ce priveşte reducerea consumului de resurse poluatoare, Protocolul de la Kyoto şi politica energetică a UE fiind exemple, care, cu siguranță, stau la baza transformării fundamentale a sectorului energetic, prin renunțarea la "resursele primare" şi prin descoperirea şi utilizarea "energiei regenerabile".

Consecințele acestei mutații vor consta în neutralizarea unor centre de putere în zona energetică şi în influențarea dezvoltării economice a statelor care, în prezent, fac jocul pe piața energiei obținute, în principal, din hidrocarburi. Orizontul de timp aferent acestor schimbări pare a fi de 15-20 de ani, deci mediu. "În termen mediu şi lung, atât interesele geopolitice, cât şi eforturile de salvare a calității mediului înconjurător cer o schimbare radicală dinspre modelele actuale de folosire a combustibililor fosili, care pentru multe state aduc compromiterea securității, iar, pentru toate națiunile, amenințarea la adresa sănătății planetei"[1].

2. Puterea energetică

Puterea energetică reprezintă capacitatea unui stat de a-şi asigura necesarul energetic pentru dezvoltarea sa durabilă şi de a influența distribuția globală sau regională a energiei.

Definirea, în acest mod, a puterii energetice, presupune abordarea a două aspecte interesante:

- dezvoltarea durabilă – capacitatea statului de a se dezvolta în perspectivă, cu asigurarea nivelului dorit pentru generațiile viitoare (definiție – „dezvoltarea durabilă presupune satisfacerea necesităților prezentului fără însă a pune în pericol capacitatea generațiilor viitoare de a-şi satisface propriile necesități de dezvoltare"[2]). Acest lucru înseamnă, în domeniul în studiu, realizarea rezervelor strategice şi dezvoltarea capacităților de producție energetică din surse curate şi regenerabile;
- capacitatea de a influența alți actori – presupune exploatarea intensivă a potențialului şi resurselor, de realizare a producției peste nevoile consumului propriu, în vederea obținerii exportului constant de energie; de asemenea, ia în calcul influența prin controlul transportului de energie şi favorizarea tranzitului acesteia.

În prezent, capacitatea energetică a statelor constituie nu numai un factor de influență economică zonală, ci şi unul dintre factorii cheie în realizarea obiectivelor geopolitice şi geostrategice. De aceea, putem vorbi despre o geopolitică sau geostrategie a energiei.

Echilibrele şi dezechilibrele la acest nivel determină instituirea primatului relațiilor bilaterale şi parteneriatelor în defavoarea abilității de a realiza strategii energetice comune la nivelul organizațiilor internaționale sau alianțelor. Din acest punct de vedere, ies în evidență relațiile ruso-germane, ruso-italiene, dar şi parteneriatele ruso – chineze sau ruso-venezuelene.

De remarcat este modalitatea implicită de a utiliza schimbul energetic cu preponderență în scopul realizării obiectivelor geostrategice ale statelor producătoare.

[1] Carlos Pascual, vicepreşedinte şi director al Brooking Institute, Geopolitica energiei: de la securitate la supraviețuire, Revista Brookings, nr.5, Octombrie 2008; sursa: www.americanenergysecurity.com

[2] Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 257.

Pe de altă parte, trebuie remarcat că principalii consumatori şi-au diversificat modalităţile de acţiune pentru preîntâmpinarea apariţiei crizelor energetice, în special prin creşterea rezervelor strategice, dar şi prin intensificarea eforturilor în cercetarea şi producerea de energie din surse alternative. Astfel, statele membre ale Agenţiei Internaţionale Energetice/International Energy Agency constituie rezerve egale cu valoarea pe 90 de zile a importurilor de produse petroliere.

Puterea energetică a naţiunilor şi alianţelor este influenţată de următorii factori:

a) capacitatea de producţie; nu toate statele au capacitatea de producţie pe măsura rezervelor de care dispun, sau, şi mai radical, există state cu resurse importante, a căror extracţie este asigurată de către firme aparţinând altor state. Aceasta este cel mai convenabil parteneriat pentru un stat consumator de combustibili primari;

b) bilanţul energetic regional. Realizarea unui surplus de energie constituie un vector de putere regională/subregională în condiţiile existenţei unor vecini ce nu-şi acoperă necesarul din producţia proprie. Este şi cazul balanţei energetice din zona balcanică, căreia România îi exportă, în bună parte, curent electric.

c) politicile de mediu. Existenţa, în cadrul unor organizaţii internaţionale, a unor reguli exigente în ceea ce priveşte reducerea potenţialului poluant, determină, în rândul statelor membre, importante mutaţii în zona producţiei energetice.

d) investiţiile în industria energetică. Necesită investiţii care suscită importante eforturi bugetare. De asemenea, mobilizarea unor eforturi financiare în zona cercetării în domeniu va duce la importante avantaje pe piaţa şi în zona geostrategică a energiei viitorului;

e) poziţia geografică şi condiţiile de mediu influenţează puterea energetică prin:

- capacitatea de a utiliza sursele energetice alternative;
- capacitatea de a regenera energie;
- capacitatea de a influenţa geopolitica energiei prin statutul de ţară de tranzit.

f) dezvoltarea economică - definitorii sunt:

- capacitatea de extracţie;
- capacitatea de transport; industrializarea duce întotdeauna la dezvoltarea puternică a reţelelor energetice de transport: conducte petroliere sau de gaz, reţele energetice;

g) liberalizarea pieţei mondiale / globalizarea energetică:

- este caracterizată de o interdependenţă relativă şi se manifestă atât în conexiune cu statele producătoare, cât şi cu cele consumatoare;
- se manifestă atât de intens, încât până şi restricţiile de libertate pe piaţa energetică impuse de anumite state se manifestă, prin consecinţe, imediat la nivel global;
- profitul important care poate apare pe piaţa futures a investiţiilor în resurse energetice va duce la intensificarea implicării pe această scenă a actorilor nonstatatali – corporaţiile multinaţionale;

h)relaţiile externe ale statelor. În special pe piaţa ţiţeiului şi gazelor, s-a observat că relaţiile bilaterale strânse, sau, într-o altă expresie, parteneriatele „docile” pot determina preţuri mai „cuminţi” la resursele energetice importate. Alternativa

statului neutru rămâne prețul de piață (de multe ori, însă, stabilit subiectiv de statul producător), mai mare decât cel „cuminte”. Pe de altă parte, statele cumpărătoare pot căuta, la rândul lor, favorizarea producătorilor de energie în alte domenii de interes ale acestora pentru a primi resurse la preț favorizant;

i)Factorii psihologici

– voința națională - în ceea ce priveşte căutarea de noi soluții pentru rezolvarea problemelor privind deficitele de putere energetică;

– determinarea populației în utilizarea energiei regenerabile, în economisirea de energie, etc.

Este evident că puterea energetică se găseşte într-o reacție biunivocă cu puterea politică, fiind strâns legată de aceasta. Schimbarea puterii politice într-un stat poate afecta relația producător – cumpărător pe piața energiei, după cum crizele energetice pot determina schimbări în interiorul puterii politice a statelor.

Relația putere energetică – putere economică este intrinsecă. Am putea scrie ecuația: puterea energetică este inclusă în puterea economică, însă, având în vedere mutațiile de personalitate din ultimele decenii ale secolului XX şi începutul de secol XXI, realizăm că cea dintâi se manifestă distinct de cea de a doua, arătându-şi propria personalitate.

Relația putere energetică – putere militară este manifestată prin integrarea eforturilor în strategiile de securitate din domeniul energetic. O astfel de strategie nu poate fi gândită şi nici pusă în practică fără a lua în considerare elementele puterii militare.

Relația putere energetică – securitate energetică, dincolo de decurgerea firească a uneia din cealaltă, de la parte la întreg, este şi ea interesantă, atâta timp cât multe dintre statele exportatoare sunt caracterizate, ele sau regiunile din care provin, de instabilități. „Interesant este că nici unul dintre statele care dețin resurse de valoare planetară (materii prime, îndeosebi hidrocarburi, metale prețioase, materiale strategice, etc) nu este nici puternic, nici stabil, nici capabil să-şi transforme potențialul de resurse în putere economică, politică şi militară.”[3]

Relația statelor cu puterea energetică duce la următoarea clasificare:

a) state producătoare;
b) state consumătoare;
c) state de tranzit.

Din punct de vedere a capacității de putere:

a) mari puteri energetice – state care exportă energie în zone întinse ale globului: Rusia, Arabia Saudită, Canada, etc;

b) puteri energetice regionale – state care influențează, prin exportul de energie, o anumită regiune.

Pentru ilustrarea atât a puterii, cât şi a dependenței acumulate în domeniul energetic, vom analiza unele dintre statele/organizațiile catalogate şi în alte domenii ca forțe globale sau regionale:

-SUA

[3] Gl. dr. Mircea Mureşan, Gl. bg. (r) dr. Gheorghe Văduva, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 435.

- există o mare dependență de petrolul din Orientul Mijlociu, în special de cel din Arabia Saudită, slăbiciune evidentă în conceperea şi desfăşurarea geopoliticii americane; de aceea, ambii candidați la preşedinția SUA s-au exprimat (chiar dacă nuanțat) pentru acțiunea imediată în vederea reducerii dependenței de importurile de petrol; referindu-se la „prețul petrolului ca armă", Barack O'Bama afirmă că „trebuie să terminăm cu dependența de petrolul străin."[4]
- aliațele în domeniul puterii energetice se îndreaptă spre partenerii tradiționali, summit-urile SUA-UE fiind elocvente în acest caz; orientarea, în ultimele dintre ele este pentru analiza „obiectivelor comune pentru producția şi comercializarea pe termen apropriat şi mediu a energiei curate"[5];

- Uniunea Europeană

- este una dintre marile importatoare în domeniul energetic - aproximativ 50% din consumul de energie este acoperit, în prezent, din importuri şi se estimează o escaladare a nivelului acestora până la 65% la orizontul anului 2030. În ceea ce priveşte gazele naturale şi petrolul, dependența față de importuri se aşteaptă să crească, până în anul 2030, de la 57%, cât este în prezent, la 84% pentru gaze naturale, respectiv de la 82%, în prezent, până la 93% pentru petrol[6]; **„**In 2007, Uniunea Europeana a importat 38% din necesarul de gaz si 33% din necesarul de petrol din Rusia. Anumite tari europene depind aproape in intregime de gazele rusesti, altele in proportii semnificative: Lituania – 100%, Cehia, Grecia, Ungaria, Polonia – intre 70 si 80%, Germania – 40%, Romania, 30%, Italia –25%. Dependenta de gazul rusesc, in loc sa scada, a crescut, in Europa importurile de gaze rusesti crescand numai anul acesta cu 27%. Intotdeauna furnizorul este unul singur: Gazprom"[7];
- partenerul strategic cel mai important, în schimburile energetice, rămâne Rusia. Ecuația este una de dependență şi ea a generat, în mare parte, trăinicia contemporană a parteneriatelor strategice între marile state occidentale şi Rusia;
- conştiente de dependența de importuri, statele UE au convenit parametrii noii politici energetice europene care sunt orientați spre scăderea consumului de energie din surse primare şi creşterea producției de energie regenerabilă; Germania şi Olanda investesc fonduri importante în cercetarea în domeniul energiei „curate";
- politica energetică a UE a fost adoptată la întâlnirea Consiliului European din 27 octombrie 2005 la Lisabona şi redefinită în 2007. Ea cuprinde următoarele elemente critice:

- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 30% până în anul 2020, în comparație cu 1990.
- creşterea ponderii energiei regenerabile de la mai puțin de 7% în anul 2006, la 20% din totalul surselor sale de energie până în 2020;

[4] Sursa: www.Fora.tv

[5] Declarația Summit-ului SUA – UE privind schimările de climă, securitatea şi eficiența energetică, Office of the Press Secretary, White House, Washington DC, April 30, 2007.

[6] Sursa: FLORIN RĂDOI, Securitatea energetică – concept şi realități, lucrare prezentată la FORUMUL REGIONAL AL ENERGIEI – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008, p.3.

[7] Cristian Câmpeanu, Moscova arunca in aer securitatea energetica a Europei, România Liberă, 27 august 2008.

- creşterea ponderii biocombustibililor la cel puţin 10% din totalul combustibililor utilizaţi în anul 2020;
- reducerea consumului său global de energie primară cu 20% până în anul 2020.

-Rusia

- este cel mai important exportator de gaze şi ţiţei pentru Europa, fapt ilustrat şi de criza energetică provocată în ianuarie 2006, odată cu întreruperea alimentării cu gaze a Ucrainei, lucru care a determinat diminuarea consumului în toată Europa Occidentală;
- unii analişti afirmă că „Moscova se foloseşte de puterea energetica pentru a readuce sub influenta sa cât mai multe tari din Europa de Est si, totodată, pentru a recâştiga influenţa politică, pierdută odată cu prăbuşirea Uniunii Sovietice."[8]

- O.P.E.C. - include în componenţa ei statele exportatoare de petrol: Arabia Saudită, Kuweit, Irak, Iran, Venezuela, Qatar, Indonezia, Libia, Emiratele Arabe Unite, Algeria, Nigeria, Ecuador şi Gabon cu statut de membru participant. Organizaţie este cel mai important actor în ceea ce priveşte producţia şi comerţul global cu petrol (asigură 40% din producţia de petrol globală).

-China

- până acum două decade, China exporta ţărilor vecine 15 % din petrol; în prezent, a devenit al doilea mare consumator, după SUA; producţia s-a dublat, la 3,7 mil barili/zi, iar consumul a ajuns la 7,7 mil barili/zi; „China a devenit simultan al 2-lea mare consumator în lume, al 3-lea mare importator net şi al 5-lea mare producător".[9]
- Statele Unite urmăreşte să atragă China în „nenumărate încercări de cooperare în domeniul securităţii energetice, în programe ca ecologizarea prelucrării cărbunelui sau Forumul SUA-China pentru Industria de Petrol şi Gaze. Dar aceste iniţiative par să aibă un impact redus asupra percepţiilor strategice ale Chinei. Atâta timp cât China luptă pentru un statut dominant în Asia, ea va percepe Washingtonul ca pe o ameninţare în calea realizării acestei ambiţii"[10].

Ca evoluţie viitoare în geopolitica energetică, este interesantă intenţia fermă a marilor exportatori de gaze de a forma o organizaţie tip OPEC, în domeniul gazelor naturale. Cartelul ar include pentru început Rusia, Iran, Algeria, Qatar si Venezuela.

3.Puterea energetică a statului român

Puterea energetică a statului român reprezintă capacitatea acestuia de a-şi impune obiectivele pentru realizarea capacităţii energetice destinate dezvoltării durabile a economiei şi societăţii în ritmul rezonabil şi dorit.

Ritm rezonabil – asigurarea de fluxuri de resurse energetice sau energie, la preţuri normale, nepartinice, în cantităţile pe care statul român şi le poate permite din punct de vedere a resurselor financiare alocate.

Puterea energetică a statului român este influenţată de:

[8] Marian Chiriac, Rusia si Europa - razboi energetic de uzura, HotNews.ro, Marţi, 5 februarie 2008
[9] Peter Mc Kenzie, Brown Oilweek, August 2008
[10] Virginia MIRCEA, (Re)configurarea puterii chineze, Cadran Politic, Nr. 59, Septembrie 2008

a) politicile în domeniu ale Uniunii Europene şi NATO

b)capacitățile de producţie şi rezervele proprii;

c) balanța producţie – consum intern;

d)politicile şi voința națională în ceea ce priveşte dezvoltarea energetică;

e) proiectele de dezvoltare regională, în domeniu;

f) abilitatea de a găsi rute alternative în ceea ce priveşte transportul de hidrocarburi;

g)dezvoltarea infrastructurii energetice critice.

Din punct de vedere a poziționării geografice, România se găseşte într-o zonă extrem de importantă în geopolitica europeană a energiei, regiunea Mării Negre fiind „un conector de importanță strategică, situat pe coridorul ce leagă comunitatea euroatlantică (factor furnizor de securitate şi consumator de energie) de arealul Orientului Mijlociu – Regiunea Caspică – Asia Centrală (factor furnizor de energie şi consumator de securitate). Din punct de vedere energetic, regiunea Mării Negre este principall spațiu de tranzit şi – într-o măsură importantă – o sursă pentru energia ce se consumă în Europa, în timp ce programele întrevăd creşterea substanțială a ponderii sale în următoarele decenii”[11].

Din punct de vedere istoric, România a jucat o bună perioadă de timp (în special în prima jumătate a secolului XIX, mai ales în cel de-al II-lea Război Mondial) rolul de stat pivot în regiune, chiar în Europa, dacă ne gândim la modul în care Germania a resimțit pierderea petrolului românesc, în conflagrația mai sus amintită.

Vârful producției de petrol a României[12] s-a înregistrat în 1976 – 14,7 milioane tone. În ultimii 10 ani, producția a scăzut, în 2006 fiind de aprox. 5 mil. tone.

Producția de cărbune a fost de 34,1 milioane tone. Producția de lignit a oscilat în ultima perioadă, ajungând la 31,2 milioane tone în 2006.

În 2007, producția de gaze a fost de 12,3 mld. metri cubi, însă consumul total era de 17,4 mld. metri cubi. Deci, 30% din consum a fost asigurată din importuri.

Rezervele României în 2007 s-au situat la:

-petrol: 74 mil. tone;

-gaz natural: 185 mld. metri cubi;

-cărbune bituminos: 755 mil tone;

-lignit: 1,49 mld. tone.

În 2006, producția de energie electrică era de 62 TW. Structura energiei electrice livrate în rețelele de transport şi distribuție pe tipuri de surse primare de energie în 2007:

-cărbune: 41,7%;

-hidro: 25,8%;

-gaze: 17,42%;

-nuclear: 13,1%;

-păcură: 1,11%

-alte convenționale: 0,89%.

[11] Strategia de Securitate Națională a României, Bucureşti, 2007, p. 32.

[12] Datele prezentate în acest subcapitol au ca sursă site-ul Agenției Naționale de Reglementare în Domeniul Energetic (www.anre.ro).

România are cele mai mari rezerve de petrol din Europa Centrală şi de Est (exceptând Rusia) şi este a doua ca rezerve de gaze naturale (exceptând Rusia) după Ucraina, dar are cele mai mici rezerve de cărbune din regiune.

Dincolo de cifrele prezentate mai sus, în perspectiva dezvoltării viitoare, putem afirma că puterea energetică a României nu se rezumă numai la valoarea rezervelor şi capacităţilor actuale ci şi la potenţialul credibil de energie pe care statul român îl poate dezvolta.

Potenţialul de energie eoliană a ţării noastre este de 14000 MW şi, în comparaţie, capacitatea instalată este de doar 10 MW.

În România s-au identificat cinci zone geografice (0-IV), diferenţiate în funcţie de nivelul fluxului energetic măsurat. Distribuţia geografică a potenţialului energetic solar relevă că peste jumătate din suprafaţa României beneficiază de un flux anual de energie între 1.000-1300 kWh/m^2-an[13].

De asemenea, în anul 2007, s-a produs 400.000 de tone de biodiesel. Se cultivă rapiţă pe o suprafaţă de 430000 de hectare, cu o producţie de 750000 tone anual. O rafinărie funcţionează la Sibiu şi o a doua este în construcţie la Călăraşi. După terminarea acestuia, România se va situa printre primii 10 producători de biodiesel din lume.

În acest context, trebuie să subliniem că România îşi propune ca obiectiv: „reducerea intensităţii energetice primare cu 40 % până în anul 2015, comparativ cu anul 2001."[14]

Din punct de vedere a capacităţii de a influenţa balanţa energetică regională, România este una dintre statele cu excedent de producţie energetică, exportând curent electric statelor din zonă, în special celor ex-iugoslave. Exportul s-a situat la 3 TWh în 2005 şi 4 TWh în 2006. În primul semestru al anului în curs, exportul a crescut cu 1108.3 milioane Wh faţă de semestrul I 2007 (creştere de 65,6%)[15].

Odată cu punerea în funcţiune a celei de a treia unităţi nucleare din centrala de la Cernavodă, cu extinderea reţelei hidroenergetice şi cu amplificarea producţiei de energie neconvenţională, potenţialul de export a statului român va spori semnificativ.

Fără îndoială, mixul de politici şi strategii naţionale în domeniu va trebui să ia în considerare, pentru întărirea rolului României ca putere regională sau subregională în domeniul energetic, următoarele considerente:

- rezervele şi capacitatea de producţie de gaze naturale ne pot aduce în situaţii favorabile, până la reducerea totală a importului; este nevoie de o nouă filozofie a consumului, dar şi de măsuri concrete în ceea ce priveşte sporirea producţiei, creşterea capacităţii de stocare a rezervelor, etc;
- există un potenţial important privind creşterea producţiei de energie electrică, care poate deveni un important vector de putere al României în regiune;

[13] Sursa: Planul Naţional de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 95.
[14] Planul Naţional de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 248.
[15] Sursa: Ana Ionescu, INS:Exportul de energie electrică a crescut cu 65,6% faţă de 2007, Curierul Naţional, nr. 5228, Joi, 07 August 2008.

- este nevoie de mai multe clarificări în ceea ce priveşte definirea şi abordarea conceptuală a elementelor de putere energetică, inclusiv de elaborarea unei strategii naţionale de securitate în domeniul energetic;

- vor trebui reduse dependenţele de surse primare de energie şi sporită ponderea energiei regenerabile în totalul producţiei şi a consumului;

- având în vedere previziunile în domeniul energetic, controlul statului asupra resurselor rămâne un element primordial, fără însă a limita existenţa pieţei libere, care garantează un preţ corect al energiei;

- este nevoie de diversificarea surselor de aprovizionare şi de implicarea în proiecte privind alternativele de transport al energiei, aşa cum este NABUCO;

- colaborarea cu statele producătoare de hidrocarburi, fără a excede limitele politicii europene şi euroatlantice şi evident, cele de suveranitate naţională, este esenţială;

- România trebuie să se implice şi în continuare în procesul de stabilire a politicilor energetice şi a strategiilor de securitate la nivelul UE sau NATO.

Încercând foarte sintetic o analiză SWOT, putem concluziona următoarele:

a)Puncte tari

-potenţialul energetic naţional;

-poziţia geografică;

-dezvoltarea energetică redusă a statelor din regiune.

b)Puncte slabe

-dependenţa de importuri;

-inexistenţa unei strategii de securitate energetică;

c)Oportunităţi

-planurile de dezvoltare, în zonă, a unor importante rute de tranzit energetic, aşa cum este proiectul NABUCO;

- posibilele implicări în extragerea de hidrocarburi în teritorii în afara României;

-statutul ţării noastre de stat membru al NATO şi UE.

d)Riscuri

-deţinerea de către companii străine a unor părţi din industria de profil;

-riscurile de securitate aferente zonei Mării Negre.

4.Securitatea energetică

Securitatea energetică este greu de definit, pentru că ea reprezintă o noţiune complexă şi presupune integrarea tuturor aspectelor pe care le pot aduce în discuţie specialiştii din domeniul energetic, dar şi cei din domeniul militar, al relaţiilor internaţionale sau al securităţii interne a statelor. În documentarea mea, am observat, ca o tendinţă confirmată, atât din sursele interne, dar şi din cele naţionale, că, abordând aspectele de securitate energetică, specialiştii în energetică nu includ protecţia militară explicit, ci mai degrabă o subînţeleg, fără însă a-i da importanţa cuvenită. Un fapt ciudat, fără îndoială, atunci când majoritatea petrolului lumii provine din state cu probleme de instabilitate internă sau care folosesc acest combustibil ca pe o armă de politică externă şi nu ca pe o marfă, sau atunci când

există nevoia evidentă de asigurare a căilor maritime de transport şi a punctelor obligate de tranzitare a petrolului.

Cu ocazia Summitului NATO de la Bucureşti, şefii de state şi de guvern au reiterat, în declarația finală, nevoia ca Alianța să se implice în domeniul securității energetice: "Aliații au identificat principii care vor guverna abordarea NATO în acest domeniu şi au evidențiat opțiuni şi recomandări pentru activitățile viitoare. Pe baza acestor principii, NATO se va angaja în următoarele domenii: punerea în comun şi schimbul de informații; proiectarea stabilității; promovarea cooperării internaționale şi regionale; sprijinul pentru gestionarea efectelor şi sprijinirea protecției infrastructurii energetice critice. Alianța va continua consultările cu privire la riscurile iminente în domeniul securității energetice. Ne vom asigura că eforturile NATO aduc valoare adăugată şi sunt pe deplin coordonate şi integrate cu cele ale comunității internaționale, care include un număr de organizații specializate în securitatea energetică. Am însărcinat Consiliul aflat în sesiune permanentă să pregătească pentru summit-ul din 2009 un raport consolidat privind progresele înregistrate în domeniul securității energetic."[16].

Amory B Lovins, director executiv la Rocky Mountain Institute, în pledoaria sa în fața senatului american, afirmă că securitatea energetică ar trebui să se bazeze pe 3 elemente fundamentale:

-realizarea unei infrastructuri energetice performante, în special în ceea ce priveşte rețelele de gaz şi energie electrică;

-diminuarea şi nu extinderea facilităților vulnerabile şi a surselor slab productive de combustibili;

-eliminarea dependenței de petrol, indiferent de sursă.

Ilustrativ, o descriere a conceptului ne este dată de către domnul Florin Rădoi (Autoritatea Națională de Reglementare în Energei – ANRE): „securitatea energetică este un concept multidimensional şi puternic circumstanțializat, care a evoluat în decursul istoriei atât din punct de vedere al subiectului – inițial era un concept ataşat petrolului, extinzându-se treptat şi asupra gazelor naturale şi energiei electrice, cât şi al ariei de semnificații, de la aprovizionarea fizică către toate fazele aferente lanțului energetic. Astfel, în prezent, securitatea energetică se circumscrie atât ofertei, cât şi cererii de energie şi poate avea unul din următoarele înțelesuri: disponibilitatea fizică a resurselor energetice, accesibilitatea energiei din punct de vedere al prețului, siguranța cererii de energie, cu impact asupra stabilității veniturilor producătorilor şi exportatorilor de energie"[17].

Încercând o definiție, am putea afirma că ***securitatea energetică reprezintă ansamblul de măsuri şi acțiuni, incluse de obicei într-o strategie pe termen lung, luate de către un stat sau o alianță de state în scopul asigurării continuității fluxului de energie necesară dezvoltării economico-sociale a acestuia/statelor membre***.

[16] Declarația Summit-ului NATO de la Bucureşti. Pct 48.

[17] Florin Rădoi, Securitatea energetică – concept şi realități, lucrare prezentată la FORUMUL REGIONAL AL ENERGIEI – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008, p.1

Prin dezvoltare economico-socială, ar trebui să înțelegem termenii expliciți: de dezvoltare economico-socială rezonabilă sau decentă. Desigur, aceşti termeni sunt interpretabili pentru că sunt relativi - nu pot fi definiți universal, în mod obiectiv.

România nu a elaborat, până în prezent, o strategie de securitate energetică. Cu toate acestea, elemente de strategie energetică se regăsec în următoarele documente fundamentale:

a)Strategia Națională de Securitate. Emisă în anul 2007, aceasta cuprinde anumite referiri la elemente de securitate energetică, însă prea puține.

Conform Strategiei de Securitate Națională, principalele interese naționale ale statului român sunt: integrarea deplină în Uniunea Europeană şi asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice;menținerea integrității, unității, suveranității, independenței şi indivizibilității statului român; dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice şi performante; modernizarea radicală a sistemului de educație şi valorificarea eficientă a potențialului uman, ştiințific şi tehnologic; creşterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai şi de sănătate a populației; afirmarea şi protejarea culturii, identității naționale şi vieții spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene . Deşi nu este menționată explicit, aproape toate cele enumerate presupun realizarea unei capacități energetice suficiente.

De asemenea, în cadrul Strategiei Naționale de Securitate se subliniază că „un rol important în garantarea securității naționale - prin prisma condițiilor economico-sociale - revine asigurării ***securității energetice*** prin ***adaptarea operativă şi optimizarea structurii consumului de resurse energetice primare şi creşterea eficienței energetice.*** În acest scop, se va acționa cu prioritate pentru: reducerea dependenței de aprovizionarea din regiuni instabile sau din state care folosesc energia ca instrument de presiune politică; accelerarea programelor de producere a energiei în centrale nucleare; relansarea preocupărilor vizând creşterea producției de hidro-energie şi de energie bazată pe tehnologiile moderne de folosire a cărbunilor. Un rol important trebuie să revină producției de energie din surse regenerabile sau alternative şi creşterii eficienței energetice în mediul industrial şi casnic. Programele de măsuri în acest domeniu vor fi corelate cu strategiile Uniunii Europene vizând securitatea energetică".

b)Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013

Cuprinde un subcapitol dedicat energiei şi infrastructurii energetice. Sunt descrise elementele de identificare şi perspectivele de dezvoltare a domeniilor din sectorul energetic. Aspectele privind securitatea energetică nu sunt analizate explicit. Totuşi, sunt definite următoarele probleme cheie[18]:

• reabilitarea/retehnologizarea capacităților energetice cu grad de uzură ridicat sau care utilizează tehnologii învechite, sau închiderea celor nerentabile; promovarea investițiilor private în noi capacități de producție bazate pe cogenerare şi resurse regenerabile;

• lipsa internalizării costurilor de mediu;

[18] Sursa: Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 103.

• costurile ridicate ale măsurilor de protecţie a mediului la majoritatea centralelor termoelectrice, impuse şi de cerinţele UE;

• nevoia economisirii energiei prin scăderea intensităţii energetice la nivelul ţărilor din UE, şi implicit a creşterii eficienţei energetice pe întregul lanţ resurse naturale–producere–transport-distribuţie-utilizare finală a energiei electrice şi termice;

• un grad încă redus de valorificare a resurselor regenerabile (energie solară, biomasă şi eoliană);

• pierderi relativ mari în reţele de transport şi distribuţie energie electrică/termică, petrol şi gaze, accesarea de fonduri în vederea reabilitării lor;

• necesitatea creşterii capacităţii de interconectare a reţelelor de transport a energiei electrice, petrol şi gaze cu reţelele din Uniunea Europeană;

• energointensivitate foarte mare (în special din cauza structurii economiei naţionale);

• dependenţa de importul de resurse energetice în creştere.

De asemenea, se stabileşte ca obiectiv : „Îmbunătăţirea eficienţei energetice şi valorificarea resurselor regenerabile de energie” [19] . Aceasta se realizează prin: „Îmbunătăţirea eficienţei energetice pe întreg lanţul - resurse naturale, producere, transport, distribuţie şi utilizare finală a energiei electrice şi termice - se realizează prin susţinerea investiţiilor în sectorul energetic, conducând la reducerea poluării mediului. Valorificarea resurselor regenerabile de energie se bazează pe utilizarea noilor tehnologii, cu impact nepoluant asupra mediului”[20].

c)Strategia Energetică Naţională

Strategia Energetică Naţională include o serie de elemente importante de securitate energetică (obiective, riscuri şi vulnerabilităţi, precum şi direcţii de acţiune), însă, din nefericire, nu acoperitoare pentru ansamblul unei strategii de securitate în domeniu, necuprinzînd aspecte fundamentale, aşa cum ar fi rolul sistemului de securitate naţională, a acţiunilor forţelor armate şi nu ia în considerare pe deplin rolul NATO în asigurarea securităţii energetice.

Ea defineşte următoarele obiective de securitate energetică:

- cresterea securitatii energetice prin asigurarea necesarului de resurse energetice si limitarea
- dependentei de resursele energetice de import;
- diversificarea surselor de resurse energetice din import si a rutelor de transport a acestora;
- creşterea nivelului de adecvanta a reţelelor nationale de transport a energiei electrice şi gazelor naturale;
- protectia infrastructurii critice.

Principalele elemente definitorii ale unei strategii de securitate naţională

Nu intenţionăm abordarea în detaliu a subiectului, *acesta suscitând un efort important, integrat, cu participarea specialiştilor din toate instituţiile de responsabilitate, incluzând cele ale Sistemului Naţional de Apărare, sectoarele*

[19] Planul Naţional de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 248.
[20] Planul Naţional de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 258.

economic, energetic, în special, Ministerul de Externe, precum şi din alte organizaţii şi autorităţi funcţionale. După părerea noastră, o strategie de securitate energetică ar trebui să se dezvolte pornind, schematic, de la următoarele elemente:

a)**Scopul strategiei de securitate energetică –** îl reprezintă asigurarea condiţiilor de securitate pentru aprovizionarea constantă cu energie pentru realizarea ritmului planificat de dezvoltare socială şi economică a statului român. Astfel definit, acesta asigură cele două componente fundamentale: de securitate a sistemului existent şi de asigurare a dezvoltării durabile.

b)**Obiectivele strategiei de securitate energetică**, în conexiune cu cele prezentate mai sus ar trebui să cuprindă:

- identificarea de noi căi de transport a energiei şi asigurarea securităţii infrastructurii critice;
- asumarea rolului României, în cadrul NATO şi UE, în participarea la acţiunile de securitate energetică comune;
- reducerea dependenţei de sursele externe de energie, în paralel cu diversificarea acestora;
- creşterea volumului producţiei de energie din surse regenerabile.

c)Definirea principalelor ameninţări şi riscuri la adresa securităţii energetice

Principalele ameninţări şi riscuri la adresa securităţii energetice a statului român sunt:

- folosirea de către unele state producătoare a energiei ca modalitate de presiune politică asupra statelor – client;
- ameninţările de natură teroristă asupra capacităţilor de producţie, depozitare şi transport, precum şi asupra căilor de transport a energiei;
- riscurile asociate statului de stat membru al NATO şi UE;
- instabilitatea politico – economică şi socială din statele producătoare de resurse energetice sau de tranzit a acestora;
- crizele din zonele de producţie sau de tranzit a energiei importate;
- dezastrele naturale.

d)Evaluarea principalelor direcţii de acţiune

Modalităţile de implementare a acestei strategii implică:

- Schimbul de date şi conectarea la sistemele de avertizare ale NATO şi UE în domeniul securităţii energetice

Schimbul de date presupune şi existenţa unei baze de date naţionale. Ea trebuie creată în ideea accesului şi conectării tuturor instituţiile implicate în securitatea energetică. Deci, ne referim nu numai la o bază de date, ci şi la o reţea de informare internă, conectată în principalele puncte de interes la cele ale comunităţilor internaţionale la care suntem parte. Dr. ec. Liviu Mureşan, Preşedinte Executiv al Fundatiei EURISC, Preşedinte al Consiliului Euro-Atlantic România, reliefa: **"**Chiar dacă protecţia unor infrastructuri critice obligă la un circuit restrâns al informaţiilor, baza de date la nivel naţional trebuie să fie constituită şi gestionată în conformitate cu legislaţia naţională şi cu reglementările şi obligaţiile care decurg pentru România în calitate de membră a Uniunii Europene şi NATO".

- participarea la acţiunile militare ale NATO şi UE în legătură cu securitatea energetică;

Astfel de acţiuni vor apare din ce în ce mai mult pe lista prioritară, în deosebi, a pachetelor multinaţionale de forţe navale ale NATO, în special prin asigurarea securităţii căilor maritime de transport a petrolului şi a strâmtorilor. Patru foşti şefi ai apărării din occident, comparând rolul asumat de către cele două organizaţii în securitatea energetică, concluzionează: „Uniunea Europeană foloseşte instrumente uşoare, şi acestea în mod puţin probabil nu ar putea furniza protecţia surselor energetice şi liniilor de tranzit, care va cere o cooperare şi o coordonare transatlantică profundă. Din acest motiv, trebuie luată în considerare folosirea NATO ca un instrument de securitate energetică"[21].

- protejarea căilor naţionale de transport a energiei şi a infrastructurii critice;
  - asigurarea libertăţii de navigaţie în apele teritoriale – misiune de bază a Forţelor Navale;
  - asigurarea protecţiei terminalelor de descărcare a produselor petroliere;
  - furnizarea securităţii capacităţilor de producţie şi stocare a energiei;
- dezvoltarea capacităţilor de producţie a energiei regenerabile, prin:
  - valorificarea potenţialului privind energia eoliană şi cea solară;
  - construcţia de noi capacităţi de producţie a biocombustibililor;
  - dezvoltarea sistemului de cercetare cu privire la noi surse de energie;
  - construcţia de noi sisteme hidroelectrice.
- diversificarea căilor de transport a energiei prin participarea la proiecte bilaterale sau multinaţionale;
- creşterea capacităţii de depozitare a energiei, în special a gazului;
- asocierea la organizaţiile internaţionale în domeniul energetic;.
- crearea unui sistem de răspuns la dezastre apt să furnizeze elementele de securitate necesare protecţiei sistemului energetic naţional în astfel de situaţii.

Bibliografie

[1] AMORY Blovins, Director Executive Rocky Mountain Institute, Invited Testimony to the US Senate Committee of Energy and Natural Resources, Hearing on Energy Independence, SD – 366, Tuesday 7 March 2006.

[2] CHIRIAC Marian, Rusia si Europa - razboi energetic de uzura, HotNews.ro, Marţi, 5 februarie 2008.

[3] CÂMPEANU Cristian, Moscova arunca in aer securitatea energetica a Europei, România Liberă, 27 august 2008.

[4] Declaraţia Summit-ului NATO de la Bucureşti.

[5] Declaraţia Summit-ului SUA – UE privind schimările de climă, securitatea şi eficienţa energetică, Office of the Press Secretary, White House, Washington DC, April 30, 2007.

[21] Gl. (r) John Shalikashvili, Field Mareshal The Lord Inge, Admiral (r) Jacques Lanxade, Gl. (r) Hank von den Breemen, Towards a Grand Strategy for an Uncertain World, p. 48.

[6] Gl. (r) John SHALIKASHVILI, Field Mareshal The Lord Inge, Admiral (r) Jacques Lanxade, Gl. (r) Hank von den Breemen, Towards a Grand Strategy for an Uncertain World.

[7] Gl. dr. Mircea MUREŞAN, Gl. bg. (r) dr. Gheorghe VĂDUVA, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004.

[8] IONESCU Ana, INS:Exportul de energie electrică a crescut cu 65,6% față de 2007, Curierul Național, nr. 5228, Joi, 07 August 2008.

[9] MIRCEA Virginia, (Re)configurarea puterii chineze, Cadran Politic, Nr. 59, Septembrie 2008.

[10] PASCUAL Carlos, Geopolitica energiei: de la securitate la supraviețuire, Revista Brookings, nr.5, Octombrie 2008.

[11] PETER Mc Kenzie, Brown Oilweek, August 2008.

[12] Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, Bucureşti, 2005.

[13] RĂDOI Florin, Securitatea energetică – concept şi realități, lucrare prezentată la Forumul regional al energiei – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008.

[14] Site-ul Agenției Naționale de Reglementare în Domeniul Energetic (www.anre.ro).

[15] Strategia de Securitate Națională a României, Bucureşti, 2007.

[16] Strategia Energetică Națională, Bucureşti, 2007.

[17] www.Fora.tv.

[18]www.wikipedia.com.

ROLUL CONSILIULUI EUROPEI ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE REFERITOARE LA DREPTURILE OMULUI

Dr. Ion DRAGOMAN*
Anelis-Vanina ISTRĂTESCU**

The establishment and development of the Council of Europe, as well as the implementation of its principles and objectives have decisively contributed to promoting and guaranteeing the respect of fundamental rights and freedoms of individuals, as social values acknowledged and protected worldwide.

In virtue of its pan European vocation, the Council of Europe is a true guarantor of human rights and a cohesion factor for its member States in economical, social, cultural, scientific, legal and administrative field, resulting in a mechanism of mutual aid and cooperation.

The main objectives of the Council of Europe consist in preservation and promotion of human rights, democracy and legal state, by using an efficient system of supervising the way its members fulfill their undertaken obligations, by providing with the proper education and by identifying and finding remedies for the domestic legal deficiencies.

The powers of the Council of Europe also cover the solving of disputes regarding human rights in respect of which specific judicial or extrajudicial procedures have been initiated, developed and carried out in order to protect human beings and their inherent liberties.

Consiliul Europei [1] apare ca o manifestare a voinței unor organizații neguvernamentale paneuropene din 16 țări (plus observatori din alte 10 țări), al căror Congres din 1948 de la Haga a decis unificarea tuturor națiunilor democratice europene care se angajează să respecte drepturile fundamentale ale omului dar abia la 5 mai 1949 era semnat de către state, Statutul de înființare a Consiliului Europei la inițiativa Consiliului Consultativ al Tratatului de la Bruxelles, care instituise cu un an în urmă Uniunea Occidentală, alianță militară a Belgiei, Franței, Luxemburgului, Olandei şi Marii Britanii, cărora li s-a alăturat Danemarca, Islanda, Italia, Norvegia şi Suedia.

Având obiective diferite de alte organizații ale Europei atlantice create în aceeaşi perioadă (Organizația Europeană de Cooperare Economică pentru aplicarea Planului Marshall de ajutor economic american către cele 16 state semnatare ale Convenției de la Paris din aprilie 1948 şi Organizația Tratatului Atlanticului de Nord formată din 12 state), CE a rămas în următoarele patru decenii, când a încorporat 23 de membri, o organizație vest-europeană care a contribuit la elaborarea unor acorduri de cooperare în diverse domenii de activitate legate de drepturile omului, în zona de influență a URSS neexistând o instituție asemănătoare.

Reflectând istoria continentului, Consiliul Europei a constituit după 1989 prima instituție europeană de primire a țărilor foste comuniste pe măsura încorporării

* **Profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**
** **Doctorand**

[1] Denumirea „Consiliul Europei” a fost utilizată de mai multe ori de premierul britanic W. Churchill încă din 1942, cu referire la crearea „Statelor Unite ale Europei” ca remediu la ravagiile pricinuite de război.

valorilor democratice, în prezent ea compunându-se din 46 de state, vocația sa paneuropeană fiind realizată pe deplin. Scopul instituției cu sediul la Strasbourg[2] de a realiza o mai mare unitate între membrii pentru salvgardarea şi realizarea idealurilor şi principiilor care sunt moştenirea lor comună (art.1 din statut), este promovat prin organele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun şi prin încheierea de acorduri şi adoptarea unor acțiuni comune în domeniile economic, social, cultural, ştiințific, juridic şi administrativ, precum şi prin salvgardarea şi respectarea mai departe a drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

Observăm în cadrul acestor cinci modalități de promovare a scopului CE, că drepturile omului reprezintă doar una din funcțiile instituției care însă le influențează decisiv pe toate celelalte.

Ceea ce este esențial în evoluția instituției, a fost tocmai voința politică a statelor membre ca prin cooperarea interguvernamentală să se realizeze țelul propus; într-adevăr, CE a reuşit să-şi pună vocația în valoare prin faptul că a pus în legătură guvernele statelor membre prin intermediul Comitetului miniştrilor şi al ministerelor lor specializate, care sunt reprezentate de experți în circa 200 de comisii, comitete şi subcomitete câte are organizația; aceasta se bazează şi pe cooperarea interparlamentară desfăşurată de Adunarea Parlamentară, ca organ deliberativ compus din delegații celor 46 de parlamente naționale, cu rol important în definirea şi orientarea activităților guvernamentale.

După reunificarea Europei, direcțiile de acțiune fundamentale ale CE au fost stabilite în Declarațiile adaptate de cele trei reuniuni la vârf (1993, 1997 şi 2005) care conțin angajamentul şefilor de stat şi de guvern de a consolida rolul organizației pentru îndeplinirea misiunii sale esențiale, constând în prezervarea şi promovarea drepturilor omului, democrației şi statului de drept, toate activitățile sale fiind dedicate acestui obiectiv fundamental, pentru întărirea rolului CE de mecanism efectiv de cooperare paneuropeană în toate domeniile pertinente.

La fel, în Declarația Comitetului Miniştrilor de la Budapesta din 1999 se accentuează importanța particulară a celor cinci obiective strategice ale instituției, şi anume protecția drepturilor omului, dezvoltarea instituțiilor democratice la toate nivelele, asigurarea preeminenței dreptului, promovarea identității culturale europene şi respectarea toleranței, cooperării şi a drepturilor sociale, iar Secretarul General al CE a prezentat în 2001 Adunării Parlamentare şi Comitetului miniştrilor prioritățile la începutul noului secol, între care pot fi enunțate dezvoltarea procesului de elaborare de norme, creşterea eficacității protecției instituite de Convenția europeană a drepturilor omului, îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare, sporirea capacității de acțiune pe teren, dezvoltarea sinergiilor cu OSCE şi întărirea relațiilor cu ONU şi cu statele având statut de observator.

Membrii CE sunt cei care au acceptat Statutul din 1949, fără distincție între cei fondatori şi ulteriori, unui număr de 4 state (SUA, Canada şi Japonia în 1996 şi Maroc în 1999) acordându-li-se calitatea de observator, ceea ce nu împietează asupra calificării instituției ca organizație interguvernamentală europeană închisă, în sensul

[2] Oraş situat la granița franco-germană, simbolizând dorința de conciliere, înțelegere şi cooperare a statelor europene divizate în cel de-al doilea război mondial.

limitării sale geografice la continentul nostru; între angajamentele asumate de statele membre, cel mai important este acela „de a accepta principiile statului de drept şi principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicţia sa trebuie să se bucure de drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului"; alte angajamente decurg din celelalte convenţii ale CE acceptate de state ca membre ale organizaţiei, precum şi din „îndatoririle individualizate" asumate de statele nou admise în timpul negocierilor de aderare, în special pentru ratificarea instrumentelor pertinente într-o anumită perioadă de timp, efectuarea unor reforme, adaptarea sau modificarea unor legi în vederea armonizării cu standardele proprii.

Cu timpul, s-a dezvoltat un sistem complex de monitorizare a îndeplinirii angajamentelor, constând atât în proceduri judiciare – aceea stabilită de Convenţia europeană a drepturilor omului şi crearea Curţii europene unice permanente – cât şi nejudiciare, cum ar fi numirea unor experţi independenţi (Carta Socială Europeană, Convenţia împotriva torturii şi cea de protecţie a minorităţilor) sau prin intermediul comisiilor permanente (Comisia pentru drepturile omului, Comisia pentru cooperarea juridică), care recurg şi ele la rapoartele unor experţi independenţi; în activitatea de monitorizare sunt implicate direct Comitetul Miniştrilor care a adoptat în 1994 Declaraţia cu privire la îndeplinirea angajamentelor acceptate de statele membre ale CE, dar şi Adunarea Parlamentară, Secretariatul şi Congresul Autorităţilor Locale şi Regionale[3].

Admiterea de noi membri se referă la orice stat european considerat ca fiind capabil de a se conforma sincer şi efectiv scopului CE. Structura funcţională a CE cuprinde Comitetul Miniştrilor (organul decizional de reprezentare egală a statelor), Adunarea Consultativă (Parlamentară din 1974, ca organism deliberativ cu putere de recomandare), Secretariatul (cu rol tehnic şi administrativ) şi Congresul Autorităţilor Locale şi Regionale înfiinţat în 1994 (organ consultativ reprezentând colectivităţile locale şi regionale), toate având atribuţii precis delimitate în domeniul protecţiei drepturilor omului, cum ar fi Grupul de raportori pentru drepturile omului (al Comitetului Miniştrilor), Comisia pe probleme juridice şi drepturile omului (a Adunării Parlamentare) sau Direcţia generală pentru drepturile omului (din organigrama Secretariatului).

Un rol important în promovarea conceptului drepturilor omului şi asigurarea respectării efective a acestor drepturi în toate statele membre îl are postul de Comisar pentru drepturile omului creat în 1999 ca instituţie independentă a CE, în care este ales de Adunarea Parlamentară, cel care întruneşte majoritatea de voturi dintr-o listă

[3] Amănunte în *Manualul Consiliului Europei*, Bucureşti, 2006, p. 58-60, lucrare din care se inspiră şi referirile la atribuţiile celorlalte instituţii de CE. Vezi de asemenea, M.Voicu, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului,* Editura Lider, 2001; I. Olteanu, *Dreptul european al drepturilor omului,* Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2007, p.42-81; T. Buergenthal, R.Weber, *Drept internaţional al drepturilor omului,* Editura All, Bucureşti, 1995, p. 73-103; V. Marcu, *Mecanisme internaţionale de garantare a drepturilor omului,* Editura *Sigma Plus,* Deva, 1998, p. 157-216; C. Jura, *Drepturile omului, drepturile minorităţilor naţionale,* Editura CH Beck, Bucureşti, 2006, pp. 128-154.

de trei candidaţi stabilită de Comitetul Miniştrilor dintre cetăţeni ai statelor membre cu experienţă recunoscută în domeniul drepturilor omului[4].

Activitatea Comisarului este orientată în patru direcţii majore, şi anume promovarea educaţiei în respectarea drepturilor omului, încurajarea înfiinţării de structuri naţionale şi stimularea celor existente, identificarea carenţelor în legislaţia şi practica statelor şi promovarea respectării drepturilor omului prin urmărirea aplicării instrumentelor şi deciziilor CE.

Având obligaţia de a prezenta Consiliului Miniştrilor şi Adunării Parlamentului un raport anual asupra activităţii sale, Comisarul are şi dreptul de a le adresa recomandări şi avize asupra oricăror cauze de nerespectare a drepturilor omului, exercitându-şi funcţiile în mod independent şi cu imparţialitate, cu respectarea competenţelor diferitelor organisme de monitorizare, dar cooperând cu alte instituţii internaţionale din domeniu, cu posibilitatea de a interveni pe baza oricărei informaţii pertinente furnizate de guvern, parlament, mediatori naţionali şi avocaţi ai poporului, particulari sau organizaţii neguvernamentale.

Totuşi, având o misiune complementară şi esenţialmente preventivă, Comisarul nu are decât un rol de îndrumare şi informare în materia practicii drepturilor omului şi a prevenirii încălcării lor, fără nici un fel de atribuţii jurisdicţionale, neputând accepta cererile de prezentare a plângerilor individuale către tribunalele naţionale sau internaţionale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost instituită în 1959 pentru asigurarea controlului aplicării Convenţiei europene a drepturilor omului din 1950 şi intrată în vigoare în 1953, alături de Comisia Europeană a Drepturilor Omului (înfiinţată în 1954) şi de Comitetul Miniştrilor al CE.

Prevederile iniţiale ale Convenţiei stipulau că solicitanţii individuali (particulari, grupuri sau organizaţii neguvernamentale) puteau adresa Comisiei plângeri contra statelor contractante, că ar fi violat drepturile şi libertăţile civile şi politice garantate de Convenţie, care, în cazul reţinerii făceau obiectul unei încercări de reglementare amiabilă, în caz de eşec, Comisia redactând un raport transmis Comitetului Miniştrilor, care decidea dacă s-a violat sau nu Convenţia acordând şi eventuala satisfacţie echitabilă victimei, în termen de trei luni de la transmiterea raportului Comisia şi statele (nu şi particularii) având dreptul de a sesiza Curtea dacă statul acuzat îi acceptase jurisdicţia obligatorie, pentru a se lua o hotărâre definitivă şi obligatorie.

Ulterior, sistemul s-a modificat prin adoptarea de 13 Protocoale adiţionale la Convenţia din 1950. Protocolul 1, 4, 6, 7, 12 şi 13 au adăugat noi drepturi şi libertăţi celor consacrate deja, iar Protocolul nr.9 a deschis indivizilor calea sesizării Curţii, sub rezerva ratificării sale de statul acuzat şi a acceptării de către un comitet de filtrare în timp ce Protocolul nr.11 a restructurat mecanismul de control; celelalte protocoale se refereau la organizarea instituţiilor înfiinţate de Convenţie şi la procedura de urmat în faţa acestora.

[4] Primul Comisar pentru Drepturile Omului a fost spaniolul Alvaro-Gil-Robles (1999-2006) urmat de suedezul Thomas Hammarberg pentru un mandat de 6 ani (care nu poate fi reînnoit).

Dublarea numărului de state în ultimul deceniu al secolului trecut a condus la supraîncărcarea sistemului şi prelungirea excesivă a procedurii datorită înzecirii numărului de cauze înregistrate la Comisie între 1981 (404 cazuri) şi 1997 (4750 cazuri); aşa se ajunge la adoptarea Protocolului nr. 10, care a creat o Curte unică şi permanentă ce a înlocuit după o perioadă de tranziție de un an cele două instituții precedente.

Curtea de la Strasbourg se compune dintr-un număr de judecători egal cu acela al statelor contractante (45 în prezent) aleşi pentru 6 ani de către Adunarea Parlamentară cu titlu individual şi fără a reprezenta statele de unde provin, neputând exercita vreo activitate incompatibilă cu obligațiile lor de independență şi imparțialitate sau cu disponibilitatea cerută de o activitate permanentă.

Organizarea Curții este pe 4 Secțiuni (cu o compoziție echilibrată geografic, pe sexe şi pe sisteme juridice), pe comitete formate din trei judecători în cadrul fiecărei secțiuni (cu rol de filtrare), camere de şapte membri (judecătorul ales în numele statului interesat participând de drept) şi Marea Cameră compusă din 17 judecători; la acestea se adaugă Grefa condusă de un grefier ales de plenul acesteia şi plasat sub autoritatea Preşedintelui Curții[5], cu rol de sprijin juridic şi administrativ (500 persoane).

Cererile invocând violarea de către un stat contractant a unuia din drepturile garantate de Convenție se pot adresa direct Curții de către statele sau particularii care se consideră victimele violării, procedura fiind publică şi contradictorie, limbile oficiale fiind franceza şi engleza, preşedintele Camerei/Marii Camere putând autoriza folosirea în continuare a limbii naționale a statului contractant din cerere.

Există o procedură referitoare la admisibilitate, în care cererile sunt repartizate unei secțiuni al cărui preşedinte desemnează un raportor, care decide examinarea raportului de un comitet de 3 membri (care poate declara în unanimitate o cerere inadmisibilă sau să o şteargă de pe rolul Curții, când o astfel de hotărâre poate fi luată fără altă examinare) sau de o cameră (în cazul cererilor statale şi al cererilor individuale nedeclarate inadmisibile de comitetul celor 3 membri); când există probleme grave de interpretare a Convenției, camerele pot renunța în favoarea Marii Camere, procedura fiind scrisă, iar hotărârile motivate şi publice.

În cazul admisibilității cererii, procedura referitoare la fond prevede invitarea de către Cameră a părților de a face observații şi a depune probe suplimentare şi să asiste la audierea publică, Preşedintele putând autoriza orice stat contractant să prezinte observații scrise în interesul unei bune administrări a dreptății; şi această perioadă este deschisă tratativelor de reglementare amiabilă confidențială prin intermediul grafierului.

Hotărârile camerelor se iau cu majoritate de voturi (cu posibilitatea declarațiilor de dezacord şi a opiniilor separate, concordante sau diferite, ale judecătorilor); în decurs de 3 luni de la pronunțarea hotărârii Camerei, orice parte la proces poate solicita deferirea cauzei către Marea Cameră, dacă ridică probleme grave, cererile respective fiind examinate de un Colegiu de 5 judecători.

[5] Actualul Preşedinte al Curții este elvețianul Luzius Wildhaber.

Dacă acesta respinge cererea, hotărârea Camerei devine definitivă, iar dacă o acceptă, Marea Cameră se pronunță asupra cazului cu majoritate de voturi, sub forma unei hotărâri definitive şi obligatorii pentru statele părți.

Controlarea executării deciziilor Curții şi constatarea încălcărilor survenite revine Comitetului Miniştrilor care urmăreşte, atât eventuala modificare a legislației sau a practicii, dar şi efectuarea plății reparației integrale şi a satisfacției echitabile.

La cererea Comitetului Miniştrilor, Curtea poate emite avize consultative asupra problemelor juridice privind interpretarea Convenției. Din păcate, în pofida simplificării procedurii, în anul 2002, Curtea a intrat din nou în blocaj, fiindu-i înaintate 39.000 de cereri, din care doar 753 au fost declarate admisibile, emițând 703 de hotărâri, dintre care 60% priveau cazuri repetitive, cu probleme de fond deja examinate de Curte.

Pentru a depăşi această situație, Comisia permanentă pentru drepturile omului a Adunării Parlamentare a propus efectuarea unei noi reforme a sistemului, iar Comitetul Miniştrilor a adoptat în 2004 Protocolul nr. 14 (aflat în proceduri de semnare şi ratificare) pentru prevenirea violărilor la nivel național şi ameliorarea recursurilor interne, optimizarea eficacității de triere şi de tratare a cererilor şi pentru ameliorarea şi accelerarea execuției hotărârilor luate[6].

Adevărul este că democrația, statul de drept şi drepturile omului, ca obiective ale Consiliului Europei, nu se suprapun în totalitate, astfel încât doctrina de specialitate consideră că există următoarele domenii principale de activitate ale CE: drepturile omului (protecție, promovare şi prevenire); media şi democrația; afacerile juridice, conținând Programul interguvernamental de activitate (convențiile ca supremație a dreptului şi recomandările ca linii directoare), Programul de cooperare juridică (organizarea statelor democratice, relațiile între cetățeni şi stat, independența justiției, revoluția ştiințifică şi protecția omului, statul de drept şi siguranța cetățenilor), Democrația locală şi regională (Comitetul director, limbile minoritare, conferințele miniştrilor responsabili cu administrația locală, cooperarea transfrontalieră, Congresul Autorităților Locale şi Regionale), Grupul statelor împotriva corupției (GRECO) şi Comisia de la Veneția; Coeziunea socială (drepturi sociale, populația şi demografia, copii şi familie, securitate socială, persoane cu disabilități, migranți, nomazi şi romi, Banca de dezvoltare a CE); Protecția sănătății (transplantul de organe, farmacopeea europeană etc.); Educație (pentru cetățenia democratică, Procesul de la Bologna, recunoaşterea calificărilor s.a.); cultură şi patrimoniu (cinematografia europeană, patrimoniul cultural), Protecția mediului, a peisajului şi dezvoltare durabilă (diversitatea biologică, rezervațiile biogenetice); Sport (dopajul, siguranța spectatorilor, principiile de bună guvernare în sport); Tineret (Centru pentru tineret, Programul de conducere democratică şi de parteneriat).

Merită menționată şi posibilitatea pe care o are Consiliul Europei de a suspenda un stat din rândurile membrilor săi, atunci când nu-şi îndeplineşte angajamentele asumate.

[6] Mai multe amănunte în M. Voicu, op. cit, F. Sudre, *op. cit*, p. 415-494; pentru țara noastră vezi şi *Cazurile României la CEDO,* selecțiuni 1998-2004, Bucureşti, 2004, dar şi V. Berger, *Jurisprudența CEDO*, Ediția a 5-a, IRDO, 2005.

Aşa s-a întâmplat în urma instaurării dictaturii coloneilor în 1967, când Grecia este ameninţată cu excluderea, preferând să se retragă în 1969 înainte de a fi sancţionată, pentru a se alătura din nou organizaţiei în 1974, după ce revenise la democraţie; o acţiune asemănătoare a avut loc împotriva Turciei după lovitura de stat din 1981, delegaţia parlamentară a acesteia fiind suspendată până în 1984, când a fost readmisă. Astfel de sancţiuni pot fi aplicate şi împotriva statelor care nu respectă hotărârile Curţii Europene a Drepturilor Omului.

Referitor strict la protecţia, promovarea şi prevenirea încălcării drepturilor omului, sistemul CE acţionează în sprijinul a milioane de oameni de pe întreg cuprinsul Europei prin intermediul mecanismelor jurisdicţionale şi nejurisdicţionale de respectare a instrumentelor juridice adoptate, prin identificarea noilor ameninţări la adresa demnităţii umane, prin sensibilizarea publicului asupra importanţei libertăţilor democratice şi prin promovarea educaţiei şi formării profesionale în materia bunei guvernări a drepturilor omului.

Anumite drepturi specifice sunt suplimentate prin intermediul prevederilor Cartei Sociale Europene (Comitetul european al drepturilor sociale), ale Convenţiei pentru prevenirea torturii (Comitetul european pentru prevenirea torturii), ale Convenţiei – cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale (Comitetul Consultativ al Comitetului Miniştrilor) sau prin organisme şi acţiuni dedicate unei anumite probleme, cum ar fi egalitatea dintre femei şi bărbaţi (Comitet director), combaterea rasismului şi intoleranţei (Comisia europeană), poliţia şi drepturile omului (Programul din 1997).

Subsistemul CE de protecţie a drepturilor omului a devenit un model şi pentru alte continente, prin contribuţia adusă la crearea şi dezvoltarea unei autentice societăţi europene bazate pe libertatea de asociere ca principiu fundamental al democraţiei care a făcut ca ONG-urile să intervină pe plan local, regional şi naţional, în domeniile cruciale ale drepturilor omului, acţiunii politico-sociale şi culturale şi de ajutor umanitar.

Aşa s-au născut Programele comune ale Consiliului Europei şi Uniunii Europene cu o componentă semnificativă în materia drepturilor omului; de altfel, UE s-a intersectat adesea cu CE în preocupările din acest domeniu, reuniunea celor două organizaţii determinând chiar confundarea acestora, cauzată şi de adaptarea unor simboluri comune, instituite mai întâi de Consiliul Europei, cum este drapelul european în 1955 (cercul celor 12 state aurii pe fond albastru, devenit în 1986 şi emblema UE) şi imnul european în 1972 (aranjamentul orchestral al lui Herbert von Karajan al Preludiului Odei Bucuriei la Simfonia a 9-a de Beethoven).

Şi aşa ajungem să analizăm în continuare subsistemul UE de protecţie a drepturilor omului, în privinţa căruia se impun mai multe precizări.

Extinderea continuă a spaţiului comunitar, consecinţă a evoluţiei sistemului bazat pe „*o ordine juridică comunitară generală*" a impus o delimitare foarte clară a funcţiilor atribuite instituţiilor implicate în aplicarea acquis-ului comunitar de protecţie a drepturilor omului.[7]

[7] Pentru comentarii mai detaliate, a se vedea I. Filipescu, A. Fuerea, *Drept internaţional comunitar european*, Editura ACTAMI, Bucureşti, 1996.

Construcţia normativă şi instituţională a Uniunii Europene în materia drepturilor omului are ca obiectiv esenţial, integrarea normelor comunitare specifice în ansamblul tratatelor şi convenţiilor internaţionale, adoptate în scopul protecţiei eficiente a fiinţei umane şi a valorilor sociale fundamentale, cu consecinţa complementarităţii şi sinergiei între sistemele de protecţie consacrate în plan european.

Din acest considerent, conchidem că protecţia instituită la nivel unional completează şi consolidează în egală măsură, algoritmul ocrotirii drepturilor fundamentale creat prin Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, instrument juridic cu aplicare prioritară şi imediată în dreptul intern al statelor semnatare[8].

Fundamentată pe trei piloni esenţiali, privind comunităţile europene[9], politica externă şi de securitate comună[10], cooperarea în domeniul justiţiei şi al afacerilor interne[11], Uniunea Europeană a iniţiat şi dezvoltat un sistem specific de protecţie a drepturilor şi libertăţilor fundamentale, abordabil dintr-o dublă perspectivă: jurisdicţională şi nejurisdicţională.

Sub aspect jurisdicţional, Curtea Europeană de Justiţie a Comunităţilor Europene cu sediul la Luxemburg are competenţe specifice de soluţionare a diferendelor apărute în aplicarea, interpretarea şi respectarea normelor juridice unionale, fiind un organ judiciar chemat să menţină şi să restabilească ordinea comunitară, inclusiv în cazurile privitoare la încălcările aduse drepturilor omului.

Examinarea atentă a jurisprudenţei acestei jurisdicţii reflectă o preocupare constantă pentru asigurarea unei compatibilităţi reale a normelor comunitare cu prevederile corespondente din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi cu practica judiciară a Curţii Europene de la Strasbourg, organism judiciar de maximă eficienţă practică, autorizat să verifice modul în care Statele membre înţeleg să respecte drepturile şi libertăţile fundamentale individuale, în îndeplinirea obligaţiilor asumate prin semnarea şi ratificarea tratatului mai-sus amintit.

De altfel, complementaritatea celor două sisteme de protecţie jurisdicţională, este o consecinţă firească decurgând, atât din interferenţele existente între normele de ocrotire a drepturilor omului, cât şi din împrejurarea că toate statele membre UE au ratificat Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, în scopul îndeplinirii obiectivelor Uniunii.[12]

Deşi cuprind prevederi normative distincte, sistemul comunitar de protecţie şi sistemul de protecţie garantat de CEDO, relaţionează într-o manieră constructivă şi coerentă, de natură a asigura consolidarea democraţiei, a statului de drept şi a drepturilor omului, elemente inerente bunei funcţionări a oricărei societăţi moderne.

---

[8] Aplicabilitatea Convenţiei în ordinea juridică naţională diferă în raport de sistemul monist sau dualist îmbrăţişat de fiecare Stat contractant în parte.

[9] Sunt incluse aici, Comunitatea Economică Europeană (CEE), Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) şi Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (CECA).

[10] Acest al doilea pilon se fundamentează pe Actul Unic European (1986).

[11] Între domeniile vizate de acest pilon, amintim combaterea criminalităţii şi drepturile acordate în materie de azil.

[12] A se vedea în acest sens, Document du Conseil de l'Union Europeenne nr. 10637/01/6.07.2001.

Din perspectivă nejurisdicțională, protecția drepturilor omului la nivelul Uniunii, este asigurată îndeosebi prin intermediul Parlamentului European, în calitate de organ deliberativ cu atribuții stabilite prin Tratatul asupra Comunității Europene şi Tratatul asupra Uniunii Europene, dar şi de mediatorul european, competent a examina orice plângeri formulate de cetățenii europeni, în urma încălcării unor drepturi consfințite de ordinea comunitară.

Din punct de vedere normativ, prezintă o relevanță deosebită Actul Unic European (1987), Tratatul de la Maastricht asupra Uniunii Europene (1993), Tratatul de la Amsterdam (1999), toate aceste instrumente juridice conferind eficiență drepturilor şi libertăților fundamentale, a căror nerespectare nu poate rămâne indiferentă forurilor comunitare, cu atribuții de control şi sancționare a oricăror acte comisive sau omisive cu efecte prejudiciabile asupra titularilor drepturilor protejate.

Pe aceeaşi linie de gândire, au fost adoptate şi Carta socială europeană, precum şi Carta Drepturilor şi Libertăților Fundamentale a Uniunii Europene, acte de importanță deosebită în ansamblul normativ destinat reglementării şi garantării unor drepturi fundamentale, consacrate într-o mare măsură şi de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, drepturi dintre care putem aminti cu titlu exemplificativ, iar nu limitativ, respectarea vieții private şi familiale[13], libertatea de gândire, conştiință şi religie[14], libertatea de expresie şi informare[15], ori dreptul de proprietate[16].

Existența numeroaselor structuri instituționale la care ne-am referit anterior, precum şi a unei game largi de instrumente juridice specifice, ne îndreptățesc a afirma că subsistemul de protecție a drepturilor omului creat la nivelul Uniunii Europene, nu reprezintă o noțiune abstractă, ci un mecanism eficient de proteguire şi garantare a acestor valori indispensabile asigurării demnității umane.

În finalul incursiunii noastre, achiesăm la ideea potrivit căreia examinarea utilității şi eficienței subsistemului de protecție al Uniunii Europene se impune a fi corelată cu sistemul reglementat la nivelul Consiliului Europei, organism primordial, cu rol de garant al libertăților umane fundamentale şi de coordonator al mecanismelor protectoare.

Bibliografie selectivă

[1] ****Manualul Consiliului Europei,* Bucureşti, 2006.

[2] ****Cazurile României la CEDO*, selecțiuni 1998-2004, Bucureşti, 2004.

[3] ****Document du Conseil de l'Union Europeenne 10637/01/6.07.2001.

[4] BERGER V., *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului,* Editura a -V-a, IRDO, Bucureşti, 2005.

[5] BUERGENTHAL T, WEBER R., *Drept internațional al drepturilor omului,* Editura All, Bucureşti, 1995.

[13] Drept garantat şi de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

[14] Drept consacrat şi de art. 9 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

[15] Drept reglementat şi de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sub forma „*libertatea de exprimare"*.

[16] Drept consfințit şi de art. 1 din Protocolul 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, sub titulatura de *„dreptul la respectarea proprietății bunurilor"*.

[6] DRAGOMAN I., *Protecția juridică a drepturilor omului,* Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2008.

[7] FILIPESCU I., FUEREA A., *Drept internațional comunitar european,* Editura Actami, Bucureşti, 1996.

[8] JURA C., *Drepturile omului, drepturile minorităților naționale,* Editura CH Beck, Bucureşti, 2006.

[9] MARCU V., *Mecanisme internaționale de garantare a drepturilor omului,* Editura Sigma Plus*,* Deva, 1998.

[10] OLTEANU I., *Dreptul european al drepturilor omului,* Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2007.

[11] SELEJAN-GUȚAN B., *Protecția europeană a drepturilor omului, Ediția a 2-a,* Editura CH Beck, Bucureşti, 2006

[12] SUDRE F., *Drept european şi internațional al drepturilor omului,* Editura Polirom, 2006.

[13] VOICU M., *Curtea Europeană a Drepturilor Omului,* Editura Lider, 2001.

ORGANIZAŢIILE INTERNAŢIONALE ŞI SECURITATEA NAVALĂ

Dr. Romulus HÂLDAN*

The increasing proportions and the multiplication of the ways in which some phenomena, which are being directly and extremely dangerous threats to naval security, occur today has determined several international organizations to take action and settle the juridical basis as well as to enforce the law against these phenomena which might endanger not only human activity at sea but also the lives of those who perform it.

Piracy, armed robbery at sea and naval terrorism has acquired increased proportions lately, thus becoming major threats to the democratic countries. Thereby, the acknowledged international world's organizations are those that fight against these threats efficiently and their recent results have showed it, thoroughly.

1. Pirateria maritimă, jaful armat pe mare şi terorismul naval - probleme mondiale ale secolului xxi

Pirateria maritimă a apărut din cele mai vechi timpuri, practic de când oamenii au început să navige pe mare. Ţinta dintotdeauna a piraţilor a fost marfa pe care o transportă navele şi, uneori, chiar navele, dar şi bunurile personale şi banii pasagerilor şi echipajelor.

Întotdeauna, piraţii au acţionat acolo unde este slabă legea şi mai ales unde este slabă forţa care promovează, apără şi impune legea.

Dezvoltarea transporturilor maritime şi a unor noi rute maritime a fost însoţită şi de amplificarea pirateriei în zonele de trafic intens, dar, ca o ironie, în timp ce legislaţia maritimă a fost prima codificată, în secolul XVII, marea rămâne, încă, o imensă frontieră a fărădelegii atâta timp cât interesele naţionale înguste fac ca legislaţia naţională în domeniu să se mişte cu o încetineală dezarmantă. Atât Organizaţia Maritimă Internaţională (IMO) cât şi cele 162 de naţiuni maritime se mişcă foarte încet în ceea ce priveşte legislaţia în domeniu şi dau dovadă de mult conservatorism. De exemplu, experţi avizaţi în domeniu subliniază că sub actualele prevederi ale IMO echipajelor de pe navele comerciale le este interzis să poarte arme care să le asigure autoprotecţia, ceea ce este o ciudăţenie într-o lume în care au dreptul să poarte arme şi cine trebuie şi cine nu trebuie[1].

Pentru a realiza dimensiunile pericolului pe care îl reprezintă pirateria maritimă trebuie să arătăm că pierderile produse prin atacurile piratereşti se cifrează la aproape 20 miliarde de $ anual.

Un alt efect este şi creşterea primelor de asigurare pentru navele şi încărcăturile transportate de acestea prin zonele periculoase. Numai în anul 1997, de exemplu, primele de asigurare pentru navele care urmau să navige prin apele teritoriale ale Indoneziei au crescut de la 10% la 20% şi se estimează că în cazul unui conflict

* **Comandor, Comandamentul Bazei Navale Constanţa**

[1] *Solomon Kane et Laurent Passicousset,* Produit de la crise et de l'instabilité politique, la piraterie, symptome d´un Asie fragilisée*, Le monde diplomatique, june 2000, p.6*

deschis între armata indoneziană şi Aceh Merdeka, organizaţia rebelă fundamentalistă islamică din provincia Aceh, aflată pe insula Sumatra, aceasta ar putea urca la 50%[2].

Actele de piraterie au evoluat extreme de rapid, astfel că în anul 2000 au crescut cu 56% faţă de 1999 şi cu 400% faţă de acum 10 ani[3]. Chiar dacă începând cu anul 2004 cazurile de piraterie raportate au început să scadă, virulenţa şi amploarea acestora s-a amplificat apreciabil.

Dacă ne referim la ultimii 12 ani, în conformitate cu statisticile Biroului Internaţional Maritim al Camerei Internationale de Comerţ, situaţia actelor de piraterie se prezintă conform **Fig. 1.**

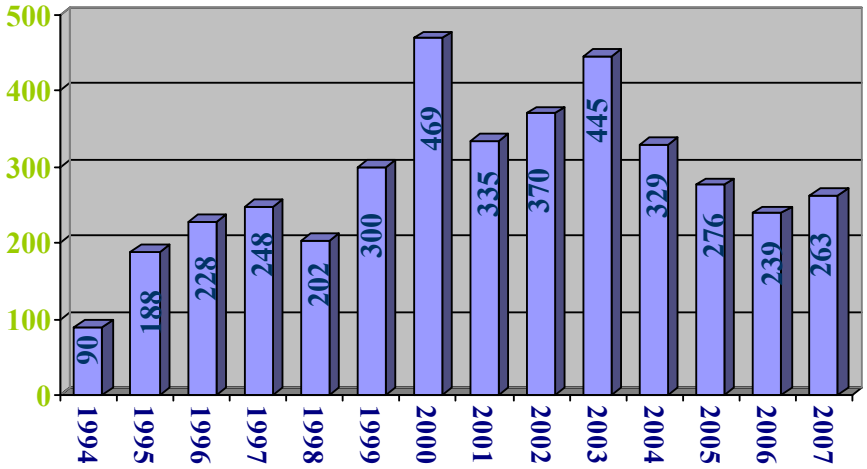

Fig.1 *Evoluţia numărului de acte de piraterie în perioada 1994 - 2007*
Sursa: *International Chamber of Comerce, Commercial Crime Services, International Maritime Bureau, Piracy Reporting Center*

Actele de piraterie maritimă se derulează în apele internaţionale, aflate în afara jurisdicţiei oricărui stat şi, de obicei, în afara ariilor în care securitatea navelor este monitorizată şi unde se execută patrulări cu nave militare[4].

Pentru a putea defini pirateria maritimă este necesar să facem referire atât la definiţiile oficiale cât şi la cele propuse de experţii în domeniu, dar şi să facem distincţia între pirateria maritimă şi jaful armat pe mare.

Oficial, pirateria maritimă a fost definită, pentru prima dată, în anul 1937, când un grup de experţi însărcinaţi de către Societatea Naţiunilor să codifice dreptul internaţional a definit pirateria ca un act care constă în comiterea în folosul propriu a unor acte de deposedare de bunuri şi de violenţă asupra persoanelor, bineînţeles pe mare.

Actualmente pirateria este definită de *Convenţia Naţiunilor Unite asupra Dreptului Mării (UNCLOS)*, cunoscută şi sub denumirea de *Convenţia de la Montego Bay*, din anul 1982, astfel:

---

[2] *John C.K.Daly,* Al Qaeda and Maritime Terrorism part.I, *The Jamestown Fundation, Terrorism Monitor Vol.I, Issue 4, p.3, 24 oct.2003 Washington D.C.*
[3] Charles J. Reinhardt, *Maritime Piracy: Sign of a Security Threat?* Mercer on Transport & Logistics, Fall 2004/Winter 2005 issue, p.16.
[4] *Ibidem.*

"Se înţelege prin piraterie unul din următoarele acte:

a) orice act de violenţă, de sechestrare şi toate actele de pradă comise de echipajul unei nave sau aeronave împotriva persoanelor sau a bunurilor private şi îndreptate:

- împotriva unei alte nave sau aeronave sau contra persoanelor aflate la bordul navei, în marea liberă;

- împotriva unei nave, persoanelor sau bunurilor acestora, într-o zonă care nu se află sub jurisdicţia niciunui stat;

b) orice act de participare voluntară la utilizarea unei nave sau aeronave, autorii cunoscând faptul că această navă este o navă pirat;

c) orice act de incitare sau de facilitare intenţionată la comiterea actelor specificate în paragrafele a) şi b)"[5].

Aceasta nu este singura definiţie a pirateriei maritime, dar este singura legiferată şi aplicabilă în dreptul internaţional.

O definiţie interesantă este şi cea a Biroului Maritim Internaţional din cadrul Camerei Internaţionale de Comerţ care defineşte pirateria maritimă ca fiind *"un act de abordaj ori de încercare de abordaj a oricărei nave, cu intenţia clară de a comite tâlhării sau alte delicte şi cu intenţia vădită sau capacitatea de a folosi forţa în săvârşirea unor astfel de acte"*

Deoarece în multe abordări am întâlnit confuzia între pirateria maritimă şi jaful armat pe mare, pentru a clarifica deosebirile între aceşti doi termeni, vom aborda pe scurt acest subiect.

Atâta timp cât nu s-a dat o definiţie explicită pirateriei maritime şi a fost considerată *tâlhărie pe mare*, a fost normal ca cele două noţiuni să se confunde, dar, odată cu definirea oficială a pirateriei şi localizarea acesteia în marea liberă şi în zonele care nu se află sub jurisdicţia niciunui stat, a fost necesară definirea infracţiunii similare pirateriei maritime şi care se desfăşoară în apele teritoriale ale unui stat sau pe teritoriul acestuia (porturi, rade etc.).

Astfel, prin Rezoluţia A. 922 (22) din 29 noiembrie 2001 a Adunării Generale a Organizaţiei Maritime Internaţionale (IMO), pe timpul celei de-a 22-a sesiuni a acesteia, s-a adoptat *"Codul de procedură pentru investigarea crimelor de piraterie şi jaf armat împotriva navelor"* în care găsim definit jaful armat pe mare, astfel:

"Jaful armat împotriva navelor înseamnă orice act ilegal de violenţă, de sechestrare, de jaf sau oricare faptă de acest gen, alta decât pirateria, îndreptată împotriva unei nave sau împotriva persoanelor sau proprietăţii de la bordul unei nave"

Era necesar să facem această distincţie deoarece foarte multe state o consideră importantă, pentru că este legată de problemele de suveranitate.

În opinia noastră, jaful armat pe mare este o latură a pirateriei şi nu ceva distinct deoarece, la fel ca şi pirateria, are ca obiect tot nava, echipajul, pasagerii şi bunurile acestora, numai că localizarea faptei este diferită.

---

[5] *** *United Nations Convention on the Law of the Sea,* cap.VII, art.101, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, 10 December 1982, pp. 60-61.

Practic, definiția jafului armat pe mare, nu arată explicit care este diferența dintre el şi pirateria maritimă, dar o sugerează prin excludere şi, probabil, în viitor, delimitările vor fi făcute mai explicit.

Datorită complexității fenomenului, s-au încercat mai multe variante de clasificare a actelor de piraterie şi jaf armat pe mare. La baza acestor studii s-a avut în vedere că cei mai afectați de acest flagel sunt proprietarii mărfii transportate, proprietarii navelor şi asiguratorii mărfii şi navelor[6] care, vom vedea mai târziu, sunt şi principalii actori în combaterea acestui fenomen periculos.

În conformitate cu un articol[7] din publicația *Jeune Marine,* dimensiunile fenomenului de piraterie marină şi jaf armat pe mare sunt:

- *O dimensiune comercială* - peste 80% din comerțul mondial se desfăşoară pe mare (în unele țări comerțul pe mare reprezintă peste 90% din total), iar 30% din comerțul mondial tranzitează prin Strâmtoarea Malacca;

- *O dimensiune de mediu* - petrolierele sunt o victimă preferată de către pirați şi numai prin strâmtoarea Malacca sunt tranzitați 9,5 milioane de barili de petrol, zilnic;

- *O dimensiune militar-strategică* - în cazul unui conflict, pirateria poate împedica acțiunile de luptă, dar şi aprovizionarea țărilor aflate în conflict;

- *O dimensiune socio-umană* – activitatea piraților se răsfrânge şi asupra reputației statelor din zonă.

Referindu-ne la clasificarea actelor de piraterie maritimă şi jaf armat pe mare, cea mai pertinentă clasificare aparține Biroului Internațional Maritim al Camerei Internationale de Comerț care împarte pirateria în trei clase:

- *Jafuri la nivel mic* – care se produc în porturi şi în apropierea coastei asupra navelor aflate în tranzit (în marea teritorială, sosind din larg sau îndreptându-se spre larg).Victimele sunt înainte de toate pescarii şi micile ambarcațiuni de agrement, iar atacurile se produc, de regulă, cu arme albe şi de multe ori cu cruzime (violuri şi asasinate), victimele fiind abandonate, de regulă, cu răni mortale sau în locuri în care nu pot să reziste în viață. Acte de acest tip sunt specifice arhipelagului indonezian şi filipinez, aşa cum am mai subliniat, dar şi coastelor Somaliei. Valoarea acestor jafuri se situează între 5.000 şi 15.000 dolari.

- *Atacuri şi jafuri armate de nivel mediu* - aceste atacuri vizează traficul maritim comercial, navele fiind atacate atât în largul mării cât şi în apele teritoriale ale unui stat, ele putând fi categorisite atât ca piraterie cât şi ca jafuri armate. Bandiții se apropie de nave cu ambarcațiuni mici şi rapide, sunt organizați în bande înarmate având o disciplină militară şi acționează după un plan prestabilit.

- *Acțiuni criminale majore* – organizate la nivel internațional şi care au ca scop deturnarea de nave, în special cele aflate sub pavilion de complezanță, acestea devenind *" nave fantomă"* care preiau marfă de la comercianții presați de timp, fug cu ea, o valorifică, schimbă numele navei şi trec la păcălirea altui comerciant. O astfel de organizație, de exemplu, este şi cea a triadelor din Hong Kong care recrutează veterani ai Marinei Militare Chineze (marinari şi mai ales infanterişti marini).

---

[6] Dana Robert Dillon*, Piracy in Asia: A Growing Barrier to Maritime Trade,* Asian Studies Center, Heritage Foundation, Washington DC22, june 2000.

[7] *Piraterie maritime*, Jeune Marine, Revue des Elèves et Officiers de la Marine Marchande, N° 163, Le Havre, 2002.

În contextual actual, concepţia asupra pirateriei maritime şi jafului armat pe mare exclude actele teroriste, obiectivele acestora din urmă fiind politice, dar de multe ori pot apare confuzii.

Un exemplu în acest sens este cel al atacurilor asupra navelor *Achille Lauro* din 8 octombrie 1985 şi *City of Poros* din 12 iulie 1988 care deşi păreau acte de piraterie, în fapt erau acte teroriste, deoarece nu s-au desfăşurat pentru folosul propriu al atacatorilor, ci au avut ca scop revendicări politice.

"Nu există încă organizaţii de sine stătătoare de terorism marin, declara sentenţios un cercetător indian al fenomenului[8] arătând în continuare că "*există şi vor exista organizaţii teroriste, în sensul clasic, care în viitor vor avea capabilitatea să comită acte de terorism nu numai pe uscat, pe apele interioare sau în aer, dar şi în largul mării."*

Afirmaţiile acestuia sunt mai mult decât adevărate şi argumente, din păcate, există mai mult decât suficiente, dacă ţinem seama că de la sfârşitul anilor '60 mai mult de 200 de atacuri teroriste au avut loc într-un cadru marin.

Marea a prezentat o atracţie deosebită pentru terorişti din următoarele motive:

a) facilitează desfăşurarea comerţului cu arme şi a aprovizionarii cu arme;

b) este spaţiul în care grupările teroriste îşi pot muta membrii grupărilor dintr-un loc în altul, fără a întâmpina greutăţi ca pe uscat;

c) facilitează contrabanda cu arme, muniţii, explozivi şi narcotice care este o sursă importantă de venituri pentru reţelele teroriste;

d) este propice desfăşurării actelor de terorism care au drept scop destabilizarea economiei unei ţări sau a unei zone din lume;

e) este mediul ideal pentru transportul clandestin de arme de distrugere în masă

Este evident că terorismul marin este la început, dar tendinţele sale de dezvoltare sunt rapide şi evidente, abordându-se metode şi practici diversificate care până nu demult erau considerate inabordabile în afara unui cadru ultraprofesionalizat.

Nu este exclus ca teroriştii să captureze nave, în special nave care transportă gaze naturale lichefiate sau gaz petrolier lichefiat ori tancuri de ţiţei care să fie folosite în misiuni sinucigaşe[9].

Toate aceste elemente vor duce indubitabil şi la crearea de capacităţi navale ale reţelelor teroriste şi argumentele pe care le-am amintit sprijină această afirmaţie. Cercetătorii în domeniu semnalează faptul că, deja, anumite grupări teroriste cum ar fi *Al Qaida, Hezbollah, Hamas, ETA, LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam)*, la fel ca şi multe grupări indoneziene şi filipineze, posedă o *"capacitate teroristă maritimă"* şi acest lucru deja s-a facut simţit.

Compania de asigurări Loyd's din Londra a semnalat MI – 6 şi CIA faptul că Al Qaida a cumpărat nave de la un armator grec care are legături cu o organizaţie teroristă[10].

---

[8] B. Raman*, Maritime Terrorism: An indian perspective,* South Asia Analysis Group, paper nr. 1154*,* text prezentat la International Conference on National Security in a Chauging Region, organizată în Singapore în 28-29 octombrie 2004 de către Asia Pacific Conferances & Events Management.

[9] Alan Boyd, *Piracy: Terror on the high seas*, Asia Times Online,Hong Kong, 21 august 2002 .

Al Qaida posedă în mod sigur nave, specialiştii acreditând un număr de 15 până la 300 de nave care ar aparţine acestei organizaţii teroriste, acestea navigând sub diferite pavilioane de complezanţă ale unor state ca Yemen şi Somalia, dar şi ale Senegalului, Liberiei şi insulelor caraibiene St. Vicent. Practic, aceasta este prima flotă teroristă a lumii.

Serviciile de informaţii ale SUA au arătat că este sigur că navele al-Qaeda au cărat explozivul care a fost folosit pentru confecţionarea bombelor cu care au fost atacate cele două ambasade americane din Africa.

Abdulrahine Mohammed Abda al Nasheri este considerat „şeful operaţiilor navale" al lui Osama bin Laden, creierul atacului asupra *USS Cole* şi organizatorul unor viitoare atacuri împotriva navelor militare americane şi britanice în Strâmtoarea Gibraltar şi Marea Mediterană, dar serviciile de securitate marocane au prevenit misiunea sinucigaşă prin arestarea membrilor saudiţi ai al-Qaeda care ar fi trebuit să acţioneze în zonă. El mai este numit şi "Emirul Mării" şi, deşi a fost capturat de către americani, în mod singur acest "amiral" al lui Osama bin Laden a reuşit să creeze prima structură teroristă navală.

2. Relaţia dintre terorismul marin, pirateria maritimă şi jaful armat pe mare

Întotdeauna, infracţiunile care se petrec într-un mediu comun se conjugă şi la un moment dat tind să acţioneze unitar sau chiar să se unifice, astfel încât să fie foarte greu de individualizat. Este şi cazul relaţiei dintre terorismul marin, pirateria maritimă şi jaful armat pe mare, rămânând de văzut care va fi elementul coagulator şi predominant, precum şi ce mutaţii se pot produce.

În primul rând, pirateria, pe lângă alte fărădelegi, este una din sursele de ajutor ale terorismului, acesta având nevoie de finanţări care se obţin prin activităţi comerciale ilegale (de exemplu: exploatările forestiere ale guerillelor comuniste din Filipine, traficul de stupefiante, filierele de imigraţie clandestină, contrabanda şi alte activităţi ilegale)[11].

În contextul actual, concepţia asupra pirateriei exclude actele teroriste, obiectivele acestora fiind politice, diferenţe între piraţi şi terorişti fiind aceea că piraţii vor prada lor şi rareori să moară pentru o cauză, pe când teroriştii întotdeauna mor pentru o cauză.

Dacă pirateria şi terorismul s-ar asocia, răspunsul pirateriei ar fi *"fără prea multă politică dar de acord cu o tentă mai militară"* iar atunci exercitarea pirateriei s-ar dovedi foarte rapid că este imposibilă deoarece ea nu are scopuri politice, dar în condiţiile când terorismul marin ar subordona pirateria, atunci ea va deveni o simplă unealtă care aparent îşi va desfăşura activitatea tradiţională, iar în realitate ar fi o simplă modalitate de atingere a unor scopuri politice .

De exemplu, strâmtoarea Malacca, unde este un rai al pirateriei, prezintă o interesantă combinaţie între pirateria tradiţională şi grupurile islamice teroriste

[10] John C.K.Daly, *op.cit*., p.1.

[11] Alain Litzellmann, *La piraterie dans le sud-est Asiatique,* Cours de geopolitique (V), l'Institut de Strategie Comparée, Ecole practique des Hautes Etudes / Science historique et philologiques – Sorbonne, Paris, 2003.

(*Gerakin Aceh Mardeka, Jemmah Islamiyah, Lashkar Jihad, Lashkar Jundullah şi Rabitatul Mujahideem*), iar multe acţiuni au un caracter greu de definit, pirateria şi terorismul alcătuind o stranie combinaţie, dar care relevă şi o comunitate de interese între cele două entităţi şi care poate evolua într-o alianţă de amploare, ce poate deveni redutabilă.

În 2003, se reaminteşte într-o ştire la Radio France International [12], în Strâmtoarea Malacca, nava *Tri Samudra* a fost atacată de 35 de persoane, deşi patru ar fi fost suficiente. Aceştia erau înarmaţi cu pistoale mitralieră Kalashnikov şi lansatoare de rachete, au luat comanda navei şi au executat diferite exerciţii după care au plecat. Modalitatea de abordaj, armamentul utilizat şi numărul mare de atacatori nu se încadra în pirateria clasică şi era mai degrabă o combinaţie între piraterie şi terorism. Şi exemplele ar putea continua.

3. Organizaţiile internaţionale şi securitatea navală

Ca urmare a creşterii în amploare a ameninţărilor la adresa securităţii navale, importante organizaţii mondiale şi internaţionale au lansat o serie de iniţiative şi acţiuni menite să asigure o securitate sporită a activităţilor din domeniul naval, cu accent deosebit pe securitatea transporturilor navale, activitate care reprezintă peste 80% din transporturile mondiale de mărfuri.

Organizaţia Naţiunilor Unite se situează în fruntea luptei împotriva a tot ceea ce constituie o ameninţare la adresa securităţii navale, principala reuşită fiind, indiscutabil, intrarea în vigoare în anul 1994, după ce a fost semnată de cel de-al 60-lea stat - Guyana, a *United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) - Convenţia Naţiunilor Unite asupra Dreptului Mării* – cunoscută, aşa cum am mai arătat şi sub denumirea de *Convenţia de la Montego Bay*, din anul 1982.

Meritul acestei convenţii este remarcabil deoarece, pentru prima dată în istorie, stabileşte regulile de folosire a Oceanului Planetar, iar din punct de vedere al subiectului nostru defineşte pirateria (art. 101), astfel dând posibilitatea de legiferare a luptei împotriva acesteia.

Mai mult decât atât, acordând atenţia cuvenită pericolului pe care îl reprezintă pirateria, anual, *Organizaţia Naţiunilor Unite*, prin intermediul *International Maritime Organization – IMO*, prezintă un raport asupra acesteia şi asupra jafului armat pe mare, făcând o analiză a situaţiei şi recomandări pentru lupta împotriva acestor ameninţări ale securităţii mondiale.

Organizaţia Maritimă Internaţională (International Maritime Organization – IMO), cu sediul în Londra, ca instituţie componentă a ONU, are ca responsabilităţi securitatea transporturilor maritime şi prevenirea poluării marine de către nave, iar din anul 1983, când Adunarea Organizaţiei Maritime Internaţionale a adoptat prima sa rezoluţie în acest sens, a început să se ocupe şi de problema pirateriei şi a jafului armat pe mare.

Această rezoluţie a fost urmată de alte două rezoluţii – *A. 683* referitoare la *„Prevenirea şi reprimarea actelor de piraterie şi jaf armat pe mare îndreptate*

[12] Colette Thomas, *Moins de piraterie mais elle est plus violente*, Radio France, Internaţionale, 21.07.2005.

împotriva navelor", din 1991 şi *A. 738* referitoare la *„Măsuri de prevenire şi reprimare a pirateriei şi jafului armat pe mare îndreptate împotriva navelor"*, din 1993, iar din mai 1991, IMO a început analizarea tuturor rapoartelor privitoare la piraterie şi jaful armat pe mare, a realizat sinteze şi le-a prezentat *Comitetului pentru Siguranţă Maritimă (Maritime Safety Committee)*, pentru ca acesta să poată emită circulare referitoare la acest subiect.

Lunar, în baza *Maritime Safety Committee al IMO*, se prezintă un raport, sub forma unei circulare asupra pirateriei şi jafului armat pe mare, *Reports on Piracy and armed robbery against ships*, în care sunt descries actele de piraterie şi jaf armat pe mare comise, cui au fost raportate, urmările produse asupra navelor şi echipajelor, modul de acţiune al echipajelor în cauză şi, dacă este cazul, modul de acţiune al ţărilor în zona cărora s-au produs aceste acte.

Trimestrial şi anual, se întocmeşte un raport care face o analiză a situaţiei, global, pe zone, în ordine cronologică a producerii evenimentelor, precum şi o analiză statistică comparativă începând cu anul 1984.

De o deosebită importanţă este şi *Convenţia privitoare la Reprimarea Actelor Ilicite Împotriva Siguranţei Navigaţiei Maritime (Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation)* din 1988 care, odată cu intrarea sa în vigoare, începând cu anul 1992, aduce un aport deosebit la creşterea siguranţei şi securităţii navelor, echipajelor, pasagerilor şi mărfurilor, dar şi o convenţie anterioară, *Convenţia Internaţională privind Securitatea Vieţii pe Mare* (*International Convention for the Safety of Life at Sea - SOLAS)* care a fost adoptată de către IMO în anul 1974 şi a intrat în vigoare pe data de 25 mai 1980.

Această convenţie, prin *Codul Internaţional de Securitate a Navelor şi Facilităţilor portuare - International Ship and Port Facility Security Code (ISPS Code)*[13], implementat prin intermediul capitolului XI-2 (*Special measures to enhance maritime security*), stabileşte un set de măsuri comprehensiv, menit să sporească securitatea navelor şi facilităţilor portuare, aceste măsuri fiind dezvoltate ca răspuns la pericolele percepute ca fiind îndreptate către nave şi facilităţile portuare în urma atacurilor de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite.

Scopul acestui cod este acela de a asigura un cadru consistent şi standardizat de evaluare a riscurilor prin determinarea nivelurilor de securitate adecvate, dar şi a măsurilor de securitate adecvate.

Cele trei niveluri de securitate sunt:

Nivelul 1- Normal, este nivelul la care navele sau facilităţile portuare operează normal, ceea ce presupune luarea unor măsuri minime de asigurare a securităţii care trebuiesc menţinute tot timpul.

Nivelul 2- Ridicat, este nivelul aplicat în cazul creşterii riscului de apariţie a unor incidente de securitate şi presupune luarea unor măsuri suplimentare protective de securitate ce trebuie menţinute o perioadă de timp.

Nivelul 3- Excepţional, este nivelul aplicat pentru o perioadă de timp atunci când este probabil sau este iminent riscul unui incident de securitate.

[13] *** *IMO: International Ship & Port Facility Security Code*, London, IMO, 2003.

O altă importantă organizație internațională angajată în lupta împotriva amenințărilor la adresa securității navale este şi *Organizația Internațională a Comerțului (International Chamber of Commerce - ICC)* care prin intermediul primului birou anticrimă, *Biroul Internațional Maritim (International Maritime Bureau - IMB)*, înființat în anul 1981, şi-a propus ca scop prevenirea fraudei în comerțul internațional şi transportul naval, reducerea riscului pirateriei şi sprijin în impunerea legii, în scopul protejării echipajelor navelor maritime.

Acesta birou urmăreşte traseul parcurs de nave şi încărcătura acestora şi verifică dacă acestea ajung în porturile planificate, iar în caz de fraude sau de atacuri piratereşti, desfăşoară toată gama de investigații necesare.

În anul 1992, ca reacție la creşterea alarmantă a actelor de piraterie maritimă pe mările şi oceanele lumii, IMB a creat *Centrul pentru Raportarea Pirateriei (Piracy Reporting Centre)* de la Kuala Lumpur, Malaezia, acest centru fiind finanțat prin contribuția benevolă a diferitor companii şi fiind creat la inițiativa *Federației Internaționale Lucrătorilor din Transporturi (International Transport Workers' Federation - ITF).*

Centrul asigură echipe de investigații care acționează imediat în cazul comiterii actelor de piraterie şi strâng dovezi pe care le furnizează instituțiilor destinate impunerii legii. Principalele sarcini ale acestui centru sunt:

- raportarea incidentelor de piraterie şi jaf armat pe mare către instituțiile destinate impunerii legii;
- localizarea navelor care au fost capturate de pirați şi recuperarea încărcăturilor furate;
- să ajute la aducerea piraților în fața justiției;
- să asigure asistență proprietarilor şi echipajelor navelor care au fost atacate;
- să colaționeze informațiile despre actele de piraterie din orice parte a lumii.

Centrul pentru Raportarea Pirateriei al Biroului Internațional Maritim lucrează în strânsă legătură cu organele locale de impunere a legii din fiecare țară, acționând prin furnizarea de rapoarte privitoare la mişcările suspecte ale navelor, la actele de piraterie şi de jaf armat pe mare, oriunde s-ar produce în lume. De asemenea, transmite prin intermediul radioului buletine zilnice care au ca subiect atacurile piratereşti asupra navelor în zona Africii de Est, zona Indiei, Asia de Sud-Est şi regiunile din Orientul Îndepărtat, iar lunar emite un raport adresat structurilor interesate (inclusiv International Maritime Organization – IMO) şi publică un raport anual privitor la actele de piraterie şi jaf armat pe mare asupra navelor.

NATO, ca organizație politico-militară internațională, este şi ea implicată în realizarea şi menținerea securității navale, exemplul cel mai elocvent fiind operațiunea *Active Endeavour* care este o operațiune exclusiv navală a NATO şi care se desfăşoară în Marea Mediterană.

Această operațiune are rolul de a preveni mişcarea teroriştilor şi a armelor de nimicire în masă, precum şi de a intensifica securitatea transporturilor navale, în general şi este una dintre primele acțiuni militare desfăşurate de către NATO ca răspuns la invocarea articolului 5 din Tratatul Atlanticului de Nord care stipulează apărarea colectivă. Principala misiune este aceea de a conduce operațiile maritime subsecvente, desfăşurate în aria proprie de operații, pentru a demonstra hotărârea

NATO de a ajuta la descurajarea terorismului, apărarea şi protecţia împotriva acestuia, precum şi distrugerea acestuia.

În acest sens, până în acest moment au fost contactate peste 100.000 de nave comerciale, iar peste 150 de nave au constituit subiectul unor acţiuni de boarding.

Recent, ca urmare a solicitării ONU, NATO a aprobat ca o forţă navală formată din nave aparţinând a şase state membre (un distrugător italian, o fregată şi o navă de aprovizionare din Germania, un distrugător american şi câte o fregată din Grecia, Turcia şi Marea Britanie) să ajute la lupta împotriva pirateriei şi să asigure escorta navelor cu transporturi umanitare ale ONU în largul coastelor Somaliei deoarece, aşa cum arăta generalul John Craddock (comandantul Supreme Allied Commander Europe - SACEUR), *"pericolul pe care îl reprezintă pirateria este real şi în creştere în multe părţi ale lumii şi acest răspuns este o bună ilustrare a abilităţii NATO de a se adapta rapid la noile provocări la adresa securităţii"*[14]

În largul spectru de probleme de securitate pe care le abordează *Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (Organization for Security and Co-operation in Europe) – OSCE*, pe un loc important se află şi problemele de securitate navală, cea de-a 16-a conferinţă a OSCE - *"Maritime and inland waterways cooperation in the OSCE area: Increasing security and protecting the environment"*, desfăşurată anul trecut la Helsinki, precum şi cea recent desfăşurată la Amman în Iordania – „*The OSCE Approach to Regional Security - a Model for the Mediterranean"*, abordând probleme care se referă la securitatea navală.

În ceea ce priveşte *Uniunea Europeană*, *Recomandarea 722* din 3 iunie 2003, prezentată în cea de-a 49-a sesiune şi intitulată *„European defence – the role of naval power" (Apărarea Europeană – rolul puterii navale)* şi care în fapt este o veritabilă doctrină navală (dar care are şi elemente caracteristice politicii navale) a Uniunii Europene, face referiri destul de clare la rolul pe care Uniunea Europeană doreşte să îl joace în ceea ce priveşte securitatea navală, menţionând că este necesară *"luarea în considerare a importanţei factorului de securizare a mărilor împotriva ameninţărilor globale (trafic de droguri, imigraţia clandestină, poluare, terorism, piraterie, pescuit ilegal, ameninţări cu mină etc.)"*[15]. Totuşi, trebuie arătat că pentru realizarea unor astfel de obiective este necesară o politică maritimă europeană care, aşa cum se arată într-un important document al Uniunii Europene, „*...să îmbrăţişeze toate aspectele oceanelor şi mărilor. Această politică ar trebui să fie integrată, intersectorială şi multidisciplinară şi nu doar o colecţie de politici sectoriale."*[16].

Uniunea Europeană este în faza definitivării politicii sale navale şi, în mod cert, va avea şi o politică de securitate navală bine structurată şi de substanţă.

---

[14] *** *NATO Warships Arrive Somalia*, ConnectAfrica, October 15, 2008, vezi şi http://connectafrica.wordpress.com/2008/10/15/nato-war-ships-arrive-somalia/

[15] *** *European defence – the role of naval power*, European Union, Document A/1813, Recommendation No.722, Report submitted on behalf of the Defence Committee by Mr Wilkinson, Chairman and Rapporteur, June 3, 2003.

[16] *** *GREEN PAPER Towards a future Maritime Policy for the Union: A European vision for the oceans and seas „How innapropiate to call this planet Earth when it is quite clearly Ocean"* attributed to Arthur C. Clarke, Commission of the European Communities, Brussels, 06.07.2006, p. 5.

Este interesant faptul că dezvoltarea unor segmente noi în activităţile din domeniul naval au impus şi abordarea problemelor de securitate necesare, un exemplu elocvent fiind transportul naval containerizat unde *Organizaţia Internaţională de Securitate a Containerelor (International Container Security Organisation - ICSO)*, cu sediul la Brussels, în Belgia, a apărut ca o organizaţie non-profit, fondată de către cele mai puternice companii din lume.

Organizaţia este destinată pentru creşterea securităţii şi eficienţei comerţului internaţional prin crearea de standarde pentru securitatea încărcăturii containerelor precum şi pentru securitatea proprie a containerelor şi are la bază, printre altele, deciziile adoptate în acest sens de către *Consiliul Ministerial al OSCE*, în anul 2004 la Sofia şi în anul 2005 la Ljubljana.

Utilizarea acestor sisteme de securitate va ajuta la combaterea activităţilor teroriste, de piraterie şi jaf armat pe mare, asigurând securitatea optimă a unei activităţi aflată într-o puternică dezvoltare. Spre exemplu, traficul de mărfuri containerizat prin portul Constanţa a crescut, în 2005, cu 122% faţă de anul precedent şi este evident că ameninţările din domeniul securităţii navale se vor îndrepta, din ce în ce mai mult, spre acest segment[17].

Subiectul poate fi extins şi la alte organizaţii internaţionale, dar credem că exemplele prezentate constituie o suficientă argumentaţie asupra importanţei problematicii securităţii navale şi a rolului organizaţiilor internaţionale în realizarea, apărarea şi menţinerea acesteia.

[17] *** *Maritime transport of goods and passengers 1997-2005 - Issue number 94/2007*, European Commission, Eurostat, Statistics in Focus Collection, Transport, 94/2007, p.5.

MANAGEMENTUL CONFLICTELOR ÎN ORGANIZAȚIA MILITARĂ

Ionel STOICA*

This paper emphasizes the most characteristic aspects of management of conflicts, from a psycho-social perspective and the main modalities facilitating the adaptive management of conflicts, seen as a process of the military organizations in different enviroments and their implications on the success of the mission. There are also presented the most frequent manifestation forms of conflicts which generates tensions and the amplification of some contradictions, this doesn't mean that the conflicts represents the abnormality. At the same time, we draw attention that it constitutes an indicator of the changes to come, an interlude between two "normal" stages of the reality.

We particularly pointed out the conflict of management often distinguishes between the conceptualization and implementation of a strategy on one side, and the strategic vision, on the other side. In practice, for the strategy of management of conflicts to be defined and implemented successfully, we should accept it as a continuous process which encapsulates the analysis, the practical aspects of its materialization, its feed-back and measures to be taken for later improvements or adjustments.

Introducere

Conflictele constituie o componentă naturală inevitabilă a vieții sociale a fiecăruia dintre noi. În plan istoric, toată existența omenirii este impregnată cu conflicte, începând cu conflictul primordial între primii oameni şi Creator, care a avut drept urmare izgonirea lui Adam şi Evei din grădina paradisiacă a Edenului, eveniment ce a marcat începutul istoriei neamului omenesc şi până în zilele noastre.

Într-un anume sens, putem afirma că evoluția istorică a civilizației umane reprezintă istoria conflictelor sociale; apariția societăților umane bazate pe clase sociale şi apariția statului ca instrument al conducerii şi reglementării vieții sociale, lupta pentru puterea politică, răscoalele, războaiele, uzurpările de putere si detronările, toate acestea nu sunt altceva decât rezultatele soluționării unor conflicte sociale. Toate momentele cruciale din istoria omenirii coincid cu apogeul unor mari situații conflictuale.

Filozoful antic Heraclit din Efes afirma în acest sens: "conflictul este principiul sau tatăl tuturor lucrurilor". Sechelele marilor conflicte ale istoriei umane rămân peste generații imprimând o notă de dramatism dar şi de erodare morală lentă a vieții sociale.

Perspectiva umanității în sec.XXI este una destul de sumbră; astăzi pe Terra abundă violențele duse până la extrem, actele de terorism internațional, confruntările militare neconventionale, catastrofe umanitare şi ecologice, etc. Toate acestea impun cercetarea şi găsirea unor soluții eficace de aplanare, stabilizare şi înlăturare a conflictelor, începând de la cele interetnice şi religioase, politice şi militare şi terminând cu conflictele sociale şi individuale.

* **Comandor, doctorand în ştiințe militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I", şef birou, Direcția operaționalizare, generare şi evaluare forțe din Statul Major General**

Evoluția în timp a conflictelor a cunoscut, în literatura de specialitate străină iar în ultimii ani şi în literatura de specialitate din țara noastră, perspective şi unghiuri de abordare diferite.

În opinia lui *S.P.Robbins,* acestea pot fi reduse la trei tipuri de abordare distincte :

- *abordarea tradițională* – consideră conflictul ca fiind disfuncțional prin definiție. În consecință, la nivel atitudinal, se adoptă o poziție negativă față de orice tip de conflict. Acest mod de abordare a conflictului implică o viziune unilaterală în raport cu complexitatea vieții sociale. De aceea, abordările tradiționale propun drept soluție, evitarea sau eliminarea conflictelor, prin eliminarea cauzelor şi surselor acestora. De asemenea, consideră că un conflict este un rezultat natural şi inevitabil pentru orice grup social sau organizație. Conflictul nu este perceput numai ca un proces negativ ci şi ca unul pozitiv, funcțional, desigur între anumite limite. Ca urmare, această concepție susține acceptarea conflictului propunând, ca soluții, atât recunoaşterea conflictelor cât şi soluționarea sau eliminarea acestora.

- *abordarea interacționistă* – consideră conflictul nu numai inevitabil ci şi necesar, ce poate favoriza inovarea şi schimbarea. Această abordare încurajează menținerea unui anumit nivel de conflict. Ca soluție nu se propune eliminarea conflictelor ci gestionarea corectă a acestora, care să permită stimularea pozitivă a grupurilor sau persoanelor aflate în stare conflictuală.

Viziunea de tip interacționist asupra conflictului, mult mai echilibrată şi mai realistă a început să-şi facă loc, treptat, în rândul specialiştilor şi teoreticienilor conflictului. Astfel, conflictul nu mai e privit doar ca un proces negativ, distructiv care să fie cât mai repede aplanat şi eliminat ci în anumite condiții şi la un anumit nivel poate deveni şi un factor de stimulare a energiilor pozitive ale părților aflate în conflict.

Această precizare este esențială pentru managementul conflictului deoarece ridică o întrebare fundamentală legată de acest aspect; dacă conflictul poate avea atât aspecte pozitive cât şi negative, care sunt condițiile care să-l mențină în aria functionalității şi eficienței sociale şi organizaționale?

1.Definirea conflictelor

Termenul de conflict este utilizat pentru a descrie o serie de stări afective ale indivizilor cum ar fi: neliniştea, ostilitatea, rezistența, precum şi toate tipurile de opoziție antagonistă între indivizi sau grupuri umane. Conflictul este, în esență, un fenomen social care apare atunci când doi sau mai mulți actori, aflați în interacțiune sau interdependență, urmăresc scopuri incompatibile sau deşi, au scopuri comune îşi contestă reciproc mijloacele de acțiune şi regulile jocului.

După unii autori termenul conflict provine din verbul latin ”confingere” care înseamnă ciocnire, polemică, luptă; alții susțin că termenul îşi are originea în cuvântul latin ”conflictus” având sensul de ”a ține împreună cu forța”. În concepția europeană *(Dicționarul Enciclopedic)* conflictul este: ”opoziție deschisă, lupta între indivizi, grupuri, clase sociale, partide, comunități state cu interese economice, politice, religioase, etnice, rasiale, divergente sau incompatibile, având efecte distructive asupra interacțiunilor sociale”. În esență, definiția sociologică a conflictului îl

evidenţiază ca neânţelegere, ciocnire de interese, dezacord (un antagonism, o ceartă, diferend sau discuţie violentă). Prin conflict înţelegem opoziţia deschisă, lupta dintre indivizi, grupuri, clase sociale, partide, comunităţi, state *(Dicţionar de sociologie, 1993)*. Definiţia înscrisă în dicţionar concepe conflictul ca orice formă a relaţiilor social-umane în care părţile ce interacţionează manifestă interese divergente sau opuse.

În concepţia asiatică, conflictul este privit în mod dual: ”Natura include inevitabile diferenţe de opinie şi interese, deci, certitudinea conflictului. Conflictul este întuneric şi lumină, pericol şi sansă, stabilitate şi schimbare, putere şi slăbiciune. Toate conflictele conţin în ele germenii creaţiei şi ai distrugerii” *(Sun Tzu – Arta războiului)*.

Deşi, aparent, cele două definiţii par diferite, la o analiză mai atentă se poate observa că prima definiţie evidenţiază aspectul static al conflictului iar cea de-a doua aspectul dinamic (consecinţele conflictului). Prin urmare, cele două definiţii sunt complementare şi oferă o imagine mai completă asupra conflictului. Astfel, conflictul poate fi definit ca ” o componentă procesuală ce defineşte caracterul interrelaţiunii dintre indivizi şi grupuri umane”.

Altfel spus, conflictul caracterizează adevarata natură umană, este ”tatăl şi măsura tuturor lucrurilor ” după cum afirma filozoful antic Hereaclit, dar tot el afirma că ”în discordie stă armonia cea mai frumoasă ”. Dacă filozofii antici şi primii creştini percep conflictul ca având conotaţii negative dar şi pozitive, în literatura de specialitate a sec.XIX şi XX excelează viziunea negativă şi distructivă a conflictului.

Începând însă, cu a doua jumătate a sec.XX, de prin anii ’70 unii autori încep să reevalueze virtuţile pozitive ale conflictului (*John Galtung* – 1975 – având ca, baza gândirea filozofică a lui Ghandhi). Galtung este urmat de *Roger Fischer* şi *Wiliam Ury* care promovează conceptul negocierii pe bază de câştig-câştig. În literatura de specialitate au fost elaborate o serie de teorii care încercând să caracterizeze conflictul din perspectiva dimensiunii şi complexităţii recunosc că acesta, odată declanşat cea mai plauzibilă evoluţie este de la micro la macro, adică tinde să escaladeze (*Friederich Glasl*, sociolog german a elaborat în 1982 teoria escaladării conflictelor).

O altă caracteristică a conflictului, evidenţiată printre alţii de *John Paul Lederach (1994),* este aceea că: ”într-un conflict ce la prima vedere, apare limitat la nivelul unui singur tip de interacţiune umană se manifestă şi influenţe ale altor tipuri de interacţiuni”.

Conflictul este, de fapt, un dezacord în privinţa atitudinilor, scopurilor, mentalităţilor, procedurilor, metodelor, rolurilor, elementelor morale, ameninţării valorilor personale, luptei pentru putere, plasării responsabilităţilor. Acesta poate interveni între două sau mai multe persoane sau grupuri cu diferenţe de interese, aspiraţii, opţiuni, valori, întelegerea unor lucruri etc. Şi poate fi verbalizat/ comunicat/exprimat sau implicit/neexprimat/necomunicat.

Din punct de vedere psihologic, conflictul poate fi definit ca antagonismul între forţe şi procese psihice. Din punct de vedere individual, trăirea conflictelor generate de anumite poziţii sociale este însoţită de procese emoţionale negative, care afectează persoana în cauză şi reduce semnificativ eficienţa activităţilor acesteia.

Din punct de vedere psihanalitic, este binecunoscuta teoria lui *Sigmund Freud,* care descrie conflictul ca pe o opoziție mitică între două mari forțe contrare: sexualitatea şi eul, între care ar exista o relație întrînseca – complexul lui Oedip (referirea la mitul elen al destinului lui Oedip). În civilizația noastră, acest complex- ostilitatea față de autoritatea paternă- poate fi deplasat asupra autorității în general, asupra şefilor, diferitelor instituții etc.

Conflictul poate fi caracterizat şi ca o stare ce presupune manifestarea unor tensiuni acumulate în timp sau determinate de factori de moment între două persoane sau două grupuri ce au interese diferite şi nu au găsit soluții de eliminare a acestor tensiuni. Pe de alta parte, un individ poate percepe o anumită situație ca fiind conflictuală, în timp ce aceeaşi situație poate fi percepută de altul ca fiind normală.

Din mulțimea definițiilor şi considerațiilor teoretice asupra conceptului de conflict am putea sintetiza următoarele aspecte :

- există o paletă variată de definiții date conflictului, cu accentuarea în diferite proporții a laturilor sale biologice, psihologice, sociale, etc;
- aceste definiții sunt nu numai variate dar şi deseori, contradictorii;
- nu există încă un punct de vedere interdisciplinar asupra conflictului.

Ținând seama de toate aceste aspecte şi repere teoretice, am putea încerca o definiție neexhaustivă a conflictului: *Conflictul* este un fenomen social de tip procesual generat de un dezacord, neânțelegere sau o ciocnire de interese între două părți (persoane, grupuri), perceput cel puțin de una dintre ele, părți aflate în interdependență şi care manifestă incompatibilități în privința scopurilor, valorilor, resurselor, nevoilor ori a trăsaturilor de personalitate sau cu privire la modurile de satisfacere a acestora, apărut într-un anumit context, socio-cultural sau organizațional.

Există mai multe clasificări, după diverşi teoreticieni, ale conflictelor:

- după domeniul implicat: afective, cognitive, sociale;
- după tipul obiectivelor: de resurse, de nevoi, de valori/credințe/scopuri;
- după poziția față de sistem: endogene, exogene;
- din punct de vedere al forței: simetrice, asimetrice; orientate spre structură, orientate spre litigiu;
- după modul de percepere a adversarului: lupte, jocuri, dezbateri;
- după orientare: orientate spre oameni, orientate spre sarcină;
- după natura lor: politice, ideologice, sociale, diplomatice, culturale;
- după aria geografică: locale, naționale, continentale, mondiale;
- după caracter: naționale, internaționale;
- după părțicipanți: rasiale, interetnice, stiințifice;
- după nivelul tehnologic: nucleare, chimice, bacteriologice, spațio-cosmice.

Considerăm că este util să prezentăm câteva din caracteristicile conflictelor benefice şi conflictelor distructive. (tabelul de mai jos).

Conflict distructiv	**Conflict benefic**
Conflictul este generat de erori	Conflictul este generat de cauze multiple
Este scăpat de sub control, nefiind soluționat la momentul oportun	Poate fi menținut la un nivel onorabil.

Problemele au fost atât de grave încât nu s-a putut ajunge la o soluție acceptată.	Se poate ajunge la o soluție acceptată de cei implicați.
Comunicarea dintre competitori devine anevoioasă şi nedemnă de încredere.	Comunicarea dintre competitori devine intensă şi demnă de încredere
Capacitatea fiecărei părți de a observa şi de a răspunde la intențiile celeilalte este serios afectată.	Fiecare parte observă şi răspunde la intențiile celeilalte.
Mijloace pentru obținerea unor avantaje	
Acțiuni în forță, denaturarea realității, informație trunchiată.	Competiție deschisă
Evoluție	
Cu cât conflictul avansează iar mizele devin mai importante cu atât şansele ajungerii la o soluționare devin tot mai reduse	Cu cât conflictul avansează iar mizele devin mai importante, cresc eforturile şi investițiile, existând şanse de ajungere la o soluționare.
Factori de influență	
Importanța şi numărul punctelor de dispută	Importanța şi numărul punctelor de competiție
Numărul şi importanța participanților	Numărul şi importanța participanților
Cheltuielile pe care participanții sunt dispuşi să le suporte.	Cheltuielile pe care participanții sunt dispuşi să le suporte.
Numărul constrângerilor morale abandonate în timpul confruntării.	Numărul constrângerilor morale pe care cei implicați se simt datori să le respecte
Efecte	
Efecte negative asupra realizării obiectivelor	Indivizii şi organizațiile devin mai creative şi mai productive
Resursele personale şi organizaționale se consumă în condiții de ostilitate, dispreț, existând o permanentă stare de nemulțumire	Permite distribuirea mai eficientă a resurselor, elimină tensiunile şi facilitează efectuarea schimbărilor.
Desființarea organizației	Asigură motivația personalului ducând la un comportament creator.
	Creşte coeziunea, gradul de organizare şi loialitatea personalului.

Pe parcursul activității de conducere, managerul este confruntat şi cu conflicte care izbucnesc fie între membrii grupului, între unii dintre aceştia şi membrii altor grupuri, între el însuşi şi persoane din grup sau din afara acestuia. Considerăm astfel, oportună soluția raportării conflictelor la problematica managementului, la stilul de conducere, deoarece multe dintre acestea sunt generate de deficiențele stilului managerial, atât în timp de pace cât şi de război.

2. Conflictele în organizația militară

Noțiunea de conflict se referă atât la conflictul cu efecte negative (neproductiv), cât şi la conflictul pozitiv (productiv), cu efecte benefice asupra individului, grupului sau organizației. Conflictul pozitiv poate testa ideile, poate stimula generarea de alternative referitoare la o decizie şi poate împiedica luarea pripită de decizii, poate ridica nivelul de înțelegere a problemelor, poate creşte implicarea membrilor grupului, poate stimula interesul şi interacțiunea, gândirea creativă şi deci calitatea deciziilor şi aderarea la implementarea lor. În viața unei organizații, a unui grup, în activitatea profesională, conflictele sunt inevitabile. Ele pot să aducă mari prejudicii productivității dar pot fi sinonime cu dinamismul şi progresul.

Referindu-ne numai la conflictele din interiorul unui sistem, în cazul nostru, cel militar, care prin destinația lui trebuie să fie omogen şi unitar, evidențiem că persoanele, grupurile, organizațiile militare aflate în conflict profund, îşi manifestă preocupările în direcții diferite, îşi subminează reciproc acțiunile, nu comunică între ele în mod cooperativ şi reduc eficiența pînă la anihilare.

Conflictul în organizația militară are o diversitate mare de manifestare şi poate fi legat de probleme de serviciu sau de altă natură. Indiferent care ar fi cauza conflictului dintre membrii organizației militare, în cele din urmă, el se reflectă, într-un fel sau altul, în relațiile interpersonale. Climatul de muncă interpersonal de la locul de muncă al militarilor este influențat negativ până şi de către certurile dintre copiii sau dintre soțiile cadrelor militare. Aşadar, este justificată şi tot mai necesară studierea şi, în mod deosebit, rezolvarea conflictelor în domeniul militar.

În raport cu cauzele, profunzimea, cu formele de manifestare, cu durata, cu urmările, cu numărul de participanți, cu poziția lor în ierarhie există o mare varietate de conflicte: interpersonale şi de grup, reale şi artificiale, superficiale şi profunde, ireconciliabile, de principii, de interese, de gusturi, de prestigiu şi de onoare, de obiective, de metode, spontane, mocnite (surde), ascunse şi declarate (deschise), funcționale şi disfuncționale, acute, violente, unilaterale şi bilaterale, etnice, religioase, profesionale, de scurtă şi de lungă durată,etc.

De asemenea, unele conflicte se ivesc între oameni de pe acelaşi palier ierarhic, altele între şefi şi subordonați, între persoane sau între grupuri. Unele se referă la probleme personale, altele la cele de serviciu, unele se sting de la sine, altele cer intervenția eşalonului superior, dar se întâlnesc şi din cele pe care le rezolvă justiția.

În concluzie, existența atâtor tipuri de conflicte, fiecare cu un specific propriu, impune cunoaşterea şi tratarea lor diferențiată.

Sociologia militară, prin prisma efectelor deosebit de nocive la adresa unității de acțiune a subunităților şi compartimentelor, acordă un interes deosebit prevenirii relațiilor conflictuale dintre militarii aceleiaşi armate, celor cu caracter interpersonal, intergrupal, precum şi eliminării disensiunilor apărute.

Conflictologia, ca domeniu distinct de studiu şi managementul conflictelor impune o nouă viziune asupra rolului organizației militare în îndeplinirea misiunilor esențiale ale organismului militar. Cooperarea în luptă sau în activitatea obişnuită din organizația militară, adesea, au avut de suferit din cauza contradicțiilor insurmontabile, neînțelegerilor, antipatiei, resentimentelor, urii, duşmăniei dintre indivizi sau dintre grupuri, dintre arme sau servicii. Nu puține au fost cazurile în care,

atât la vârful, cât şi la baza ierarhiei militare, conflictele ascuțite au dus la acte de insubordonare, la neîndeplinirea deliberată a misiunilor, ajungându-se până la trădare sau dezertare.

Conflictele care au la bază considerente de interese, de autoritate, prestigiu, adesea, se regăsesc între structurile instituționale cu prerogative care se intersectează sau chiar se suprapun. De la această situație nu este exceptată nici organizația militară, cu elementele sale de specificitate, unde militarii, uneori cu grade şi funcții foarte mari, perocupați de gloria personală, stăpâniți de orgolii şi ambiții, de idei preconcepute, evită să se implice în rezolvarea situațiilor conflictuale din organizație.

Nu rare, neplăcute şi din nefericire neproductive pentru organizația militară, sunt neînțelegerile cu superiorii, deoarece aceştia dispun de prerogativele autorității şi recurg adesea la măsuri administrative: observații, critici publice, sancțiuni, omiterea de pe listele de premiere, de decorare, de avansare, participarea la activități internaționale, cursuri, promovarea în funcție, etc.

Conflictele apar şi se manifestă în organizația militară, între membrii acesteia, atât în etapa de constituirea a acesteia cât şi după aceea, odată cu conturarea intereselor divergente ale unora dintre componenți şi evidențierea deprinderilor, obişnuințelor şi comportamentelor neagreate şi care deranjează sistematic pe cei din jur. Mediul militar este caracterizat de: rigurozitate, sobrietate, rigiditate, austeritate, exigență ridicată, valori morale inflexibile şi reguli obligatorii de conduită definite cu precizie care îngreunează comunicarea. În plus personalul care compune organizația militară este eterogen: ofițeri, maiştri militari, subofițeri, soldați şi gradați voluntari şi personal civil. Între aceste categorii de bază, dar chiar şi în interiorul lor, există deosebiri de statut şi rol, de nivel de pregătire, cultură, experiență de viață, mentalitate, motivații, aspirații profesionale şi sociale.

Organizația militară, în evoluția sa istorică, a cunoscut frecvente şi adevărate conflicte care au degenerat în violență fizică, între militarii de diferite arme sau specialități, etnii, dislocate în aceeaşi garnizoană. De altfel, neînțelegeri cu urmări nefaste au existat mereu între militarii din trupele aparținând diferitelor coaliții. Fie că ne referim, în trecut, la armatele țărilor din diferite imperii ori la coalițiile celui de-al doilea război mondial, fie, în prezent, la acțiunile comune în cadrul unor forțe multinaționale, inclusiv în NATO, conflictele nu au fost eliminate în totalitate.

3. Cauze şi factori ai conflictelor în organizația militară

Orice conflict are la baza anumite *cauze,* precum:

- percepții greşite datorate prejudecăților, acțiunilor, intențiilor, spuselor şi gesturilor diferite prin încălcarea intereselor (materiale, etnice, religioase, sportive), a drepturilor de orice fel, a obiceiurilor, atingerea onoarei sau supraîncărcarea cu sarcini;

- competiție exacerbată, exagerarea/supralicitarea spiritului de competiție care duce chiar şi la unele forme de agresivitate, dorința de mai multă putere şi influență (de a comanda altora), oprimarea, frustrarea, autoritarismul excesiv, jignirile, nepotismul, favoritismul ori corupția;

- comunicare defectuoasă şefi-subordonaţi, incompletă, neglijentă, lipsa de informaţii asupra scopurilor urmărite de alţii care poate duce până la manipularea conştientă;

- discrepanţe în cultura organizaţională (valori, norme);

- criterii diferite/opuse de definire şi evaluare a performanţei, ambiguitatea obiectivelor;

- slaba capacitate de soluţionare a divergenţelor;

- reacţii emoţionale negative;

În esenţa lor, conflictele intermiliare se referă la părei, idei şi soluţii, la modalităţile de materializare a acestora, la stabilirea misiunilor pentru fiecare participant (încărcarea cu sarcini), la repartiţia (alocarea) mijloacelor, la aprecierea rezultatelor şi la recompensarea eforturilor. La acestea se mai adaugă şi faptul că, pe parcursul disputelor legate de probleme curente, unii militari percep criticarea soluţiilor propuse de ei drept un afront personal şi de aici tendinţa de amplificare a neînţelegerilor, de mutare a lor pe alte planuri. Din păcate, în mediul militar ne lovim de clasica nerăbdare a şefilor, de continua lor lipsă de timp pentru a discuta cu subordonaţii, de pretenţia ca totul să se facă fără întrebări şi comentarii, repede şi foarte bine, de tendinţa de a-i atribui ordinului o forţă magică, reacţiile alergice faţă de orice fel de abatere de la norme. Problemelor strict personale ale oamenilor li se acordă o atenţie mai mică, ceea ce scade motivaţia acestora pentru performanţă. Autoritarismul comandanţilor, atitudinea lor distantă, rece, lipsită de empatie, faptul că văd lumea exclusiv prin prisma calificativelor, că sunt greu abordabili şi doar pe scară ierarhică, că nu au timp pentru problemele subordonaţilor şi nu în ultimul rând existenţa unor şefi care copiază atitudinea comandantului sunt doar câteva din sursele potenţiale de conflict în organizaţia militară.

Sintetizând, principalele surse de conflict şi cauzele care le produc, în ordinea frecvenţei apariţiei lor sunt:

a. diferenţele personale – cauza: percepţii şi aşteptări diferite;

b. diferenţele de informare – cauza: informare slabă şi interpretare greşită;

c. incompatibilitatea cu funcţia – cauza: obiective şi responsabilităţi incompatibile cu persoana;

d. stresul generat de mediu – cauza: insuficienţa de resurse şi incertitudine.

Diferenţele personale. Conflictele provenite din diferenţele personale sunt poate cel mai greu de rezolvat. Venind într-o nouă organizaţie, un individ aduce cu el o experienţă anterioară, obişnuinţe deja formate, valori proprii şi nevoi specifice. Din acest motiv, interpretarea dată evenimentelor, relaţiilor cu ceilalţi şi aşteptările proprii diferă considerabil de la individ la individ. O neînţelegere între ce este în fapt corect, poate degenera într-un conflict legat de ce este moral corect.

Diferenţele de informare. O categorie destul de frecventă de conflicte – mai puţin grave însă – poate apărea din cauza proastei comunicări, deficienţelor în sistemul informaţional. Un mesaj important poate ajunge cu întârziere, o instrucţiune a şefului poate fi greşit înţeleasă, sau factorii finali de decizii pot să ajungă la concluzii diferite pentru că folosesc surse diferite de informare. Pe lângă o defectuoasă circulaţie a informaţiilor din cauza organigramelor supraîncărcate la nivelurile ierarhice inferioare, apar factorii de decizie finali cu „personalitate" care pot

fi identificaţi dupa fraza „O viaţă am lucrat aşa şi a fost bine, de ce să schimb tocmai acum?" Deoarece sistemul personal de valori nu este puternic afectat, ca în cazul primului tip de conflicte, confruntările tind să fie mai puţin emoţionale. Odată ce dificultăţile sistemului informaţional sunt separate, părţile pot rezolva conflictul cu minimum de resentimente.

Incompatibilitatea cu funcţia. Conflictele generate de incompatibilitatea cu funcţia, cu rolul deţinut în cadrul organizaţiei sunt o sinteză a primelor două tipuri de conflicte. Pe de o parte, individul aduce cu sine din organizaţia unde a lucrat anterior anumite pattern-uri funcţionale şi comportamentale care pot fi diferite de cele existente în organizaţia unde lucrează în prezent, apărând astfel conflicte în cadrul compartimentului unde lucrează. Pe de altă parte, sursele diferite de informaţii specifice fiecărui compartiment, precum şi orientările diferite ale compartimentelor determină apariţia unor conflicte între ele. Acest gen de conflicte poate fi uşor rezolvat prin prezenţa unei autorităţi superioare, care trasează obiectivele fiecărui compartiment/individ, canalizând excesul de zel şi personalitate pe un drum constructiv.

Stresul generat de mediu. Conflictele generate de diferenţele personale şi incompatibilitatea rolurilor sunt exacerbate de un mediu stresant. Stresul face să scadă încrederea reciprocă, să crească egocentrismul şi să reducă participarea la procesul de luare a deciziilor. Acestea sunt condiţii ideale pentru apariţia conflictelor interpersonale. O importantă sursă de stres o constituie incertitudinea. Când sarcinile, îndatoririle, strategia, poziţiile ierarhiei se schimbă foarte des, apar frustrări, membrii organizaţiei nereuşind să se adapteze schimbărilor cu aceeaşi rapiditate cu care ele se întâmplă. Sunt conflicte foarte puternice, însă ele dispar de îndată ce schimbările intră în obişnuinţă şi devin rutină, iar nivelul de stres scade.

Factorii care influenţează desfăşurarea / evoluţia conflictului pot fi:

- atitudinea părţilor implicate faţă de conflict;
- tipurile de personalitate ale părţilor angajate în conflict;
-dimensiunile, tipurile, flexibilitatea / inflexibilitatea problemelor ce stau la baza conflictului;
- contextul socio-cultural sau de alta natură;
-procese implicate în dezvoltarea conflictului.

Fazele de evoluţie a conflictului. Analistul ***Donelson*** a descris modelul de dezvoltare a conflictului în grup prin 5 etape relative distincte:

Dezacordul debutează prin:- simple neînţelegeri - diferenţierea indivizilor sau prin modul lor de a fi şi a gândi pseudoînţelegeri - divergenţe minore, nesemnificative pentru interactţunea socială, de grup, dar care necontrolate la timp, pot degenera în conflicte reale.

Confruntarea – adânceşte diferenţele între indivizi, grupuri, clase, acestea fiind percepute de către părţile în conflict ca importante pentru interacţiunea de grup, ca ameninţând unitatea grupului - în această fază fiecare parte îşi susţine poziţia sa, accentuând-o pe baza unei ideologii justificative- fiecare parte subliniază erorile din gândirea celeilalte- persuasiunea devine exagerată, poate degenera în acţiuni de forţă cu efect de bumerang asupra părţilor - este faza în care fiecare parte se convinge pe ea însăşi că trebuie să convingă adversarul să-şi schimbe părerea, să renunţe la poziţia

lui, acceptând argumentele sale- expresia emoţională domină asupra argumentelor logice- sunt antrenate mecanisme psihologice şi interpersonale ale luptei care duc la stres crescut, tensiuni, frustrări succesive ce antrenează în lanţ: ostilităţi, forme de violenţă (fizică/de limbaj) - rata comunicării în grup scade - lipsa de încredere creşte- apare necesitatea unei soluţii.

- *Escaladarea*- distruge normele reciprocităţii pozitive, înlocuindu-le cu unele de tip negative care susţin un comportament concurenţial exagerat- tensiunea şi ostilităţile din grup sunt scăpate de sub control- reacţia de auto-apărare a fiecărei părţi stârneşte violenţe fizice şi simbolice, agresitatea maximă - în această etapă conflictul atinge punctul culminant "de vârf" care poate distruge total interacţiunea de grup, ajungând uneori chiar până la distrugerea fizică a părţilor sau poate reface interacţiunea de grup printr-o schimbare structurală.

- *De-Escaladarea*. Escaladarea conflictului e urmată firesc de orientarea spre soluţii raţionale de rezolvare a conflictului prin:- intervenţii legale de tip instituţional-negocieri şi compromisuri treptate- stimularea posibilităţilor de comunicare deschisă între părţi- captarea bunăvoinţei părţii adverse- apariţia "celei de a treia părţi" în calitate de mediator, moderator, facilitator, diplomat, sfătuitor, etc.

- *Rezolvarea.* Compromisul final cerut de rezolvarea conflictului nu trebuie să fie privit de nici una din părţi ca un semn al slăbiciunii sale, trebuie doar apreciat prin funcţia sa pozitiv –integrativă, pentru unitatea, echilibrul sistemului şi pacea socială; rezovarea prin crearea unui echilibru instabil nu este o soluţie constructivă, acesta, la cel mai mic semn de tensiune va reacţiona distructiv asupra părţilor şi va genera un nou conflict.

Concluzionând, din analiza procesului conflictului rezultă faptul că acesta are în jur de cinci stadii de evoluţie, astfel:

1. conflict latent (faza în care acesta este suspectat);
2. conflict perceput (faza în care problemele încep să fie percepute, se prefigurează conflictul);
3. conflict simţit (se resimt stările de tensiune, frustrare, enervare);
4. conflict manifest (indivizii încep să reacţioneze la frustrare şi tind să-şi blocheze opozanţii);
5. conflict fînal (problemele sunt rezolvate sau sunt amânate pentru mai târziu).

4. Managementul conflictelor în organizaţia militară

Sursele de conflict dintr-o organizaţie nu pot fi eliminate, dar managerul trebuie să fie în măsură să identifice aceste surse, să înţeleagă natura lor, pentru ca apoi, având în vedere atât obiectivele organizaţiei, cât şi ale individului, să poată acţiona în vederea reducerii efectelor negative şi a folosirii efectelor pozitive.

Rezolvarea reuşită a conflictelor în organizaţia militară depinde, în mare măsură, de voinţa oamenilor de a-şi modifica atitudinile şi opiniile. Abilitatea de management al conflictului poate fi îmbunătăţită prin exersarea unor competenţe de management al relaţiilor umane şi al comunicării:

- aptitudinea de a comunica - a transmite şi a asculta mesaje;
- dezvoltarea unui climat de încredere;
- respectul faţă de sine şi de alţii, toleranţa;

- acceptarea responsabilității altora şi a propriei persoane;

- controlul emoțiilor.

Există mai multe modalități de abordare a conflictelor:

a)evitarea, abandonul, amânarea sau ignorarea – persoanele îşi justifică atitudinea negând

existența problemei;

b)ajustarea, reprimarea (de dragul păcii) - persoanele considera că nu merită să distrugi

relația; dezavantajul este că nu se realizează comunicarea;

c)câştigător-învins/ stăpânire, dominare- utilizarea puterii în favoarea unei părți, în timp

ce partea cealaltă nu are o soluționare şi este frustrată; învinsul poate bloca în viitor cooperarea;

d)compromisul- se reevaluează cerințele şi se caută o a treia soluție, cea de câştig-câştig,

astfel ca ambele părți să fie mulțumite;

e)abordarea câştig-câştig- abordarea optimă, în care nu mai este vorba de o victorie a unei

părți asupra alteia, ci de un câştig pentru ambele părți.

Strategiile vizând soluționarea situațiilor conflictuale dintr-o organizație sunt relativ numeroase.

Managementul conflictului prin evitare este caracterizat prin recunoaşterea de către părți a existenței conflictului, acestea nedorind însă să se confrunte. Prin evitarea „oponenților", părțile aflate în conflict nu-şi vor satisface nici propriile nevoi, nici pe cele ale celeilalte părți. Mijloacele cele mai frecvent folosite în acest caz sunt retragerea şi crearea unei bariere fizice între cele două parți implicate. Această strategie este folositoare când apare necesitatea unei „cauze" pentru a permite celor două tabere să se calmeze. Pe termen lung însă, dacă nu se iau măsuri pentru aplanarea conflictului, este foarte probabil ca acesta să izbucnească din nou.

Managementul conflictului prin recurgerea la compromis este orientat spre deținerea unei soluții. Părțile care îl folosesc au în vedere atât interesele proprii cât şi pe cele ale părții adverse. Acest tip implică de obicei o negociere în care fiecare parte renunță la ceva pentru a câştiga altceva. Strategia de compromis porneşte de la premisa că există resurse fixe sau o sumă care trebuie împărțită şi astfel, prin compromis, nici o parte nu va ieşi în pierdere. Dezavantajul acestui tip de management este că nici una din părți nu a ieşit invingătoare şi acestea îşi vor aminti că au trebuit să dea ceva pentru a primi ceva.

Managementul conflictului prin colaborare este oarecum asemănător cu precedentul, diferență constând în aceea că nu există prezumția resursei fixe care obligă părțile să recurgă la compromisuri. În această abordare predomină convingerea că prin angajarea creativă în rezolvarea problemei poate fi găsită o soluție astfel încât toate părțile să aibă de câştigat. În mod clar, acest tip are avantaje numeroase, respectând coeziunea şi moralul din interiorul organizației. Cel mai mare dezavantaj îl reprezintă consumul mare de timp şi posibilitatea de a nu fi funcționale atunci când există diferențe între modurile de evaluare.

Managementul conflictului prin adaptare este acela în care indivizii nu actionează în direcția satisfacerii propriilor nevoi şi a atingerii scopurilor propuse ci mai mult pentru atingerea țelurilor celeilalte părți. Acest tip are avantajul că menține armonia şi evită sciziunea. Pe termen scurt este folositor când scopurile propuse nu sunt foarte importante, sau când partea adversă este mult prea puternică şi puțin dispusă să cedeze. Pe termen lung însă, indivizii nu pot fi întotdeauna dispuşi să-şi sacrifice nevoile personale de dragul menținerii relației. Mai mult, limitează creativitatea şi stopează căutarea de noi idei şi soluții pentru rezolvarea problemei.

Managementul conflictului prin competiție este în opoziție directă cu cel prin adaptare şi este cel în care indivizii implicați acționează numai în direcția atingerii scopurilor proprii. În aceste cazuri ei apelează des la structurile autoritare şi la reguli pentru a-şi impune punctul de vedere. Deşi tipurile de competiție sunt adecvate atunci când se desfăsoară rapid, acțiunea trebuie să fie hotărâtî, decisivă sau acestea vor avea efecte disfuncționale. În acest tip, o parte clar definită ca fiind invingătoare iar cealaltă ca învinsă. În plus, ca şi tipul prin adaptare, şi cele prin competiție, în general limitează creativitatea şi opresc căutarea de noi idei şi soluții ale problemei.

Literatura de specialitate precizează că, în funcție de măsura în care managerul tinde să fie preocupat de succesul organizației, sau de relațiile cu subordonații, se pot contura cinci moduri de abordare a conflictului, cinci tipuri de comportament vis-à-vis de comportamentul persoanelor aflate în conflict şi de strategiile de rezolvare:

Stilul ocolitor. Acest stil de management al conflictelor este caracterizat de capacitatea redusă de afirmare a intereselor proprii şi pe de altă parte de o foarte redusă colaborare cu partenerul de negociere. Presupune recunoaşterea faptului că un conflict există şi implică dorința retragerii. Este soluția „struțului", adică a ascunderii capului în nisip. Cu toate că nu este cea mai indicată strategie, totuşi poate constitui o politică bună în cazul în care este urmată de măsuri practice de îmbunătățire a situației. Cu alte cuvinte este cea mai indicată metodă de a câştiga timp, de a amâna conflictul, cu condiția ca acest timp să fie bine folosit.

Stilul îndatoritor. Un stil de management îndatoritor presupune o minimă realizare a intereselor personale şi o maximă realizare a cooperării. Astfel se pun bazele unei relații de parteneriat, dacă se doreşte, care are toate şansele să continue. Unii apreciază că un astfel de management este un semn de slăbiciune dar el poate fi considerat un bun model de cooperare, dar şi un mod de îndatorare. Este dorința unei părți de a pune interesele celuilalt mai presus decât cele proprii. Cu alte cuvinte o parte este dispusă să se auto-sacrifice. Acceptarea obiectivelor celuilalt prin sacrificarea celor proprii, sprijinirea opiniei celuilalt chiar dacă ai rezerve față de ea, iertarea cuiva pentru o greşeală şi acceptarea unora viitoare.

Stilul competitiv. Prin această metodă de management se impune interesul propriu şi de asemenea reduce orice formă de cooperare. Descrie o dorință de a-şi satisface propriile nevoi fără a lua în considerare impactul asupra celeilalte părți din conflict. Se maximizează interesul propriu şi se minimizează interesul celuilalt. Se urmăreşte impunerea unui punct de vedere prin care să se demonstreze că trebuie să-ți atingi scopul prin sacrificarea scopurilor celuilalt, încercând să-l convingi pe celălalt de corectitudinea concluziei tale, respectiv incorectitudinea concluziei lui, încercând să-l faci pe celalalt să accepte vina pentru o problemă.

Stilul competitiv este promițător în cazurile în care dispune de multă putere, este sigur de realitatea faptelor, situația este în mod real de tip câştig - pierdere şi nu mai are de-a face cu competitorul în viitor.

Stilul concesiv. În concesia dintre două organizații care negociază, sau dintre două părți se urmăreşte atât impunerea în cote mari a intereselor cât şi maximizarea pe cât posibil a cooperării. Cuvântul cheie al întregului sistem este compromisul, iar compromisul nu este cea mai indicată soluție în cazul în care este vorba despre împărțirea asimetrică a puterii. Cum puterea între două organizații, sau două părți ale aceleiaşi organizații nu este aproape niciodată simetrică, acest stil de management al conflictelor este cel mai puțin indicat. Este o soluție doar la conflictele izbucnite din insuficiența resurselor şi o bună poziție de retragere în momentul în care celelalte strategii esuează.

Stilul colaborativ. În final, acest ultim stil de management al conflictelor este cel mai indicat pentru că el presupune maximizarea atât a intereselor personale cât şi a comunicării. Este stilul cel mai indicat între două organizații care au în comun o problemă. Astfel se pune problema acordului de către ambele parți. Prin această metodă de colaborare se poate spori productivitatea. Acest stil funcționează cel mai bine când conflictul nu are o intensitate foarte mare şi când fiecare parte deține informații utile celeilalte. Se reuşeşte astfel sporirea realizărilor şi mărirea competitivității. În acest stil, părțile încearcă să-şi rezolve problemele prin clarificarea diferențelor mai degrabă decât prin compromisul asupra diferitelor puncte de vedere.

Metode de evitare a conflictelor în organizația militară

-Stimularea unui răspuns deschis, constructiv pentru membrii organizației şi lupta împotriva loviturilor pe la spate şi a bârfei;

-Confruntarea cu probleme interpersonale îndată ce apar, străduința de a descoperi motive reale ale disconfortului şi discordiei;

-Tolerarea criticilor, atunci când sunt constructive şi permiterea exprimării cu voce tare a divergențelor de opinie;

-Permiterea membrilor nemulțumiți să se retragă şi celor noi, cu idei şi puncte de vedere proaspete, să se alăture organizației;

- Admiterea că obiectivele individuale pot fi diferite de ale organizației;
- Descurajarea tendinței de a găsi țapi ispăşitori;
- Necesitatea unei comunicări clare şi eficace a informațiilor şi obiectivelor, spiritul de echipă depinde de regula de rezultatele unor întruniri bine conduse.

Exista o mare diversitate de tehnici si sisteme de management al conflictelor dar cele mai importante forme de intervenție în situații de conflict sunt considerate: negocierea, medierea şi arbitrajul.

Negocierea este în acelaşi timp o artă şi o ştiință. Este o artă care permite celui care ştie să o pună în practică strategii, tehnici şi tactici, să reuşească mai bine. Este, totodată, o ştiință pe care majoritatea oamenilor o practică inconştient, în fiecare zi, fără s-o fi studiat neapărat (Souni, Hassan). Disputele, conflictele sunt încheiate permanent prin atingerea unui acord mutual satisfăcător prin negociere, mediere sau prin arbitrajul unui terț care decide dacă o parte a avut dreptate şi cealaltă s-a înşelat. Negocierea este un proces decizional între două sau mai multe părți care nu împărtăşesc aceleaşi opinii. Este procesul de comunicare ce are ca scop atingerea unei

înțelegeri. Cele două părți acționează împreună pentru a reduce diferențele dintre ele. Putem să vorbim despre mai multe *tehnici de negociere:*

Negocierea distributivă. Acest tip de negociere este una de tipul câştig/pierdere, în care o sumă clară de bunuri este împărțită clar între două părți. Astfel, se presupune o fermitate față de compromisuri, se fac amenințări şi promisiuni. Un bun negociator distributiv trebuie să fie: simpatic, nepărtinitor şi să fie expert în problema negociată.

Negocierea integrativă. Aceasta practică în negocieri este cea mai productivă deoarece ea presupune că se pleacă de la ideea că soluționarea unei probleme comune poate multiplica valorile care îi revin fiecărei părți. Astfel se neaga ideea că totul, bunul care urmează a fi împărțit are o valoare fixă şi determinată. Succesul unei astfel de negociere este asigurat printr-un flux informațional: cele două părți trebuie să-şi adreseze reciproc întrebări şi apoi să le răspundă, pentru ca astfel să se poată iniția un dialog. Metoda prin care se obține o astfel de colaborare a ambelor părți este introducerea obiectivelor comune. Prin tratarea diferențelor ca oportunități se pot reduce costurile şi astfel eficiența poate creşte.

Negocierea prin implicarea celei de a treia părți. Atunci când două părți implicate într-un conflict nu mai pot ajunge la nici un fel de înțelegere, este adusă o terță persoană care are avantajul de a fi potențial mai obiectivă decât persoanele în conflict asupra metodelor care trebuiesc aplicate sau a stilului care trebuie folosit. Terții pot contribui la soluționarea disputelor prin: reducerea tensiunii, controlarea numărului de probleme, îmbunătățirea comunicării, stabilirea unor teme comune sau sublinierea anumitor opțiuni de decizie pentru a le face mai atractive pentru părți.

Medierea este forma de intervenție prin care se promovează reconcilierea sau explicarea, interpretarea punctelor de vedere, pentru a fi înțelese corect de ambele părți. Este de fapt negocierea unui compromis între puncte de vedere, nevoi sau atitudini ostile sau incompatibile.

De regulă, ea presupune implicarea unei a treia părți, neutră, care are doar rolul de a facilita ajungerea la un acord. Mediatorul într-o astfel de situație este poziționat într-un rol foarte dificil deoarece el are o funcție tampon între cererile celor două părți. Cu toate acestea puterea unui mediator este destul de limitată pentru că el nu poate dicta soluții ci poate doar indica punctele de vedere comune ale părților, pentru ca astfel să se ajungă la un consens. Medierea este mult mai puțin intruzivă decât arbitrajul deoarece părțile îşi păstrează controlul asupra rezultatelor, deşi vor ceda controlul asupra modului de soluționare a disputei. Medierea ajută astfel să se păstreze un beneficiu important al negocierii: părțile mențin controlul asupra soluțiilor, fapt care le va ajută semnificativ în dorința lor de implementare a rezultatelor. Dacă nici medierea nu rezolvă conflictul, se poate recurge la arbitraj.

Arbitrajul constă în audierea şi definirea problemei conflictuale de către o persoană de specialitate sau desemnată de o autoritate. Arbitrul acționează ca un judecător şi are putere de decizie. Este cea mai drastică formă de intervenție pentru că odată ajunse la aceasta fază cele două părți se supun politicii: "totul sau nimic". În această situație arbitrul conflictului are toată puterea, hotărârile sale fiind literă de lege. Ca urmare a acestui fapt, cineva poate câstiga totul iar altcineva poate să piardă totul, astfel că părțile ce se află în conflict preferă să facă apel la alte forme de

rezolvare. Diferența majoră dintre cele două este că prin mediere se caută să se ajungă la un acord cu implicarea părților care vor şi susține apoi soluția.

Alegerea strategiei optime de management al conflictului trebuie să aibă în vedere următorii factori: – seriozitatea conflictului; – chestiunea timpului (dacă trebuie rezolvat urgent sau nu); – rezultatul considerat adecvat; – puterea de care beneficiază managerul; – preferințele personale; – atuurile şi slăbiciunile pe care le manifestă în abordarea conflictului.

Alți autori susțin că în managementul conflictelor pot fi utilizate următoarele ***strategii:***

a) Ignorarea conflictului **–** dacă există pericolul unui conflict distructiv, incapacitatea managerului de a-l aborda poate fi interpretată drept o eschivare de la responsabilitățile manageriale.

b) Tolerarea conflictului **–** dacă conflictul nu este foarte puternic şi se consideră că va duce la creşterea performanțelor organizaționale el poate fi tolerat; responsabilitatea managerului este de a ține în permanență sub observație conflictul pentru ca acesta să nu devină distructiv. În literatura de specialitate mai pot fi întâlnite următoarele abordări în vederea soluționării conflictelor, din perspectiva acțiunii managerului:

a) *Retragerea* - managerul nu manifestă interes pentru soluționarea conflictului şi preferă să nu se implice; această strategie este periculoasă pentru că poate da naştere unor blocaje de comunicare atât pe orizontală cât şi pe verticală în organizație.

b) *Aplanarea* - reprezintă strategia folosită de acei manageri care caută aprobarea celor din jur, în loc să caute ca obiectivele organizaționale să fie atinse; el va încerca să împace pe toată lumea.

c) *Forțarea* este abordarea managerului care, spre deosebire de cel de mai înainte, doreşte cu orice preț să realizeze obiectivele de productivitate şi va apela la constrângere, uzând exagerat de puterea cu care a fost investit.

d) *Compromisul* se află ca atitudine a managerului între cea de a doua şi cea de a treia formă de strategie, adeseori fiind atins prin negocieri.

e) *Confruntarea* este singura abordare care poate duce la rezolvarea definitivă a conflictului, luând în considerare atât nevoia de productivitate cât şi pe aceea de cooperare interumană. Acțiunea pentru calmarea conflictelor organizaționale poate fi preventivă sau poate surveni după ce conflictul s-a declanşat. Astfel:

1) Reducerea sau limitarea conflictului. Strategii pe termen scurt: ***arbitrarea*** de către o comisie de arbitraj a cărei hotărâre este definitivă. ***persuasiune*****;** încercarea de convingere a unei părți să renunțe la poziția sa; ***constrângerea*****; *cumpărarea***. Strategii pe termen lung: ***separarea; medierea; apelul*****; *confruntarea.***

2) Soluționarea conflictului. Se poate realiza prin:

a) *fixarea de obiective comune* – în condițiile în care o sursă majoră de conflicte este reprezentată de urmărirea unor obiective diferite, managerul trebuie să încerce să propună obiective acceptate în egală măsură de grupurile aflate în conflict – restructurare;

b) *îmbunătățirea proceselor de comunicare* – barierele de comunicare existente între manager şi ceilalți membri ai organizației sau între aceştia din urmă,

trebuie reduse, comunicarea dintre membrii organizației trebuie stimulată prin intensificarea schimburilor informaționale dintre departamente;

c) *negocierea integrativă* – esența acestui proces este că nici una din părți nu trebuie obligată să renunțe la aspectele pe care le consideră vitale; oamenii trebuie încurajați să găsească o soluție creativă în locul compromisului.

3) Prevenirea conflictului. Prevenirea conflictului se poate realiza prin dialog social de calitate în cadrul organizației. Aceasta necesită o participare activă a angajaților într-o comunicare atât pe orizontală cât şi pe verticală, care presupune mai multe niveluri: participarea la locul de muncă; participarea în relațiile umane propriu-zise; cointeresarea lor financiară. În vederea prevenirii unui conflict distructiv, managerul trebuie:să ceară părerile oamenilor şi să-i asculte cu atenție; să adreseze criticile într-o manieră constructivă; să nu pornească de la premisa că ştie ce gândesc sau ce simt ceilalți cu privire la anumite subiecte importante; înainte de a adopta decizii care ar putea afecta activitatea celorlalți să-l consulte sau să-l stimuleze să participe la elaborarea lor; să încurajeze persoanele şi grupurile care se angajează în dispute constructive; să încerce să găsească căi care să le permită ambelor părți dintr-un conflict să părăsească terenul cu o oarecare demnitate.

Concluzii

Conflictul trebuie considerat un aspect inevitabil al vieții organizațiilor, cei mai mulți oameni consideră conflictele ca fiind ciocniri distructive, ireconciliabile, în urma cărora unii câştigă în defavoarea altora.

Un conflict de nivel mediu este necesar pentru a permite evoluția proceselor organizaționale şi a pregăti terenul pentru schimbare; conflictul poate da naştere motivației de a rezolva problemele care altfel trec neobservate, putând duce la un comportament creator;

Dată fiind importanța deosebită a soluționării eficiente a stărilor conflictuale, în viitor este necesar ca managerii să posede mai multe cunoştințe despre posibilitățile de rezolvare constructivă a situațiilor conflictuale, iar resursele instituționale alocate soluționării conflictelor individuale să fie sporite în mod substanțial.

În acelaşi timp, prin sistemul educațional, îndeosebi cel superior, ar trebui să se acorde o mai mare atenție pregătirii în domeniul soluționării stărilor conflictuale cu caracter distructiv.

Mai multe instituții complexe ar putea să aibă menirea arbitrării relațiilor antagonice, protejării şi îngrijirii victimelor psihologice ale conflictelor interpersonale.

Preocupările societății umane demarate în deceniul şapte, sub forma de teme, capitole din lucrări sau chiar mici studii, referitoare la studierea conflictelor, au devenit obiect de studiu şi acțiune constructivă şi a dus la structurarea unei noi discipline - rezolvarea conflictelor -aflată la intersecția mai multor ştiințe: psihologia, sociologia, pedagogia, dreptul, politologia, managementul şi altele.

Conflictologia ca disciplină emergentă trebuie să fie obiectul de studiu în învățământul militar superior şi a unor centre sau institute militare sau civile de studiere a conflictului precum cele existente în SUA, Anglia, Africa de Sud, Rusia, Australia şi altele.

Bibliografie

[1] CORNELIUS, Helena şi Faire, Shoshana, *Evriyone Can Win, Sirnon and Schuster,* Australia, 1989.

[2] GRIFFIN, R., W. – *Management,* Houghton Mifflin Comp., Boston, 1990.

[3] NAISBITT, J., Aburdene, P. – *Megatrends 2000*, Avon Books, New York, 1990.

[4] NECULAU, A., Pierre de Visscher - *"Dinamica Grupurilor",* Ed. Polirom, Iasi, 2001.

[5] ROBBINS, P. S. – *Managing Organizational Conflict,* Editura Englewood Cliffs, New Jersey, 1994.

[6] UMBREIT, Mark, S. - *"Mediating Interpersonal Confícts: A Pathway to Peace",* CPI Publishing West Concord, Minnesota, 1995.

[7] ZAMFIR, Cătălin şi Vlăsceanu, Lazar (coord.), *Dicţionar de sociologie,* Bucureşti, Editura Batel,1992.

ROLUL NATO ÎN ASISTAREA DEZASTRELOR

Cornel OPRIŞA*

NATO's involvement in international disaster assistance has a long history.

For fifty years, NATO's interest in and capabilities to protect the populations have served to protect civilian populations.

Since the creation of the Alliance in 1949, NATO has always placed great emphasis on protection of the population. Faced with potential threat of war which might involve nuclear weapons, the Alliance began to develop various measures in the field of civil protection.

The involvement in the humanitarian aid activity also introduced NATO to a new society, that of the international humanitarian organizations. The World Health Organization (WHO) and the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) were among the first new partners for NATO.

Implicarea NATO în asistarea dezastrelor la nivel internaţional are o istorie îndelungată. De la crearea Alianţei în 1949 NATO a dat întotdeauna o mare importanţă protejării populaţiei. Confruntându-se cu posibile ameninţări de război care ar fi putut include arme nucleare, Alianţa a început să dezvolte diverse măsuri în domeniul protecţiei civile. În consecinţă, în 1951 NATO a înfiinţat Comitetul de Apărare Civilă în vederea administrării eforturilor necesare protecţiei populaţiei noastre, ulterior în anul 1995 redenumit Comitetul de Protecţie Civilă.

În curând s-a dovedit că posibilităţile de protecţie a populaţiei împotriva efectelor războiului pot fi de asemenea folosite împotriva efectelor dezastrelor. Nu mai târziu de 1953, ca urmare a inundaţiilor dezastroase din Marea Nordului, NATO a avut un plan aprobat de asistenţă pentru dezastru. Din 1958, Consiliul Nord Atlantic a stabilit proceduri pentru coordonarea de către NATO, între ţările membre, a asistenţei în caz de dezastru. Modificate mai apoi, aceste proceduri rămân valabile până în mai 1995, când au fost înlocuite de proceduri revizuite, care au devenit aplicabile în ţările Partenere.

Recunoscând importanţa îmbunătăţirii cooperării internaţionale în domeniul sprijinirii în caz de dezastru, pe 17 decembrie 1997, Consiliul Organizaţiei Euro-Atlantice (EAPC) în Sesiune Ministerială a aprobat o propunere pentru crearea Capacităţii de Răspuns Euro-atlantică la Dezastre, şi a însărcinat Comitetul Principal de Planificare a Urgenţelor Civile (SCEPC) cu Partenerii de Cooperare pentru pregătirea unui raport mai detaliat pentru întâlnirea Ministerială EAPC din mai 1998. Răspunsul la politica EAPC pe "Îmbunătăţirea Cooperării Practice în cadrul Asistenţei Internaţionale pentru Dezastre", a fost aprobată de către Ministerul Afacerilor Externe EAPC pe 29 mai 1998.

* **Locotenent colonel doctorand, prim-adjunct al inspectorului şef, Inspectoratul pentru Situaţii de Urgenţă „Unirea" al Judeţului Alba**

Sprijinul NATO împotriva dezastrelor

În anii 1950, a existat un număr de cazuri în care NATO a fost folosit pentru coordonarea sprijinului ca răspuns la cutremure de pământ, inundații şi alte dezastre. Din fericire, ca urmare a îmbunătățirii pregătirii la dezastre, începând cu anii 1960 a existat un număr relativ scăzut de dezastre majore în țările membre ale Alianței care să fi depăşit capacitatea națională de răspuns şi care au cerut coordonarea sau sprijinul NATO. De exemplu, inundațiile de la Arno care au devastat Florența şi Pisa din 1966, au necesitat un răspuns din partea câtorva țări membre NATO. Totuşi, deoarece dezastrul a fost mai mult pentru patrimonial artistic italian şi mondial, sprijinul necesar a fost mai mult de ordin tehnic şi artistic decât umanitar. Pe de altă parte, un număr de țări membre NATO au răspuns prin oferirea asistenței umanitare care era necesară (corturi, elicoptere, alimente şi medicamente), în special pe bază bilaterală.

În 1971, procedura NATO pentru asistența în domeniul coordonării dezastrelor a fost revizuită, îmbunătățind relațiile instituționale între NATO şi organizațiile umanitare internaționale. Aceste proceduri au fost puse în folosință în septembrie 1975 odată cu cutremurul de pământ care a avut loc în Sud-Estul Turciei când procedurile NATO au fost folosite pentru a determina tipul de ajutor necesar (ambulanțe, bucătarii mobile, camioane, corturi, generatoare electrice, alimente şi anumite tipuri de medicamente). Aceste informații au fost oferite țărilor membre NATO prin sistemul de comunicații NATO. Totuşi, în ceea ce priveşte răspunsurile s-a subliniat faptul că sprijinul oferit ar trebui făcut prin Societatea de Cruce Roşie.

O mai mare implicare a NATO a avut loc cu ocazia unui cutremur din mai 1976 din Italia. Cu acea ocazie, autoritățile italiene au diseminat lista lor de cerințe pentru asistență externă prin NATO, iar NATO a coordonat sprijinul foarte substanțial oferit de Canada, Franța, Olanda şi SUA, combinând oferta de provizii dintr-o țară cu oferta de transport din alta.

Accidentul de la Cernobâl

Ulterior, pentru mulți ani abilitatea de coordonare a NATO nu a mai fost utilizată.

Motivul principal a fost îmbunătățirea substanțială a capacității de răspuns la dezastrele naționale care a diminuat nevoia asistenței externe de către alte țări membre NATO. Ca urmare, absența implicării NATO a fost mai evidentă în dezastrele majore precum accidentul nuclear de la Cernobâl din aprilie 1986 şi cutremurul din Armenia din 1988. Dezastrul de la Cernobâl, prin natura sa şi prin extinderea ororilor sale, a demonstrat că dezastrele nu cunosc nici o limită. Totuşi, deşi mare parte din Europa de est şi de vest a fost afectată, efectele în țările membre NATO a fost relativ redus. În cadrul fostei Uniuni Sovietice impactul a fost, mult mai mare. Datorită amplitudinii acestui dezastru şi a efectelor sale târzii, națiunile vestice, incluzând țările membre NATO, au răspuns cu sprijin medical. Totuşi, implicarea NATO a fost scoasă complet din discuție. NATO nu a fost nici măcar implicat în coordonarea măsurilor luate de țările membre NATO. Războiul Rece încă nu se terminase. Peste toate acestea, în cadrul NATO erau unele opinii că mandatul acestui organism, la acel moment, era limitat la dezastrele naturale.

Cutremurele din Armenia şi Republica Kirgystan

În decembrie 1988, a avut loc marele cutremur din Armenia. Deşi a început o încălzire a relațiilor Est-Vest şi nu era nici o îndoială în legătură cu natura dezastrului sau a necesității asistenței umanitare, era teama că o ofertă "agresivă" de sprijin din partea NATO ar putea uşor fi văzută ca şi propagandă. Totuşi se poate remarca că majoritatea țărilor membre NATO au oferit sprijin în Armenia pe bază bilaterală. Trist este, şi de asemenea demn de remarcat, că ajutorul ar fi putut fi mult mai eficient dacă ar fi fost coordonat în mod corect.

În toamna lui 1992, a fost un cutremur mare de pământ în Republica Kirgystan şi Organizația de Sprijin a Națiunilor Unite pentru Dezastre (UN-DHA) a contactat NATO pentru a cere asistență. Totuşi NATO nu a răspuns, deoarece nu putea acționa în afara zonei decât dacă i se cerea de către țările membre NATO. În cele din urmă, Turcia a contactat NATO în numele Republicii Kirgystan şi NATO utilizând procedurile sale cu Turcia, a răspuns prin Regatul Unit şi Statele Unite. Rusia şi Kazahstanul a oferit de asemenea sprijin, dar fără nici o coordonare din partea NATO.

Planul Resurselor Națiunilor Unite pentru Apărarea Militară şi Civilă

Implicarea NATO în activitatea de sprijin umanitar a introdus alianța într-o nouă societate, cea a organizațiilor umanitare internaționale. Organizația Mondială pentru Sănătate (WHO) şi Federația Internațională de Cruce Roşie şi Semilună Roşie (IFRC) au fost între primii parteneri NATO.

O implicare mai profundă şi mai importantă a început în 1992 la inițiativa Departamentului Națiunilor Unite pentru Afaceri Umanitare (UN-DHA). Pe baza unei rezoluții a Adunării Generale (45/221 din 21 decembrie 1990), DHA a inițiat un proiect cu privire la utilizarea Resurselor de Apărare Militară şi Civilă (MCDA) în asistența la dezastre naturale, iar DHA a dorit cooperarea NATO în derularea acestui proiect.

Filosofia de bază în planul MCDA a fost că istoria recentă a dat exemple excelente prin care forțele armate au oferit ajutor la intervenția împotriva dezastrelor. Acest lucru s-a simțit la sfârşitul războiului rece, când a fost posibil un plan atât de mare de asistență națională pe linie de apărare militară şi civilă, nu doar bilateral sau multilateral, ci cu o bază de drept internațional.

Chiar de la început dorința NATO a fost să participe la proiect. Motivul nu a fost, aşa cum unii membrii ai presei au presupus, faptul că NATO era disperat să primească noi îndatoriri, şi nici că NATO dorea să îşi îmbunătățească imaginea ca şi organizație umanitară. NATO nu este o organizație umanitară, ci este o organizație pentru pace, securitate şi stabilitate. Oricum, din perspectiva NATO, utilizarea tuturor resurselor posibile pentru a aduce sprijin victimelor dezastrelor, şi a face asta în colaborare cu comunitatea internațională, incluzând Partenerii NATO din Europa Centrală şi de Est era pe aceeaşi linie cu scopul de pace, securitate şi stabilitate.

Ca un prim pas, NATO a fost de acord să găzduiască un workshop, organizat şi sponsorizat de către DHA Geneva şi IFRC. Workshop-ul a avut loc în Bruxelles în decembrie 1992, cu participanți din 33 de state diferite şi 20 de organizații

internaţionale. Grupurile de lucru au stabilit ca la începutul lui 1994 ”Strategiile de utilizare a MCDA în apărarea împotriva dezastrelor naturale” să fie notificate la conferinţa de la Oslo.

Între timp, NATO şi DHA Geneva a făcut publică observaţia că cooperarea dintre ele în caz de dezastru nu mai trebuie să aştepte finalizarea activităţii din cadrul proiectului MCDA. În decembrie 1992, după concluziile workshop-ului, miniştrii de externe din NATO au pus problema unui Ghid ministerial nou pentru Planificarea Urgenţelor Civile în care să se prevadă că NATO ar trebui să fie pregătit să aplice procedurile de coordonare şi în caz de dezastru în afara graniţelor NATO, dacă i se cere aceasta de către o organizaţie internaţională (UN-DHA, IFRC, etc.)

Asistenţa împotriva dezastrelor în afara graniţelor NATO

Procedurile originale pentru cooperarea NATO în domeniul asistenţei împotriva dezastrelor pe timp de pace stabilită în 1953, nu pot face faţă cererii de la o ţară non-NATO. Aşa cum s-a menţionat mai sus, în decembrie 1992, Consiliul Nord-Atlantic a fost de acord ca procedurile operaţionale existente pentru cooperarea NATO pe timp de pace în caz de dezastre să rămână valide.

Totuşi, dacă se cere de către o organizaţie internaţională relevantă, NATO ar trebui să fie pregătit să implementeze aceste proceduri şi în caz de dezastre în afara graniţelor sale.

Ca şi rezultat, Politica NATO cu privire la Asistenţa împotriva dezastrelor pe timp de pace a fost revizuită şi au fost aprobate următoarele modalităţi de apărare pentru ţările Membre NATO:

1. Dacă o ţară din afara Alianţei cere ajutor, în mod normal măsurile se vor aplica între ţara membră participantă şi ţara afectată. Totuşi, ţara membră participantă, care a obţinut informaţii despre cerinţele ţării afectate, ar trebui să comunice aceste informaţii despre asistenţa oferită către toate ţările membre şi Secretarului General prin sistemul de comunicaţii al Alianţei; şi
2. în mod similar, o organizaţie internaţională acţionând cu acordul unei ţări afectate din afara Alianţei, ar putea contacta Secretarul General pentru a cere ajutor. În asemenea cazuri Secretarul General va pune la dispoziţie elementele necesare Statului Major Internaţional, pentru a lua măsuri în vederea oferirii de asistenţă urgentă.

ONU este primul punct focal pentru coordonarea operaţiunilor internaţionale de în cazul dezastrelor naturale.

Înfiinţarea Organizaţiei Naţiunilor Unite de Ajutor împotriva Dezastrelor (UNDRO), înlocuirea sa ulterioară de către Departamentul Afacerilor Umanitare (UNHDA), şi înfiinţarea postului de Subsecretar General pentru Afacerile Umanitare au fost gândite pentru a întări şi îmbunătăţi eforturile colective ale comunităţii internaţionale în ajutorul împotriva dezastrelor. Cererea Adunării Generale pentru reglementări între ONU şi organizaţiile guvernamentale, interguvernamentale şi non-guvernamentale implicate pentru a permite să aibă un acces mai mare la capacităţile lor de sprijin în caz de urgenţă, incluzând sprijinul uman şi logistic, a fost concepută pentru a promova întărirea rolului de lider a ONU în acest domeniu.

În septembrie 1994, Moldova a fost lovită de inundaţii ca urmare a ploilor excesive. Guvernul Moldovei a cerut sprijin la NATO. Dar NATO nu a răspuns imediat, deoarece procedura la momentul respectiv nu permitea asistenţa directă la noile ţări partenere. NATO a putut acţiona doar după ce o naţiune membră a Alianţei a cerut sprijin în numele Moldovei.

Colaborarea între Consiliul de Cooperare a Atlanticului de Nord şi Ţările din cadrul Parteneriatului pentru Pace

Inundaţiile din Moldova au fost motivul care a stat la baza unei revizuiri fundamentale a politicii NATO în ceea ce priveşte asistenţa în caz de dezastru, acum luându-se în calcul modalităţile de cooperare cu, şi sprijin către, Consiliul de Cooperare Nord Atlantic (NACC) şi Parteneriatul pentru Pace (PfP).

Pe 12 mai 1995, Consiliul Nord Atlantic a aprobat această revizuire a Politicii pentru Asistenţa împotriva Dezastrelor în Timp de Pace care a fost recunoscut pe 29 mai 1995 în Sesiune Ministerială de către Consiliul de Cooperare Nord Atlantic.

Principiile fundamentale a acestei noi Politici NATO referitoare la Asistenţa împotriva Dezastrelor pe timp de Pace sunt următoarele:

- Decizia finală dacă să se răspundă sau nu la o cerere de asistenţă împotriva dezastrelor naturale, prin însăşi guvernele ţărilor membre NATO; aceasta ar fi în mod normal un răspuns la abordarea guvernului din ţara afectată, ONU sau altă organizaţie relevantă.
- NATO nu va încerca să creeze un rol umanitar independent pentru el însuşi pe cont propriu şi nici nu se va pune pe el însuşi ca un alt nivel în organizarea sprijinului internaţional împotriva dezastrelor.
- Alianţa nu va duplica sau nu va elimina din atribuţiile unei alte organizaţii internaţionale axate pe refacerea după dezastre.
- Bunurile civile rămân tot timpul sub control naţional. Practica standard pentru organizaţiile internaţionale relevante este să se consulte cu naţiunile şi în acelaşi timp să informeze NATO în legătură cu apropierea lor de capitale.

În aprilie 1997, la întâlnirea Înaltului Comitet de Planificare pentru Situaţii de Urgenţă Civilă al NATO (SCEPC), care a avut loc în Moscova, Federaţia Rusă a propus îmbunătăţirea cooperării practice în domeniul luptei împotriva dezastrelor naturale. Recunoscând importanţa îmbunătăţirii cooperării în domeniul sprijinului împotriva dezastrelor, pe 17 decembrie 1997, Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC) în Sesiune Ministerială a autorizat o propunere de creare a Capacitaţii Euro-Atlantice pentru Răspuns împotriva Dezastrelor, a cerut înfiinţarea Centrului pentru Coordonare ***Euro-Atlantică pentru Răspuns la Dezastre*** (EADRCC) şi Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastre (EADRU).

Politica Consiliului Organizaţiei Nord Atlantice pe cooperarea practică în domeniul asistenţei internaţionale la dezastrele naturale

Bazându-se pe propunerea Rusiei pentru „Bune Practici ale Organizaţiei în Domeniul Asistenţei în cazul Dezastrelor” şi pe “Politica NATO pentru Asistarea Dezastrelor pe timp de Pace”, Înaltul Comitet de Planificare pentru Situaţii de Urgenţă Civilă, în cadrul EAPC, a dezvoltat politica pentru Capacitatea Euro-Atlantică,

modalităţile de includere a Centrului pentru Coordonare ***Euro-Atlantică pentru Răspuns la Dezastre*** (EADRCC) la Comandamentul NATO şi nepermanenţa Unităţii Euro-Atlantice pentru răspuns la dezastre (EADRU).

Acest EADRU include un amestec de elemente naţionale voluntare ale membrilor EAPC. EADRU poate fi desfăşurat acolo unde este nevoie, în caz de producere a unei urgenţe majore într-o ţară membră EAPC.

Următoarele principii de bază se aplică politicii EAPC:

- ţările afectate rămân partea responsabilă pentru managementul dezastrelor;
- Naţiunile Unite au primul rol în coordonarea operaţiunilor de asistenţă la dezastre, totuşi EADRCC nu va duplica rolul ONU în cadrul zonei EAPC ci îl va completa şi va aduce sprijin adiţional Naţiunilor Unite.
- Rolul EADRCC în zona EAPC va fi mai mult unul de coordonare decât de conducere. În cazul unei cereri internaţionale de sprijin împotriva dezastrelor, va rămâne la alegerea fiecărei naţiuni dacă va vrea să ofere ajutor, şi dacă da, dacă o va face prin EADRU sau va oferi sprijin direct ţării afectate.

Centrul Euro-Atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre (EADRCC)

Înfiinţarea EADRCC a fost autorizată de către Ministerele EAPC pe 29 mai 1998, şi a fost inaugurat pe 3 iunie 1998, în prezenţa Secretarului General NATO, ambasadorului Rusiei la NATO şi a unui reprezentant al Biroului ONU pentru Coordonarea Activităţilor Umanitare.

EADRCC este condus de către Directorul de Planificare a Urgenţelor Civile cu personalul adiţional, secondat de către NATO şi ţările partenere. În cazul unui dezastru major poate avea loc o creştere numerică a personalului Centrului cu alte divizii ale Statului Major Internaţional NATO, sau experţi din capitalele EAPC. EADRCC are de asemenea în mod permanent un ofiţer de legătură cu Biroul Naţiunilor Unite pentru coordonarea Activităţilor Umanitare.

Responsabilităţile EADRCC sunt:

-În strânsă colaborare cu UN-OCHA, să coordoneze răspunsul ţărilor EAPC, faţă de dezastrele care au loc în zona EAPC;

-Să acţioneze ca un punct focal pentru diseminarea informaţiilor printre ţările EAPC, pentru răspunsul la dezastru;

-Să menţină o colaborare strânsă cu UN-OCHA şi Uniunea Europeană ca şi cu alte organizaţii implicate în răspunsul internaţional la dezastre.

Deşi politica EAPC oferă angajamentele procedurale de bază, este necesară dezvoltarea unor proceduri mai detaliate pentru EADRCC şi EADRU ca şi primă prioritate.

Ca şi rezultat au fost pregătite: "Procedurile de Operare Standard ale EADRCC" şi "Procedurile pentru folosirea Unităţii Euro-atlantice de Răspuns la Dezastre la Asistenţa Internaţională pentru Dezastre".

Aceste proceduri vor fi revizuite bazându-se pe experienţa obţinută în operaţiunile actuale şi/sau exerciţii.

De la inaugurarea EADRCC, Centrul a fost implicat într-o serie de operaţiuni majore.

Inundaţiile din Ucraina 1998

Pe 6 noiembrie 1998, ca şi rezultat al precipitaţiilor abundente care au avut loc în primele zile ale lunii, râul Tisa şi câţiva dintre afluenţii săi din vestul Ucrainei au ieşit din matcă. 400.000 de oameni din 120 oraşe, sate şi comunităţi au fost afectaţi, 17 oameni au murit şi 21.000 au fost evacuaţi, 2.200 de case au fost distruse şi 2.000 au fost serios avariate iar aproximativ 100.000 de hectare de teren agricol au fost inundate.

Pe 9 noiembrie 1998, Guvernul Ucrainei a cerut asistenţă internaţională din partea EADRCC.

În concordanţă cu procedura stabilită, EADRCC s-a consultat urgent cu Biroul Naţiunilor Unite pentru coordonarea Acţiunilor Umanitare (UN-OCHA) în vederea realizării acţiunii, şi a difuzat o cerere urgentă pentru asistenţă la Dezastre către toate capitalele EAPC. Datorită faptului că în acest timp, resursele de personal ale UN-OCHA erau foarte solicitate datorită implicării organizaţiei în rezolvarea consecinţelor uraganului "Mitch" în America Centrală, EADRCC a coordonat eforturile internaţionale de ajutorare pentru Ucraina, a acţionat ca şi punct focal în diseminarea informaţiei pentru cererea de asistenţă ţărilor EAPC şi a coordonat diverse acţiuni.

EADRCC a monitorizat situaţia Ucrainei neîntrerupt, informând tot timpul UNOCHA, capitalele EAPC şi delegaţia EAPC la sediul NATO asupra evoluţiei evenimentelor din ţara afectată. Pentru a evita repetarea eforturilor şi pentru a aplica Procedurile Operaţionale existente, EADRCC a transmis, plecând de la situaţia iniţială, mesaje continue despre situaţia revizuită din Ucraina, cererile existente pentru ajutor şi asistenţa oferită până în acel moment.

Alături de schimbul de informaţii asupra situaţiei din ţara afectată, EADRCC a emis o cerere pentru transportul ajutoarelor stocate în Italia. După analiza atentă a câtorva opţiuni, s-a ajuns la concluzia că cea mai bună soluţie a fost să le transporte pe mare, astfel ajutoarele au fost livrate prin Portul Odessa (Ucraina).

Ţările care au ajutat Ucraina în cazul acestui dezastru au fost: Austria, Republica Cehă, Danemarca, Franţa, Germania, Ungaria, Olanda, Polonia, Federaţia Rusă, Republica Slovacă, Statele Unite.

Cutremurul din Turcia 1999

Pe 17 august 1999, cel mai devastator cutremur de la înfiinţarea Alianţei din 1949, a lovit partea nord-vestică a Turciei. Mai mult de 15.000 de persoane au murit şi 40.000 au fost accidentate în acest dezastru. În plus, mai mult de 57.000 de case au fost sever avariate şi Turcia a suferit pierderi economice enorme.

Pe 18 august 1999, Turcia a cerut asistenţă ţărilor EAPC prin EADRCC. 14 cereri de asistenţă a EADRCC au circulat prin ţările EAPC. Toate ţările NATO şi 17 ţări partenere au răspuns acestei cereri urgente de ajutor. În timpul situaţiei de urgenţă EADRCC a fost în contact constant cu Centrul de Criză din Turcia, Biroul ONU de Coordonare a Activităţilor Umanitare, capitalele EAPC şi Statul Major NATO.

În special, contactul cu UN-OCHA a fost realizat aproape imediat şi cooperarea EADRCC cu UN-OCHA a evitat repetarea eforturilor. Datorită excelentei cooperări cu ONU şi autoritățile turce, EADRCC a putut informa capitalele EAPC asupra situației, prin distribuirea unor rapoarte asupra situației în mod regulat.

Aceste rapoarte au oferit ocazia atragerii atenției asupra cererilor de ajutor şi a ofertelor primite din partea țărilor EAPC.

După aproximativ 3 luni, un nou cutremur a lovit Turcia pe 12 noiembrie 1999. Acest cutremur a măsurat 7,2 pe Scara Richter şi epicentrul său a afectat oraşul Duzce, la aproximativ 170 km est de Istambul, în provincia Bolu. Această provincie a fost afectată şi de cutremurul din 17 august.

Acest cutremur a afectat mai mult de 80.000 de oameni. Dezastrul a numărat mai mult de 750 morți şi peste 5.000 de răniți. Numărul clădirilor aflate în colaps sau distruse a fost de 970 unități.

Imediat după ce EADRCC a aflat de cutremur, personalul a contactat UN-OCHA şi guvernul turc. EADRCC a păstrat contactul regulat cu Centrul de Criză pentru Cutremur din Ankara, delegația turcă la NATO, UN-OCHA, Centrul Națiunilor Unite de Coordonare a Operațiunilor pe Teren (OSOCC), care a fost stabilit în zona afectată şi Echipa ONU de Evaluare şi Coordonare a Dezastrelor (UNDAC).

EADRCC a răspuns prin diseminarea către Punctele de Contact stabilite în toate țările EAPC a cererilor de asistență de la Guvernul Turciei şi OCHA. Cele mai importante cereri de asistență s-au adresat cazării miilor de persoane care şi-au pierdut casele în timpul cutremurului.

În total, 33 de țări NATO şi Partenere au reacționat cu generozitate față de apelurile EADRCC oferind printre altele Echipe de Căutare şi Salvare, corturi pentru iarnă, saci de dormit, pături, spitale mobile, bucătarii mobile, sobe încălzite cu lemne, ajutor medical, haine de iarnă, apa, echipament sanitar şi asistență pentru stresul post-traumatic.

Inundațiile din România şi Ungaria 2000

România

În aprilie 2000, temperatura neobişnuit de ridicată a cauzat topirea zăpezii şi ploi torențiale rezultând inundarea bazinelor hidrologice ale râurilor din nord-vestul României. 16 din cele 42 de județe au fost afectate.

Un total de 1.150 de oameni au rămas fără locuințe, 1.390 de oameni au fost evacuați, 9 oameni au murit şi 497 oraşe şi sate au fost afectate dintre care 28 au rămas izolate. Numărul total de case distruse a fost 4.185 şi aproximativ 93.000 hectare de terenuri arabile au fost inundate. În plus 735 poduri au fost distruse şi 14,6 km de diguri au avut nevoie de reparații.

Guvernul Român prin Comandamentul Protecției Civile a cerut asistență internațională prin EADRCC pe 14 aprilie 2000. EADRCC a urmat imediat procedurile standard, contactând UN-OCHA şi a făcut apel către toate țările EAPC. În strânsă cooperare cu autoritățile române şi cu ajutorul oferit de țări, Centrul a rămas punctul focal pentru diseminarea informațiilor, realizând 6 rapoarte de situație.

Ajutoarele cerute de România au inclus echipamente de purificare a apei, echipamente industriale pentru reconstrucţia barajelor, generatoare electrice, vaccinuri, corturi, saci de dormit, 1.000.000 saci pentru nisip şi combustibil motorină.

Răspunsuri au venit din partea Danemarcei, Franţei, Moldovei, Poloniei, Sloveniei prin oferirea de corturi, bucătării mobile, echipamente mobile de purificare a apei, apă îmbuteliată, rezervoare de apă, camioane, alimente, saltele, saci de dormit şi pături.

Ungaria

În acelaşi timp Ungaria a fost afectată de ploi torenţiale în estul şi nord-estul ţării odată cu creşterea temperaturii care a avut ca şi consecinţă topirea zăpezii.

O inundaţie serioasă a avut loc pe Tisa şi Bodrog, care a afectat 4 din cele 19 judeţe ale ţării. Bazinele saturate au avut dificultăţi în a face faţă creşterii nivelului apelor. Ca rezultat al drenării cu probleme a apei, mai multe locuinţe aşezate în zone joase au fost în pericol de distrugere, fiind nevoie de evacuarea persoanelor şi a animalelor.

Pe 18 aprilie, guvernul Ungariei prin Ministerul de Interne, a cerut EADRCC să informeze ţările EAPC în legătură cu situaţia şi despre nevoia urgentă de 2.000.000 de saci de nisip. În aceeaşi zi în Centru a circulat un apel internaţional urgent către Punctele de Contact pre-identificate pentru răspuns la dezastre internaţionale în NATO şi ţările Partenere. Ca punct focal de diseminare a informaţiei EADRCC a pus în circulaţie trei rapoarte de situaţie, ţinând legătura strânsă cu UNOCHA şi autorităţile maghiare şi cu ţările care au oferit ajutor.

În 24 de ore mai multe ţări au oferit asistenţă cu această ocazie: Austria, Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Olanda, Norvegia, Polonia, Slovenia, Elveţia şi Statele Unite.

Răspunsurile la cererea Ungariei au depăşit aşteptările obţinându-se 5.851.000 saci de nisip, peste 60% fiind livraţi prin eforturile EADRCC. Pe 20 aprilie, Ungaria a informat EADRCC că necesităţile de saci de nisip au fost împlinite.

Incendiile de pădure din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei 2000

Pe 15 august 2000, EADRCC, a fost contactat de către Ofiţerul de Legătură NATO din Skopje, în numele guvernului din Skopje care a cerut EADRCC să coordoneze asistenţa pentru obţinerea de elicoptere şi aeroplane pentru a ajuta în lupta împotriva focului din partea de est a ţării în zona Delcevo. Au fost cerute şi alte echipamente de bază în lupta cu incendiile de pădure.

Au existat 327 incendii pe o suprafaţă de 15.821 hectare, 286 dintre ele fiind incendii de pădure. Cele mai afectate zone au fost Skopje, Veles, Makedonski Brod, Strumica, Prilep, Gevgelija, Gostivar, Tetovo, Stip, Bitola, Delcevo, Pehcevo, Kocani, Kumanovo, Valandovo.

Guvernul şi-a utilizat toate resursele încercând să facă faţă acestor incendii de pădure. Toate centrele regionale de protecţie civilă şi unităţile regionale de pompieri au fost incluse în procesul de luptă cu focul: un elicopter oferit de armată, 760 pompieri, 47 inspectori pentru protecţia împotriva focului, 300 de poliţişti, 200 de persoane din Protecţia Civilă, 672 soldaţi, 200 de la "Macedonian Forest".

EADRCC a pus în circulaţie o cerere urgentă pentru asistenţă şi a transmis rapoartele de situaţie către capitalele EAPC incluzând cerinţele viitoare pentru sprijin şi comunicaţii între capitale.

Au fost oferite elicoptere de către : Bulgaria, Canada, Cehia, Grecia, Turcia şi prin Forţa Kosovo (KFOR), Germania. Echipament de luptă împotriva incendiilor a oferit Danemarca, Ungaria, Suedia, Elveţia, Norvegia şi Turcia. În plus Italia a oferit două avioane tip CL 414 care nu au fost utilizate deoarece situaţia în ţară se îmbunătăţea radical. Suedia a oferit o echipă de 3 specialişti în pentru pregătirea a 100 de persoane pentru lupta cu focul în pădure, despre cum să folosească echipamentul oferit de ei şi de asemenea a oferit asistenţă pe termen îndelungat în instruirea pompierilor.

Încă o dată, reacţia promptă din partea ţărilor EAPC a dovedit că relaţia dintre Aliaţi şi Parteneri nu e doar declarativă, ci din contră, s-a dovedit a fi eficientă când e mai mare nevoie.

Condiţiile extreme de vreme în Ucraina şi Moldova 2000

Ucraina

În ultimele zile din noiembrie şi începutul lui decembrie 2000 în nord-vestul Ucrainei au fost condiţii meteorologice severe (îngheţ şi ninsori). Posibilitatea de aprovizionare a 4.977 aşezări din cele 12 provincii, cu o populaţie totală de 3.8 milioane de locuitori a fost depăşită. În plus, 20.931 de linii de electricitate, 307 posturi de transformare şi stâlpi, 3.420 tone de cabluri fără izolaţie şi mai mult de 10.000 cu izolaţie au fost stricate sau distruse. Şase oameni au murit şi 750 de persoane au fost rănite. Pe 8 decembrie 2000, Ministerul Urgenţelor din Ucraina a cerut asistenţă de la EADRCC.

Cea mai urgentă cerinţă a fost pentru posturi de transformare şi stâlpi pentru transportul energiei, cabluri fără izolaţie şi dispozitive pentru asamblarea liniilor de putere. EADRCC a acţionat în vederea facilitării ajutorului rapid şi în această privinţă a emis o cerere pentru asistenţă la dezastre către toate punctele de contact desemnate în cele 46 capitale EAPC pe 10 decembrie 2000. Această cerere de ajutor a fost urmată de 8 rapoarte de situaţie.

Răspunsul la cerere a fost asigurat de Federaţia rusă, România, Cehia, Turcia, Germania, Belorusia, Italia şi Ungaria.

Moldova

Partea de nord a Moldovei a fost din 26 până în 29 noiembrie 2000, greu lovită de ploi torenţiale, zăpezi şi îngheţuri. În cele mai afectate zone, un strat de gheaţă de 1,5 cm acoperea ramurile copacilor, cablurile telefonice şi electrice. Aproximativ 2,6 milioane de persoane locuiesc în zonele afectate.

Sursa de energie pentru 465 aşezări din 6 judeţe, reprezentând 54% din teritoriul ţării în partea de nord şi în centrul Republicii Moldova, cu o populaţie totală de 2.6 milioane de locuitori a fost distrusă. Aceste condiţii extreme de vreme au afectat 3.402 km de linii de curent, 42.174 posturi de transformare şi stâlpi de energie electrică, 6.995 linii de comunicaţie, 2.715 stâlpi de comunicaţie. Datorită lipsei electricităţii, spitalele, staţiile de pompare la canalizări şi centralele termice au fost

grav afectate în funcționarea lor. De asemenea, 57.130 hectare de teren agricol şi 56.720 ha de pădure au fost afectate. Toate resursele naționale disponibile au fost duse în zona afectată. (aproximativ 1.515 experți şi 280 de unități de echipamente).

Pe 11 decembrie 2000, EADRCC a primit o cerere de ajutor din partea Departamentului Protecție Civile şi a Urgențelor din Moldova. Imediat EADRCC a editat o cerere urgentă de ajutor. Guvernul Moldovei a identificat ca priorități, în cererea pentru ajutor internațional, următorii itemi: medicamente, generatoare electrice, echipamente de bucătărie, lanterne şi radiatoare, motorină sau kerosen, unelte pentru tăierea cablurilor metalice şi sprijin financiar pentru cumpărarea lucrurilor necesare.

Asistența a fost oferită de către Federația Rusă, România, Cehia, Turcia, Germania, Belorus, Italia, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare şi Cooperare.

Inundațiile din Ucraina 2001

În martie 2001, ploile torențiale şi dezghețul anual al zăpezii au cauzat mai multe inundații care au afectat mare parte din vestul Ucrainei de-a lungul tuturor râurilor majore din regiunea Transcarpată. Au fost depăşite cotele istorice ale nivelului apelor.

Numărul morților a ajuns la 9 persoane ca victime directe ale situației inundațiilor, 245 aşezări au fost inundate, comunicațiile erau distruse în 59 de localități şi 13.768 persoane au trebuit mutate temporar. În plus, 1.548 de clădiri au fost distruse, 32.286 de clădiri au fost inundate şi parțial distruse. Un total de 22 de aşezări au rămas fără energie electrică, 2 fără gaz, şi aproximativ 561 km de drum şi 9 km de şosele au fost inundate.

Ucraina a mobilizat aproximativ 24.000 de persoane care să ajute cu 1.910 unități de echipamente, angajate în eforturile de sprijinire a populației afectate. Elicopterele au sprijinit evacuarea pacienților, transportul medicamentelor şi a resurselor alimentare şi supravegherea rețelei electrice.

Datorită acestei situații, Guvernul ucrainean a cerut asistență umanitară şi tehnică pentru a face față consecințelor acestor inundații.

Centrul a emis cererea pentru a facilita livrarea rapidă a sprijinului către Ucraina. Nevoia cea mai mare a fost pentru pompe de apă de capacitate mare, generatoare de electricitate, resurse medicale, pături, haine de iarnă, alimente, saci de dormit, ambulanțe şi echipament medical.

Asistența a fost oferită de Austria, Belgia, Canada, Cehia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Lituania, Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, România, Federația Rusă, Republica Slovacă, Elveția, Regatul Unit şi Statele Unite.

Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastre

A doua componentă a Capacității Euro-Atlantice pentru răspuns la dezastre, Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastre (EADRU) este o unitate multinațională mixtă, formată din militari şi civili fără statut (personal calificat de salvare, unități medicale şi de alt fel; echipamente şi materiale; resurse şi transport) care au fost oferiți pe bază de voluntariat de către țările EAPC. EADRU poate fi înființată în cazul unor dezastre majore naturale sau tehnologice într-o țară EAPC, în

urma unei cereri din partea ţării afectate sau în sprijinul unei organizaţii internaţionale relevante. Compoziţia şi mărimea acestei EADRU multinaţionale vor fi determinate de cererile bazate pe evaluarea internaţională a fiecărui dezastru.

Pentru a asigura atât funcţionarea EADRCC cât şi a EADRU, pentru a asigura interoperativitatea între elementele naţionale, au fost realizate, pe o bază standard, instruiri şi exerciţii potrivite. Activitatea naţională în această zonă a fost suplimentată prin exerciţii internaţionale, pentru a exersa diverse elemente ale cooperării în cadrul EADRU. Pentru a îmbunătăţi cooperarea ar trebui luate în considerare programele şi proiecte dezvoltate de Naţiunile Unite, legate de proceduri pentru ghiduri la misiuni, reglementări, instruiri şi exerciţii.

Revizuire a Procedurilor de la Oslo

Cinci ani după "Procedurile de Utilizare a MCDA în asistenţa împotriva dezastrelor" au fost marcaţi la o Conferinţă în Oslo, UN-OCHA a observat necesitatea revizuirii acestor proceduri şi organizarea unui seminar cu lecţiile învăţate începând cu 1994 privind aplicarea acestor proceduri.

Pe 18 şi 19 mai 2000, UN-OCHA, cu colaborarea Conducerii NATO pentru Planificarea Urgenţelor Civile şi în mod special cu EADRCC, a organizat la sediul NATO un Seminar pe "Lecţii învăţate cu privire la Procedurile Oslo". Aproximativ 114 participanţi din 40 de ţări şi 6 organizaţii internaţionale au participat la această întâlnire. Organizaţii inter-guvernamentale şi non-guvernamentale au fost de asemenea prezente, inclusiv Federaţia Internaţională a Crucii Roşii şi Semilunii Roşii şi Comitetul Internaţional al Crucii Roşii.

Scopul general al Seminarului a fost îmbunătăţirea cooperării între apărarea civilă şi militară, personalul agenţiilor umanitare şi a ONG-urilor care activează având obiective comune la apariţia dezastrelor neaşteptate sau urgenţelor complexe. Seminarul a concluzionat că procedurile de utilizare a Resurselor de Apărare Militară şi Civilă (MCDA) în asistenţa la dezastre au fost o unealtă valoroasă; totuşi era necesară revizuirea şi updatarea acestor proceduri. S-a stabilit că, atâta timp cât procedurile au rămas direct aplicabile dezastrelor naturale şi tehnologice, ar trebui să rămână neschimbate atât timp cât este posibil, dar au existat dificultăţi în legătură cu aplicabilitatea la urgenţe complexe care ar trebui studiate şi rezolvate.

Planificarea pre-dezastru

Planificarea pre-dezastru este esenţială pentru răspunsul eficient la dezastru. Ţările membre NATO sunt încurajate să facă schimb de date prin Directorul de Planificare a Urgenţelor Civile, la cel mai bun nivel posibil, pentru a ajuta la prognoza sau notificarea potenţialelor efecte ale dezastrelor care au avut loc sau care ar putea avea loc. Schimbul de informaţii de acest gen are loc între agenţiile tehnice ale ţărilor şi în cadrul organizaţiilor internaţionale precum ONU, recunoscând rolul de lider al ONU în asistenţa împotriva dezastrelor internaţionale.

NATO menţine contactele potrivite cu organizaţiile internaţionale relevante pentru a asigura un schimb continuu de informaţie.

În cadrul NATO, Comitetul de Protecţie Civilă (CPC), sub egida SCEPC, este punctul focal pentru toate ţările NATO în legătură cu planificarea pre-dezastru şi

analiza post-dezastru. În plus, pentru a nu duplica munca altor organizații internaționale sau a Comitetului NATO, CPC organizează seminarii, conferințe sau studii cu scopul de a discuta dezvoltarea planurilor naționale, ca şi schimbul de informații pe baza lecțiilor învățate din experiențele operaționale împotriva dezastrelor.

Eficiența asistenței împotriva dezastrelor depinde în mod esențial de:

a)În ceea ce priveşte țările afectate:

- gradul de realizare a planificării predezastru şi vigilența realizată de ea;
- abilitatea de a adresa clar cereri care să cuprindă nevoile pentru asistență externă şi prioritățile relative pentru resurse sau servicii necesare;
- stocul de informații despre asistența cerută;
- capacitatea de coordonare a operațiunilor de sprijin şi asistență de urgență de la toate sursele.

b)în ceea ce priveşte țările care oferă ajutor:

- schimbul de informații despre asistența trimisă, sau gata să fie trimisă;
- capacitatea de a acționa rapid în aprovizionarea cu resurse şi/sau servicii ale experților în dezastre pentru asistența de urgență.

Este de dorit ca fiecare țară NATO să ia în considerare dezvoltarea unui plan pentru evaluarea riscului național şi/sau dezastru, oferind directive şi/sau coordonarea urgenței şi operațiunile de recuperare.

Țările şi organizațiile ar putea lua în considerare încheierea unor acorduri între ele pentru a elimina sau reduce impedimentele administrative pentru asistența oportună şi eficientă în cazul urgențelor. Acestea ar putea acoperi subiecte precum problemele financiare, trecerea frontierelor, transportul ajutoarelor, statutul personalului asistent etc. De asemenea, în "Ghidul Națiunilor Unite pentru Folosirea Resurselor de Apărare Civilă şi Militară (MCDA) în luare măsurilor împotriva dezastrelor" se subliniază necesitatea unor acorduri bilaterale şi multilaterale.

Schimbul liber şi rapid de informații în legătură cu asistența oferită sau planificată împotriva dezastrelor, este esențial pentru a asigura cooperarea internațională eficientă. Armonizarea eforturilor prevăzute va rezulta din creşterea nivelului cunoaşterii, prin schimbul rapid de informații şi prin acțiuni naționale.

Implicarea EADRCC în vigilența împotriva dezastrelor şi Inițiativa de Prevenire a Pactului de Stabilitate

În concordanță cu politica EAPC legată de practicile îmbunătățite de cooperare în domeniul asistenței la dezastrele internaționale, una dintre funcțiile Centrului de Coordonare Euro-Atlantic de Răspuns la Dezastre (EADRCC) este să realizeze planuri conforme şi proceduri, pentru utilizarea EADRU luând în considerare estimările riscului național. La începutul lui 2000, Bulgaria, Croația şi Italia au început o Inițiativă de Alertă şi Prevenire a Dezastrelor (DPPI) sub auspiciile Pactului de Stabilitate. Dat fiind rolul activ al NATO în Panificarea Urgențelor Civile şi înființarea EADRCC, se vede că expertiza şi experiența NATO a contribuit la proiect prin valoarea adăugată şi îmbunătățirea contribuției regionale.

Inițiativa de Alertă şi Prevenire a Dezastrelor pentru Sud-Estul Europei a Pactului de Stabilitate a fost creată pentru a promova cooperarea regională puternică

în asistența împotriva dezastrelor şi pentru management. Inițiativa are ca scop să ajute la dezvoltarea unei strategii regionale organizatorice pentru alerta împotriva dezastrelor şi prevenirea lor prin umplerea golului care există între eforturile locale şi internaționale cu participarea în întregime a tuturor țărilor din regiune. Sunt implicate 12 țări între care: Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Ungaria, Moldova, România, Slovenia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei şi Turcia.

A fost creată o echipă operațională cuprinzând Bulgaria, Croația, Italia, Suedia şi Statele Unite, Centrul de Coordonare Euro-Atlantic de Răspuns la Dezastre (EADRCC), Programul Națiunilor Unite de Dezvoltare (UNDP) şi Federația Internațională a Crucii Roşii (IFRC). Această echipă a fost înființată pentru a evalua datele legate de estimarea riscului pentru țările din Sud-Estul Europei şi să evalueze capacitățile naționale ca să dezvolte un inventar al capacităților din regiune.

Concluzii

De 50 de ani, atenția NATO şi abilitățile de protecție a populației au servit la protecția populației civile. Parteneriatul pentru Pace a permis NATO să coopereze cu partenerii săi în apărarea împotriva dezastrelor ca şi în răspunsul la dezastre în țările partenere şi în țările NATO. În timp ce un program de cooperare de succes în domeniul Planificării Urgențelor Civile este îmbunătățirea continuă a Alertei Civile în Țările Partenere, crearea EADRCC şi dezvoltarea EADRU reprezintă un pas major înainte în efortul colectiv al țărilor EAPC în oferirea asistenței pentru populația lovită de dezastre majore. Mai mult, el atestă bunăvoința țărilor EAPC de implicare în colaborarea practică într-o zonă de importantă maximă pentru toate națiunile şi oferă țărilor EAPC o competență operațională.

Bibliografie

[1] *** *Manualul NATO*, Ministerul Informațiilor Publice, 2001.
[2] www.nato.int/docu/part-act/part-act-eng.pdf.
[3] www.eadrcc.org.
[4] www.igsu.ro.

NOUA VIZIUNE A ALIANȚEI PRIVIND ROLUL SĂU ÎN CONTRACARAREA RISCURILOR ŞI AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII GLOBALE

Tiberiu TĂNASE[*]
Roxana OPREA[**]

Given the nature and pace of change in the word, the context of the Strategic Concept is changing at an alarming rate and, in an ideal world, it might be nice to update it. Like the Alliance itself, the treaty that created it must be interpreted as the basis for a dynamic defence in a dynamic age in which borders will be virtual as much as physical. To be effective in this world, the Alliance must recall why it was formed – to ensure the political and physical integrity of its members through political solidarity underpinned by credible capability to engender political stability.

Mediul de securitate

Începutul secolului XXI este caracterizat printr-un mediu global instabil, generat de continuitatea şi consecinţele conflictelor din perioada post război rece, extinderea globalizării economiilor şi a comunicaţiilor, intensificarea terorismului internaţional, apariţia ameninţărilor nontradiţionale şi proliferarea armelor de distrugere în masă. Noile evoluţii strategice marchează la rândul lor, o nouă epocă în domeniul relaţiilor internaţionale, unde incertitudinea şi complexitatea mediului strategic determină liderii să ia în considerare ameninţările indiferent de sursa lor. Acestora li se adaugă provocări precum efectele globalizării, influenţele dezechilibrelor demografice, radicalizarea ideologică sau fragilitatea instituţiilor statale în zonele sensibile. Toţi aceşti factori pot reprezenta sursa unor tensiuni, crize şi conflicte, care, prin implicaţiile lor, pot afecta interesele Alianţei[1]. Diversitatea şi complexitatea acestor ameninţări vor produce schimbări în natura conflictelor viitoare şi vor solicita continue adaptări ale forţelor, conceptelor şi capabilităţilor pentru combaterea acestora.

Abordarea acestor ameninţări a necesitat declanşarea unor procese complexe de adaptare a actorilor statali şi nonstatali, în special *Alianţa Nord Atlantică*, la provocările noului secol, procese ce urmăresc transformări profunde în concepţii, structuri, proceduri şi mentalităţi. Angajarea Alianţei în menţinerea securităţii şi stabilităţii în diferite regiuni de interes şi creşterea acestui rol în viitor determină reevaluări periodice ale capacităţii acesteia de îndeplinire a misiunilor, elaborarea unor strategii noi de abordare a viitoarelor operaţii, întrebări cu privire la viitoarele misiuni ale NATO.

Securitatea Alianţei rămâne expusă unor riscuri militare şi nemilitare foarte diverse, care provin din mai multe direcţii şi sunt adesea dificil de prevăzut. Aceste riscuri includ: incertitudinea şi instabilitatea în regiunea euroatlantică şi în zonele

[*] **Lector universitar, Academia Naţională de Informaţii**
[**] **Academia Naţională de Informaţii**
[1] Manualul NATO, 2001, Office of Information and Press, NATO-1110 Brussels, Belgium, p. 32.

învecinate şi posibilitatea producerii la periferia Alianţei a unor crize regionale, susceptibile să evolueze rapid; dificultăţile economice, sociale şi politice; rivalităţile etnice şi religioase, litigii teritoriale, inadecvarea sau eşecul eforturilor de reformă, violarea drepturilor omului şi disoluţia statelor, instabilitatea locală sau regională. Tensiunile rezultate s-ar putea transforma în crize care să pună în pericol stabilitatea euroatlantică dând naştere la conflicte armate. Alte riscuri şi ameninţări care ar putea afecta stabilitatea şi securitatea euroatlantică pot fi proliferarea armelor NBC, difuzarea pe scară largă a tehnologiilor de distrugere în masă.

Obiectivul fundamental şi imuabil al NATO, aşa cum este enunţat în Tratatul de la Washington, constă în salvgardarea libertăţii şi securităţii tuturor membrilor săi prin mijloace politice şi militare. Având la bază valori comune, precum democraţia, drepturile omului şi respectarea legilor, Alianţa s-a angajat, încă de la crearea sa, să asigure o ordine paşnică, justă şi durabilă în zona euroatlantică. Pentru a-şi realiza obiectivul esenţial, Alianţa îndeplineşte următoarele misiuni fundamentale de securitate: *securitatea, consultarea, descurajarea şi apărarea, gestionarea crizelor, parteneriatul*[2]. Alianţa se bazează pe o abordare globală pentru a-şi îndeplini în mod eficient misiunile fundamentale de securitate, şi pentru a depune un efort crescând cu scopul de a dezvolta relaţii de cooperare eficientă cu alte organizaţii europene şi euroatlantice.

Începând după încheierea Războiului Rece, NATO a întreprins o serie de reforme concepute în vederea adaptării Alianţei la noile ameninţări şi provocări de securitate. În contextul noului mediu de securitate, fluid, dinamic, cu evoluţii aparent contradictorii şi surprinzătoare şi tot mai puţin descifrabil, statele membre au acordat Alianţei noi roluri, au primit noi ţări şi au înfiinţat programe de parteneriat şi dialog cu state ne-membre. Alianţa s-a transformat dintr-un instrument de descurajare şi îngrădire într-un un mecanism pentru proiecţia forţei şi pentru consultări de securitate. Reînnoirea Alianţei constituie un proiect permanent, în cadrul căruia conceptul „transformării" este acum forţa motrice a eforturilor de a oferi NATO o mai mare utilitate şi eficacitate.

Multe dintre provocările de securitate curente şi emergente, cu care se confruntă Alianţa îşi au originea în afara spaţiului euro-atlantic, astfel că, dacă NATO doreşte să reprezinte, în continuare, un mecanism util pentru cooperarea de securitate împotriva unor astfel de ameninţări, trebuie să dezvolte parteneriate cu state şi instituţii din alte regiuni ale lumii şi să parcurgă un proces de transformare politică. Concepţia unei transformări mai largi nu invalidează accentul actual pus pe transformarea militară. Provocările aflate în faţa NATO sunt interconectate la nivel global, de natură socio-economică, în mare măsură imposibil de rezolvat prin soluţii pur militare, caracterizate de implicaţii asupra securităţii externe şi interne şi disputate în domeniul ideilor şi al eticii. NATO trebuie să se adapteze în mod corespunzător. O transformare politică este necesară pentru a face Alianţa un instrument mai valoros în

[2] Idem, p. 32.

vederea îndeplinirii celor două misiuni fundamentale ale sale: desfăşurarea acţiunilor militare colective şi realizarea cooperării în domeniul securităţii[3].

Accentul acestei transformări trebuie să cadă pe întărirea capacităţilor Alianţei de a-şi îndeplini cu adevărat rolurile principale, nu asupra repoziţionării Alianţei în cadrul arhitecturii europene de securitate sau a modificării procedurilor de luare a deciziilor. Toate aceste schimbări petrecute în cadrul Alianţei, ca parte a procesului de transformare, şi-au găsit reflectarea în Summit-urile NATO de la Praga (2002), Istanbul (2004) şi Riga (2006). Ca urmare au fost lansate *Iniţiativa NATO a Capacităţilor de Apărare*, *Dialogul Mediteranean, Forţa de Reacţie Rapidă* (NATO Response Force)[4], *Comandamentul Aliat pentru Transformare*.

Dezvoltarea formală a parteneriatelor cu ţările şi instituţiile interesate din diferite regiuni ale lumii (Consiliul NATO-Rusia, Consiliul NATO-Ucraina, Dialogul Mediteranean, misiuni de tip Petersberg) este menită să întărească capabilităţile NATO şi să sporească credibilitatea şi legitimitatea Alianţei ca instituţie globală de securitate.

Procesul de transformare

Operaţiile NATO din Balcani din 1999 au scos în evidenţă necesitatea ca Alianţa să-şi reconsidere interoperabilitatea, fapt ce s-a materializat în două iniţiative la nivel înalt: *Iniţiativa Capacităţilor de Apărare* (Defence Capabilities Initiative), convenită cu ocazia Summitului de la Washington din 1999 şi *Capabilităţile de la Praga* (Prague Capabilities Commitments), convenită în 2002, la Praga. Ambele iniţiative au scos în evidenţă deficitele militare critice care necesită remediere urgentă, nu numai în ceea ce priveşte echipamentele, ci şi din punct de vedere conceptual. Soluţia inovatoare a constat în abordarea problemei din perspectiva capabilităţilor în detrimentul perspectivei clasice, şi anume în dezvoltarea unui număr de capabilităţi interoperabile, care să-i ofere NATO posibilitatea unei game de răspunsuri adaptabile şi flexibile, de contracarare a ameninţărilor curente, precum şi a celor neprevăzute.

Ulterior, operaţiile militare din Afganistan, îndreptate împotriva surselor acestor atacuri teroriste, au demonstrat valoarea unor forţe moderne, uşoare, înalt tehnologizate, expediţionare, precum şi a unui sistem sofisticat şi rapid de luare a deciziilor, de comandă şi control. Aceasta a reconfirmat nevoia unei analize militare cuprinzătoare şi a demonstrat faptul că apărarea colectivă nu se mai poate concentra exclusiv pe ameninţările tradiţionale produse de forţe numeroase, aflate faţă în faţă. Datorită acestor evenimente istorice cheie şi unei responsabilităţi crescânde în cadrul Alianţei de a rezolva problemele legate de securitate într-un context global, NATO a început să recunoască nevoia implicării în roluri precum prevenirea conflictelor, managementul crizelor, menţinerea păcii, intervenţia în caz de dezastre şi ajutor umanitar. Pentru asigurarea succesului în aceste noi misiuni, NATO a realizat nevoia de a-şi readapta modul de gândire, bazat pe căi şi mijloace militare, ce implică

[3] Allen G. Sens, Transformarea politică a NATO**.** Allen G. Sens este preşedintele Programului de Relaţii Internaţionale în cadrul Universităţii provinciei British Columbia.

[4] C. Richard Nelson, "Rolul NATO în Combaterea Terorismului Internaţional", www.acus.org. C. Richard Nelson este director pentru dezvoltarea programelor în cadrul Consiliului Atlantic al Statelor Unite (ACUS).

sprijinul mutual, într-o manieră coordonată, al instrumentelor politice, civile şi economice ale naţiunilor membre.

Prin urmare, pentru a reprezenta, în continuare, un mecanism util pentru cooperarea de securitate, NATO trebuie să se adapteze în mod corespunzător. În consecinţă, *NATO trebuie să dezvolte parteneriate cu state şi instituţii din alte regiuni ale lumii şi să parcurgă un proces de transformare politică*. Acest proces de transformare politică este necesar pentru a face Alianţa un instrument mai valoros în vederea îndeplinirii celor două misiuni fundamentale ale sale: desfăşurarea acţiunilor militare colective şi realizarea cooperării în domeniul securităţii.

Accentul acestei transformări ar trebui să cadă pe *întărirea capacităţilor Alianţei* în vederea îndeplinirii rolurilor principale, ci nu asupra repoziţionării Alianţei în cadrul arhitecturii europene de securitate sau a modificării procedurilor de luare a deciziilor. Schimbările petrecute în cadrul Alianţei, ca parte a procesului de transformare, şi-au găsit reflectarea în Summit-urile NATO de la Praga (2002), Istanbul (2004) şi Riga (2006). În cadrul acestor summituri au fost lansate *Iniţiativa NATO a Capacităţilor de Apărare*, *Dialogul Mediteranean* [5] *, Forţa de Reacţie Rapidă* (NATO Response Force), *Comandamentul Aliat pentru Transformare*.

Schimbările înregistrate în evoluţia mediului geopolitic contemporan sunt profund influenţate, pe de o parte, de efectele globalizării, de schimbările demografice şi ale mediului înconjurător, iar pe de altă parte, de ameninţările asimetrice, de radicalizare a unor ideologii cu caracter religios sau de persistenţa unor conflicte nerezolvate. Ciocnirile tradiţionale de interese în zone considerate de importanţă vitală se suprapun pe acest fundal şi contribuie la lărgirea spaţiului de insecuritate actual. Printre multiplele soluţii avute în vedere, cea militară va rămâne în continuare valabilă.

Transformarea presupune mai multe aspecte, atât politice cât şi militare, dintre care pot fi menţionate,

- *superioritatea decizională,* condiţionată de existenţa unor sisteme de comunicaţii şi informatice performante şi mobile ;
- *reforma forţelor şi capabilităţilor militare;*
- *caracterul expediţionar, multinaţional şi integrat* al acestor forţe (Forţa de Răspuns NATO) trebuie să le permită să se deplaseze în timp scurt în orice zonă de operaţii, să se angajeze în îndeplinirea întregului spectru de misiuni asumate de către Alianţă şi să reziste în teatru timp îndelungat;
- *mobilitatea şi flexibilitatea* de a se adapta rapid la schimbări, interoperabilitatea cu alte forţe, precum şi capacitatea de a interacţiona cu autorităţile civile, organizaţiile internaţionale sau cu alte agenţii care acţionează în teatru le pot crea avantajele de care au nevoie pentru îndeplinirea cerinţelor misiunii;

[5] NATO a iniţiat un dialog cu şapte ţări din regiunea Mării Mediterane, care reflectă viziunea Alianţei conform căreia securitatea în Europa este în strânsă legătură cu securitatea şi stabilitatea în zona mediteraneană, cunoscut sub numele de Dialogul Mediteranean. Ţările care iau parte la acest dialog sunt: Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc şi Tunisia.

- *superioritatea tehnologică,* care trebuie să se manifeste prin capabilităţi bazate pe reţea, adică pe integrarea tuturor elementelor prin a căror acţiune victoria este posibilă[6].

Toate aceste aspecte ale transformării presupun îmbunătăţirea continuă a proceselor de planificare, de dezvoltare a unor capabilităţi comune, de identificare a mecanismelor de finanţare şi de împărţire echitabilă a costurilor. Corelate cu evoluţiile pozitive în domeniul luării deciziilor la nivel politic, aceste măsuri se înscriu în corolarul schimbărilor necesare în vederea finalizării procesului de transformare.

În plan conceptual, la nivelul Alianţei, asigurarea securităţii cere o abordare radical diferită de cea bazată pe apărarea teritorială pasivă şi descurajarea din timpul războiului rece. În acest sens, la Istanbul, s-a subliniat că noile misiuni ale NATO nu trebuie să vizeze provocările de securitate din perspectivă geografică, ci funcţională. În consecinţă, deschiderea manifestată de Alianţă prin construirea unor parteneriate strategice cu Rusia şi Ucraina, cooperarea în zone de interes specifice (Dialogul Mediteranean), atragerea unor parteneri în acţiuni comune, inclusiv în gestionarea unor operaţii, sunt o ilustrare a misiunilor noi ale Alianţei.

Enumerarea priorităţilor ne oferă imaginea dimensiunii implicării NATO în misiuni diverse, complexe şi departe de zona sa de responsabilitate. Fiecare din angajamentele menţionate sunt o provocare care demonstrează că NATO s-a angajat şi parcurge o etapă decisivă în definirea unor noi mijloace şi proceduri pentru îndeplinirea misiunilor asumate.

Transformarea comandamentelor NATO reprezintă rezultatul procesului de adaptare internă a forţelor Alianţei la caracteristicile mediului de securitate şi la cerinţele „revoluţiei în afacerile militare". Cele trei obiective fundamentale care stau la baza transformării şi adaptării interne a NATO sunt: asigurarea eficacităţii militare a Alianţei, păstrarea legăturii transatlantice şi dezvoltarea *Identităţii Europene de Securitate şi Apărare* (ESDI) în cadrul NATO.

Momentul politic decizional pentru implementarea transformării NATO l-a reprezentat Summitul de la Praga din 2002, procesul de transformare fiind impus de noile cerinţe operaţionale ale Alianţei în faţa diversităţii ameninţărilor mileniului trei.

În cadrul summitului NATO de la Riga din noiembrie 2006 a fost iniţiat procesul de reexaminare a rolului şi misiunilor Alianţei, concretizat într-un document de analiză al organizaţiei, intitulat *Directiva Politică Globală*, care trasează cadrul şi orientările politice necesare continuării transformării organizaţiei, definind, pentru următorii 10-15 ani, priorităţile în ceea ce priveşte capacităţile, disciplinele de planificare şi activităţile de informaţii. Documentul prevede continuarea viziunii globale expuse în *Conceptul Strategic al NATO din 1999*, respectiv:

- îndeplinirea atribuţiilor fundamentale de securitate, consultare, apărare, gestiune a crizelor şi parteneriat;

- păstrarea principalului atribut al organizaţiei – apărarea colectivă, statuat în art. 5 al NATO, cu menţiunea că, deşi o agresiune convenţională la scară largă este

[6] Ion Dumitraşcu, Alianţa Nord-Atlantică, continuitate prin schimbare, Gândirea Militară Românească nr. 2/2005, pp.52-54.

improbabilă, există posibilitatea ca viitoarele atacuri să provină din afara zonei euroatlantice, punând în joc forme neconvenţionale de agresiune armată;

- consensul în prevenirea eficientă a conflictelor şi gestionarea crizelor;
- adaptarea procesului de planificare pentru a răspunde noilor exigenţe;
- armonizarea contribuţiilor, printr-o împărţire echitabilă a sarcinilor, precum şi printr-o dezvoltare a capacităţilor de desfăşurare, susţinere, interoperabilitate şi executare de operaţiuni.

Pentru a contracara eficient ameninţările complexe şi diverse la adresa intereselor de securitate ale Alianţei, se impune, în viziunea comandanţilor strategici ai Alianţei, folosirea tuturor instrumentelor puterii politice, militare, economice şi civile. Noua abordare presupune continua evoluţie şi adaptare, diferită de rigiditatea directivelor politice şi militare tradiţionale; fermitate în realizarea obiectivelor şi flexibilitate. Cu alte cuvinte, s-a impus un proces de transformare politică şi militară a NATO.

Structura de comandă a NATO a fost regândită şi reorganizată pentru a asigura o mai mare eficienţă a actului de conducere şi decizie la nivel militar. Astfel, un prim Comandament Strategic se concentrează în domeniul transformării militare a NATO şi al asigurării conceptelor şi capabilităţilor necesare pregătirii şi ducerii operaţiilor. Cel de-al doilea Comandament Strategic planifică şi conduce operaţiile NATO în toată zona de responsabilitate a Alianţei şi în afara acesteia.

Conform misiunii pe care o are, Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) reprezintă factorul care determină schimbarea, conducând procesul de îmbunătăţire continuă a capacităţilor Alianţei în scopul susţinerii intereselor globale ale NATO[7]. Astfel, NATO, devenind o entitate globală, ACT contribuie la menţinerea păcii, securităţii şi integrităţii teritoriale a statelor membre ale NATO prin conducerea transformării forţelor şi a capacităţilor Alianţei, prin elaborarea, experimentarea, fundamentarea şi implementarea noilor doctrine şi concepte menite să sporească eficacitatea militară a Alianţei, cum ar fi Forţa de Răspuns a NATO.

Pentru a răspunde evoluţiei ameninţărilor internaţionale, ACT promovează o viziune holistică ce implică angajarea celor patru factori de putere ai fiecărei naţiuni – politic, economic, militar şi informaţional – şi aplicarea integrată a acestora, la nivelul Alianţei, prin desfăşurarea de „operaţii îndreptate spre efecte" în întregul spectru al conflictelor.

În plus faţă de crearea noii structuri organizatorice şi de comandă, în procesul de transformare, NATO a dezvoltat noi concepte privind relaţiile stabilite între structurile Alianţei, având în vedere că abordările de tip CJTF implică noi subordonări pentru forţe şi mijloace care aparţin unor comandamente diferite.

Transformarea politică a Alianţei

Dacă NATO doreşte să fie un instrument real de proiecţie a forţei şi de consultări de securitate în răspuns la ameninţările curente şi emergente, Alianţa trebuie să parcurgă un proces de transformare politică. Deoarece NATO *va continua să reprezinte un instrument pentru acţiuni militare colective şi pentru cooperarea în*

[7] Constantin Răileanu, "Transformarea NATO din perspectiva ACT", în revista Gândirea Militară Românească, nr. 2/2005, p. 58.

domeniul securității, *Transformarea politică a Alianței* trebuie să urmărească îndeplinirea unei agende dedicate acestor două funcții fundamentale. Transformarea militară trebuie, de aceea, orientată de o transformare politică paralelă, pentru a evita dezechilibrele şi o rămânere în urmă a transformării politice a NATO. Această aserțiune reflectă natura esențial reactivă a inițiativelor de la Washington şi de la Praga, care au fost motivate, în principal, de o anumită necesitate de a reduce discrepanțele dintre capabilități, aşa cum au fost demonstrate în Kosovo şi Afganistan. De asemenea, este adevărat că fazele importante ale transformării militare, cum ar fi lansarea conceptului NRF sau înființarea ACT, sunt mai uşor de cuantificat, de evaluat şi de criticat decât produsele programelor politice ale Alianței. În timp ce extinderea NATO asigură un instrument prin care să se cuantifice succesele politice, progresele, ca şi finalitatea inițiativelor în Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu şi Africa de Nord rămân, în marea lor majoritate, fie minore, fie de neatins[8].

Cooperarea NATO-UE

NATO şi UE sunt legate de un interes comun în asigurarea stabilității şi securității în zona euroatlantică. Astfel, procesele de extindere ale celor două organizații, deşi au fiecare un ritm propriu, totuşi sunt continue şi complementare, susținându-se reciproc şi contribuind, împreună, la întărirea structurii de securitate europeană.

În vederea realizării acestui interes comun au fost stabilite inițiative precise la nivel european: *Inițiativa Europeană de Securitate şi Apărare* în cadrul NATO (ESDI), văzută ca o oportunitate pentru țările europene de a-şi asuma responsabilități sporite pentru securitatea şi apărarea lor comună în interiorul Alianței şi *Politica Europeană de Securitate şi Apărare* (PESA), care constituie al doilea pilon al sistemului instituțional al Uniunii Europene. UE şi NATO au finalizat procedurile în cadrul acordurilor „Berlin plus", din 2000; Declarația comună NATO-UE asupra Politicii Europene de Securitate şi Apărare (decembrie 2002), care a prevăzut un *parteneriat strategic* în gestionarea crizelor, desfăşurarea de consultări şi dezvoltarea complementară a potențialului militar[9].

Dezvoltarea capabilităților militare europene necesare realizării echilibrului între pilonii european şi american ai Alianței a fost o preocupare mai veche, vizând deopotrivă, împărțirea echitabilă a efortului şi capacitatea efectivă de a face față unui spectru larg de amenințări, căruia să i se răspundă la un nivel de ambiție ridicat. Preocupările Uniunii Europene de a dezvolta capabilități operaționale proprii au fost susținute şi în procesul de transformare NATO, accelerat cu precădere după summitul de la Praga. Recent, stabilirea unor relații adecvate între Forța de Răspuns a NATO şi grupurile tactice de luptă (EU battlegroups) demonstrează înțelegerea realistă a sensului capabilităților militare europene.

Deşi poate fi constatată o anumită diferență între cele două tipuri de misiuni, ea s-a redus semnificativ prin modul în care sunt definite actualele misiuni ale BG, în acord cu prevederile noii Strategii de Securitate Europene. NRF este destinată să

[8] Iordache Olaru, "Transformarea NATO - o provocare politică şi militară", în revista Gândirea Militară românească, nr.2/2006, pp. 26-27.
[9] Ibidem, p.27.

răspundă întregului spectru de misiuni, în timp ce BG are de acoperit misiunile prevăzute în Strategia de Securitate Europeană (o variantă extinsă a misiunilor *tip Petersberg*), care implică stări conflictuale de intensitate scăzută sau medie[10].

Principalul element în sprijinul complementarității ține de spațiul deciziei politice de intervenție într-o anumită situație de criză. În acest sens, este de presupus ca intervențiile în misiunile prevăzute de *Strategia de Securitate a UE* să implice BG într-o serie de operațiuni de menținere a păcii, umanitare şi de management al crizei, asupra cărora Uniunea decide să intervină, în situațiile în care NATO hotărăşte să nu se implice.

În acest sens, pot fi schițate unele concluzii cu privire la demersurile de coordonare şi compatibilizare a dezvoltării Forțelor de Reacție Rapidă ale NATO şi Uniunii Europene. Date fiind resursele limitate alocate pentru modernizarea forțelor şi faptul că statele europene alocă, în general, acelaşi pachet de forțe atât pentru NRF, cât şi pentru BG, *cooperarea şi complementaritatea dintre forțele de reacție rapidă constituie un obiectiv împărtăşit de marea parte a actorilor europeni*. Dacă această cooperare nu este dezvoltată acum, în principal prin preluarea de către BG a aceluiaşi set de standarde şi criterii definite pentru NRF, ar *putea apărea riscul duplicării eforturilor şi chiar al competiției între cele două forțe.*

Parteneriate strategice

Multe dintre provocările de securitate curente şi emergente cu care se confruntă Alianța îşi au originea în afara spațiului euro-atlantic, având caracteristici şi efecte globale. După sfârşitul războiului rece, o problemă prioritară pe agenda de lucru a oficialilor NATO a fost definirea relațiilor cu statele succesoare din spațiul ex-sovietic, în primul rând cu Rusia şi Ucraina.

Astfel, baza cooperării dintre NATO şi Rusia, mai ales în contextul tensionat al pregătirii primului val de extindere al Alianței spre Est, a fost stabilită prin Actul Fondator NATO-Rusia cu privire la Relațiile Reciproce, Cooperare şi Securitate dintre NATO şi Federația Rusă. Acest Act este expresia angajamentului, asumat, la cel mai înalt nivel politic, de conlucrare în vederea asigurării păcii globale şi durabile. Discuțiile purtate în cadrul Consiliului Comun Permanent NATO-Rusia, ca parte integrantă a cadrului de cooperare stabilit prin Actul Fondator erau legate de situația din Balcani, problematica neproliferării armelor de distrugere în masă, controlul armamentelor neconvenționale, reformele din domeniul apărării, planuri de acțiune civilă în caz de urgență, cooperare ştiințifică, protecția mediului. După evenimentele de la 11 septembrie 2001, amenințările asimetrice la adresa securității internaționale a determinat un nou plan al colaborării NATO-Rusia. Astfel, Consiliul NATO-Rusia, noul for de consultanță şi cooperare, de luare a deciziilor şi acțiune conjugată în probleme de interes comun: lupta împotriva terorismului, managementul crizelor, neproliferarea armelor de distrugere în masă.

[10] dr. George Tibil, "Relațiile dintre forțele de reacție rapidă ale NATO şi ale Uniunii Europene - definire, fundamente, complementaritate", în revista Gândirea Militară Românească, nr.2/2006, pp. 117-120.

Deoarece conform specialiştilor NATO, Ucraina ocupă un loc special în mediul de securitate euroatlantic şi este un partener important în promovarea stabilității şi a valorilor comune ale democrației, Alianţa a dezvoltat un parteneriat distinct cu aceasta. Acest parteneriat are la bază Carta NATO-Ucraina şi cuprinde consultări politice pe probleme de interes comun şi o serie de activități practice de cooperare. Cooperarea NATO-Ucraina s-a materializat în cadrul Parteneriatului pentru Pace (PfP) şi în misiuni de menținere a păcii (batalionul polonezo-ucrainean pentru misiuni de peacekeeping în Kosovo), în domeniul apărării şi domeniul apărării civile.

Cooperarea în alte zone

Dacă NATO doreşte fie în continuare un mecanism eficient în cooperarea de securitate împotriva unor astfel de amenințări, Alianța va trebui să depăşească limitele spațiului geografic cuprins între teritoriile țărilor membre.

Dezvoltarea formală a parteneriatelor cu țările şi instituțiile interesate din diferite regiuni ale lumii va întări capabilitățile NATO şi va spori credibilitatea şi legitimitatea Alianței ca instituție de securitate. Parteneriatele globale vor crea o cultură a cooperării în domeniul securității între NATO şi alți actori, vor reduce neînțelegerea şi proasta comunicare şi vor spori cunoaşterea şi conştientizarea în privința politicii şi a condițiilor sociale regionale, care au o importanță fundamentală pentru conceperea unor răspunsuri de securitate de succes în cazul amenințărilor curente şi emergente.

Pentru a realiza cel mai mare avantaj reciproc privind orice aranjament de parteneriat global, principalul atuu al Alianței trebuie să fie flexibilitatea. Aranjamentele de parteneriate globale trebuie să fie stabilite pe baze bilaterale, cu domenii specifice de cooperare determinate în urma unui proces de consultări şi negocieri. Dacă există interes pentru cooperare multilaterală între participanți, ar putea fi înființat un forum al parteneriatelor globale sau mai multe forumuri ale parteneriatelor regionale. În mod similar, ar putea fi create forumuri ale parteneriatelor funcționale pe domenii specifice de cooperare (cum ar fi generarea forțelor pentru operațiile de stabilizare sau operațiile navale de contra-proliferare). Aranjamentele de parteneriate ar trebui extinse dincolo de cooperarea militară, pentru a include consultări mai largi, de exemplu, pe teme ca răspunsul la terorism, crima organizată, proliferarea armelor, metodele de sporire a securității energetice şi implicațiile de securitate ale degradării mediului şi epuizării resurselor. Cele mai cunoscute forme de cooperare sunt cele care privesc țările din Europa de Est şi Balcani: *Inițiativa pentru Europa de Sus-Est a NATO*, *Inițiativa de Cooperare Sud-Est Europeană, Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei, Forța Multinațională Navală la Marea Neagă (BlackSeaFor).*

Una din formele cele mai vizibile de cooperare a NATO cu țări din alte zone este cea a Dialogului Mediteranean. Acesta a fost lansat în anul 1994 pentru a contribui la securitatea şi stabilitatea regională, pentru a realiza o mai bună înțelegere reciprocă despre Alianță în țările participante şi pentru a promova relații bune şi de

prietenie în regiune[11]. Obiectivele acestui Dialog sunt: întărirea dialogului politic actual, realizarea interoperabilității, dezvoltarea reformei apărării şi dezvoltarea contribuției la lupta împotriva terorismului.

Cooperarea cu țările din Dialogul Mediteranean este ilustrată de prezența trupelor marocane în Forța NATO din Kosovo şi contribuția celor egiptene şi iordaniene la operațiile conduse de NATO în Bosnia-Herțegovina. Unele state membre ale Dialogului Mediteranean şi-au exprimat, de asemenea, dorința să participe la operația Active Endeavour, destinată detectării, descurajării şi contracarării activităților teroriste din Marea Mediterană.

Dimensiunea politică a Dialogului Mediteranean poate fi întărită prin consultări sporite la nivel de lucru şi la nivelul ambasadorilor în format multilateral (NATO + 7) şi bilateral (NATO+1), precum şi prin organizarea unor întâlniri ad-hoc, la nivelul miniştrilor sau chiar al şefilor de state şi guverne.

Cadrul de cooperare cu țările din zona mediteraneană a fost extins la summitul NATO de la Istanbul, aducând dialogul mai aproape de un parteneriat real. La acelaşi summit, liderii NATO au lansat *Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (ICI)*, un program separat, dar complementar, care promovează cooperarea cu țările din Orientul Mijlociu Extins, începând cu țările membre ale Consiliului de Cooperare ale Golfului. Propunerile care au stat la baza acestei inițiative reprezintă începutul unui proces de cooperare pe termen lung, al cărui succes va necesita implicarea activă a țărilor Dialogului Mediteranean şi a celor din Orientul Mijlociu în spiritul unei responsabilități comune. În acest sens, țările interesate din regiune sunt libere să decidă să se angajeze împreună cu NATO, precum şi să determine ritmul şi gradul acelui angajament.

Provocările cărora NATO trebuie să le facă față în regiunea mediteraneană şi în Orientul Mijlociu extins sun diferite, dar în nici un caz mai dificile şi complexe decât cele cu care s-a confruntat la începutul relației sale de cooperare cu țările Europei Centrale şi de Est. Acest obiectiv a presupus un efort semnificativ în vederea înțelegerii reciproce prin intermediul unei campanii orchestrate de diplomația publică, a cooperării cu agențiile guvernamentale şi a sprijinului acordat pentru înființarea unor ONG-uri capabile să ia inițiativa în cadrul discuțiilor pe plan intern.

În consecință, extinderea semnificativă a eforturilor de diplomație publică ale NATO în regiune reprezintă un prim pas important în construirea punților către regiunea mediteraneană şi Orientul Mijlociu.

Lupta împotriva terorismului

Potrivit articolului 5 al tratatului de la Washington prevede că un atac armat îndreptat împotriva uneia sau mai multor națiuni din cadrul Alianței este considerat un atac împotriva tuturor şi, prin dreptul autoapărării individuale sau colective, recunoscând articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, statele respective pot adopta măsurile pe care le consideră necesare incluzând şi „*utilizarea forței armate, pentru a putea restabili şi menține securitatea*".

[11] Drăgan Manole, „Dialogul Mediteranean şi NATO"**,** în revista Gândirea Militară Românească nr. 2/ 2005, martie-aprilie, pp. 67-68.

Conceptul Strategic al Alianței Nord-Atlantice reafirmă rolul NATO în asigurarea securității în spațiul euroatlantic şi identifică o serie de riscuri de securitate prezente în acest spațiu: amenințările multidirecționale şi asimetrice, opresiunea, conflictul etnic, criza economică, colapsul structurilor politice şi proliferarea armelor de distrugere în masă.

Locul în care se încadrează NATO în ansamblul luptei împotriva terorismului,În mod logic, NATO se înscrie în eforturile depuse de Națiunile Unite în vederea realizării celor mai generale scopuri şi abordările naționale privind lupta împotriva terorismului, care au un pronunțat caracter specific. Dar pentru ca lupta împotriva terorismului să fie eficientă, este nevoie de o combinație a eforturilor la nivel național, regional şi global.

Responsabilitatea fundamentală pentru lupta împotriva terorismului aparține fiecărui stat dar şi comunității internaționale. Astfel, NATO, G8, Uniunea Europeană, ONU şi alte organizații joacă un important rol de coordonare şi integrare în sprijinirea eforturilor fundamentale întreprinse de către celelalte state. Cheia o reprezintă coordonarea acestor eforturi şi evitarea acțiunilor suprapuse inutile.

NATO a făcut din lupta împotriva terorismului o prioritate de prim ordin şi a realizat consensul în privința naturii acestei probleme şi a răspunsurilor adecvate, în general. *Abordarea luptei împotriva terorismului de către NATO are la bază ideea că responsabilitatea fundamentală pentru ducerea acesteia aparține statelor membre.* Scopul urmărit de Alianță este acela de a ajuta statele să descurajeze şi dezorganizeze amenințările teroriste venite din afara granițelor, precum şi să se apere şi protejeze împotriva acestora "dacă şi unde este necesar". Ca urmare a acestui fapt şi a eforturilor similare ale altor instituții, în prezent este de neacceptat ca țările să asigure un mediu permisiv unor teroriști pe care îi consideră "luptători pentru libertate", doar pentru că aceştia nu creează probleme pe teritoriul lor național.

Abordarea de bază, subliniată în *Concepția militară a NATO de apărare împotriva terorismului* aprobată în noiembrie 2002, include patru componente: (a) măsuri anti-teroriste defensive pentru reducerea vulnerabilități forțelor, cetățenilor şi a proprietăților, (b) managementul consecințelor, inclusiv prin măsuri de reacție pentru limitarea efectelor; (c) măsuri contra-teroriste ofensive în care NATO va avea rol conducător sau de sprijin, inclusiv în operații psihologice şi de informare; şi (d) cooperarea militară cu statele membre, partenere şi alte țări, precum şi coordonarea cu alte organizații internaționale ca Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi Organizația Națiunilor Unite[12].

Deşi liniile politice directoare ale NATO specifică faptul că este de preferat descurajarea şi prevenirea actelor teroriste decât confruntarea cu urmările acestora, nu există nici o prevedere cu caracter permanent referitoare la operațiile militare preventive desfăşurate de Alianță. Astfel, orice acțiune directă a Alianței împotriva teroriştilor sau a celor care îi găzduiesc necesită obținerea unei aprobări anterioare din partea tuturor aliaților. Drept urmare, NATO este bine pregătit pentru roluri care implică acțiuni coordonate desfăşurate pe o perioadă de timp mai îndelungată, cum ar

[12] dr. Ion Aurel Stanciu, Terorismul internațional. Trecut, prezent, viitor**,** Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, Bucureşti 2007, p. 37.

fi măsurile preventive, managementul consecinţelor, operaţiile de stabilizare, supravegherea spaţiului aerian şi a liniilor maritime, precum şi întărirea capabilităţilor naţionale, în special în cazul ţărilor mai puţin puternice.

Alianţa poate juca rolul de coordonare în *elaborarea strategiilor, doctrinelor şi a normelor de instruire privind lupta împotriva terorismului* pentru situaţiile în care ar putea fi necesară întrebuinţarea forţelor militare. Trebuie remarcat programul de exerciţii al NATO, care oferă oportunitatea desfăşurării şi exersării operaţiilor civil-militar integrate pentru a putea face faţă unei game largi de atacuri teroriste potenţiale.

Rolul NATO în construirea naţiunilor

Datorită acestor evenimente istorice şi asumării unei responsabilităţi crescânde în rezolvarea problemelor legate de securitate într-un context global, NATO a început să recunoască nevoia de a se implica în roluri precum prevenirea conflictelor, managementul crizelor, menţinerea păcii, intervenţia la dezastre şi ajutorul umanitar[13].

În era post război rece construirea naţiunilor, construirea păcii sau operaţiile de stabilizare, numite astfel conform terminologiilor preferate utilizate, au devenit paradigma dominantă pentru întrebuinţarea forţelor armate

După încheierea războiului rece, construirea naţiunilor a reprezentat o activitate aflată în continuă creştere. ONU, NATO, SUA şi, mai recent, UE au desfăşurat misiuni care presupun angajarea forţelor armate în medii post-conflict urmărind sprijinirea transformării politice, sau altfel spus, democratizarea acestora. Forţele armate s-au dovedit a fi o componentă esenţială a acţiunilor multinaţionale de prevenire a reizbucnirii conflictelor în societăţile care au trecut printr-o astfel de experienţă. *Menţinerea păcii s-a dovedit cel mai rentabil instrument la dispoziţia comunităţii internaţionale în aceste circumstanţe şi singurul cu un înalt grad de succes.* Asistenţa economică poate întări efectele menţinerii păcii într-o societate post conflict, dar în absenţa unei stabilizări militare oferite din exterior, conflictele vor reizbucni în cele mai multe dintre ţările care au trăit această experienţă, indiferent de cât ajutor economic, consiliere şi alte forme de sprijin vor beneficia acestea[14].

Spre deosebire de menţinerea păcii, care poate fi asigurată cu forţe relativ mici, în condiţiile în care combatanţii epuizaţi sunt gata să accepte intervenţia internaţională, impunerea păcii solicită folosirea intensivă a mult mai multor forţe. Dificultatea construirii naţiunilor este de asemenea cumulativă. Noi operaţii încep înainte ca operaţiile mai vechi să se fi încheiat. Fiecare operaţie pentru asigurarea stabilităţii tinde să dureze între cinci şi zece ani, în timp ce noile operaţii sunt pregătite mai frecvent.

---

[13] Lumea 2007. Enciclopedie politică şi militară, coordonatori dr. Teodor Frunzeti şi dr. Vladimir Zodian, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, Bucureşti 2007, p. 118.

[14] James Dobbins, NATO's role in Nation-Building, www.globalpolicy.org/security/peacekpg/region. James Dobbins este fost ambassador al SUA la Comunitatea Europeană, asistentul Secretarului de Stat pentru Europa şi trimis special pentru Afganistan, Bosnia şi Herţegovina, Haiti, Kosovo şi Somalia. În prezent este director al Centrului de Securitate Internaţională şi Politica de Securitate, în cadrul RAND Corporation şi coautor al lucrării în 2 volume "Istoria RAND a construcţiei naţiunii"(2005).

În afară de NATO, alte două organizații, Organizația Națiunilor Unite şi Uniunea Europeană, pot fi folosite ca instrumente ale colaborării occidentale în desfăşurarea operațiilor de stabilizare. Dintre cele trei, ONU este cea mai larg reprezentată organizație. Uniunea Europeană, NATO şi ONU au atuuri şi slăbiciuni proprii în ceea ce priveşte conducerea misiunilor de construire a națiunilor. ONU deține experiența cea mai diversă, cea mai larg acceptată legitimitate şi cea mare autoritate formală. Prin definiție, acțiunile sale se bucură de sprijinul internațional. Spre deosebire de toate celelalte organizații, ONU se poate impune legal atât în cazul statelor membre, cât şi în cel al statelor ne-membre. În contrast, NATO poate disloca forțe puternice şi numeroase pe care le poate folosi pentru a forța intrarea în teatru, dacă este necesar. Drept urmare, în timp ce ONU este cea mai potrivită organizație pentru cele mai multe operații de menținere a păcii şi de impunere a păcii cu scopuri limitate, NATO este mai bine pregătit pentru misiuni mai dificile de tipul celor din Balcani. Pe de altă parte, NATO nu are capacitatea de a asigura implementarea prevederilor civile şi depinde întotdeauna de ONU şi/sau de unele coaliții benevole *ad hoc* formate din țările dispuse să-şi asume multitudinea de funcții non-militare esențiale pentru succesul oricărei operații de construire a națiunilor. Drept urmare, „strategia de ieşire" a NATO depinde întotdeauna de acțiunea altor organizații.

Deciziile NATO se bazează pe consens şi toate statele membre au dreptul la veto. Consiliului Nord Atlantic supune operațiile aflate sub autoritatea sa unui proces de examinare şi decizie cu o mai mare continuitate decât o face Consiliul de Securitate. Nivelul controlului deținut astfel face guvernele mai dispuse să contribuie cu trupe la NATO decât la ONU, în cazul operațiilor cu grad ridicat de risc. Trupele NATO sunt mult mai bine echipate şi, respectiv, mai costisitoare decât cea mai mare parte a celor destinate operațiilor ONU. Teoretic, NATO şi-ar putea dezvolta propriile capabilități de implementare în domeniul civil. Totuşi, practic, după ce au depus un efort atât de mare pentru construirea capacităților Uniunii Europene în acest domeniu, aliații europeni vor dori probabil prea puțin să facă acelaşi efort pentru a construi capacități similare în cadrul NATO.

De aceea, dacă NATO nu-şi va crea propria capacitate de a disloca şi instrui forțe de poliție, de a promova dezvoltarea societății civile, de a stimula dezvoltarea economică şi de a executa orice alte sarcini civile esențiale pentru îndeplinirea misiunii, atunci trebuie să convină asupra unor aranjamente mai sigure cu UE, OSCE, SUA şi ONU, care să ofere garanția că alte state şi organizații vor contribui la asigurarea acestei capacități în sprijinul viitoarelor operații militare conduse de NATO.

Asumarea lentă a responsabilității în Afganistan de către NATO demonstrează că rămân multe de făcut. Obținerea succesului în conflictele neconvenționale reprezintă cea mai mare provocare pentru armatele occidentale. Cea mai mare deficiență a Alianței constă în lipsa asigurării corespunzătoare a trupelor instruite, echipate şi pregătite pentru a desfăşura misiuni de menținere a păcii, împotriva insurgenților, contra-teroriste şi împotriva traficului de droguri. Dislocarea, dispunerea în teren, susținerea şi conducerea unor astfel de forțe ar putea să fie principala prioritate a NATO.

Extinderea misiunilor Alianței în domeniul civil poate fi văzută ca o necesitate sau ca un fapt deja realizat, mai ales din perspectiva asumării de către forțele militare a unor sarcini de reconstrucție civilă sau poliție internă. Însă, modul în care această extindere trebuie limitată, la un moment dat, la un pachet de sarcini şi misiuni pe care alte organizații să îl completeze rămâne o dezbatere deschisă.

Implicarea în crizele umanitare

Răspunsul NATO la uraganul Katrina din Statele Unite şi la cutremurul din Pakistan au propulsat Alianța în domeniul asistenței pentru înlăturarea urmărilor dezastrelor[15].

În cazul asistenței furnizate Statelor Unite, NATO a adus o contribuție practică utilă şi a demonstrat solidaritatea Alianței prin asigurarea în mod oportun a ajutoarelor necesare pentru victimele uraganului. Totuşi, aceasta nu a reprezentat o contribuție determinantă în cadrul efortului general de înlăturare a urmărilor. În contrast, contribuția NATO la efortul de înlăturare a urmărilor din Pakistan a fost substanțială.

Unii analişti consideră că activitatea de înlăturare a urmărilor dezastrelor poate fi îndeplinită mai bine şi mai rentabil de actorii civili - autorități naționale, organizații internaționale sau organizații ne-guvernamentale. În aceste situații armata poate şi trebuie să intervină. Într-adevăr, sprijinirea autorităților naționale în răspunsul la dezastrele naturale sau industriale reprezintă o misiune fundamentală a forțelor armate în majoritatea țărilor NATO (şi non-NATO).

Dezastrele naturale din Statele Unite şi Pakistan au subliniat utilitatea anumitor capabilități militare în situațiile în care, cei abilitați să reacționeze primii se simt copleşiți. Transportul aerian strategic este esențial pentru a transporta urgent ajutoarele necesare, întrucât numărul aeronavelor comerciale disponibile nu este întotdeauna suficient de mare. Mai mult decât atât, elicopterele s-au dovedit esențiale în prima fază a operațiilor de înlăturare a urmărilor dezastrelor, atunci când drumurile sunt deseori prea avariate pentru a fi folosite, iar capabilitățile de transport maritim sunt determinante pentru susținerea efortului de înlăturare a urmărilor într-un mod mai rentabil în săptămânile şi lunile următoare. Spitalele militare şi personalul medical care pot fi dislocate rapid pot de asemenea să-i ajute pe cei care trebuie să ofere primul răspuns. În plus, genieştii militari, unitățile de purificare a apei şi echipele de căutare-salvare au abilitățile care pot îmbunătăți într-o mare măsură capabilitățile şi salva multe vieți.

Atât în cazul uraganului Katrina, cât şi în cel al cutremurului din Asia de Sud, guvernele naționale respective au solicitat formal asistența NATO. În plus, în cazul Pakistanului, ONU a solicitat public şi neechivoc asistența NATO pentru facilitarea propriei operații de înlăturare a dezastrelor. Drept urmare, cea mai mare parte a materialelor pentru construirea adăposturilor de o importanță crucială furnizate de Înaltul Comisar ONU pentru Refugiați a fost transportată în Pakistan *prin intermediul podului aerian al NATO*.

NATO recunoaşte că Organizația Națiunilor Unite, mai exact Oficiul Națiunilor Unite pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare (UNOCHA), împreună cu autoritățile

[15] nato-otan.de/ici/articles/english/2007/070706_en_uae_khaleejtimes.pdf.

din ţara afectată, ar trebui să se afle la conducerea tuturor operaţiilor internaţionale de înlăturare a urmărilor. Într-adevăr, *Centrul Euro-atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre al NATO (EADRCC), principalul mecanism de răspuns al Alianţei în cazul crizelor* la care participă 26 de aliaţi şi 30 de ţări partenere, găzduieşte un ofiţer de legătură UNOCHA pentru asigurarea consilierii NATO atunci când este necesar. În cazul operaţiei de înlăturare a urmărilor din Pakistan, NATO a participat de asemenea la toate reuniunile de coordonare din Islamabad, conduse în comun de oficialii guvernului pakistanez şi reprezentantul rezident al ONU, precum şi la întâlnirile relevante pe problematici specifice conduse de ONU, cum ar fi cele pentru sănătate şi adăposturi.

Contribuţia principală a NATO este asigurarea de către EADRCC şi structurile militare ale Alianţei a funcţiei de coordonare, legătură şi facilitare. Aceasta permite aliaţilor mai mici să contribuie la capabilităţi, cum ar fi un spital militar sau o unitate de purificare a apei, pe care nu ar putea să le furnizeze în totalitate pe cont propriu. În plus, acest rol de coordonare caracteristic operaţiilor conduse de NATO s-a dovedit util atât pentru autorităţile ţării beneficiare, cât şi pentru ONU, care au avut astfel doar un singur partener de dialog.

Un aspect important se referă la *reducerea timpului de răspuns la astfel de crize*, care presupune, înainte de toate, luarea rapidă a deciziei privind trimiterea personalului militar într-o ţară non-NATO (sau parteneră) pentru o operaţie de înlăturare a urmărilor dezastrelor. Astfel, mecanismul decizional al NATO ar putea deveni aproape la fel de rapid precum cel al autorităţilor naţionale ale fiecărui aliat luat în mod individual. Privind în perspectivă, un alt aspect esenţial pentru buna desfăşurare a operaţiilor de înlăturare a urmărilor dezastrelor constă în crearea unor mecanisme de finanţare corespunzătoare.

Deşi contribuţia NATO din Pakistan a adus un aport semnificativ la efortul general de înlăturare a urmărilor, aceasta a reprezentat punctul de plecare pentru anumite dezbateri legate de rolul viitor al NATO în astfel de operaţiuni de înlăturare a urmărilor dezastrelor naturale. Astfel, s-au născut întrebări precum: de ce trebuie să fie dislocate capabilităţi militare în operaţiile internaţionale de înlăturare a urmărilor dezastrelor? De ce trebuie să fie NATO implicat? Ce valoare adăugată poate aduce NATO la eforturile de înlăturare a urmărilor? Şi cine ar trebui să conducă operaţiile vizând combaterea consecinţelor dezastrelor naturale sau industriale?[16] Un răspuns clar la toate aceste întrebări ar putea fi cuprins în viitorul Concept Strategic al Alianţei, ce urmează a fi discutat la Summitul NATO de la Strasbourg şi Kehl.

Stabilizarea Afganistanului prin controlul traficului de droguri

Securitatea euro-atlantică şi internaţională este strâns legată de viitorul Afganistanului. Din acest motiv, Forţa Internaţională de Asistenţă pentru Securitate (ISAF), mandatată de Naţiunile Unite, incluzând actualmente 40 de naţiuni, reprezintă principala prioritate pentru NATO. Reprezentanţii Alianţei recunosc progresele semnificative obţinute, prin conlucrare cu afganii, dar admit că provocările rămase (culturile de opium, insurgenţa talibană, organizarea tribală a afganilor etc.) necesită

[16] Idem.

eforturi suplimentare. Însă ei reafirmă angajamentul pentru consolidarea rezultatelor obținute şi pentru continuarea luptei împotriva teroriştilor, care doresc să preia controlul asupra Afganistanului pentru a-l utiliza ca bază a terorismului.

Viziunea NATO în privința Afganistanului este una clară, bazată pe patru principii: angajamentul comun şi ferm, pe termen lung; sprijinul pentru întărirea conducerii şi responsabilității afgane; abordarea cuprinzătoare din partea comunității internaționale, care să unească eforturile civile şi militare, precum şi participarea şi cooperarea sporită cu vecinii Afganistanului, în special cu Pakistanul. De asemenea, în textul Declarației de la Bucureşti sunt apreciate contribuțiile aliaților şi partenerilor cu noi forțe şi alte forme de sprijin, care demonstrează o dată în plus hotărârea Alianței. Rolul NATO de actor important în consolidarea securității internaționale este reflectat şi prin colaborarea, în lupta împotriva terorismului şi a stabilizării Afganistanului, cu Kai Eide, reprezentantul special al secretarului general al Națiunilor Unite pentru Afganistan şi şef al Misiunii de Asistență a Națiunilor Unite în Afganistan (UNAMA). De asemenea, miniştrii apărării au stabilit că prioritățile Planului cuprinzător politico-militar al NATO în Afganistan sunt acordarea unei atenții sporite instruirii armatei naționale afgane, îmbunătățirea relațiilor cu Pakistanul şi intensificarea luptei împotriva narcoticelor.

Secretarul general al NATO a subliniat necesitatea unui nou angajament în Afganistan, în care eforturile militare şi civile să fie mai bine integrate. El a adăugat ca problemele de securitate rezolvate până în prezent de forțele internaționale vor trece tot mai mult sub gestionarea afganilor. El a pus accent pe cooperarea cu UE din Afganistan, subliniind că cele două părti ar trebui să îşi reunească mai bine capacitățile în materie de cercetare, dezvoltare, transport şi elicoptere.

Afganistanul este considerat acum mai problematic decât Irakul, având în vedere că talibanii devin tot mai abili în organizarea de ambuscade şi atacuri cu bombe. Una din cele mai critice situații se află în provincia Helmand, care este zona-cheie pentru producția de mac şi pentru insurgență. Insecuritatea a făcut fermierii să se orienteze de la producția de hrană la cea de opiu, o producție care finanțează şi insurgenta talibanilor. În provincia Helmand s-a realizat aproape jumătate din productia mondiala de opium din 2007.

Având în vedere acest lucru, miniştrii apărării din țările membre NATO au hotărât ca Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) din Afganistan să poată să acționeze, împreună cu forțele afgane, împotriva laboratoarelor de producere a drogurilor şi a traficanților de narcotice[17]. Decizia a fost luată în baza unei cereri a guvernului afgan, fiind în conformitate cu rezoluția Consiliului de Securitate al ONU şi cu prevederile Planului de operații al Alianței pentru Afganistan. Implicarea în acest tip de acțiuni rămâne, potrivit deciziilor forului nord-atlantic, la latitudinea autorităților naționale care participă cu trupe la ISAF.

Securitatea energetică

Începând cu Summit-ul de la Riga, Alianța a recunoscut importanța gestionării *riscurilor la adresa infrastructurii energetice* şi a definit un concept propriu în acest

[17] stiri.kappa.ro/externe/amanate-repuse-tapet-budapesta/stire_157239.html - 107k.

domeniu, inclusiv în ceea ce priveşte asistenţa care poate fi acordată statelor membre şi partenere în securizarea rutelor energetice. Pe de altă parte, este evident că dezbaterile privind securitatea energetică în sens larg exed competenţele actuale ale NATO, fiind intrinsec conectate la definirea intereselor geopolitice europene, identificarea unor surse alternative de energie şi al unor furnizori care pot reduce actuala dependenţă a statelor aliate faţă de Federaţia Rusă. Departe de a-şi propune o abordare a acestor probleme fundamentale, conceptul aliat constituie o bază depornire pentru noi analize politice şi strategice după reuniunea de la Bucureşti.

Transformarea nu este posibilă fără asigurarea de resurse suficiente şi în ordine prioritară corespunzătoare. Membrii Alianţei au declarat la Bucureşti că se angajează să continue, în mod individual şi colectiv, asigurarea resurselor necesare Alianţei pentru îndeplinirea sarcinilor solicitate. În acest sens, statele member, ale căror cheltuieli pentru apărare sunt în scădere, sunt încurajate să împiedice acest fenomen şi să îşi stabilească, ca obiectiv, creşterea în termeni reali a cheltuielilor pentru apărare.

Aliaţii au identificat principii care vor guverna abordarea NATO în domeniul energetic şi au evidenţiat opţiuni şi recomandări pentru activităţile viitoare. Pe baza acestor principii, NATO se va angaja în următoarele domenii: punerea în comun şi schimbul de informaţii; proiectarea stabilităţii; promovarea cooperării internaţionale şi regionale; sprijinul pentru gestionarea efectelor şi sprijinirea protecţiei infrastructurii energetice critice. Alianţa va continua consultările cu privire la riscurile iminente în domeniul securităţii energetice. Se prevede ca eforturile NATO să fie pe deplin coordonate şi integrate cu cele ale comunităţii internaţionale, care include un număr de organizaţii specializate în securitatea energetică.

NATO, prin vocea secretarului său general, Jaapde Hoop Scheffer, a recunoscut necesitatea de a include tema securităţii energetice pe agenda Alianţei: „În prezent, din motive evidente, inclusiv posibilitatea ca teroriştii să atace resursele noastre energetice, este rezonabil ca aliaţii să discute acest aspect”.[18] De astfel, Conceptul Strategic al NATO prevede protejarea rutelor vitale de aprovizionare ca fiind una dintre problemele critice pentru securitatea membrilor organizaţiei. Prin urmare, securitatea energetică nu mai este doar o problemă economică, ci devine una mult mai profundă, cu implicaţii politico-militare.

Paul Gallis, expert al Congresului american arată că extinderea şi parteneriatele NATO în zona Mării Caspice au ca principală raţiune asigurarea securităţii energetice statelor europene. Gallis admite că extinderea Alianţei Nord-Atlantice către această zonă aduce avantaje geo-politice atât statelor candidate, cât mai ales celor member[19].

Contracararea atacurilor cibernetice

Un alt domeniu de acţiune non-convenţională sau netradiţională a NATO este răspunsul la *atacurile cibernetice sau războiul informaţional*, prin protecţia sistemelor informatice cheie ale Alianţei, definirea unei politici integrate de apărareîn domeniul cibernetic (cyber-defense)şi stabilirea unui centru de excelenţă în acest doemniu în

[18] Jaap de Hoop Scheffer, Speech at the 42nd Munich Conference on Security Policy, 2 april 2006, www.securityconference.de/konferenzen.
[19] Paul Gallis, NATO and Energy security, http://fas.org/sgp/crs/row/RS22409.pdf.

Estonia. Politica Alianței în domeniul cibernetic a fost adoptată a summit-ul de la Bucureşti, dar foarte multe aspecte legate de terorismul cibernetic, atacurile informatice din partea unor entități statale, interacțiunea dintre sistemele naționale de protecție trebuie definite şi detaliate ulterior.

Liderii NATO rămân angajați pe calea consolidării sistemelor informatice cheie împotriva atacurilor cibernetice, prin adoptarea recentă a unei Politici privind Apărarea Cibernetice şi prin dezvoltarea unor structuri şi autorități capabile să o pună în practică. Politica Alianței de apărare cibernetică pune accentul pe nevoia NATO şi a altor națiuni de a-şi proteja sistemele informatice cheie în conformitate cu responsăbilitățile lor şi să ofere posibilitatea de a asista națiunile aliate, la cerere, pentru contracararea unui atac cibernetic.

Statele membre rămân angajate în eforturile de întărire a apărării sistemelor informatice „cheie" ale Alianței împotriva atacurilor cibernetice. Recent am adoptat o politică NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice şi dezvoltăm structurile şi autoritățile necesare implementării acesteia. Politica NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice evidențiază necesitatea pentru NATO şi statele membre de a proteja sistemele informatice „cheie", în acord cu responsabilitățile lor specifice; schimbul de experiență. De asemenea, politica în domeniul cibernetic prevede asigurarea unei capabilități de sprijin pentru națiunile aliate, la cerere, de respingere a unui atac cibernetic. Aşteptăm cu interes continuarea dezvoltării capabilităților NATO de apărare împotriva atacurilor cibernetice şi întărirea legăturilor dintre NATO şi autoritățile naționale.

Noi orientări pentru modernizarea Alianței după Summitul de la Bucureşti

Mediul de securitate actual, provocările cu care se confruntă Alianța, evoluțiile celorlalți actori statali şi non-statali, dezvoltările interne conceptuale şi operaționale din cadrul Alianței au creat cadrul pentru discutarea anumitor aspecte legate de rolul dinamic al Alianței în noul context internațional.

Summitul de la Bucureşti al Alianței Nord-Atlantice a consacrat *noi orientări şi linii directoare* pentru a asigura că NATO rămâne eficient şi eficace, în actualul context de securitate:

- continuarea eforturilor pentru dislocarea şi susținerea mai multor forțe în teatrele de operațiuni;
- asigurarea forțelor necesare pentru operațiunile Alianței sau pentru alte angajamente;
- sprijinirea Forței de Răspuns a NATO prin asigurarea contribuțiilor necesare şi îmbunătățirea disponibilității forțelor destinate operațiunilor Alianței aflate în rezerva operațională şi strategică a NATO;
- obținerea sprijinului intern pentru participarea la operațiuni, inclusiv prin eforturi sporite de diplomație publică;
- dezvoltarea acelor capabilități necesare atât pentru susținerea întregii game de misiuni ale Alianței, cât şi pentru remedierea neajunsurilor specifice;
- îmbunătățirea disponibilității elicopterelor în vederea satisfacerii cerințelor misiunilor Alianței;

- consolidarea superiorității informaționale prin capabilități de rețea, inclusiv prin: un sistem integrat de comandă şi control aerian, o monitorizare intensificată a situației generale maritime şi prin asigurarea la timp a capabilității Alianței de Supraveghere Terestră (AGS).

- îmbunătățirea capabilității şi interoperabilității forțelor NATO pentru operațiuni speciale;

- dezvoltarea politicilor şi capabilităților care să răspundă noilor provocări şi amenințări. Aceasta include dezvoltarea unei politici cuprinzătoare pentru prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă (WMD) şi apărarea împotriva amenințărilor chimice, biologice, radiologice şi nucleare.

- adaptarea şi reforma structurilor şi proceselor din cadrul Alianței. în acest context, suntem în proces de revizuire a structurii de comandă pe timp de pace a NATO, pentru a o face mai flexibilă, eficientă şi eficace, precum şi de revizuire a proceselor de planificare a apărării pentru a promova asigurarea la timp a capabilităților în conformitate cu Directiva Politică Generală.

În Declarația Summitului de la Bucureşti s-a subliniat faptul că *procesul de transformare a Alianței va continuă prin: integrarea a noi membri; răspunsuri mai adecvate la provocările de securitate, luând în considerare lecțiile învățate; capabilități care se pot desfăşura mai eficient în teatru, precum şi prin noi relații cu partenerii noştri.* În preajma aniversării a 60 de ani de existență a NATO, problema Conceptului Strategic şi a rolului global al Alianței va reapărea. Indiferent de rolul pe care Alianța va alege să îl joace în cel de-al treilea deceniu de după Războiul Rece şi indiferent de Conceptul Strategic pe care îl va inventa ca să se potrivească acelui rol, este important de amintit că, încă de la înființare sa, de acum şase decenii, NATO a fost piatra de temelie a alianței transatlantice. NATO va trebui să joace, în continuare un rol esențial în promovarea cooperării transtalntice[20].

Având în vedere continuitatea procesului de transformare a Alianței, condus şi orientat de necesitatea de a răspunde schimbărilor accelerate din mediul de securitate global, ce presupune adaptări şi modificări ale componentelor de securitate, viitorul Summit[21] *va oferi o oportunitate de a articula şi consolida în continuare viziunea Alianței privind rolul său, de a răspunde provocărilor în schimbare ale secolului 21 şi de a-şi menține capacitatea de a executa întreaga sa gamă de misiuni, apărând colectiv securitatea noastră internă şi contribuind la stabilitatea internațională.*

[20] Publicația „Bârladul" nr. 221, 03-09.04.2008, pag. 8-10, „NATO la Bucureşti".

[21] Summitul din 2009 va prilejui sărbătorirea a celei de a 60-a aniversare a NATO,(de la Strasbourg şi Kehl). Vezi www.summitbucharest.ro/ro/doc_201.html.

INCERTITUDINILE MECANISMULUI GLOBAL-REGIONAL DE SECURITATE

Dr. Paul DUȚĂ*

Both UN and regional organisations experience in conflict prevention and peace building made clear that these two concepts are interlinked in a cycle that cannot be overlooked. The key for peace building and conflict prevention in conflict torn countries seems to be involving Civil Society in peace-building and reconstruction, including gender and youth in a bottom-up approach that focuses on the rebuilding of institutions and provides the right instruments for sustained reconstruction, allowing for local ownership and a gradual independence from the international community.

It is generally accepted that the new regionalism emerged in the mid eighties and took a greater impulse from the events around 1989, with the changes in East Europe and the end of the Cold War. Within this logic, the new regionalism is referred to as a "new wave" of regionalism, a "new generation" of regional agreements.

Dezvoltarea unui mecanism regional-global de securitate este împiedicată de o multitudine de complexități. Acestea au de-a face cu incertitudini asupra sensului conceptelor centrale de „regiune", „agenție" şi „acord"; duplicarea structurală a agențiilor regionale şi a altor organizații (implicând suprapunerea cu statutul de membru); ambiguitatea asupra obiectivelor lor (implicând, *inter alia,* mandate improvizate şi concurente); şi, disputa asupra zonei de aplicare a funcțiilor lor.[1] În politica şi în diplomație un echilibru este căutat de obicei între flexibilitate şi claritate în probleme ca acestea. Dar nu este sigur sub nici o formă că, un asemenea echilibru este obținut în dezvoltarea unei relații operaționale efectivă şi eficientă între Consiliul de Securitate al ONU şi organizații regionale în prevenirea şi administrarea conflictelor.

Definițiile academice ale „regiunii" variază inevitabil. Germanii percep o regiune ca pe „un grup de țări independente cu o gamă largă dimensiuni ale preocupărilor". Nu o vede ca pe 'un număr limitat de state legate împreună de o relație geografică şi de un grad de interdependență reciprocă. [2] Un bilanț comprehensiv al definițiilor academice ale conceptului poate fi găsit într-un articol recent de Tavares.[3]

* **Cercetător ştiințific, Institutul Diplomatic Român**

[1] "Mă voi concentra asupra uneia dintre dimensiunile posibile ale relațiilor complexe dintre Consiliul de Securitate şi organizațiile regionale…acele relații sunt productive şi importante…amenințările complexe [de astăzi] cer un efort în plus din partea Consiliului de Securitate să se adapteze la acestea şi să le confrunte. Şi aşadar, în viziunea noastră, rolul organizațiilor regionale este esențial." Bulgaria, Consiliul de Securitate, 11 aprilie 2003.

[2] Ambele definiții reținute de Nye, J., "Regionalismul internațional: citări selectate", Little Brown, New York, 1968, p.68.

[3] Tavares, Rodrigo,"Starea artei regionalismului: trecutul, prezentul şi viitorul unei discipline", Departamentul pentru pace şi dezvoltarea cercetării, Universitatea Goteborg, Suedia.

O categorisire utilă a caracteristicilor unei „regiuni" este înaintată de Van Langenhove, implicând unitate, identitate şi limitare pe baza graniţelor. El introduce două concepte relaţionate de „regionalizare" (ceea ce diferenţiază o regiune de alta) şi „regionalitate" (condiţiile istorice, geografice, economice, culturale şi sociale care comprimă asemenea distincţii)[4]. „Unii pot defini regiunile ca şi subsisteme ale sistemului internaţional bazate teritorial. Ele 'există' aşa cum apar în discursuri. Această definiţie presupune existenţa mai multor varietăţi de subsisteme regionale cu coerenţa diferită. Regiunile pot fi găsite la toate nivelurile teritoriale. Sunt regiuni în cadrul statelor-naţiune, regiuni trans-frontaliere la un nivel sub-naţional, ca şi regiuni deasupra statului-naţiune… Ideea este că regiunile se definesc ele însele; ele sunt identificabile doar *post factum*. Nu are rost să căutam un singur criteriu universal care defineşte o regiune, nici să venim cu un '*cocktail*' de criterii. Este procesul de regionalizare acela care în final defineşte regiunea, sau cu alte cuvinte regiunile devin 'vizibile' de către modele de interacţiune, cum ar fi practici de discurs care au loc în cadrul variabilelor geografice, istorice, culturale, politice şi economice."[5]

O sursă autoritară pentru sensul regionalismului în cadrul contextului ONU identifică două criterii pentru „regionalitate". Primul, care ar putea fi termenul de „concept geografic", identifică proximitatea geografică a statelor membre. Cel de-al doilea, conceptul de „comunitate" evită criteriul geografic şi dă voie oricărei grupări virtuale - incluzând o alianţă militară cum e sub clauza „statelor inamice"[6] sau pur şi simplu relaţii comune culturale, lingvistice sau istorice.[7]

Carta ONU nu defineşte „regiunea", cei care au analizat-o realizând, după mult efort inutil, imposibilitatea oricărei ordonanţe restrictive asupra problemei. O definiţie înaintată în timpul Conferinţei de la San Francisco de către Egipt şi ne-votată, totuşi, oferă o noţiune pe cât de bună pe atât de necesară. "Ar trebui luat în considerare, că şi acordurile regionale, organizaţiile de o natură permanentă care regrupează într-o zonă geografică dată câteva ţări care, din cauza apropierii lor, comunitatea intereselor sau a afinităţilor culturale, lingvistice, istorice sau spirituale le face să fie responsabil unite pentru reglarea paşnică a oricărei dispute care se poate ridica… ca şi pentru a salva interesele proprii şi dezvoltarea relaţiilor lor economice şi culturale."[8]

Este general acceptat că, distincţia practică dintre „agenţie" şi „acord" priveşte situaţia dacă o organizaţie inter-guvernamentală există ca o entitate legală cu un secretariat funcţionabil şi o adresă (o „agenţie") sau dacă este doar un acord al statelor suverane prin încheierea de tratate (un „aranjament")[9]. S-a sugerat că există o

[4] Van Langenhove, L.,"Teoretizând regionalitatea", *e-Working Papers*, W-2003/1, p.26.
[5] *Ibid.,* p.31.
[6] articolul 107 al Cartei.
[7] Simma, B., *Carta Naţiunilor Unite: Un comentariu,* OUP, Oxford, 1995, p.692. Printr-o argumentare legală raţională, autorii acestui capitol (prof. Waldemar Hummer şi Michael Scweizer) găsesc criteriul geografic ca „uşor de combătut". Nu există totuşi nimic în Carta care cedează explicit acest criteriu care, mai mult decât atât, pare ca politic se raportează la forţă.
[8] UNCIO XII, pp.850-857, 8 iunie 1945, în Simma, pp.688-9. De asemenea, Russett Bruce, *Regiuni internaţionale şi sistemul internaţional: studiu în ecologia politică*, Rand McNally & Co., Chicago, 1967, p.4.
[9] Simma, p.694.

mică diferența între cele două[10]. Ambele, în orice situație, sunt relevante pentru capitolul al VIII-lea, având în vedere că întrunesc celelalte criterii care țin de o „dispută locală", obiective de reglementare pacifică, şi subordonare față de Consiliul de Securitate ONU sub capitolul al VIII-lea.

Având în vedere considerațiile variatele privind conceptele de „regiune", „agenție" şi „acord" poate fi reținută următoarea definiție: "O uniune de state sau o organizație internațională, bazată pe un tratat colectiv sau pe o constituție şi concordant cu scopurile şi principiile Națiunilor Unite, a căror sarcină primară este aceea de a menține pacea şi securitatea sub control şi în cadrul ONU."[11] Membrii unui asemenea acord regional sau agenție, trebuie să fie mai puțin numeroşi decât însuşi ONU, şi trebuie să fie „atât de apropiate în termeni teritoriali", astfel încât reglementarea unei dispute locale prin mijloace oferite de o procedură specială să fie posibilă. Astfel, agențiile regionale sunt „concentrate intern", prin această distingându-se ele însele de, *inter alia,* sistemele de auto-apărare concentrate extern în articolul 51 al Cartei.[12]

Comisiile economice regionale ale Națiunile Unite. Un concept de „regiune", din punct de vedere politic, poate fi deslușit prin analiza rolului şi funcțiilor comisiilor economice regionale ale Națiunilor Unite, cinci la număr. Totuşi, până şi comisiile economice îşi pierd din claritate, din moment ce imperativele politicilor globale şi regionale sunt ambigue. Din cele 5 comisii, una[13] este un corp regional „pur", ai cărui 53 de membrii sunt exclusiv regionali (africani) şi în totalitate formează o regiune[14]. Celelalte patru sunt hibrizi politici.

Asia este împărțită în două comisii: Asia-Pacific[15] şi Asia de Vest[16]. În comisia Asia-Pacific[17], patru țări exogene metropolitane „sunt membrii non-regionali" (Anglia, Franța, Olanda şi Statele Unite). Include de asemenea şi continentul uscat al Australiei. Comisia pentru Asia de Vest - ESCWA include o țară africană[18].

În comisia America Latină-Caraibe[19], opt țări exogene sunt membrii non-regionali[20].

---

[10] *Ibid.*, p.7.

[11] Aceasta definiție este adaptată după Simma, p.699. Referirea la 'pace şi securitate' este schimbată pentru a fi *primus inter pares* mai degrabă decât exclusive, de când organizațiile regionale ca Uniunea Africană dezvoltă competențe generale. Strict, mai mult decât atât, ar trebui notat că organizațiile regionale, nefiind o parte integrală a sistemului ONU, operează probabil 'în interiorul cadrului' ONU dar nu sub 'controlul' acesteia - în afară de cererea de autorizare pentru includere. *Ibid.,* p.7.

[12] *Ibid.*, p.8.

[13] ECA.

[14] Africa.

[15] ESCAP.

[16] ESCWA.

[17] ESCAP.

[18] Egipt, care este şi membru al ECA.

[19] ECLA.

[20] Anglia, Franța, Olanda, Statele Unite, Canada, Italia, Portugalia şi Spania.

Corpul European - ECE este poate cel mai mare hibrid dintre toți. Include ca membrii Israel, cinci țări central-asiatice (care sunt şi membrii ESCAP), Moldova şi trei țări caucaziene[21].

În ceea ce priveşte Rusia şi Turcia, ele sunt văzute ca fiind „scopul geografic" a două regiuni (Europa şi Asia) şi, de aceea, „membrii regionali" a două comisii regionale.

De aceea, în ceea ce ar fi trebuit să fie cel mai clar exemplu de regionalitate - comisiile economice ale Națiunilor Unite - nu se clarifică sensurile conceptului de „regiune" pentru scopurile practice ale diplomației internaționale.

Corpurile de integrare regională. Şi în cele două regiuni cu obiective declarate de integrare, Africa şi Europa, situația este similară. Africa, din nou are membrii „puri": cele 53 de State Membre ale Uniunii Africane sunt aceleaşi ca şi cele 53 de State Membre ale ECA, cu excepția unui singur stat (Maroc), care nu este membru al Uniunii Africane[22].

Europa este mai complicată. UE are astăzi 27 de State Membre, cuprinzând aproape 480 milioane de cetățeni. Alte 20 de țări europene, cuprinzând o populație asemănătoare, sunt absente: 7 țări vest-europene, 9 țări est-europene, trei țări caucaziene plus Rusia, toate fiind văzute de către Națiunile Unite ca membrii regionali ai Europei. Chiar şi o UE dezvoltată poate cu greu să pretindă că este baza unei „Europe" complet integrate.

Grupări regionale ale Națiunilor Unite. La această confuzie se adaugă şi setul de grupări de State Membre la Națiunilor Unite. Această grupare este „neoficială", fiind dezvoltată începând cu anul 1963, pentru a atinge o mai „echitabilă reprezentare" în Consiliul de Securitate şi alte organe ale Națiunilor Unite. Ca un rezultat al acesteia, Statele Membre ale Națiunilor Unite sunt împărțite în cinci „grupuri regionale" în scopuri electorale, şi anume: statele africane, statele asiatice, statele est-europene, statele vest-europene şi altele, şi statele caraibiene şi din America Latină. Aceste grupări reflectă încă un alt „hibrid" de preocupări geografice şi politice. Europa este împărțită între est şi vest (reflectând Războiul Rece, al cărui final încă nu a fost reflectat în nici o formulare electorală). America de Nord se află în „Europa de Vest şi altele", la fel ca şi două țări antipode[23] şi, de asemenea, Turcia. Turcia, totuşi, „participă de asemenea în întregime" în grupul asiatic. Cipru, care de curând s-a alăturat UE, se află „în Asia". Statele Unite, în ceea ce le priveşte, „nu sunt membru al niciunui grup regional", dar participă la întâlnirile Uniunea Europei Occidentale[24] ca „observator" şi sunt considerate ca fiind membru al acelui grup din scopuri electorale, lăsând imaginației alte scopuri pe care membrii ar trebui să le servească. Şi Israel nu este membru al niciunui grup.

Evident, gruparea electorală la Națiunile Unite nu face nimic ca să adauge claritate problemelor instituționale ale securității regionale. Pe de altă parte, gruparea

[21] Armenia, Azerbaijan şi Georgia, ultimele două fiind, de asemenea, şi membrii ESCAP.
[22] locul lui fiind luat de Saharawi ADR, cunoscută sub numele de Sahara de Vest.
[23] Australia şi Noua Zeelandă.
[24] WEO.

are semnificaţie pentru comportamentul de siguranţă, aşa încât problemele votului asupra păcii şi securităţii suportă o corelaţie cu crizele electorale.

Gruparea Băncii Mondiale. Gruparea Băncii Mondiale este tributară unei categorisiri regionale diferite. Aceasta este cuprinsă în şase regiuni: Africa Sub-sahariană, Africa de Nord şi Orientul Mijlociu, Europa şi Asia Centrală, Asia de Sud, Asia de Est şi Pacificul şi America Latină şi Caraibe. Regionalismul evident ar trebui luat pentru a răspunde percepţiilor organizaţionale - fie economice, electorale sau de securitate. Această categorisire oferă, sub multe aspecte, un sistem funcţional pentru scopurile securităţii.

Membrii extra-regionali şi extra-sub-regionali. Multe ţări au membrii în mai mult de o regiune sau sub-regiune.

În Africa, atât Angola cât şi RD Congo sunt membrii ai agenţiilor pentru sub-regiunile Africii de Sud şi Centrale (o agenţie economică în cel de-al doilea caz). Tot în Africa, ţările nord-africane sunt şi membrii ai Ligii Arabe.

În Europa, sunt pe cât de puţini membrii sub-regionali, pe atât de mulţi membrii extra-organizaţionali. 19 ţări europene au statut de membru atât în NATO cât şi în WEU, ale căror mandate militare sunt foarte similare. Alte 13 ţări au statut de membru în NATO şi UE care, din moment ce cea de-a doua îşi întăreşte politica de apărare comună, vor deveni cu timpul din ce în ce mai problematice.

În America, Statele Unite şi Canada sunt membrii ai organizaţiilor extra-regionale care se concentrează în primul rând pe Europa (NATO, OSCE).

Raza de acţiune. De asemenea relevant este ceea ce a fost numit, în Adunarea Generală, „jurisdicţia asupra unei zone de siguranţă clar definită". Aria de aplicaţie a unei agenţii regionale sau altă organizaţie internaţională a devenit o problemă discutabilă crescândă. Fenomenul din ultimii ani, acela că NATO operează „în afara razei de acţiune" într-o funcţie de „securitate pură", a cauzat unele controverse politice, dar Naţiunile Unite par să fie dispuse pentru moment să recunoască asemenea operaţii ca fiind nu numai legitime, ci şi binevenite. UE speră şi ea la un rol „în afara zonei de acţiune", cel puţin pentru moment, într-o funcţie de „securitate slabă". Această problemă este legată atât de statutul de membru, cât şi de mandat.

Se ridică întrebarea dacă este potrivit, în sens constituţional, pentru o „agenţie regională" sub Capitolul al VIII-lea, să opereze în afara teritoriilor naţionale ale membrilor săi regionali.

În al doilea rând, în ceea ce priveşte mandatul, se ridică două întrebări. Prima este dacă, acţionând ca atare, va ceda propriul mandat „al securităţii colective regionale" în favoarea „securităţii colective globale", în numele Naţiunilor Unite. Cea de-a doua este dacă o adevărată „agenţie regională" ar putea să combine într-o singură organizaţie o funcţie a „apărării colective regionale" sub Capitolul al VII-lea şi o funcţie a „securităţii colective regionale" sub Capitolul al VIII-lea.

Mandatul. Mandatele suprapuse ale organizaţiilor internaţionale care sunt în căutarea unui parteneriat de pace şi securitate cu Naţiunilor Unite ar putea fi

rezultatul unei analize a obiectivelor lor statutare. Tema mandatelor aranjamentelor şi ale agenţiilor regionale este problematică: unele sunt legate de probleme economice, altele de securitate şi altele de scopuri ale unei clare identităţi politice şi culturale.

Comisiile economice regionale ale Naţiunilor Unite. Comisiile economice regionale ale Naţiunilor Unite au fost create de Consiliul Economic şi Social[25], când „primul val" al mişcării de decolonizare în Africa a fost complet. Totuşi, mandatele lor nu sunt identice. Comisia Europeană are ca scop „integrarea şi cooperarea" economică a ţărilor membre şi „convergenţa lor politică". Ceilalţi, totuşi, omit să se refere la integrare, limitându-se să „faciliteze cooperarea în dezvoltarea economică şi socială"[26]; „să faciliteze acţiunea comună" pentru a se ocupa de probleme economice venind din cel de-al doilea Război Mondial[27] şi „să crească nivelul activităţii economice şi nivelurile de trai" (Africa). Oricum ar fi, comisiile economice regionale ale Naţiunile Unite, ca subsidiari ai ECOSOC şi nu ai Consiliului de Securitate, nu joacă nici un rol în pacea internaţională şi activităţile de securitate. Aceasta contrastează cu agenţiile economice sub-regionale, care au fost create independent de comisiile Naţiunilor Unite şi care sunt (unele din ele) propriile lor creaţii spontane. Un număr de agenţii sub-regionale s-au metamorfozat în corpuri „hibride", în care o funcţie a securităţii puternice a fost adăugată mandatelor lor economice regionale.

Alianţe de apărare şi agenţii regionale. Există o distincţie calitativă, în termeni de securitate, între Naţiunile Unite ca un corp global central şi toate organizaţiile regionale. Odată ce universalitatea a fost atinsă, Naţiunile Unite nu mai au un „agresor extern" - numai agresori interni, în ceea ce priveşte Statele Membre. În contrast, o agenţie regională, ca un corp sub-universal, poate să se confrunte cu un agresor extern. Clauzele sale de securitate, de aceea, pot să răspundă fie unei agresiuni externe (din partea unui stat non-regional), fie unei agresiuni interne (a unui stat regional, membru al organizaţiei). Această distincţie este importantă pentru a înţelege diferenţa critică dintre alianţele de apărare regională şi agenţiile de securitate regională propriu-zisă.

La începutul Războiului Rece, în era timpurie a Naţiunilor Unite, câteva grupuri de state au format alianţe militare, larg bazate pe geografia regională, în scopul apărării comune. În Europa, NATO şi Pactul de la Varşovia devin principalele pacte de apărare comună pentru continent, concepute pentru a împiedica şi a preveni agresiunea mutuală.[28]

În Pacificul de Sud, ANZUS este format ca o alianţă de apărare între Statele Unite, Australia şi Noua Zeelandă. Alte pacte de apărare regională[29], formate în anii

[25] ECOSOC.
[26] Asia-Pacific.
[27] America Latină-Caraibe.
[28] Totuşi, chiar în cadrul perimetru de securitate şi aceleiaşi sub-regiuni (Europa de Vest), mandatele organizaţiilor multiple sunt confuze, ca de exemplu între Uniunea Europeană de Vest şi NATO.
[29] CENTO şi SEATO în Asia.

1950, ca un bastion împotriva unui posibil expansionism comunist, au fost demobilizate pe măsură ce amenințarea dispărea.

Nici una din aceste alianțe, totuşi, nu este genul de „aranjament sau alianță regională", în concepția fondatorilor Cartei Națiunilor Unite, ca suport pentru securitatea colectivă globală conținută de prevederilor Capitolul al VIII-lea. Existența lor reflectă, mai degrabă, moartea prematură a adevăratei securități colective într-o lume bipolară, unde stabilitatea globală e condusă, practic, de un echilibru al aranjamentelor de putere bazat pe amenințări nucleare.

Intenția originală a Cartei (securitatea colectivă), împreună cu inovația operațiilor de menținerii păcii ale Națiunilor Unite, rămâne pertinentă în perioada Războiului Rece numai în ceea ce priveşte competența Consiliului de Securitate la nivel global. Există o dorință de sistematizare a agențiilor regionale în sensul să întreprindă acțiuni în sprijinul securității colective. Două agenții regionale asemănătoare există încă de la începutul erei Națiunilor Unite care combină apărarea regională cu securitatea colectivă regională – Liga Statelor Arabe şi Organizația Statelor Americane.

În martie 1945, cu trei luni înainte de semnarea Cartei Națiunilor Unite, la San Francisco, Liga Statelor Arabă - LSA este formată cu un mandat de largă „identitate regională", care include o clară funcție de securitate. Scopul declarat al Ligii este de a „întări relațiilor dintre Statele Membre, coordonarea politicii de dragul independenței şi suveranității lor şi o preocupare generală pentru afacerile şi interesele țărilor arabe". Clauzele sale originale includ un punct privind neutilizarea forței, un mecanism de legături şi un mecanism de impunere a securității colectivă împotriva agresorilor, atât regionali cât şi non-regionali.

În 1948, la trei luni după semnarea Cartei, este formată Organizația Statelor Americane - OSA, al cărei prim principiu este să „consolideze pacea şi securitatea continentului". OSA are clauze pentru diplomația preventivă şi pentru reglementările prin tratative, pentru acțiuni comune ca răspuns la agresiune şi „limitări efective asupra armelor convenționale". Printre clauzele sale se află stipulat că „un act de agresiune împotriva unui stat american este un act de agresiune împotriva tuturor statelor americane".

De aceea, LSA şi OSA, cuprinzând membrii regionali în căutare să guverneze ei înşişi reglementările paşnice ale diferendelor şi impunerea colectivă, sunt primele „agenții regionale" de acest fel prevăzute în Carta Națiunilor Unite pentru sprijinul conceptului de securitate colectivă. NATO, CENTO, SEATO şi ANZUS, cuprinzând membrii regionali şi puteri externe, căută să împiedice un adversar extern printr-o strategie de echilibru al puterilor, nefiind agenții regionale de securitate. Atât, LSA cât şi OSA, au mai multe clauze compatibile cu reglementările Națiunilor Unite în domeniul de securitate.

În timp ce NATO poate să îşi raporteze existența la prevederile Capitolului al VII-lea şi nu ale Capitolului al VIII-lea.

Corpuri de integrare regională. Numai două organizații, UE şi Uniunea Africană, pot fi văzute ca largi mişcări de integrare, ale căror obiective includ menținerea păcii şi securității. Realizările şi sensul scopului Uniunii Europene, în

acest sens, le depăşesc pe cele ale Uniunii Africane; într-adevăr, nu este limpede dacă Uniunea Africană este acum o adevărată mişcare de integrare sau doar o strânsă asociere de state suverane. Oricum, integrarea nu este un factor de relevanţă directă pentru „regionalismul securităţii".

Agenţiile economice sub-regionale. Carta Naţiunilor Unite nu menţionează nimic despre rolul pe care l-ar juca agenţiile „sub-regionale" în domeniul securităţii colective. Apariţia inovaţiilor legate de operaţiile de menţinere a păcii au indus şi efecte asupra agenţiilor economice sub-regionale. În ultimele patru decenii, un număr de agenţii sub-regionale, create în scopuri pur economice, sunt forţate de circumstanţe să dezvolte funcţii de securitate într-un timp foarte scurt. Cele mai importante dintre acestea se află în sud-vestul Asiei[30], Pacific[31], vestul Africii[32] şi sudul Africii[33].

Nu există un motiv *a priori* care să excludă posibilitatea unei asemenea dezvoltări - altfel spus, preocupările economice pot foarte bine să preceadă şi să paveze calea funcţiilor securităţii unei organizaţii. Dar faptul că s-a petrecut o asemenea dezvoltare, este o mărturie a lipsei de planuri strategice clare în cadru Naţiunilor Unite asupra relaţiilor de securitate regională-globală, în ultima jumătate de secol trecut. Fondatorii Cartei au evidenţiat clar la San Francisco un rol pentru agenţiile regionale - foarte bine scos în evidenţă de prevederile Capitolului al VIII-lea. Ca o explicaţie, totuşi, acele agenţii nu au existat la acea vreme şi nimeni nu s-a gândit că ele ar putea fi create. Ele au luat fiinţă într-o manieră destul de aleatorie, reflectând particularităţilor regionale de la un deceniu la altul.

Astfel, se poate observa că evoluţia organizaţiilor regionale a dat naştere unor dezvoltări neobişnuite în ceea ce priveşte mandatele. Unele organizaţii au experimentat „fiorul mandatului" prin forţa circumstanţelor, intrând în zona păcii şi securităţii din punctul avantajos al mandatului economic. Altele şi-au asumat ceea ce poate fi numit „mandatul crab", depăşind spaţiul geografic, extinzându-se şi lărgindu-se în ceea ce priveşte competenţele. Există puţine „abateri de la mandat"- depăşindu-şi efectiv autoritatea constituţională, în unele cazuri cu mult peste limitele Cartei Naţiunilor Unite. Este nevoie de o mai mare claritate şi ordine în problemele legate de mandate în mecanismul regional-global pentru pace şi securitate.

Există un amestec confuz de agenţii regionale şi sub-regionale cu membrii şi mandate statutare diferite în domeniul păcii şi securităţii, alături de alte organizaţii cu mandate diferit calitative, însă majoritatea participă la întâlniri Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Aceasta induce o confuzie instituţională; instituţionalizarea confuzie într-o lume nervoasă şi divizată reprezintă şi în cea mai delicată problemă dintre toate. Asemenea complexităţi trebuie luate ca inerente lumii contemporane. Precizia conceptuală nu a fost niciodată prezentă în viaţa politică, nici la nivel naţional, nici la nivel internaţional. În acelaşi timp, ele se pot dezvolta până la un punct după care claritatea procesului de luarea deciziilor este

[30] ASEAN, 1967.
[31] PIF, 1971.
[32] ECOWAS, 1975.
[33] SADC, 1992.

contradictoriu. Când luarea deciziilor se referă la probleme de viață şi la moartea ale cetățenilor din întreaga lume, problema devine deosebită de acută. Crizele de tipul celor din Irak, unde aproape 1.000.000 de vieți au fost pierdute până în 2008, şi de tipul celor din RD Congo, unde aproape 300.000 pierderi de vieți omeneşti s-au violenței şi alte 3.000.000 au murit de foamete, cer o atenție sporită din partea comunității internaționale.

Profund confuză, calitatea de membrii ai mai multor agenții regionale şi sub-regionale, mai mult şi cu participare a unora la diferite organizații trans-naționale[34] face improbabil realizarea unui lanț clar de comandă şi coordonare între Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite şi „organizațiile regionale". S-ar putea, într-o exprimare optimistă, să se considere că sistemul este la începutul constituirii sale.

Într-o asemenea situație, eficacitatea guvernării globale este compromisă, mai puțin evident în securitatea colectivă tradițională (agresiunea inter-statală şi răspunsul în consecință), dar mult mai evidentă în problemele mai complexe de diplomație preventivă, de creare şi construire a păcii, unde regionalismul este un factor natural mai puternic.

Comunitatea internațională se confruntă cu o „alegere strategică" cu privire la relația dintre universalism şi regionalism. Un parteneriat este propus între Națiunile Unite şi alte organizații internaționale în numele regionalismului, dar această relație este complexă, informală şi fără suport constituțional. Două opțiuni se prezintă:

Națiunile Unite pot continua cu „obişnuitele afaceri" în care câteva entități marcante orbitează în jurul Consiliului de Securitate şi Secretariatului, dar fără nici o clarificare de competențe.

S-ar putea lansa un proces de clarificare, şi oarecum de formalizare, a relației, pentru creşterea eficienței relației global-regional.

Bibliografie

[1] NYE, J., *Regionalismul internațional: citări selectate*, Little Brown, New York, 1968.

[2] RUSSETT Bruce, *Regiuni internaționale şi sistemul internațional: studiu în ecologia politică*, Rand McNally & Co., Chicago, 1967.

[3] SIMMA, B., *Carta Națiunilor Unite: Un comentariu,* OUP, Oxford, 1995.

[4] TAVARES, Rodrigo, *Starea artei regionalismului: trecutul, prezentul şi viitorul unei discipline*, Departamentul pentru pace şi dezvoltarea cercetării, Universitatea Goteborg, Suedia.

[5] VAN Langenhove, L., "Teoretizând regionalitatea", *e-Working Papers*, W-2003/1, p.26.

[34] cum ar fi Commonwealth, francofonia sau OIC.

SCENARII ALE COOPERĂRII CONSILIULUI DE SECURITATE CU ORGANIZAȚIILE REGIONALE

Dr. Paul DUȚĂ*

There are two functions performed through regionalism within the international community – electoral and operational. The latter may be further identified as of two purposes – socio-economic and security operations. Each of these provides the contextual setting for the fundamental values required in determining the most appropriate form of regionalism. In UN terms, the two most fundamental values that the international community is striving to promote in its regional and global institutional architecture are legitimacy and effectiveness. It is possible, it seems, to prescribe the most appropriate form of regionalism, for each purpose, according to the relative weight to be applied for each value.

The lack of a standardised definition of 'region', continues to seriously hamper both the development of an effective collaborative 'global-regional' partnership between the United Nations and regional entities and the achievement of 'consistency and coherence' within the UN system itself. It is instructive, therefore, to consider the history of the efforts to date by the international community to develop the concept of 'region' in a political and legal sense, before considering what might be done to reach a standardised definition.

Din raporturile principale (Agenda pentru pace, 1992; Suplimentul agendei, 1995; raportul Brahimi 2000) precum şi de pe site Națiunile Unite se au în vedere 5 concepte operaționale principale incluse în expresia „construcția păcii". Acestea sunt: prevenirea conflictelor, realizarea păcii, menținerea păcii, impunerea păcii, construcția păcii.

Întâlnirile la nivel înalt dedicate dezvoltării unui cadru de cooperare între ONU şi agențiile sale specializate, pe de-o parte, şi agențiile regionale, pe de altă parte, trebuie să pună accentul pe prevenirea şi pe construirea păcii mai degrabă decât pe declanşarea şi adâncirea disputelor.

În 2001, Consiliul de Securitate emite o declarație în care se încurajează pe viitor ONU şi organizațiile regionale şi sub-regionale să stabilească „procese consultative", să asigure că acordurile de pace mediate de aceste organizații includ angajamente spre o acțiune concentrată în diverse zone de construire a păcii. Consiliul de Securitate accentuează nevoia de a identifica asemenea zone în primele etape ale negocierilor.[1] Mai mult, Consiliul de Securitate are propriile sale întâlniri cu organizațiile regionale.

În aprilie 2003, Consiliul de Securitate se întruneşte, la inițiativa Mexicului în calitatea sa de preşedinte al lunii, pentru prima oară cu agențiile regionale. Doar şase organizații au participat: OSA[2], Liga Arabă, Uniunea Africană şi Comunitatea Economică a Statelor Vest Africane,Uniunea Europeană şi OSCE. Reflectând „noile realități" de după septembrie 2001, Consiliul alege tema „Consiliul de Securitate şi

* **Cercetător ştiințific, Institutul Diplomatic Român**

[1] Afirmație dată de preşedintele Consiliului de Securitate, 20 februarie, 2001, S/PRST/2001/5.

[2] Organizația Statelor Americane.

Organizațiile Regionale: înfruntând noi provocări la adresa păcii şi securității internaționale."

Obiectivul întâlnirii a fost de a genera „un dialog productiv" între Consiliul de Securitate şi organizațiile regionale.[3] Întrunirea marchează o nouă etapă în relațiile internaționale, Consiliul de Securitate urmând să identifice cursuri de acțiune care să întărească securitatea internațională.[4]

În 2004, Secretarul General se adresează Consiliului de Securitate, subliniind că lumea se află într-un „moment crucial în dezvoltarea sistemului relațiilor internaționale". Preocuparea Consiliului de Securitate şi a organizațiilor regionale în „inventarierea de strategii comune" împotriva amenințărilor comune. Sentimentul „insecurității globale" a fost rareori mai mare, existând o dorință foarte puternică şi unanimă între popoare şi națiuni pentru un cadru de pace şi securitate bazat pe domnia legii. ONU s-a bazat în trecut într-o mai mare sau mai mică măsură, pe parteneri regionali - în Africa, Asia, Europa şi America Latină. Există o nevoie de a transforma un „simț al insecurității colective" într-un „sistem de securitate colectivă" iar acesta chiar este scopul capitolului al VIII-lea al Cartei. „Avem nevoie - a spus Secretarul General -, să ne deplasăm spre crearea unei rețele de mecanisme de acțiune efective şi reciproce - regionale şi globale - care să fie flexibile şi răspund realității în care trăim azi." Întâlnirea Consiliului cu organizațiile regionale a promis să injecteze un nou avânt în 'parteneriatul nostru' care, pentru binele omenirii, trebuia să reuşească.[5]

Întrunirea s-a ținut la zenitul crizei din Irak, cum a concluzionat campania militară a coaliției în Irak, la două zile după ce statuia preşedintelui Saddam Hussein a căzut în Bagdad. În ciuda atmosferei încărcate dominante, Consiliul a obținut un consens general asupra strategiei largi care trebuia urmată. Un consens a scos la iveală că: responsabilitatea primară a Consiliului de Securitate şi autoritatea în pace şi securitate trebuia reafirmată; în acest context, organizațiile regionale au un rol important crescând; aceste considerații au sugerat că ar trebui să se dezvolte o „relație dinamică" între Consiliu de Securitate şi organizațiile regionale, bazată pe prevederile

[3] S/PV/4739,11 aprilie 2004, p.3.

[4] Faptul că un număr de organizații prezente nu au preluat responsabilitățile de „securitate grea" (UE, OSCE) sugerează că „securitatea uşoară" a fost în centrul atenției al reuniunii sub auspiciile Consiliului de Securitate.

[5] *Ibid*., pp.3-4: "Sentimentul insecurității globale a fost rareori mai mare decât astăzi, dacă a fost vreodată….Şi totuşi, în ciuda sentimentului de vulnerabilitate şi incertitudine care străbate conştiința globală, popoarele şi națiunile au speranța de a întări fundațiile stabilității şi unirii în jurul umanității noastre comune. Oamenii caută instituții şi sisteme care susțin principiile comun împărtăşite şi a asigura soluții multilaterale… În toate aceste încercări, Națiunile Unite s-au bazat, într-o mai mare sau mai mică măsură, pe parteneri regionali în Africa, Asia, Europa şi America Latină. Împreună, în decursul tuturor anilor turbulenți din ultimele câteva decenii, am învățat un mare lucru despre nevoia de a transforma un simț al insecurității colective într-un sistem de securitate colectivă… Acum avem nevoie să dublăm eforturile noastre pentru a găsi un teren şi un scop comun din nou. Avem nevoie să mergem înainte spre crearea unei rețele de mecanisme consolidate efective şi mutuale – regionale sau globale - care sunt flexibile şi răspund realității în care trăim azi".

capitolului al VIII-lea; un parteneriat cooperativ ar trebui să reflecte „complementaritatea în acţiuni" cu o atenţie specială în ceea ce priveşte „diferenţierea regională".

Există diferenţe semnificative în percepţie între organizaţiile regionale. De asemenea, organizaţiile regionale limitându-se la descrierea propriilor puncte forte, astfel că o complementaritate naturală s-a ivit.[6]

America: OSA s-a confruntat în principal cu ameninţări netradiţionale de terorism, corupţie, narcotice şi trafic de arme, crimă transnaţională în America Latină; iar în principal dezastre naturale în Caraibe. Ca răspuns, ele au dezvoltat puncte forte în democraţie, drepturile omului şi domnia legii. Experienţa lor ar putea fi de folos altor organizaţii regionale.

Africa: Uniunea Africană şi Ecowas au prezenta experienţa lor în rezolvarea conflictelor şi acţiunilor de constrângere, dar au scos în evidenţă resursele limitate, în special pe cele financiare. UA a creat un Consiliu de Securitate şi Pace regional pentru negocierea disputelor, dar există nevoia de viitoare dezvoltări ale „acordurilor structurale" care vor permite „tuturor regiunilor" să participe la sistemul de securitate colectiv. Este necesar să se definească în mod colectiv relaţia dintre ONU şi organizaţiile regionale; orice altă abordare ar conduce la haos şi anarhie.

Europa: UE pledează pentru a sprijini Consiliul de Securitate în efortul de administrare a crizei.[7] Toate eforturile de acest fel au nevoie de un set de instrumente de la civile la militare şi necesită „o valoare reală adăugată." UE are patru zone de prioritate în administrarea crizei civile: poliţie, domnia legii, administraţie şi protecţie civilă.

Lumea arabă: pentru contribuţia sa modestă, LSA a fost criticată de către Consiliul de Securitate. După ce a refuzat să autorizeze invazia Irakului, „consimţământul tacit al Consiliului de Securitate" în ocuparea Irakului a redus-o la executarea politicilor pe care nu le-a creat, în cele din urmă fiind invitată să legitimeze ocupaţia. Consiliul de Securitate nu ar putea legitima un guvern care a fost „instalat artificial" de către forţe străine. Capitolul al VIII-lea oferă organizaţiilor regionale, dispoziţii suficiente pentru reglarea disputelor –Consiliul de Securitate ar trebui să îşi folosească asistenţa în tratarea unor asemenea crize.

OSCE „s-a reafirmat" ca un tratat regional în baza capitolul al VIII-lea al Cartei ONU. Activitatea sa este bazată pe conceptul de securitate comprehensivă, comună şi indivizibilă. A promovat obiectivele civile ale drepturilor omului, domnia legii, instituţiile democratice, presa liberă, desfăşurarea de alegeri libere şi corecte şi o guvernare bună; alături de aspectele politice şi militare tradiţionale ale securităţii. A dezvoltat o „Strategie de Adresare la Ameninţările asupra Securităţii şi Stabilităţii în secolul al XXI-lea", cu un inventar al acestor ameninţări inclusiv, analiza naturii şi cauzele lor. OSCE a încheiat parteneriate cu alte organizaţii în pace şi securitate.

Membrii Consiliului de Securitate au fost în general pozitivişti şi susţinători ai ideii de construire a unui mecanism regional-global de securitate.

---

[6] *Ibid.,* p.5.

[7] UE a vorbit în contul Uniunii lărgite plus Bulgaria şi România - în total 27 de state.

Germania considera se pot realiza contacte „remarcabil de promiţătoare" care să se dezvoltă pe prevederile capitolului al VIII-lea, într-o manieră pozitivă. Este „imperativ" ca acordurile de securitate regională să rămână mandatate de către Consiliul de Securitate. Pentru a sincroniza primatul Consiliului de Securitate cu complementaritatea regională, dialogul trebuie plasat pe o bază durabilă riguroasă.

Statele Unite sunt de acord ca ONU să se bazeze în mod crescând pe organizaţiile regionale, care au un interes legitim în rezolvarea crizelor aproape de casă (de sursă).

Regatul Unit se întreba dacă organizaţiile regionale sunt suficient de informate de deciziile Consiliului; şi, dacă ar trebui să existe o legătură mai puternică între ele şi ONU.

Rusia este de acord cu LSA că ar trebui să aibă un rol mai mare în menţinerea păcii şi securităţii în Lumea Arabă. Ar trebui să existe o interacţiune mai mare între ONU şi organizaţiile regionale bazată pe o divizare mai clară a muncii. Autoritatea Consiliului de Securitate, totuşi, trebuie să fie păstrată în ceea ce priveşte acţiunea de constrângere.

Bulgaria consideră că pentru viitor, Consiliul de Securitate ar trebui să îţi întărească cooperarea cu organizaţiile regionale în zona „securităţii uşoare" - drept, democraţie şi drepturile omului.

China sugera că şi Consiliul de Securitate ar trebui să îşi reevalueze experienţa cooperării cu organizaţiile regionale.

În iulie 2004, o a doua întrunire a Consiliului de Securitate asupra subiectului organizaţiilor regionale este convocată la iniţiativa şi sub preşedinţia României. Şapte agenţii regionale şi alte organizaţii internaţionale participă[8]. Una a fost reprezentată de un stat membru ONU[9]. Două agenţii[10] au fost invitate dar nu au participat. Doar un singur şef executiv al unei agenţii a fost prezent[11]. Discuţia a reflectat starea mai conciliatoare stabilită de la prima întâlnire a Consiliului cu 15 luni înainte. Un număr de puncte fundamentale au fost înaintate,după cum urmează:

Schimbarea naturii provocărilor la adresa securităţii. Natura noilor ameninţări ale securităţii depăşeşte cadrul tradiţional de securitate globală, aducând în discuţie strategiile, măsurile şi modalităţile de acţiune ale Consiliului de Securitate. O mai mare bazare pe parteneriate cu structurile regionale este susţinută de România[12], China, Spania[13] şi SUA[14].

[8] UA, CSI, UE, LSA, NATO, OSCE şi ECOWAS.
[9] ASEAN/Laos.
[10] CEO, OSA.
[11] Secretarul General al LSA.
[12] „Astăzi adresăm una dintre principalele probleme ale gândirii moderne în relaţiile internaţionale. Cu sprijinul organizaţiilor regionale, putem construi o fundaţie mai stabilă pentru pace şi securitate în toate regiunile lumii."
[13] "Cooperarea prevăzută de capitolul al VIII-lea din Carta ONU oferă numeroase oportunităţi."
[14] "Organizaţiile regionale au un rol cheie de jucat în răspunsul dat conflictului din cadrul regiunilor lor. Adesea, acordurile regionale sunt cele mai rapide şi adecvate răspunsuri."

Un mecanism de securitate regional-globală. Organizaţiile regionale nu sunt doar sub-contractori; există o nevoie de a dezvolta un „parteneriat de cooperare mutuală" între ONU şi organizaţiile regionale.[15]

Nevoia pentru un „dialog regulat la nivel-înalt". În aprilie 2003, la prima dezbatere a Consiliului de Securitate este avansată propunerea de a îndeplini, pe o bază regulată, un dialog la nivel înalt între Consiliul de Securitate şi organizaţiile regionale. Scopul este de a promova schimbul de informaţii şi cooperarea operaţională.[16]

Dezvoltarea mecanismelor de cooperare. ONU va discuta cu partenerii regionali mecanismele de cooperare pentru protecţie civilă, dialog civilizaţiilor, experienţa în domeniul menţinerii păcii şi construcţiei acesteia.[17]

Nevoia pentru o pregătire şi o cercetare solidă. Există nevoia unei cercetări preparatorii stabile[18] a întâlnirilor la nivel înalt în viitor.[19]

Avantajul comparativ al organizaţiilor regionale. Organizaţiile regionale au avantajul proximităţii fizice al ameninţărilor şi o mai mare înţelegere a acestora.[20] Ele au avantajul precedentelor în monitorizarea drepturilor umane, şi a înţelegerii cauzelor primare ale conflictelor care sunt specifice regiunilor.[21] Ele au putut oferi o gamă de avantaje.[22] Dar virtuţile învăţămintelor regionale ar putea fi evaluate de către agenţiile locale.[23]

Potenţialul nerealizat al anumitor organizaţii. Este important ca Liga Arabă şi OCI să joace un rol de lider în eforturile de a aduce pacea în Orientul Mijlociu.[24] De

---

[15] Regatul Unit.

[16] Se impune revizuirea mecanismelor, Secretarul General al ONU, Federaţia Rusă, Algeria, Angola şi România.

[17] Secretarul General este loial implementării punctelor specifice în cadrul deja stabilit.

[18] "Germania a urat 'Bun venit!' practicii organizării de întâlniri la nivel înalt cu Secretariatul ONU şi cu preşedinţii organizaţiilor regionale şi a sprijinit creşterea numărului de asemenea întâlniri, dacă sunt bine pregătite, şi dacă rezultatele au un sens, asemenea întruniri pot avea o importantă contribuţie la o abordare multilaterală coordonată şi consistentă a administrării crizei şi construirii păcii."

[19] "…înţelegând cauza primară a conflictului era vital în trasarea strategiilor de stabilizare; consultaţiile nu ar trebui sa includă numai ONU şi organizaţiile regionale implicate,dar şi academii şi blocuri de gândire regionale". Filipine

[20] Chile.

[21] Brazilia.

[22] "…organizaţiile regionale pot aduce o mare contribuţie parteneriatelor. Ele pot oferi un cadru acceptat în care să se realizeze o stabilizare substanţială. Ele au cunoştinţe mai multe despre situaţia din teren. În multe cazuri, ele dezvoltă norme şi standarde adecvate, acceptate regional, şi le implementează prin mecanismele de monitorizare şi întărire." Regatul Unit

[23] "Pe de-o parte, o ţară care contribuie cu trupe poate împărţi limba, elemente culturale şi o înţelegere comună cu ţara gazdă. Totuşi, poate avea o agendă proprie independentă de agenda de menţinere a păcii. Trebuie să veghem atent această posibilitate, dat fiind scopul de pace şi stabilitate de lungă durată." SUA.

[24] "Dacă un asemenea acord regional ar fi existat în Asia de sud-vest, ar fi putut juca un rol salutar în a stabiliza atât Afganistanul cât şi Irak-ul, înlăturând nevoia de intervenţie din ţările îndepărtate." Rusia, Liga Arabă şi Pakistan.

asemenea, OASCR[25] poate juca acum un rol important în promovarea dezvoltării economice şi sociale, şi ar putea totodată să contribuie la pace şi stabilitate.[26]

Fiecare organizaţie regională în parte s-a angajat la o cooperare mai puternică cu ONU.

Uniunea Africană a reafirmat angajamentul său la securitatea colectivă şi responsabilitatea primară a Consiliului de Securitate, dar Consiliul nu a fost mereu în poziţia de a recunoaşte provocarea şi de a interveni. Răspândirea conflictelor şi complexitatea lor crescândă îndeamnă la implicarea regională.

Uniunea Europeană a reamintit că strategia sa de securitate are doi piloni: obligaţia preventivă şi multilateralism efectiv. Prin Declaraţia UE-ONU asupra Administrării Crizei din 2003, UE se angajează să contribuie la misiunile conduse de ONU.

LSA a informat că ea are un parteneriat special cu UA, permiţând un parteneriat pozitiv pentru construirea păcii potrivit prevederilor capitolul al IX-lea al Cartei.

ASEAN încearcă să implementeze rezoluţia 'jalon' 57/35 a Adunării Generale asupra cooperării ONU-ASEAN.

CSI a raportat că a stabilit un mecanism regional de prevenire şi administrare a conflictului. Cooperarea este importantă pentru contra-terorism şi contra traficului de droguri şi împotriva crimei organizate.

OSCE a luat în considerare cum ar putea întări sistemele de avertizare precoce ale ONU.

Datorită experienţei sale imperfecte în menţinerea păcii, ECOWAS „s-a identificat din toată inima" cu un „parteneriat strategic intensificat" între ONU şi organizaţiile regionale.

Se înregistrează şi anumite semnale: În viziunea ASEAN, dezbaterea patronată de Consiliul de Securitate privind regionalismul generează un nou impuls pentru o intensificare viitoare a cooperării ONU – organizaţii regionale, bazată pe principiul consimţământului şi suveranităţii naţionale şi în acord cu dreptul internaţional şi Carta ONU. Pakistan este suspect de hegemonie regională. Participarea pactelor regionale la menţinerea păcii şi securităţii în regiuni trebuia să fie imparţială, să se faciliteze pacea, mai degrabă, decât să promoveze agenda vreunei puteri regionale. Câteva state sunt împotriva unui cadru prea formal pentru cooperare regională. În viziunea Franţei, la varietatea de situaţii şi nivele diferite de angajament din partea organizaţiilor regionale, s-ar putea să nu fie posibil fixarea, *a priori*, a unui cadru de proceduri pentru divizarea muncii, care ar putea deveni mai degrabă o constrângere decât un beneficiu. „Formalismul excesiv", potrivit Regatul Unit, ar putea produce o abordare artificială. Ar fi mai bine sa creăm un proces realistic „dinamic" între ONU şi organizaţiile regionale pe o bază pragmatică, în funcţie de fiecare caz în parte.

Un număr de propuneri sunt avansate pentru o viitoare consideraţie:

Organizaţiile regionale structurate pe baza prevederilor capitolului al VI-lea şi capitolului al VII-lea ale Cartei. Consiliul de Securitate ar trebui să caute formule

[25] Organizaţia Asiei de Sud pentru Cooperare Regională.
[26] Pakistan.

de încorporare a organizațiilor regionale în procesul de gestionare ale situațiilor de criză în baza capitolele al VI-lea şi al VII-lea ale Cartei.[27]

Conferința Internațională pentru amendamentul prevederilor capitolului al VIII-lea. O conferință internațională ar trebui convocată să examineze aspecte care amenință conformitatea cu regula dreptului internațional. Capitolul al VIII-lea ar trebui corectat pentru a lua în considerare „noile dezvoltări."[28]

Banca de date. Date fiind tendințele de extindere ale ONU, o bancă de date ar putea fi stabilită pe planuri de cooperarea regională a ONU şi a resurselor disponibile.[29]

Cadrul de cooperare. Un cadru realist şi inovator pentru cooperare între ONU şi organizațiile regionale este necesar spre a fi realizat.[30]

Cod de conduită privind luare de ostatici. Este necesar să se dezvolte un cod de conduită în cazul situațiilor de luare de ostatici.[31]

Sisteme de avertizare rapidă. O legătură formală de avertizare precoce ECOWAS/ONU ar trebui stabilită.[32]

Îmbunătățiri ale măsurilor de tranziție. Există nevoia de a se lucra asupra măsurilor desfăşurate de o organizație regională în favoarea ONU. Acestea trebuia să fie pregătite în mod corespunzător, implicând o cooperare strânsă cu Consiliul de Securitate.[33]

Interacțiunea dintre ONU şi organizațiile regionale. Este nevoie de asocierea unor reprezentanți speciali, de schimb de ofițeri de legătură şi de cooperarea comitetelor trans-sectoriale.[34]

Crearea de noi agenții regionale/Consolidarea agențiilor existente. Există o nevoie de a stimula crearea de organizații regionale în toate părțile lumii. Este de asemenea necesară consolidarea entităților regionale ivite.[35]

Consiliul de Securitate Asociat şi Întâlnirile la nivel înalt. Există nevoia de a explora sinergiile posibile dintre cele două tipuri de întruniri ținute cu organizațiile regionale (întâlnirile Consiliului de Securitate şi întâlnirile la nivel înalt ale Secretarului General).Aceasta ar intensifica „arhitectura interacțiunii" dintre ele.[36]

Relațiile la nivel înalt al ONU. Relațiile la nivel înalt al Secretarului General iau în considerare rolul organizațiilor regionale şi întăresc acest rol, incluzând

[27] Chile.
[28] Liga Statelor Arabe.
[29] Federația Rusă.
[30] Algeria.
[31] OSCE.
[32] ECOWAS.
[33] Franța.
[34] România.
[35] "Nu vom pierde din vedere faptul că în timp ce unele state aparțin anumitor organizații regionale, nu toate statele sunt membre ale unei organizații regionale. Din acest motiv, ar trebui acordat sprijin impulsionării creării de organizații regionale în toate părțile lumii, şi consolidării entităților regionale ivite." România.
[36] România.

adresarea cauzelor conflictelor cum ar fi sărăcia, subdezvoltarea şi terorismul.[37] Sunt necesare idei practice asupra cum ar putea fi continuat rolul organizaţiilor regionale.[38]

Dialogul regulat. "Statele membre şi şefii organizaţiilor regionale… au accentuat interesul în sporirea cooperării între Naţiunile Unite şi organizaţiile regionale în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Ei au considerat, de asemenea, că dialogul regulat despre aspecte specifice dintre Consiliu şi organizaţiile regionale va aduce o valoare adăugată semnificativă în acest sens.

…Consiliul de Securitate urează 'Bun venit!' practicii în desfăşurare a întrunirilor la nivel înalt ale Secretarului General cu organizaţiile regionale iar consensul s-a realizat asupra modalităţilor de cooperare în construirea păcii....

... Consiliul de Securitate invită organizaţiile regionale să facă paşi necesari pentru a spori colaborarea cu Naţiunile Unite pentru a maximiza eficienţa în procesele stabilizatoare… Consiliul invită toţi membrii Naţiunilor Unite şi alte structuri ale sistemului Naţiunilor Unite cu experienţa relevantă şi expertiza să contribuie la acest proces."[39]

Consiliul de Securitate, într-o demonstraţie a preocupării sale intensificate asupra terorismului, a însărcinat Comitetul Contra Terorismului - CTC[40] să convoace o întâlnire specială cu organizaţii internaţionale, regionale şi sub-regionale. Obiectivul acestei întâlniri, care a fost închisă publicului, a fost de a încuraja dezvoltarea unei abordări coordonate de către Consiliu şi organizaţiile regionale în strategia globală contra-terorismului.[41] Un număr de 39 de organizaţii au participat, incluzând corpuri globale din aviaţie[42] şi vamale[43], corpuri trans-naţionale cum ar fi OIC sau Interpol, organizaţii trans-regionale[44] şi organizaţii sub-regionale[45]. Doar nouă au fost organizaţii regionale sau sub-regionale.

Preşedintele Comitetului[46] a considerat că întrunirea va fi o „zi istorică" în lupta împotriva terorismului, din moment ce era pentru prima dată când se adună o asemenea gamă de experţi, profesionişti şi oficiali pentru a dezvolta un cadru mai structurat contra-terorismului. Întâlnirea a luat în considerare trei aspecte: standardele globale; rolul organizaţiilor regionale şi sub-regionale în impunerea capacităţii globale contra-terorismului - CT; şi rolul organizaţiilor regionale şi internaţionale în asistenţa CT. Scopul era dezvoltarea de coduri şi standarde şi acordul asupra mecanismelor de coordonare. În viziunea Secretarului General, pentru ca lupta contra terorismului să fie efectivă, cooperarea dintre organizaţiile internaţionale, regionale şi sub-regionale este esenţială. O asemenea cooperare trebuie să fie sistematică, asigurând o divizare adecvată a muncii pe avantaj comparativ. Dar în timp ce există o

[37] Liga Statelor Arabe.
[38] Regatul Unit.
[39] 'Spre un dialog regulat': Afirmaţia preşedintelui Consiliului de Securitate, iulie 2004. S/PRST/2004/27,20 iulie 2004.
[40] CTC.
[41] Întrunirea închisă asupra 'Contra-terorismului' (martie 2003).
[42] ICAO.
[43] WCO.
[44] NATO.
[45] cum ar fi ASEAN. Nota ONU 5777, 3 martie 2003.
[46] Regatul Unit.

„nevoie clară şi urgentă" de a preveni acte specifice de terorism, este important în aceeaşi măsură să fie urmărită mai largă viziune MDG[47] din moment ce succesul în luptă cu sărăcia şi injustiția va ajuta la contracararea condițiilor care au servit ca justificare acelora care comit asemenea acte.[48]

Documentul Rezultat al întrunirii arată acordul că o abordare coordonată a contra-terorismului ar fi bazată pe patru principii: Distribuția-informației, incluzând distribuția datelor şi cele mai bune practici; Complementaritate, evitarea duplicitării; Efort independent, în cadrul unui mandat de coordonare, fiecare va urmări propriile sarcini; Impuls politic, eforturilor contra terorismului le va fi acordată prioritate, sub rezoluția 1373 a Consiliului de Securitate.

CTC a încercat să acționeze ca un punct focal al unei game de activități de coordonare între ONU şi organizațiile regionale.[49]

Astfel, Consiliul de Securitate a început mai degrabă târziu - un deceniu după ce Secretarul General a avut inițiativa - să dezvoltă o relație cu organizațiile regionale şi sub-regionale care se concentrează pe gama de provocări ale păcii şi securității - contra terorism, prevenirea şi administrarea conflictelor, şi construirea păcii. Mai trebuie făcut un oarecare progres, totuşi, în clarificarea relației dintre întâlnirile ONU prezidate de Secretarul General şi întâlnirile Consiliului General. Probabil că întrunirile ONU ar trebui să se concentreze asupra aspectelor de securitate „uşoară" în timp ce Consiliul se concentrează asupra aspectelor de securitate „grea".

Participarea la întrunirile Consiliului de Securitate (2003-4)

'Regiunea de securitate'	**Întâlniri deschise (aprilie 2003)**	**Întâlniri CT închise (martie 2003)**	**Dezbatere tematică (iulie 2004)**
Africa Sub-Sahariană	UA, ECOWAS		UA, ECOWAS
Africa de Nord-Asia de Vest	LSA	LSA	LSA
Asia		ASEAN	ASEAN, CSI
Pacific			
Europa	UE		UE
Americi	OSA	OSA	
Organizațiile trans-regionale	OSCE	NATO	NATO, OSCE
Organizațiile globale		OIC, Interpol	
Alte organizații		ICAO, WCC, IMF, IBRD, IMCO	
Nr. total	6	50*	8

***** Nota ONU 5777, 3 martie 2003. Mulți participanți, totuşi, nu au fost organizații internaționale.

Considerații privind gestionarea securității la nivel regional

[47] Millenium Development Goals.
[48] SC/7679,6 martie 2003
[49] S/AC.40/2003/SM.1/4,31 martie 2003

Rapida scădere a speranțelor de la mijlocul anilor 1990 a fost un semn de rău augur în ceea ce privește idealul securității regionale. Ambiguitățile conceptuale la nivelul sintagmelor de menținere a păcii, de instaurare a păcii şi securității colective şi problema stringentă a finanțării a operațiilor de pace, a slăbit capacitatea Națiunilor Unite de a organiza în mod rapid şi efectiv operațiile de pace.

Drept urmare, acest lucru a condus pe de o parte la scăderea încrederii in capacitatea ONU de a menține pacea, iar pe de altă parte, la operațiile de coaliție ca cea mai bună soluție la care se poate recurge la ora actuală.

Această dezvoltare este încurajată de fenomenul implicării organizațiilor la nivel regional şi subregional în gestionarea situațiilor conflictuale. În acest mod, la nivelul zonei de menținere a păcii şi securității internaționale ce implică şi menținerea păcii, instaurarea păcii si securitatea colectivă, organizațiile regionale sunt incluse în sistemul ONU drept parteneri strategici indispensabili. Experiența UNSAS şi SHIRBRIG este un potențial model de menținere a păcii la nivel regional şi subregional de luat în calcul pe viitor.

Diferențele inerente între regiuni, politice, culturale şi de securitate exacerbează incertitudinile conceptuale privind operațiile pentru pace. Un anume sentiment de nesiguranță domină contextul constituțional ce privește operațiile pentru pace cu participarea organizațiilor regionale.

Articolul 52 privește dimensiunea regionale a păcii (înțelegerea pentru pace) expusă în capitolul al VI-lea al Cartei. Articolul 53 acoperă dimensiunea regională, microcosmosul regional al structurii păcii la nivel global.[50]

Agențiile regionale. Carta care cere ca statele membre care fac parte din agențiile regionale să facă efortul necesar pentru a ajunge la o rezolvarea paşnică a disputelor sugerând că mecanismul acestor agenții regionale este de dorit, dacă nu chiar necesar. Scopul principal al capitolului al VIII-lea privește existența unor aranjamente regionale sau a unor agenții care să se ocupe cu asemenea cu menținerea păcii şi securității internaționale, fiind îndreptățite pentru acțiunii la nivel regional. Definiția unei agenții regionale aduce în discuție existența unui mecanism de înțelegere, sau chiar a unui mecanism de constrângere. Dacă o agenție nu are un mecanism intern de decizie, nu poate fi calificată drept o agenție regională, potrivit prevederilor capitolul al VIII-lea.

Relația dintre dreptul de *veto* al Consiliului de Securitate şi agențiile regionale conforme cu capitolul al VIII-lea, relație adesea trecută cu vederea depinde în problemele de importanță majoră, printre altele, de voturile concurente ale celor cinci. Acest lucru a fost interpretat de către Consiliul de-a lungul anilor drept vot pozitiv sau o abținere (mai degrabă decât un vot pozitiv). Acest lucru înseamnă că, atunci când Consiliul este confruntat cu o situație conflictuală într-o regiune ia în considerare cererea unei organizații regionale de a se angaja reglementare situației, iar un membru permanent care este şi subiect al discuției, atunci acesta se va abține de la vot. Acest lucru este evidențiat pentru a se rememora faptul că acest stat nu îşi

[50] De aceea activitățile următoare pot fi acum recunoscute ca: securitatea colectivă globală: articolele 33-42; apărarea colectivă: articolul 51; securitatea colectivă regională: articolul 52-53.

poate exercita dreptul de *veto* în asemenea circumstanţe. Exemplele unor asemenea situaţii în care acest lucru s-ar putea întâmpla:

În cazul în care Consiliul decide ca Liga Statelor Arabe să gestioneze criza din Irak, iar ONU este parte participantă la conflict, ONU nu îşi poate folosi dreptul de veto;

În cazul în care Consiliul decide ca CIS să gestioneze criza din Georgia potrivit capitolului al VII-lea, atunci Rusia, dacă este participantă la conflict, nu poate vota;

Dacă Consiliul decide ca fiind folositor UE să se implice în gestionarea relaţiei dintre Spania şi Marea Britanie, atunci Marea Britanie nu poate vota;

La fel s-ar întâmpla şi în relaţia dintre China şi Taiwan în condiţiile în care o organizaţie regională conform capitolului al VIII-lea ar exista pentru Asia de Est. Ar putea fi suficient pentru Consiliul de Securitate să apeleze la Organizaţiei de Cooperare de la Shanghai - SCO, conform capitolului al VIII-lea. Asemenea subtilităţi constituţionale în cazul în care membrul permanent este şi membru al agenţiei regionale, ar paraliza agenţi. În acest fel, Rusia în CSI şi China în SCO, ar putea bloca orice evoluţii.

Dar în cazul în care un membru permanent nu este şi membru al agenţiei regionale, există o posibilă utilizare a dreptului de *veto*. Cei cinci permanenţi acţionează din ce în ce mai mult ca o oligarhie a securităţii în dezvoltarea politicii multilaterale, dar abuzul de dreptul de *veto*, este limitat.

Aceste scenarii arată importanţa capitolului al VII-lea, respectiv al agenţiilor regionale şi a mecanismul conţinut de capitolul al VIII-lea privind agenţiile regionale.

Mai multe de organizaţii [51] operează în afara zonei geografice. Altele desfăşoară forţe armate în interiorul regiunilor[52].

O organizaţie regională care operează conform capitolului al VIII-lea, nu ar trebui, în principiu, să desfăşoare acţiuni în afara zonei. Concentrarea principală a securităţii ar trebui sa fie în interiorul regiunii. Două excepţii la acest capitol ar putea fi acceptate de către comunitatea internaţională. Prima s-ar ocupa cu răspunsul la agresiunile externe, cu toate că acţionează pentru autoapărare. A doua, ar fi la cererea explicită a Consiliului de Securitate – asemenea desfăşurări fiind limitate la trupele de menţinere a păcii, la operaţiile de pace şi constrângere autorizate de către Consiliu.

Având în vedere competenţa unei agenţii regionale, apar două probleme. Prima, relativitatea competenţelor în interiorul şi între regiunile de securitate; Un conflict, de exemplu, care oscilează între două regiuni de securitate, ar trebui rezolvat de către cele două agenţii regionale desemnate în capitolul al VIII-lea în colaborare cu autorizarea Consiliului de Securitate.

În al doilea rând, în cazul eşecului unei agenţii regionale conform capitolului al VII-lea; În asemenea situaţii, rămâne deschis pentru Consiliul de Securitate, pe lângă responsabilităţile primare pentru pace şi securitate, să determine ce măsuri sunt necesare, independent de agenţiile regionale.

[51] NATO, UE, OSCE.
[52] UA, LSA, CIS, PIF, OSA.

Există o confuzie asupra definirii conceptului de organizație regională sau subregională şi, în consecință, ce organizații pot fi parteneri legitimi ai ONU în viitoarea dezvoltare a mecanismului regional-global al securității.

În absența unei definiții clare în Cartă a ceea ce înseamnă regiune, aranjament regional sau agenție, apare întrebarea ce criteriu trebuie să satisfacă o entitate înainte de a fi recunoscută ca un aranjament regional sau o agenție de către ONU. Fără nişte criterii, orice grupare ar putea, teoretic, să fie recunoscută de Națiunile Unite. Spre deosebire de agențiile specializate, care sunt într-o strânsă legătură cu ONU, agențiile regionale sunt exogene ONU. De aceea, orice acceptare formală a oricăruia dintre scopurile propuse în capitolul al VIII-lea ar trebui să ceară o decizie specifică de la ONU. Formalitatea şi solemnitatea cu care un stat națiune este acceptat în parteneriatul cu ONU, conform capitolului al II-lea al Cartei (şi încrederea în propriul guvern votată şi acceptată) nu sunt aplicabile atunci când organizațiile regionale participă la întâlniri cu ONU sau la parteneriate în operațiilor de menținere a păcii. Până acum, sunt patru modalități de clasificare a partenerilor regionali ai ONU: prin Adunarea Generală cu statutul de observator, la invitația secretariatului, prin numirea de către Consiliul de Securitate sau prin autoproclamare.

Statutul de observator. Relația dintre o organizație internațională cu statut de observator la ONU şi o organizație internațională cu statutul stabilit conform capitolului al VIII-lea al Cartei nu are o reglementare oficială. Nu toți observatorii permanenți sunt organizații regionale şi nu toate organizațiile regionale sunt observatori permanenți.

Observatorii permanenți ai ONU au acces la toate întâlnirile deschise ale organelor ONU, inclusiv la cele ale Consiliului de Securitate. Singurul criteriu explicit pentru acceptarea observatorilor - decizia Adunării Generale. În prezent sunt 49 de organizații care au un asemenea statut de observator, 16 dintre acestea sunt organizații regionale sau subregionale, dar nu desfăşoară funcții de securitate. În jur de 14 organizații observatoare desfăşoară funcții de securitate, dintre care 9 sunt organizații regionale sau subregionale.

Totuşi, ar părea că statutul *per se* de observator nu este nici necesar nici suficient pentru a fi acceptat de către ONU ca o organizație regională. Problema devine complicată prin neclaritatea termenului de „observator" şi a conceptului de „regionalism". Combinare celor doi termeni, calitatea de observator şi regionalismul generează confuzii. De exemplu, în 1948, Adunarea Generală acceptă ca observatori organele care să fie entități regionale, foloseşte termenul de „organizație internațională".

În 1947, Adunarea Generală se referă la LSA ca la o organizație regională în Orientul Mijlociu. LSA era singura organizație regională existentă când a fost negociată Carta de la San Francisco, în aprilie – iunie 1945. Stabilită în aprilie 1945, nu a fost acceptată de către Adunarea Generală a ONU ca observator până în noiembrie 1950. LSA s-a dovedit controversată în ciuda aprecierilor Adunării Generale ca fiind o organizație regională, având loc discuții considerabile despre statutul de observator. LSA nu îndeplineşte anumite precondiții necesare aranjamentelor regionale, cum ar fi jurisdicția bine definită asupra zonei de securitate,

realizarea unui cadrul legal, sesiuni publice şi transparenţă în relaţiile dintre membri. De asemenea, ca trăsătură specifică, uniformitatea etnică poate fi nesemnificativă pentru principiile ONU; nu se referă în mod special la Carta ONU, la Constituţia sa. Prin urmare, recomandarea către Adunarea Generală a fost ca invitaţia către Liga Statelor Arabă să nu fie interpretată ca fiind conexă înţelesului capitolului al VIII-lea.

OSA este acceptată ca observator. Carta sa, semnată în 1948, a permis Secretarului General să o accepte ca observator, în luna octombrie a aceluiaşi an, cu 3 ani înaintea intrării în vigoare a Cartei sale.

Nici o referire la conceptul de agenţie regională *per se* nu a fost făcută de către ONU în primii ei 20 de ani. În decembrie 1964, criza din Congo iniţiază prima recunoaştere de către ONU a rolului care l-ar putea juca o agenţie regională pentru pace şi securitate. Tânăra OAU, fiind stabilită doar cu un an înainte, a fost forţată să se implice în Congo printr-o rezoluţie a Consiliului de Securitate. Consiliul îşi exprima convingerea că OAU în contextul articolului 52 al Cartei ONU, să ajute la găsirea unei soluţii paşnice la problemele şi disputele care afectează pacea şi securitatea pe continentul african. În 1964, este acordat statutul de observator OAU, având în considerare scopurile şi principiile Cartelor ambelor organizaţii. Astfel, prima recunoaştere formală a unei organizaţii regionale în parteneriat cu ONU conform capitolului al VIII-lea a fost în relaţia cu Africa.

Consiliul Europei a avut însă altă soartă. A fost creat în 1949 de statele vest-europene, când Războiul Rece a început. În 1989, odată cu încetarea Războiul Rece i se acordă statutul de observator.

În octombrie 1993, OSCE (pe atunci CSCE) primeşte statutul de observator la Adunarea Generală. Nu se face nici o referinţă în această decizie la OSCE ca organizaţie regională. Oricum, ONU acceptă OSCE prin autodesemnare ca un angajament regional potrivit capitolului al VIII-lea.

Invitaţiile secretariatului. La cele cinci întâlniri la nivel înalt, 1994-2003, secretarul general al ONU invită acele organizaţii cu care ONU are relaţii operaţionale strânse în domeniul păcii şi securităţii. La aceste întâlniri toate organizaţiile participante au fost desemnate în mod larg ca organizaţii regionale, incluzând câteva[53] care cu siguranţă nu sunt.

Terminologia Consiliului de Securitate. Însuşi Consiliul de Securitate are o istorie proprie de lucru cu agenţii regionale şi alte organizaţii. Din acest punct de vedere, apar cinci modalităţi generale prin care Consiliul comunică, sau alege să nu comunice cu agenţiile regionale sau subregionale, şi anume: Referindu-se la o organizaţie explicit ca agenţie regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea şi la agenţiile specificate, astfel bazându-se pe o organizaţie pentru parteneriatul de pace şi securitate, indicând implicit că o percepe ca fiind o organizaţie regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea şi la agenţiile regionale fără indicaţii specifice pentru acţiunile de constrângere conform capitolului al VII-lea, astfel indicând că orice organizaţie care desfăşoară aceste acţiuni este văzută de către consiliu ca o agenţie

[53] Interpol, Commonwealth, Francophonie, Lucophone şi OIC.

regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea fără a specifica o implicare particulară a agenţiilor în crize; Evitând referirea la capitolul al VIII-lea, în timp ce recunoaşte rolul organizaţiei care se percepe pe sine a fi o organizaţie regională. Un al şaselea scenariu, autorizarea de către Consiliu a unei forţe multinaţionale care ulterior a fost invitată ca o organizaţie regională, fără o cerere specifică sau recunoaştere de către Consiliu sau oricare altă referinţă din capitolul al VIII-lea.

Exemple de numiri a unei agenţii regionale sunt după cum urmează: Referinţe explicite la o organizaţie ca agenţie regională: În 1964, când criza din Congo a erupt a doua oară, Consiliul îşi exprimă convingerea că OAU, în contextul articolului 52 al cartei ONU, va ajuta la găsirea unei soluţii paşnice la toate problemele şi disputele referitoare la pace şi securitate de pe continentul african. Consiliul solicită încetarea focului în acord cu rezoluţia OAU, cerând tuturor statelor să ajute OAU să îşi atingă obiectivele, şi cerând ca OAU, potrivit articolului 54 al Cartei ONU să o ţină bine informată. OAU este văzută de către Consiliul de Securitate ca o agenţie regională conform capitolului al VIII-lea. Identificarea specifică a organizaţiei; implicita recunoaştere ca o agenţie regională: În 1960, Consiliul s-a bazat pe OSA să rezolve o dispută între SUA şi Cuba temându-se să tragă concluziile problemei până la primirea raporturile OAS. În 1991, în timpul crizei din Bosnia, Consiliul îşi exprimă suportul total pentru eforturile Comunităţii Europene, sprijinite de CSCE, pentru soluţionarea crizei. În 1992, în timpul crizei din Somalia, Consiliul a luat în considerare apelurile OAU şi LSA (dar de asemenea şi OIC), solicitând Secretariatului General să coopereze cu OAU şi LSA la medierea crizei. De asemenea în 1992, în timpul crizei din Somalia, Consiliul solicită Comunităţii Europene "sprijinite de CSCE" să găsească un aşezământ politic paşnic. În 1993 în timpul crizei din Haiti, Consiliul afirmă că orice soluţie ar trebui să ţină cont de decizia OSA (la fel de bine ca şi de cele ale Adunării Generale) şi rezolvarea crizei de către ONU să se facă în cooperare cu OSA. Consiliul impune un embargo global la recomandarea OSA şi însărcinează Secretariatul General conform principiilor generale ale OSA. În 1948, OSA este privită de către Consiliul de Securitate ca o "agenţie regională" chiar dacă acest lucru nu a fost niciodată afirmat oficial.

Referinţe la "state prin agenţii regionale": În 1993, în timpul crizei din Bosnia-Herţegovina Consiliul autorizează statele membre să acţioneze singure sau prin organizaţii regionale ori aranjamente sub autoritatea Consiliului să coopereze cu Secretariatul General şi UNPROFOR. În 1996, în timpul crizei din Croaţia, Consiliul decide că statele membre pot acţiona singure sau prin agenţii regionale să coopereze cu operaţiilor de pace al ONU[54] şi pe baza procedurilor Naţiunilor Unite, pot lua măsurile necesare pentru sprijinirea UNTAES. Aceasta a fost o mutare neobişnuită în care autoritatea înarmării a fost acordată statelor naţiuni nespecificate şi agenţiilor regionale.

În alte situaţii, Consiliul face referinţe generale la capitolul al VIII-lea al privilegiaţilor fără a da un motiv clar al implicaţiilor sale. În 1992, în timpul crizei din Croaţia, Consiliul a dat directive privind Iugoslavia fără vreo referire la agenţii regionale sau subregionale.

[54] UNTAES.

Ignorarea capitolului al VIII-lea. În 1990, imediat după invadarea Kuweitului de către Irak, Consiliul exprimă sprijinul pentru eforturile de soluționare a conflictului "şi în special pentru Statele din Liga Arabă". În 1993, în timpul crizei din Tadjikistan, Consiliul recunoaşte rolul CIS ca forță de menținere a păcii. CIS care doreşte să fie privită ca o agenție regională, puterile vestice care s-au opus ca CIS să fie o agenție cu responsabilități europene. În timpul crizei din Georgia din 1993-1994, Consiliul foarte meticulos şi a preferat să nu se refere la capitolul al VIII-lea, ci mai degrabă a dat ordin ca eforturile de pace ale OSCE să fie făcute cu Rusia ca facilitator. La început a fost respinsă ideea ca CIS să fie recunoscută ca forță de menținere a păcii dar, în final, a fost acceptată ca o operație, în timp ce referirile la capitolul al VIII-lea au fost ocolite.

În 1994, în timpul crizei din Ruanda, Consiliul stabilind o înarmare limitată pentru scopuri umanitare, salută cooperarea cu OAU, fără să facă referire la capitolul al VIII-lea.

Cu privire la al şaselea scenariu: În august 2002, NATO a „sfătuit" Secretariatul General al ONU, într-un spirit de transparență şi cooperare "că trebuie" să își asume comanda unei forțe multinațională în Afganistan (ISAF). În autorizarea ISAF, Consiliul nu a cerut altă agenție regională sau altă organizație internațională să preia vreo acțiune. Rolul NATO de a conduce a fost luat ca urmare la propria lor inițiativă. În mai 2003, Consiliul a autorizat forțele de urgență multinaționale pentru R.D. Congo, formată de agenții subregionale non-africane (UE, dominată de trupele franceze) dar şi cu alte state noneuropene care au participat. În 1992, Consiliul concluzionând că situația din Liberia a constituit o amenințare a păcii şi securității internaționale "mai ales în Africa de vest ca fiind un întreg", şi revizuirea prevederilor capitolului al VIII-lea, a binevoit continuarea înțelegerii cu ECOWAS spre o soluție pacificatoare şi a numit-o forța de menținere a păcii[55]. În 1997, Consiliul subliniază în mod repetat eforturile ECOWAS în Sierra Leone, însă fără a face referire la capitolului al VIII-lea.

Cu alte ocazii, precum cea din criza Cubei din 1962, Consiliul a fost incapabil să adopte vreo rezoluție din cauza unui *veto*. În această criză, URSS ridică o serie întrebări: (1) OSA ar trebui văzută ca o agenție regională; (2) OSA, potrivit articolul 53, are dreptul să desfăşoare acțiuni de forță; (3) procedurile OSA de sancționare a unui stat membru din cauza sistemului său social. În fapt, acțiunea OSA în forța asupra Cubei nu a fost niciodată autorizată de Consiliu. Astfel, Consiliul de Securitate avea de a face cu o organizație parteneră într-o situație de soluționarea crizei şi a trebuit să reflecteze la o gamă de percepții cum ar fi natura precisă a organizațiilor implicate în termenii Cartei ONU. În timp ce, în unele cazuri recunoaşterea ca o organizație ca o agenție regională sub capitolul al VIII-lea, în cele mai multe cazuri, a fost lăsată neclară, deseori deliberat pentru motive politice. Propria istorie a Consiliului cu parteneri nu determină în mod conclusiv răspunsul la întrebarea dacă o organizație internațională care nu are clar statutul de "o agenție regională" poate, în unele cazuri, să constituie pilonul pentru acțiuni militare.

[55] ECOWAS a preluat acțiunile fără să își explice autoritatea.

Două organizații s-au declarat agenții regionale sau aranjamente regionale conform capitolului al VIII-lea din carta ONU. În 1948, carta OSA explică faptul că "împreună cu Națiunile Unite, organizația este o agenție regională". Adunarea Generală acordă OSA statutul de observator, cu toate că rezoluția sa de autoritate nu o identifică ca pe o agenție regională potrivit capitolului al VIII-lea.

În 1992, statele membre ale OSCE declară că „în înțelegerea noastră CSCE este un aranjament regional în sensul capitolul al VIII-lea al Cartei Națiunilor Unite. Adunarea Generală ONU la scurt timp "a recunoscut" declarația CSCE, ajungând la aceea "înțelegere" că este nevoie de cooperare între CSCE şi ONU, cerând Secretariatului General să desfăşoare o astfel de cooperare. O astfel de auto apreciere nu ar trebui acceptată ca un criteriu pentru parteneriat, pentru că ar putea foarte uşor să fie permită abuzuri în viitor.

Oficializarea parteneriatului. Poziția de observator, invitat, aliat cu Consiliul de Securitate şi propria autodefinire - au relevanță la întrebarea privind statusul unei organizații ca o agenție regională sub capitolul al VIII-lea, dar nimic nu este suficient sau concluziv. Dacă trendul mecanismului securității regional-globale este să întărească şi să obțină o mai mare definire a competențelor şi capabilităților, este nevoie de un mecanism procedural bine definit pentru a clarifica statusul partenerial, implicând algoritm oficial, criteriile clare şi transparente de decizie şi acțiune.

ELEMENTE DE COMPLEMENTARITATE ÎN RĂSPUNSUL LA PROVOCĂRILE COMUNE ALE FORȚEI DE RĂSPUNS NATO ŞI GRUPURILOR TACTICE DE LUPTĂ ALE UNIUNII EUROPENE

Lucian MAFTEI*

European Union Battlegroups (EUBGs) and NATO Response Force (NRF) represent two concepts with many similarities and differences. There is a real concern in order to leveraging these forces to achieve a more comprehensive approach to meet the requirements of current and future operations. One direction in this respect could be considered a division of labor in wich the NRF provides the military options while the EUBGs are transformed into a civilian rapid response capability. Another one cold be a temporarily restructured NRF and an European Union (EU) capability that integrates EUBGs military elements with civilian crisis response elements.

În anii din urmă s-a remarcat preocuparea atât a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) cât şi a Uniunii Europene (EU) de a fi cât mai bine pregătite pentru a face față provocărilor generate de participarea la operații curente sau viitoare al căror scop declarat este acela de a contribui la întărirea securității, raportată la nivel local, regional sau global. Modalitatea în care cele două organizații au decis să realizeze aceasta a fost de a crea şi dezvolta noi concepte şi capabilități militare: în cazul NATO, Forța de Răspuns NATO (NATO Response Force – NRF), iar în cazul EU, Grupurile Tactice de Luptă ale Uniunii Europene (European Union Battlegroups – EUBGs). Pentru NATO, acest demers a reprezentat o cale firească de urmat în procesul de evoluție al conceptelor şi structurilor militare, parte a unui efort mai larg de a găsi cele mai potrivite soluții de răspuns la mediul de securitate modificat dramatic în perioada post-Război Rece. Pentru Uniunea Europeană însă, deşi având recunoaşterea unui actor important în politica mondială, dimensiunea sa militară nu s-a dezvoltat de o manieră coerentă. În ciuda apariției acestor două structuri în domeniul militar, este o realitate faptul că operațiile expediționare derulate în zilele noastre se confruntă cu o provocare fundamentală şi anume aceea de a combina capabilitățile militare şi civile angajate în operațiile de menținere şi întărire a securității, stabilității şi de reconstrucție, cu scopul de a mări forța dar şi eficiența acestora.

Se consideră că au existat trei repere importante care au marcat apariția EUBGs. Primul este procesul de stabilire a țelurilor strategice în cadrul summit-ului de la Helsinki din 1999. Cu această ocazie, statele membre au fost de acord cu crearea până în 2003 a unei forțe de reacție rapidă a Uniunii Europene (European Rapid Reaction Force – ERRF) constituită din 60.000 de militari capabilă să intervină în 60 de zile de la notificare şi care să fie în măsură să execute o operație pe parcursul a cel puțin 12 luni[1]. Această forță urma să execute misiunile cunoscute sub numele de

* **Locotenent colonel, Statul Major General, Direcția logistică**

[1] Presidency Conclusions, Helsinki European Council 10 an 11 December Annex I to Annex IV, European Parliament, 1999.

Petesberg tasks care, generic, presupun menținerea păcii şi managementul crizelor. La acelaşi summit s-a pus în discuție şi crearea în cadrul ERRF a unor structuri militare de nivel mic care să fie mai mobile şi mai rapide în intervenții pentru a putea face față unor operații urgente. Al doilea reper important a fost summit-ul franco-britanic din februarie 2003 desfăşurat la St. Malo. Aici, Franța şi Marea Britanie au subliniat necesitatea de a dezvolta capabilități de reacție rapidă şi au luat inițiativa de a crea grupuri tactice de aproximativ 1.500 de militari (fără a include aici elementele de suport). Inițial s-a convenit ca aceste forțe să fie destinate pentru suportul operațiilor ONU şi să acționeze sub mandatul conferit de capitolul VII al Cartei ONU[2]. Ulterior s-a stabilit ca aceste forțe să poată fi întrebuințate şi în operații cu un anumit grad de autonomie. Inițiativa a fost adusă şi la cunoştința Germaniei, iar în iunie 2004, aceasta a fost prezentată Comitetului Militar ca o inițiativă trilaterală şi a fost cuprinsă în țelurile strategice pentru 2010, cu aprobarea Consiliului European. În fine, al treilea reper îl constituie Operația Artemis în Republica Democratică Congo (DRC) din anul 2003. Această operație a fost prima pe care Politica Europeană de Securitate şi Apărare (European Security and Defense Policy – ESDP) a desfăşurat-o în afara continentului european. Obiectivul operației a fost de a realiza managementul crizei în Republica Democratică Congo. La operație au participat aproximativ 1.800 de oameni din mai multe state membre EU, iar Franța şi-a asumat rolul de națiune cadru. Rezultatele operației au fost încurajatoare, deoarece la trei luni după intervenția sa situația s-a calmat, o parte din populația refugiată s-a întors la casele sale şi o parte din milițiile locale a fost dezarmată.

Pentru perioada ultimilor doi ani angajamentele națiunilor pentru EUBGs au fost următoarele: 2007-1 Germania – națiune lider, Finlanda, Olanda, 2007-2 Italia - națiune lider, Ungaria, Slovenia; Grecia – națiune lider, Bulgaria,Cipru, România, 2008-1 Suedia – națiune lider, Estonia, Finlanda, Irlanda, Norvegia; Spania – națiune lider, Franța, Germania, Portugalia, 2008-2 Germania – națiune lider, Belgia, Franța, Luxemburg, Spania; Marea Britanie – contribuție singulară. S-a remarcat cu oarecare surprindere faptul că acest concept nu a întâmpinat rezistență în ceea ce priveşte contribuția națiunilor cu trupe. Scopurile pentru care acest concept a fost creat s-au bucurat de acceptare şi sprijin încă de la început. Statele membre EU consideră capacitatea EUBGs de a opera ca un prim şi necesar pas către realizarea scopurilor majore ale Uniunii. Pentru statele membre EU, dar care nu sunt şi membre NATO, participarea cu trupe în aceste EUBGs este apreciată ca un test de referință pentru o posibilă participare în operații viitoare conduse de NATO.

Menținerea şi dezvoltarea EUBGs ca un concept militar viabil este pus în pericol de două aspecte care pot fi considerate ca obstacole critice. Este vorba de voința politică şi de structura/dimensiunea acestor grupuri tactice de luptă.

Există două operații importante derulate în ultimii ani în care EUBGs nu au fost implicate deoarece nu s-a ajuns la un consens politic în ceea ce priveşte dislocarea acestora, deşi se consideră că ar fi fost o bună oportunitate ca ele să-şi fi arătat utilitatea şi eficiența. Una din acestea este operația lansată de EU pentru susținerea

[2] Joachim Kops, UN SHIRBRIG and EU Battlegroups: Recomandation to the European Union and United Nations, www.oxfordgovernance.org.

misiunii Naţiunilor Unite în Republica Democratică Congo (MONUC) cu scopul de asigurare a siguranţei procesului de alegeri libere. Operaţia militară a EU s-a desfăşurat cu acceptul deplin al autorităţilor congoleze şi în strânsă coordonare cu MONUC, încheindu-se cu succes în noiembrie 2006. Deşi această operaţie condusă de EU s-a desfăşurat şi sub auspiciile ESDP, EUBGs nu au fost implicate în niciun fel. Unul din motivele invocate a fost că Germania, care avea la acel moment statutul de naţiune lider, a făcut publică intenţia de a pune la dispoziţia EUFOR o treime din trupele necesare, acestea nemaiputând fi folosite pentru grupurile tactice de luptă. De asemenea, s-a considerat că operaţia nu este una de răspuns la criză, ci o operaţie planificată, supusă unui alt regim de generare şi întrebuinţare a forţelor. Un alt exemplu este iniţiativa EU de a angaja o operaţie de menţinere a păcii în Estul Ciadului şi Nordul Republicii Centr-Africane, operaţie care este în plină desfăşurare la momentul analizei noastre. Operaţia a fost planificată iniţial să înceapă la mijlocul lunii decembrie 2007, dar a fost amânată pentru primul trimestru al anului 2008. Naţiunea cadru pentru această operaţie s-a declarat Franţa care a şi asigurat jumătate din cei aproximativ 4.300 de militari necesari pentru derularea în bune condiţii a operaţiei. Motivele amânării pot fi considerate inconsistenţa ofertei nu neapărat de personal, cât de mijloace tehnice şi echipamente specializate, incoerenţa în procesul de planificare a dislocării forţelor în teatrul de operaţii şi reticenţa unor naţiuni de a pune la dispoziţie resurse materiale în lipsa unui aranjament clar de folosire a lor şi a rambursării cheltuielilor ocazionate de aceasta. Şi de această dată s-a folosit o forţă generată specific pentru operaţie, fără ca EUBGs să fie implicate.

Se constată că nu există voinţa sinceră ca EUBGs să fie angajate în operaţii de tipul celor pentru care au fost create, deşi sunt considerate un instrument politic de intervenţie[3]. Oricum sunt considerate aceste structuri militare, în cazul în care ele nu vor fi folosite în viitorul apropiat în operaţii, cu angajarea în misiuni specifice de menţinere a păcii şi managementul crizelor, este de aşteptat ca interesul statelor membre în ceea ce priveşte susţinerea şi dezvoltarea conceptului să scadă simţitor. De asemenea, există pericolul, ca doar de dragul sau nevoia credibilităţii, aceste structuri militare să fie dislocate pentru a participa la operaţii ce nu vor fi în concordanţă cu nevoile pentru care au fost create sau pentru care sunt pregătite.

Pe de altă parte, structura/dimensiunea EUBGs permite angajarea acestora doar în operaţii de foarte mică anvergură. Mai mult decât atât, dată fiind structura actuală, există opinia că aceste grupuri tactice de luptă pot îndeplini cu succes doar misiuni de securizare a unui port sau aeroport pe timpul unei operaţii de evacuare. În termeni generici, EUBGs sunt capabile doar pentru operaţii de amploare redusă pentru realizarea stabilităţii, securităţii şi asigurării tranziţiei pe o perioadă scurtă de timp, sau pentru operaţii post-conflict şi reconstrucţie. Chiar şi pentru aceste operaţii există constrângeri în ceea ce priveşte asigurarea mijloacelor pentru transportul strategic şi dependenţă faţă de procesul NATO de planificare a operaţiilor. În aceste condiţii, scopul iniţial pentru care EUBGs au fost constituite, nu poate fi atins[4].

[3] Nicolas Granholm, Pal Jonson, EU Battlegroups in context, www.2.foi.se.
[4] Ricard Kugler, Transforming European Forces, Survival 44, no. 3, 2002.

Reperele de timp şi spaţiu ale apariţiei şi dezvoltării NRF sunt: summit-ul de la Praga din 2002 unde s-a discutat şi s-a căzut de acord asupra creării unei forţe capabile să intervină rapid oriunde în lume şi în măsură să îndeplinească o gamă largă de misiuni; summit-ul de la Istanbul din 2004 unde s-a stabilit ca forţa să fie compusă din aproximativ 25.000 de militari, gata să intervină în cinci zile de la notificare şi să execute operaţii în teatru pentru 30 de zile; summit-ul de la Riga din 2006 unde NRF a fost declarată complet operaţionalizată. Obiectivele principale pentru care NRF poate fi dislocată în teatrul de operaţii sunt: forţă de sine stătătoare care acţionează în operaţii specifice Articolului 5 din Tratatul de la Washington (apărare colectivă) sau operaţii Non-articol 5 de răspuns la criză (operaţii de evacuare, management al consecinţelor dezastrelor, crize umanitare şi contraterorism), forţă iniţială de intrare în teatru pentru a facilita sosirea forţelor următoare şi demonstrarea hotărârii şi solidarităţii NATO de a rezolva o criză apărută[5]. De la apariţia sa, NRF nu a fost angajată în operaţii cu caracter tradiţional militar, dar a fost activată şi dislocată pentru realizarea desfăşurării în siguranţă a Jocurilor Olimpice de la Atena din 2004, sprijinul procesului de alegeri prezidenţiale din Afganistan din 2004, înlăturarea urmărilor uraganului Katrina din Statele Unite din 2005 şi ale cutremurului din Pakistan din 2005.

Aspectele cu care se confruntă deja NRF sunt legate de numărul de militari din compunere şi modul de a interveni în operaţii. Primele provocări legate de numărul de militari au apărut atunci când Statle Unite au decis să îşi diminueze contribuţia cu trupe la NRF ca urmare a insuficientei contribuţii cu trupe a partenerilor europeni. Ambele părţi au invocat ca motiv operaţiile cu termen lung de desfăşurare cum sunt cele din Afganistan, Kosovo şi Irak. Cum în temeni reali numai în Afganistan sunt dislocaţi aproximativ 40.000 de militari NATO şi 18.000 militari americani, a devenit o problemă pentru naţiunile membre şi care contribuie cu trupe în teatrele de operaţii sa-şi respecte angajamentele faţă de NRF. În aceste condiţii, NATO se confruntă cu situaţia de a opera modificări în ceea ce priveşte conceptul NRF, în general. Au fost deja identificate două posibilităţi: fie reducerea, măcar temporară, a numărului de militari din compunere, fie menţinerea aceluiaşi număr de militari, dar tratarea NRF co o rezervă strategică a NATO. Există indicii că o opţiune a fost aleasă deja: la Conferinţa Comitetului Militar din Spania, 2007, s-a decis studierea posibilităţii implementării unui model redus. De asemenea, se are în vedere un concept NRF cu capacitate de intervenţie graduală. Acestea două se consideră că vor fi valabile numai atâta timp cât NATO este implicat în operaţii de lungă durată. Ceea ce se consideră la momentul analizei că poate fi realizabil pentru NRF este o structură de forţe diminuată care să poată fi întărită, completată, funcţie de circumstanţele specifice fiecărei operaţii. Provocarea oferită de modalităţile efective de punere la dispoziţie a trupelor pentru NRF şi de dezvoltare a conceptului se adresează solidarităţii şi modului de înţelegere mutuală a statelor membre NATO. Se conturează tot mai serios posibilitatea ca din dorita forţă solidă, cu grad ridicat de pregătire şi intervenţie să se ajungă la un pachet de 5.000 la 10.000 de militari care să funcţioneze ca un nucleu în jurul căruia o viitoare forţă să se structureze, funcţie de nevoi. Este evident însă că

[5] *** The NATO Respone Force: What Does This Mean in Peace, www.nato.int.

dacă aceasta va fi realitatea cu care va opera NRF, atunci alte considerente vor trebui a fi avute în vedere pe timpul procesului de planificare a operaţilor, ca şi timpul estimat de răspuns la crize.

Între cele două concepte există certe similarităţi. Şi EUBGs şi NRF au în intenţie să fie forţe cu un grad ridicat de pregătire şi posibilitate de intervenţie şi care să fie folosite ca prime forţe de intrare în teatrul de operaţii. Cu toate acestea, nici statele membre ale EU şi nici cele membre NATO nu au ajuns la un consens în ceea ce priveşte unde şi cum să folosească aceste noi capabilităţi de reacţie rapidă. Pe de altă parte, pentru NRF nu este foarte clar în ce manieră trebuie să acţioneze pentru a funcţiona ca un catalizator al transformării în NATO, iar pentru EUBGs nu există un cadru strategic clar.

Între cele două concepte sunt însă şi diferenţe semnificative. Cea mai evidentă este numărul de militari din compunerea lor: 1.500 pentru EUBGs şi 25.000 pentru NRF, cel puţin conceptual. EUBGs se bazează în proporţie covârşitoare pe forţe terestre, în timp ce NRF reprezintă o structură de forţe întrunite, mai robustă şi cu o capacitate operaţională mai mare. O altă diferenţă constă în tipul de misiuni pe care cele două structuri militare trebuie să le ducă la îndeplinire. EUBGs sunt orientate pe aşa numitele Petersberg tasks pe când misiunile NRF acoperă întregul spectru operaţional, de la managementul crizelor la apărarea colectivă. Deşi una din misiunile NRF este aceea de a acţiona ca un catalizator pentru transformare în rândul aliaţilor europeni din NATO astfel încât aceştia să-şi dezvolte capacitatea de a participa la operaţii de mare intensitate, nu există o obiective sau programe oficiale în acest sens care să fie asociate cu EUBGs.

Având în vedere diferenţele, dar şi aspectele comune ale celor două structuri militare, se poate afirma că amândouă trebuie să facă faţă unei provocări comune: să rămână relevante pentru toţi membrii „comunităţii" care le-au creat. Statele membre NATO şi ale EU, din care multe sunt parte în cele două organizaţii, trebuie să facă faţă unor cerinţe de a participa cu trupe simultan la operaţii deja în desfăşurare, la NRf şi la EUBGs. Acesta este un efort considerabil de care trebuie să se ţină seama. Nu ne putem baza pe calcule simpliste care consideră că dacă în statele membre NATO există, în total 2,4 milioane de militari, iar în operaţii sunt angajaţi aproximativ 264.000, există un număr suficient de militari pentru a acoperi toate nevoile. Realitatea este că în teatrele de operaţii este nevoie de militari cu specializări diferite şi stricte, cu un grad de instruire adecvat şi în număr eficient determinat.

Există cazuri când un stat membru pune la dispoziţie acelaşi pachet de forţe pentru ambele organizaţii. Acest fapt poate conduce la o subordonare dual㠄 fapt care se doreşte a fi evitat de către NATO, pe când EU consideră aceasta un mod de a face efectivă flexibilitatea. Des folosita expresie „separabil, dar nu separat" se traduce prin faptul că acelaşi pachet naţional de forţe şi capabilităţi va forma baza atât pentru operaţii NATO, cât şi pentru operaţii EU. Astfel, există două instrumente care favorizează tipul acesta de acţiune: acordul Berlin Plus prin care capabilităţi NATO pot fi puse la dispoziţia EU dacă NATO decide să nu participe la o operaţie, pe când EU decide să se implice şi Grupul de Capabilităţi EU-NATO care are ca obiectiv schimbul de date şi de planuri referitoare la NRF, EUBGs şi operaţiile în care acestea sunt implicate. Rămâne însă pericolul ca un anumit pachet de forţe sau anumite

capabilităţi să fie solicitate în acelaşi timp de mai multe organizaţii, ori pot fi necesare chiar statului care le-a oferit.

Realitatea ultimilor ani a demonstrat faptul că dat fiind mediul actual global de securitate, modul tradiţional de a interveni cu forţe militare – de la operaţii de menţinere a păcii la uzul unilateral al forţei armate - nu mai este suficient. Forţele militare au demonstrat totuşi că nu au capacitatea necesară de a îndeplini în condiţii foarte bune operaţii de înlăturare a dezastrelor naturale, asistenţă umanitară sau operaţii de reconstrucţie post-conflict. Este tot mai evident faptul că organizaţii militare şi civile au devenit dependente unele de celelalte în găsirea soluţiilor viabile pentru rezolvarea tipurilor de operaţii enumerate mai sus. Această realitate trebuie însă pusă în operă de o manieră înţeleaptă şi cu evitarea duplicărilor.

Din aspectele prezentate în lucrare este clar că NRF deţine puterea militară de a interveni pentru îndeplinirea unui spectru foarte larg de misiuni. Desigur, trebuie ţinut cont de procesul de readaptare a compunerii, dimensiunii, gradului de rapiditate în intervenţie, misiunilor care se doreşte a fi aplicat acestei structuri militare. Există pericolul ca odată ce acest proces, apreciat acum ca fiind temporar, să se fi derulat şi finalizat, conceptul NRF să piardă tocmai acele caracteristici care-l fac acum atât de necesar operaţiilor strict, sau tradiţional militare, măcar în perspectiva unui viitor predictibil[6]. NRF rămâne o structură militară foarte mobilă, cu o forţă militară considerabilă, adaptată tehnologic provocărilor actuale care se poate autosusţine în teatrul de operaţii pentru cel puţin 30 de zile, iar toate aceste caracteristici nu trebuie neglijate sau minimalizate într-o analiză.

Se apreciază că EU deţine la acest moment, prin EUBGs, capabilităţile necesare de a răspunde convenabil pentru managementul unei crize civile. Această capabilitate nu este la nivelul pe care ţările europene membre îl pot oferi, dar este la acest moment o soluţie în ceea ce priveşte intervenţia în domeniul unui răspuns rapid pentru o potenţială criză civilă. Temeiul pentru acest gen de acţiune constă în dimensiunea civilă a ESDP care a fost discutată şi agreată la Consiliul European din 2000 desfăşurat la Feira, Portugalia. Această dimensiune civilă poate fi folosită în operaţii conduse de EU sau ca parte a unor misiuni mai mari ale ONU şi poate acoperi cinci zone de interes: poliţie, alpicarea legii, administraţie civilă, portecţie civilă şi monitorizare. Aceste zone de inters pot fi lărgite prin organizarea multifuncţională a capabilităţilor de managementul crizelor civile astfel încât să se constituie grupuri de experţi pe diferite domenii de intervenţie, funcţie de necesităţi. Consiliul European a confirmat faptul că echipe civile de răspuns şi elemnte de poliţie din aceste capabilităţi de managementul crizelor civile pot fi dislocate rapid atunci când situaţia impune.

Pentru ca EU să poată interveni cu eficienţă în operaţii rapide şi de mare amploare de răspuns la crizele civile, se consideră că este nevoie de îmbunătăţirea procesului de luare a deciziei, o fundamentare mai bună a conceptelor, o structură organizaţională mai performantă şi o capacitate mărită de a planifica operaţii cu grad ridicat de complexitate. Se constată că pe aceste direcţii de eficientizare a intervenţiilor EU în operaţii de răspuns la crizele civile, în mod tradiţional, militarii au

[6] Robert Bell, Sisyphus and the NRF, NATO review, Autumn, 2006.

expertiza necesară dar manifestă o oarecare retincență în angajarea lor în asemenea operații, oriunde în lume.

Sunt unele opinii conform cărora capacitatea EU de a interveni în operații de răspuns la crizele civile poate fi îmbunătățită în două moduri. Unul din acestea este de a interveni gradual cu forțe militare de răspuns rapid la crize şi transformarea progresivă a EUBGs în structuri cu o componență exclusiv civilă, caz în care sintagma „Grupuri Tactice de Luptă" trebuie reconsiderată, o posibilă denumire a acestora putând fi Capacitate Civilă de Răspuns Rapid (Civilian Rapid Response Capability – CRRC)[7]. În acest fel, opțiunea militară a EU rămâne sub forma unor structuri militare naționale sau multinaționale, constituite ad-hoc şi care să fie dislocate în zona de operații, aşa cum s-a procedat în cazul operațiilor din Republica Democratică Congo sau Ciad. Un alt mod este de a combina EUBGs cu deja existentele elemente de capabilități civile de planificare şi conducere, pentru a crea o capabilitate europeană interagenții cu adevărat întrunită şi multinațională. Se apreciază că această opțiune se poate aplica relativ uşor şi poate conduce la o foarte bună cooperare civili-militari. Se va putea astfel apela la elemente civile care să fie dislocate foarte devreme în zona de operații, beneficiind de structuri de protecția forței deja existente şi antrenate.

Oricare din cele două moduri de acțiune va fi aplicat, rezultatul va fi eliberarea de resopnsabilități a multor efective de militari care sunt angajate acum în operații de securitate, stabilitate şi reconstrucție ce presupune prezența lor în teatrele de operații pentru o lungă perioadă de timp şi pentru care nu au cea mai potrivită pregătire şi instruire. Strict apreciind realitatea, forțele militare nu pot doar prin ele însele să creeze guverne care să funcționeze, nu pot crea forțe de securitte interne sau să genereze economii prospere. Pentru toate acestea este nevoie de asistența specializată a agențiilor civile. Implicarea şi acțiunea agențiilor civile conduce la disponibilizarea unui mare număr de militari pentru operații militare de mare intensitate sau angjament. Pentru a demonstra aceasta e nevoie doar de un exemplu simplu: forțele militare care asigură securitatea echipelor teritoriale de reconstrucție şi de instruire a forțelor locale de securitate din Afganistan şi Irak ar putea fi înlocuite cu forțe de poliție sau jandarmerie, transformând întreaga echipă într-o forță nonmilitară, poate mai credibilă pentru localnici şi punând la dispoziția comandanților un număr apreciabil de militari pentru acțiuni efective de luptă.

Dacă tipul acesta de separare a responsabilităților şi delimitare a eforturilor s-ar pune în practică, se apreciază că efectele vor fi benefice până la nivel strategic deoarece, la acest moment, resursele militare ale multor țări şi organizații internaționale – de planificare operațională, de luare a deciziei, logistice - sunt angajate în operații de securitate, stabilitate şi de reconstrucție, unde efortul şi expertiza civililor este obligatorie. În Statele Unite spre exemplu, se caută de câțiva ani soluții în acest domeniu prin încercarea de a crea o forță civilă de răspuns, în special pentru Afganistan şi Irak, sub auspiciile Oficiului de Coordonare pentru Reconstrucție şi Stabilitate din cadrul Departamentului de Stat. Succesul acestei inițiative este însă limitat până în acecst moment, de aceea se consideră că dacă EU va

[7] *** Defense News, October 8, 2007.

acționa pentru tranziția EUBGs spre capabilități civile ori civil-militare de răspuns pentru intervenția în managementul crizelor, poate deveni lider în acest domeniu.

În concluzie, se poate aprecia că o soluție pentru a face cât mai eficient răspunsul la provocările mediului de securitate actual, la complexitatea conflictelor care sunt în derulare şi care se pot declanşa în viitor, ar fi aceea de a crea două seturi distincte de capabilități, una preponderent civilă şi una preponderent militară, cu separarea clară a responsabilităților şi delimitarea modului de relaționare reciprocă. Fundamentul unei asemenea abordări ar putea fi capabilitățile şi expertiza în domeniul cilvil al EU şi în domeniul militar al NATO. La aceasta trebuie adăugate dorința națiunilor de a folosi eficient resursele proprii, capacitatea de a acționa a celor două organizații şi dialogul deschis şi eficient.

ROLUL O.S.C.E. ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR REFERITOARE LA PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI

Dr. Ion DRAGOMAN[*]
Alin BODESCU[**]

In 1990, after a long era of confruntation and division on the old continent, in Paris was signed, under the motto: „A new era of Democracy, Peace and Unity", the Charter of Paris for a new Europe. Among other objectives, the signatory states undertook to observe the respect for human rights and fundamental freedoms, their promotion and protection representing the very first obligation of each government. Respect for those rights and freedoms will have been the only thing to guarantee the limited manifestation of the discretionary power in state, the freedom, justice and peace necessary for social development. At almost two decades since it signed the Charter, OSCE, along with other fora, continues to consolidate and uphold the democracy as the only system in which the human rights are of a capital importance.

Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa îşi are originea în eforturile pentru organizarea unei conferințe pentru crearea unui sistem paneuropean de dialog între Estul şi Vestul Europei (la care participau 33 de state europene, mai puțin Albania, dar şi SUA şi Canada) inițial pentru legitimarea status-quo-ului politic şi teritorial instaurat la sfârşitul celui de-al doilea război mondial dar extins treptat la o problematică dinamică, de inspirație occidentală, care avea în vedere necesitatea schimbărilor pe cale paşnică în Europa prin deschidere şi destindere între blocurile occidental şi cel răsăritean[1]. După ani întregi de negocieri şi consultări în patru mari domenii (politic şi de securitate – „coşul I"; economic, tehnico-ştiințific şi protecție a mediului – „coşul II"; cooperarea umanitară – „coşul III"; urmările în viitor – folow-up) s-a adoptat în 1975 Actul Final al CSCE, o adevărată Cartă a relațiilor intereuropene care a asigurat transformarea Conferinței în „Procesul" de la Helsinki, desfăşurat în continuare prin reuniunile general europene de la Belgrad (1978), Madrid (1980-1983) şi Viena (1988-1989); prin documentul de la Viena s-a declanşat un adevărat mecanism al dimensiunii umane, convocându-se Conferința asupra dimensiunii umane a CSCE, cu reuniuni succesive la Paris (1989), Copenhaga (1990) şi Moscova (1991) care au făcut posibilă adoptarea în noiembrie 1990 a Cartei de la Paris pentru o nouă Europă, care, la rândul ei, a permis instituționalizarea diferitelor organisme ale Conferinței şi Documentul de la Helsinki din 1992 intitulat „Sfidările schimbării" până la Documentul de la Budapesta din 1994 „Către un parteneriat autentic într-o nouă eră" în care s-a convenit transformarea forumului general-european în organizație a celor 54 de state-membre având în vedere activitățile, structurile şi mecanismele permanente de care deja dispunea.

Față de această evoluție spectaculoasă pe parcursul a peste trei decenii trebuie să facem două precizări. Prima se referă la faptul că dimensiunea umană a „coşului trei" a fost introdusă pe agenda Conferinței la insistența statelor occidentale, în pofida obiectivelor de „securitate" şi „cooperare" stabilite inițial şi susținute de țările

[*] **Profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I"**
[**] **Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I"**

[1] G. Onişoru, *Relații internaționale,* Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2007, p. 92-93.

comuniste, nefiind posibil în acel moment ca statele aflate sub influenţa URSS să adere la sistemul deja existent de protecţie a drepturilor omului aflat sub egida Consiliului Europei; perpetuarea divizării continentului a influenţat decisiv formarea unui sistem paralel de protecţie a drepturilor omului, acceptat atât de lumea capitalistă cât şi de cea socialistă care, o dată instituţionalizat, va continua să progreseze şi după încheierea războiului rece. A doua precizare se referă la faptul că documentele OSCE nu sunt tratate internaţionale şi nu au caracter juridic, ceea ce rezultă din dispoziţia referitoare la trimiterea actelor respective la Secretarul general ONU dar fără a fi supuse înregistrării conform art.102 al Cartei ONU ci numai pentru a circula cu document oficial, constituind însă angajamente politice, liber asumate de statele participante, menite să protejeze valori de interes major pentru aceste state; îndeplinirea acestor angajamente este asigurată prin instituirea unor mecanisme de supraveghere la fel de eficace ca şi acelea de control jurisdicţional, ceea ce înseamnă că documentele OSCE au creat treptat standardele europene post-comuniste în domeniul drepturilor omului, apreciate ca fiind mai convingătoare decât standardele mondiale ori decât convenţiile la care statele europene sunt părţi împreună cu alte state ale lumii[2]. Vom constata dacă lucrurile stau sau nu aşa după examinarea succintă a câtorva documente OSCE cu prevederi referitoare la protecţia drepturilor omului.

Documentul cel mai important în acest domeniu în Actul Final al CSCE din 1975 este Declaraţia celor 10 principii care guvernează relaţiile reciproce dintre statele participante care reafirmă angajamentul lor în favoarea păcii, securităţii şi dreptăţii, angajament care reflectă interesele şi aspiraţiile popoarelor, constituind o răspundere prezentă şi viitoare, întărită de experienţele trecutului; se precizează că toate principiile au o importanţă primordială şi vor fi aplicate în mod egal şi fără rezerve, fiecare din ele interpretându-se ţinând seama de celelalte. În ceea ce ne interesează, în afara principiului VIII referitor la egalitatea în drepturi a popoarelor şi dreptul popoarelor de a dispune de le însele, este esenţial principiul VII cu privire la respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, inclusiv a libertăţii de gândire, conştiinţă, religie sau convingere pentru toţi fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, statele promovând şi încurajând exercitarea efectivă a drepturilor şi libertăţilor civile, politice, economice, sociale, culturale şi altele care decurg toate din demnitatea inerentă persoanei umane şi sunt esenţiale pentru libera şi deplina sa dezvoltare; în acest cadru, statele participante recunosc şi respectă libertatea individului de a profesa şi practica, singur sau în comun, religia sau convingerea acţionând după imperativele propriei sale conştiinţe iar cele pe teritoriul cărora există minorităţi naţionale vor respecta dreptul persoanelor minoritare la egalitate în faţa legii, le vor acorda posibilitatea deplină de a se bucura în mod efectiv de drepturile omului şi libertăţile fundamentale şi, în acest mod, vor proteja interesele lor legitime în acest domeniu. Principiul VIII mai obligă statele europene să recunoască importanţa universală a drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, a căror respectare este un factor esenţial al păcii, justiţiei şi bunăstării necesare pentru a asigura dezvoltarea relaţiilor amicale şi a cooperării între ele ca şi între toate statele, fapt pentru care se angajează la respectarea în mod constant a acestor drepturi şi

[2] A. Năstase, *Drepturile omului, religie a sfârşitului de secol,* IRDO, Bucureşti, 1992, p.115.

libertăţi în relaţiile lor reciproce, străduindu-se, individual şi în comun, inclusiv în cooperare cu ONU să promoveze respectarea universală şi efectivă a lor; de asemenea, Declaraţia confirmă dreptul individului de a cunoaşte drepturile şi îndatoririle sale în acest domeniu şi de a acţiona în consecinţă, precum şi angajamentul statelor de a acţiona în acest domeniu în conformitate cu scopurile şi principiile Cartei ONU şi cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, îndeplinindu-şi obligaţiile aşa cum sunt enunţate în declaraţiile şi acordurile internaţionale, inclusiv Pactele internaţionale referitoare la drepturile omului prin care ar putea fi legate. Actul final din 1975 conţine referiri la unele drepturi şi libertăţi specifice atât în documentele referitoare la securitate şi dezarmare (coşul I) cât şi în cele privind cooperarea (coşul II) dar mai ales în ceea ce priveşte domeniul umanitar (coşul III) acesta din urmă fiind sistematizat în patru mari probleme şi anume contactele umane, informaţia, cooperarea culturală şi cooperarea /schimburile în domeniul educaţiei[3].

Adoptată sub deviza „O nouă eră de democraţie, pace şi unitate", Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990 a proclamat sfârşitul erei de confruntare şi divizare a continentului, eliberarea de moştenirea trecutului şi angajarea nestrămutată în favoarea democraţiei întemeiate pe drepturile omului şi libertăţile fundamentale, pe prosperitate prin libertate economică şi echitate socială, pe o securitate egală pentru toate ţările[4]. În edificarea, consolidarea şi întărirea democraţiei ca unic sistem de guvernământ în Europa, statele semnatare s-au obligat să urmărească următoarele linii directoare:

- drepturile omului şi libertăţile fundamentale sunt inerente tuturor fiinţelor umane, inalienabile şi garantate prin lege, promovarea şi protecţia lor constituind prima îndatorire a guvernului, respectarea lor reprezentând o garanţie esenţială în faţa unui stat cu puteri excesive iar înfăptuirea şi exercitarea lor deplină constituind baza libertăţii, dreptăţii şi păcii;
- guvernul democratic se întemeiază pe voinţa poporului exprimată periodic prin alegeri libere şi corecte iar democraţia are ca fundament respectarea persoanei umane şi a statului de drept, reprezentând cea mai bună garanţie a libertăţii de expresie, a toleranţei faţă de orice grupuri ale societăţii şi a egalităţii şanselor pentru fiecare persoană;
- democraţia, prin caracterul său reprezentativ şi pluralist, presupune responsabilitate faţă de electorat, obligaţia autorităţilor de a se conforma legii şi executarea imparţială a justiţiei, nimeni nefiind deasupra legii;
- afirmarea dreptului oricărui individ, fără discriminare la libertatea de gândire, conştiinţă şi religie sau de convingere, libertatea de expresie, libertatea de asociere şi de întrunire paşnică, libertatea de mişcare, că nimeni nu va fi supus unei arestări sau deţineri arbitrare, unei torturi sau oricărui alt tratament sau pedepse crude, inumane ori degradante, şi că fiecare are în plus dreptul de a-şi cunoaşte şi de a-şi face respectate drepturile, de a participa la alegeri libere şi corecte, de a fi judecat în mod

[3] Vezi textul Actului Final de la Helsinki din 1975 în A. Năstase, *Documente fundamentale ale dreptului internaţional şi relaţiile internaţionale*, 1a, RAMO, Bucureşti,1997, p.123.
[4] Mon.of. nr. 181/1991.

echitabil şi public dacă este acuzat de comiterea unui delict, de a avea individual sau în asociere o proprietate şi de a exercita activităţi individuale precum şi de a se bucura de drepturi economice, sociale şi culturale;

- afirmarea protecţiei identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase a minorităţilor naţionale, persoanele aparţinând acestor minorităţi având dreptul de a exprima liber, prezerva şi dezvolta această identitate, fără nici o discriminare şi în condiţiile unei depline egalităţi în faţa legii;
- asigurarea dreptului fiecăruia de a se bucura de apărarea efectivă, pe plan naţional şi internaţional împotriva oricărei violări a drepturilor sale;
- declararea ca bază de edificare a noii Europe a respectării depline a acestor principii, statele semnatare ale Cartei cooperând şi acordându-şi sprijin reciproc pentru a face ireversibile cuceririle democratice.

Prevederile Cartei de la Paris din 1990, inclusiv cele din domeniul dimensiunii umane şi din Documentul suplimentar privind procedurile şi modalităţile organizatorice de aplicare instituţionalizată, vor fi detaliate în deciziile de la Helsinki din 1992 care crează mecanismele de conducere şi control ale OSCE, trasând orientări pentru realizarea unei comunităţi a statelor libere şi democratice de la Vancouver la Vladivostok pentru a face faţă noilor ameninţări prin adoptarea unui program de întărire a capacităţii de acţiune concentrată a OSCE şi de intensificare a cooperării în folosul democraţiei, prosperităţii şi asigurării drepturilor egale de securitate; deşi regimurile totalitare luaseră sfârşit şi avuseseră loc numeroase transformări pozitive în noua compunere a OSCE în 53 de state, (Cehoslovacia nu se dezmembrase încă), moştenirea trecutului rămânea încă puternică în 1992, ţările membre confruntându-se cu serioase dificultăţi şi dezamăgiri, toate acestea impunând o nouă dimensiune a organizaţiei. Angajamentul statelor suverane nou apărute după dezmembrarea URSS, Iugoslaviei (şi mai târziu a Cehoslovaciei) de a adera la valorile comune ale OSCE, inclusiv în ceea ce priveşte drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului reprezintă baza participării şi cooperării la organizaţia paneuropeană şi piatra unghiulară pentru dezvoltarea viitoare a societăţilor statale, fiind considerată conştiinţa colectivă a comunităţii respective; de aceea, Declaraţia la nivel înalt de la Helsinki din 1992 precizează că angajamentele asumate în domeniul dimensiunii umane constituie subiecte de preocupare directă şi legitimă a tuturor statelor participante şi nu aparţine exclusiv afacerilor interne ale statului respectiv căci protejarea şi promovarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi întărirea instituţiilor democratice continuă să fie baza vitală a securităţii noastre atotcuprinzătoare[5]. Documentul avertizează că trăiam atunci în perioada perspectivelor dar şi a instabilităţii şi securităţii, declinul economic, tensiunea socială, naţionalismul agresiv, intoleranţa, xenofobia şi conflictele etnice ameninţând stabilitatea iar violarea gravă a angajamentelor asumate în domeniul drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, inclusiv a celor privind animozităţile naţionale, constituia o ameninţare specială pentru dezvoltarea paşnică a societăţii, în particular în noile democraţii, ceea ce înseamnă că era încă mult de făcut în edificarea unor societăţi democratice şi

[5] Documentele Conferinţei la nivel înalt pentru Securitate şi Cooperare în Europa din 1992 (Declaraţie şi deciziile) au fost publicate în Mon.of. nr. 312/1992.

pluraliste în care diversitatea să fie pe deplin protejată şi respectată în practică şi că libertatea şi toleranța trebuiau încă să fie învățate şi practicate.

Într-adevăr, Conferința din 1992 de la Helsinki evidenția că pentru prima dată în ultimele decenii, aveam de făcut față războiului în zona CSCE, înregistrându-se noi conflicte armate şi masiva utilizare a forței pentru a realiza hegemonia şi pentru expansiuni teritoriale, pierderile de vieți omeneşti, suferințele umane şi numărul uriaş de refugiați fiind cele mai grele de la cel de-al doilea război mondial, la fel cu deteriorarea patrimoniului cultural şi distrugerea dezastruoasă a proprietăților. Profund îngrijorată de aceste evoluții, comunitatea OSCE a căutat să atenueze suferințele şi să caute soluții pe termen lung crizelor apărute, stabilind un program cuprinzător de acțiuni coordonate care-i va conferi instrumente suplimentare pentru abordarea tensiunilor înainte ca violența să izbucnească şi controlarea crizelor regretabile care ar putea să apară; iar în timpul conflictelor, toate eforturile vor fi îndreptate spre asigurarea satisfacerii şi respectării angajamentelor umanitare, alinarea suferințelor prin încetarea umanitară a focului şi facilitarea acordării de asistență sub supravegherea internațională, în special pentru ameliorarea situației victimelor şi refugiaților. Această nouă abordare se baza pe conceptul atotcuprinzător al securității, care leagă menținerea păcii de respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, făcând din CSCE un forum de dialog, negociere şi cooperare, cu misiunea de a stabili direcția şi a impulsiona modelarea noii Europe; transformarea conferinței în Forum nu era doar declaratorie ci era doar primul pas în direcția constituirii OSCE, Deciziile de la Helsinki fiind esențiale în instrumentalizarea instituționalizată pentru promovarea şi supravegherea schimbărilor ca şi în operaționalizarea şi eficientizarea sistemului de protecție a drepturilor omului, adăugând noi dimensiuni cadrului organizatoric deja existent şi care fusese perfecționat deja prin crearea Adunării Parlamentare a CSCE sau prin implicarea mai activă a opiniei publice şi a organizațiilor neguvernamentale de promovare a democrației, statului în drept şi drepturilor omului.

În ceea ce priveşte Deciziile de la Helsinki din 1992, Conferința le-a sistematizat în zece capitole: Întărirea structurilor şi instituțiilor CSCE; Înaltul Comisar al CSCE pentru Minorități Naționale; Alerta timpurie, prevenirea conflictelor şi supravegherea crizelor (inclusiv misiuni de anchetă şi de raportori şi operațiuni CSCE de menținerea a păcii), reglementarea paşnică a diferendelor; Relații cu organizații internaționale, relația cu state neparticipante, rolul organizațiilor neguvernamentale; Forumul CSCE pentru securitate prin cooperare; Dimensiunea umană; Cooperarea economică; Mediul înconjurător; CSCE şi cooperarea regională şi transfrontalieră; Mediterana; Programul de sprijinire coordonată a statelor participante recent admise; Hotărâri administrative. Primul capitol reafirmă şi dezvoltă structurile şi instituțiile CSCE care fuseseră deja stabilite prin Carta de la Paris şi Documentul suplimentar dezvoltator de la Praga din 1990 şi care aveau atribuții generale în toate domeniile de activitate ale organizației şi anume: Consiliul, format din miniştrii afacerilor externe ai statelor participante, ca forum central pentru consultări politice regulate în cadrul procesului CSCE; Comitetul Înalților Funcționari, cu misiunea de a pregăti lucrările Consiliului, de a aplica hotărârile sale şi de a examina problemele curente; Mecanismul de urgență pentru convocarea CIF în situații extraordinare;

Reuniuni ale statelor participante, ţinute la doi ani în sistemul „follow-up”; Secretariatul CSCE care acordă sprijin administrativ Consiliului şi CIF, difuzează documente membre şi furnizează informaţii particularilor, statelor neparticipante şi altor organizaţii; Centrul de Prevenire a Conflictelor de la Viena, cu rolul de asista Consiliul în aplicarea măsurilor de încredere şi securitate (CSBM), cu propriul Comitet consultativ (compus din reprezentanţii statelor) şi Secretariat; Biroul pentru alegeri libere de la Varşovia, având misiunea de a facilita contactele şi schimbul de informaţii privind alegerile din statele participante; Reuniuni de experţi privind instituţiile democratice şi minorităţile naţionale.

Acest sistem structural şi instituţional a fost perfecţionat prin dispoziţiile capitolului I din Deciziile de la Helsinki din 1992 astfel: instituţionalizarea reuniunilor şefilor de stat sau de guvern la doi ani, cu ocazia conferinţelor de examinare, pentru stabilirea priorităţilor şi indicarea orientărilor la cel mai înalt nivel politic; precizarea rolului conferinţelor de examinare care vor preceda reuniunile şefilor de stat sau de guvern, de examinare a tuturor activităţilor CSCE (inclusiv în drepturile omului) şi pregătirea documentului decizional (hotărârile urmând a fi luate după regula „consens minus unu”); întărirea misiunii Consiliului ca organ central de guvernare a CSCE, între reuniunile acestuia agentul său fiind CIF, care se poate reuni şi ca Forum economic; asigurarea coerenţei acţiunilor CSCE prin funcţia Preşedintelui în exerciţiu de coordonare şi consultare pe probleme curente, ajutat de Troică (formată din Preşedintele în exerciţiu, predecesorul şi succesorul său), Grupuri ad-hoc de orientare (create de la caz la caz) şi Reprezentanţi personali (cu mandat clar şi precis pentru o criză sau un conflict). Capitolul al doilea al Deciziilor din 1992 introduce postul de Înalt Comisar al OSCE pentru minorităţii naţionale[6] care va acţiona sub egida CIF ca instrument de prevenire a conflictelor într-un stadiu cât mai timpuriu posibil, prin declanşarea unei „alerte timpurii” sau a unei „acţiuni timpurii” atunci când încălcările drepturilor minorităţilor ar putea degenera în conflict[7]. Dacă în capitolele III-V şi VII-XII sunt doar dispoziţii indirecte referitoare la drepturile omului, în cel de-al şaselea, dedicat dimensiunii umane, se are în vedere consolidarea cadrului cooperării statelor participante pentru protecţia democraţiei, supremaţiei legii şi respectarea deplină a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului prin corelarea mecanismului privind dimensiunea umană[8] cu noile structuri şi instituţii ale CSCE, prin creşterea rolului Biroului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului (BIDDO), rezultat din transformarea Biroului pentru alegeri libere de la Varşovia)[9] şi prin angajamente sporite în domeniile dimensiunii umane referitoare la reuniunile de experţi (desfăşurate în fiecare an de BIDDO când nu are loc conferinţa de examinare), la

[6] T. Burgenthal, R. Weber, *Dreptul internaţional al drepturilor omului*, Editura All, Bucureşti, 1995, p. 119.

[7] Despre alerta timpurie, prevenirea conflictelor şi managementul crizelor, vezi *OSCE Handbook*, second Edition, Viena, 1996, p. 16, cu referire la misiunile din Kosovo (1992-1993), Skopie (1992-1995), Georgia (1992-1995), Moldova (1993-1995), Tadjikistan (1993-1993), Estonia (1992-1994), Letonia (1993-1995), Ukraina (1994-1995), Bosnia Herţegovina (1995), Cecenia (1995).

[8] V. Marcu, *Mecanisme internaţionale de protecţie a drepturilor omului,* Editura Sigma Plus, 1998, p. 221.

[9] C. Jura, *Drepturile omului*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2006, p.168.

seminariile CSCE privind dimensiunea umană[10], la minoritățile naționale, populații indigene, toleranță şi nediscriminare, muncitori imigranți, persoane refugiate şi deplasate, drept internațional umanitar, democrația la nivel local şi regional, naționalitate, pedeapsa capitală, libertatea mijloacelor de informare în masă, educație, elaborarea de orientări care să faciliteze aplicarea efectivă a legislației interne în problemele drepturilor omului legate de angajamentele CSCE.

Reuniunea forumului general-european de la Budapesta din decembrie 1994 a consacrat noua denumire de Organizație pentru Securitate şi Cooperare în Europa, referirile la drepturile omului fiind făcute atât în Declarația „Către un parteneriat real într-o nouă eră" cât şi în Deciziile de la Budapesta, schimbarea denumirii menținând în totalitate caracterul angajamentelor deja asumate, statutul organizației şi al instituțiilor sale. În Declarație se evidențiază atât rolul central al OSCE în constituirea unei comunități sigure şi stabile, unite şi libere, cu un rol cardinal în întâmpinarea sfidărilor secolului XXI, cât şi necesitatea intervenției în cazul încălcărilor şi libertăților fundamentale ale omului, ale persistenței intoleranței şi practicării discriminării împotriva minorităților. Iar în Deciziile de la Budapesta din 1994 sunt prevăzute măsuri de perfecționare a mecanismului OSCE de protecție a drepturilor omului în capitolul I referitor la întărirea OSCE (transformarea Consiliului CSCE în Consiliul Ministerial al OSCE, a CIF în Consiliul Superior cu reuniuni la Praga de cel puțin două ori pe an şi a Comitetului permanent în Consiliul Permanent, toate aceste organe îndeplinind cele zece funcții ale organizației[11]), în capitolul II „Problema regională" (promovarea asistenței umanitare în Nogorno-Karabah, Georgia şi Moldova), în capitolul IV „Codul de conduită privind aspectele politico-militare ale securității" (evidențiind relația dintre menținerea păcii şi respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului şi angajamentul statelor de a nu-şi utiliza forțele armate în scopul de a limita exercitarea paşnică şi legală a drepturilor fundamentale şi civice ale omului de către persoane acționând atât individual cât şi în numele unor grupuri) ori în capitolul IX referitor la dimensiunea economică (care subliniază rolul Forumului economic al OSCE ca instanță de dezbatere a drepturilor economice şi de protecție a mediului).

Esențial pentru îmbunătățirea respectării angajamentelor OSCE în domeniul drepturilor omului era capitolul VIII al Deciziilor de la Budapesta referitor la „Dimensiunea umană", stabilindu-se că problematica acesteia va fi analizată regulat de către Consiliul Permanent care va fi informat de către Preşedintele în exercițiu asupra cazurilor grave de violare a libertății şi demnității umane, inclusiv pe baza

[10] Vezi lista reuniunilor CSCE privind dimensiunea umană în Anexa IV din *OSCE Handbook.*

[11] Este vorba de: 1) aplicarea normelor şi standardelor pentru edificarea spațiului comun de securitate; 2) asigurarea aplicării depline în practică a tuturor angajamentelor OSCE; 3) funcționarea OSCE pe baza regulii consensului ca forum de consultare, cuprinzător şi deschis tuturor, de decizie şi de cooperare; 4) întărirea relațiilor de bună vecinătate prin încheierea de acorduri bilaterale şi regionale; 5) întărirea diplomației preventive; 6) dezvoltarea capacităților de gestionare a crizelor, menținere a păcii şi prevenire a conflictelor; 7) controlul armamentelor dezarmare şi măsuri de creştere a încrederii şi securității; 8) drepturile omului şi libertățile fundamentale şi alte domenii ale dimensiunii umane; 9) constituirea unei economii de piață puternică; 10) întărirea capacității OSCE pentru a face față noilor sfidări şi riscuri.

informațiilor oferite de BIDDO, a rapoartelor şi recomandărilor Înaltului Comisar pentru Minorități Naționale sau a rapoartelor şefilor de misiune OSCE şi informațiilor din statul implicat ori din partea organizațiilor neguvernamentale. Noi angajamente de cooperare s-au luat în domeniile consacrate ale dimensiunii umane şi anume statul de drept, pedeapsa cu moartea, prevenirea torturii, minorități naționale, romi şi sinti, toleranța şi nediscriminarea, muncitori migranți şi migrația, drept internațional umanitar, libertatea de expresie şi presa liberă, libertatea de mişcare, contactele umane şi moştenirea culturală [12]. Luând în considerare progresele înregistrate ca urmare a aplicării Programului de sprijin coordonat de ultimii ani, s-a decis ca acesta să continue, BIDDO şi Secretarul General organizând reuniuni şi seminarii pentru a permite statelor membre să-şi îndeplinească mai bine angajamentele dimensiunii umane în vederea îmbunătățirii nivelului de experiență, cunoaştere şi expertiză; utilizarea experților în cadrul programului de lucru coordonat a fost un mod eficient de întărire a rolului BIDDO pentru a răspunde cererilor de consultanță formulate de noile state independente privind democratizarea.

Şi în Declarația Reuniunii OSCE la nivel înalt de la Lisabona din 1996 privind un model comun şi atotcuprinzător de securitate pentru Europa secolului XXI se reafirmă că respectarea drepturilor omului se află în continuare la baza concepției OSCE de democrație şi a procesului de democratizare, mai ales că între problemele acute din cadrul dimensiunii umane se află continuele violări ale drepturilor omului, cum ar fi migrația involuntară şi lipsa unei depline democratizări, amenințările la adresa presei independente, fraudele electorale, manifestările de naționalism agresiv, rasism, şovinism, xenofobie şi antisemitism; considerând că libertatea, democrația şi cooperarea între statele şi popoarele participante stau la baza securității comune, şefii de stat sau de guvern au subliniat că diversitatea OSCE reprezintă sursa puterii sale de a înfrunta sfidările prin mijloace proprii şi în înțelegere cu alte organizații internaționale, specificul abordării OSCE fiind acela al securității prin cooperare bazată pe democrație, respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului şi statului de drept, economiei de piață şi justiției sociale, cu excluderea oricărei tentative de dominare dar cu implicarea profundă a încrederii reciproce şi reglementării paşnice a diferendelor[13], în conformitate cu Convenția de conciliere şi arbitraj din cadrul OSCE din 1992. Tot ca un specific al abordării OSCE este şi faptul că problematica practicii drepturilor omului impregnează toate mecanismele sale, chiar dacă într-un mod indirect, inclusiv în Forumul de cooperare în domeniul securității, Forumul economic, Cadrul de Control al armamentelor, dezarmării şi neproliferării, Cooperarea în zona Mediteranei dar şi cu alte state neparticipante şi ca organizații internaționale[14].

Spre deosebire de subsistemul Consiliului Europei care abordează protecția drepturilor omului dintr-o perspectivă mai juridică ori acela al UE care pune accentul pe instituții şi mecanisme supranaționale, subsistemul OSCE, mai cuprinzător sub aspectul numărului de state participante şi cu implicații extraregionale (America de

[12] A. Năstase, *op. cit*., p. 244.
[13] Idem, p. 265.
[14] Cum s-a întâmplat şi în timpul Preşidenției României la OSCE în anul 2001, în criza macedoneană.

Nord, Mediterana, Orientul Îndepărtat al Federației Ruse), are în vedere corelațiile dintre securitate, cooperarea economică şi libertățile democratice, dezvoltând în mod progresiv un mecanism original al dimensiunii umane. Reunirea subiectului drepturilor omului tratat în Actul Final de la Helsinki ca o componentă a „coşului I" (vezi supra) cu temele de contacte umane specifice coşului III a generat „dimensiunea umană" a OSCE al cărui organism a devenit tot mai eficace în cazurile de nerespectare a angajamentelor asumate, după cum o demonstrează măsurile OSCE din fosta Iugoslavie, din Estul Europei, din Spațiul Baltic, din Caucaz şi din Asia Centrală[15]. În prezent, acest mecanism constă într-un proces de negociere, mediere şi investigație declanşat de o plângere a statelor membre şi care presupune mai multe etape de negocieri multilaterale, misiuni de experți şi raportori, operațiuni de menținere a păcii cu asentimentul statelor interesate şi cu implicarea BIDDO şi ICMN; în situații grave se aplică regula „consens minus unu", misiunea putând fi organizată prin decizia Consiliului Superior al OSCE. În multe din teatrele de conflict sau de criză regăsim alături organisme ale OSCE, UE şi Consiliului Europei, ceea ce demonstrează caracterul complementar al subsistemelor europene de protecție a drepturilor omului. De altfel, documentele OSCE precizează că marile sarcini care stau în fața organizației impun relații mai bine definite şi contacte mai strânse cu organizații internaționale şi cu state neparticipante deoarece succesul eforturilor de edificare a unor ordine paşnice şi democratice durabile şi de supraveghere a procesului schimbării reclamă un aport mai structurat substanțial din partea grupurilor, persoanelor individuale, statelor şi organizațiilor din afara procesului OSCE.

Bibliografie

[1] ***Actul Final de la Helsinki din 1975 în A. Năstase, *Documente fundamentale ale dreptului internațional şi relațiile internaționale*, 1a, RAMO, Bucureşti, 1997.

[2] ***Documentele Conferinței la nivel înalt pentru Securitate şi Cooperare în Europa din 1992 (Declarație şi deciziile) în Mon.of. nr. 312/1992.

[3] ****OSCE Handbook*, second Edition, Viena, 1996.

[4] BURGENTHAL, T., R. Weber, *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Editura All, Bucureşti, 1995

[5] DUȚĂ, P. D., *Istituții de Securitate, operațiuni*, vol. 2, Editura Tehno Media, 2006, p. 9-137.

[6] JURA, C., *Drepturile omului*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2006.

[7] MARCU, V., *Mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului,* Editura Sigma Plus, 1998.

[8] NĂSTASE, A., *Drepturile omului, religie a sfârşitului de secol,* IRDO, Bucureşti, 1992.

[9] ONIȘORU, G., *Relații internaționale,* Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2007.

[15] P. D. Duță, *Istituții de Securitate, operațiuni*, vol. 2, Editura Tehno Media, 2006, p. 9-137.

CONCURENȚA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI ROMÂNIA

Dr. Eduard IONESCU*

O economie de piață este de neconceput fără concurență. În cadrul unui sistem bazat pe economia de piată, concurența este benefică în primul rând, pentru consumatori, dar şi pentru producători. Primii au posibilitatea de a-şi satisface necesitățile de consum, potrivit gusturilor şi posibilităților lor financiare, în vreme ce producătorii sunt stimulați să producă mai bine şi mai eficient.

Existenta unui mediu concurențial determină o alocare a resurselor catre agenții economici cei mai eficienți. Acesta este un fapt de care profită societatea în ansamblul său. Se poate spune că, datorită concurenței, se realizează o selecție naturală a întreprinzătorilor. Această selecție nu poate fi lasată la voia întâmplării. De-a lungul timpului, s-a simțit nevoia ca statul să intervină, prin impunerea unor reguli de desfăşurare a concurenței economice, reguli de pe urma carora să beneficieze atât consumatorii cât şi competitorii. Acesta a fost motivul pentru care, într-o economie eminamente liberală (SUA) a fost adoptată pentru *prima oara în lume – o lege antitrust (Sherman Act, 1890)*. În prezent, legislația americană în acest domeniu se bazează pe trei acte normative : Legea Sherman (1890), Legea Clayton (1914) si Legea Comisiei Federale de Comerț (1914). În decursul anilor, acestor legi le-au fost aduse unele adăugiri, îmbunătățiri şi amendamente.

Concurența în Uniunea Europeană

În Uniunea Europeană, legislația privind protecția concurenței se bazează pe articolele 85 si 86 din Tratatul de la Roma; practica în domeniu a fost dezvoltată prin deciziile Comisiei Europene şi prin hotărârile Curții Europene de Justiție. Din acest punct de vedere, atât Statele Unite, cât şi Uniunea Europenă practică o aplicare paralelă a legislației în domeniul concurenței, atât la nivel național (statal), cât şi la nivel internațional (federal).

Comisia Europeană şi autoritățile naționale din domeniul concurenței din toate statele membre UE cooperează prin intermediul *Rețelei Europene din domeniul concurenței (ECN)*, în cadrul căreia : se informează reciproc cu privire la noi cazuri şi decizii, îşi coordonează investigațiile, acolo unde este necesar, se sprijină reciproc în cadrul investigațiilor, fac schimb de probe. În felul acesta se stabileşte un mecanism eficace pentru sancționarea companiilor care se implică în practici tranfrontaliere ce limitează concurența. Principalul obiectiv al ECN este să asigure aplicarea unitară a legislatiei UE privind concurența, pe intreg teritoriu UE. În cadrul ECN există grupuri de specialişti in anumite sectoare, care discuta probleme legate de concurență şi promovează o abordare comună. În acest mod, ECN permite autorităților ce se

* **Conferențiar universitar, Facultatea de Finanțe şi Bănci, Universitatea Spiru Haret**

ocupa de concurență să-şi pună laolaltă experiența şi să identifice cele mai bune practici în domeniu.[1]

Politicile concurențiale europene se bazează pe un cadru legislativ comunitar, promovat în esență de **Tratatul Comisiei Europene**, respectiv **articolele 81-90**, precum şi pe legislația secundară în domeniu, concentrându-se pe patru domenii principale de acțiune, respectiv :

- eliminarea acordurilor restrictive ale concurenței şi a abuzului de poziție dominantă (ex.: înțelegeri încheiate între întreprinderi concurente pentru a fixa anumite prețuri);
- controlul fuziunii firmelor (concentrărilor economice);
- liberalizarea sectoarelor economice considerate sensibile din punct de vedere concurențial ;
- monitorizarea şi controlul ajutoarelor de stat (ex.: interzicea acordării de subvenții menite să mențină în activitate firme deficitare, fără perspective de redresare).[2]

Articolul 81 alin.(1) din Tratatul CE interzice :

a. orice înțelegeri între întreprinderi ;

b. orice întelegeri ale asociațiilor de întreprinderi ;

c. orice practici concertate, care

- pot aduce atingere comerțului dintre statele membre şi

- au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței comune.

Articolul 82 din Tratatul CE interzice folosirea în mod abuziv, de către una sau mai multe întreprinderi, a poziției dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia, în măsura în care poate fi afectat comerțul dintre statele membre. Simpla deținere a unei poziții dominante nu este interzisă, ci doar folosirea abuzivă a unei asemenea poziții.

Principala reglementare comunitară în materie de concentrări economice este **Regulamentul Consiliului (CE) nr.139/2004 privind controlul concentrărilor între întreprinderi.**

Concentrările economice care îndeplinesc anumite criterii sunt considerate concentrări economice de "dimensiuni comunitare" şi trebuie să fie autorizate *ex-ante* de către Comisia Europeană.

Situația 1

O operațiune de concentrare economică are "dimensiune comunitară" dacă :

a) cifra totală de afaceri combinată, realizată la nivel mondial de toate întreprinderile implicate, depaşeşte 5.000 milioane EUR şi

b) cifra totală de afaceri realizată în mod individual în Comunitate de cel puțin două dintre întreprinderile implicate depaşeşte 250 milioane EUR, cu excepția cazurilor în care fiecare dintre întreprinderile implicate realizează mai mult de două treimi din cifra sa totala de afaceri la nivel comunitar într-unul şi acelaşi stat membru.

[1] Ghidul "Politica UE în domeniul concurenței si consumatorul", publicat de CE, 2006, p.6.

[2] Ghidul "Politica de concurență în Europa şi cetațeanul", publicat de Comisia Europeana , Luxembourg, 2002, pp.7-8

Situaţia 2

Operaţiunea de concentrare economică, care nu atinge pragurile prevăzute mai sus, are dimensiune comunitară dacă :

a) cifra totală de afaceri combinată, realizată la nivel mondial de toate întreprinderile implicate, depaşeşte 2.500 milioane EUR ;

b) în fiecare din cel puţin trei state membre, cifra totală de afaceri combinată, realizată de toate întreprinderile implicate, depaşeşte 100 milioane EUR ;

c) în fiecare din cel puţin trei state membre care sunt incluse la lit. b), cifra totală de afaceri a cel puţin două dintre întreprinderile implicate depaşeşte 25 milioane EUR şi

d) cifra totală de afaceri realizată în Comunitate de către fiecare din cel putin două dintre întreprinderile implicate depaşeşte 100 milioane EUR, cu excepţia cazurilor în care fiecare dintre întreprinderile implicate realizează mai mult de două treimi din cifra sa totală de afaceri la nivel comunitar într-unul şi acelaşi stat membru.[3]

O concentrare economică ce se situează sub pragurile de minimis comunitare rămâne supusă obligaţiei de notificare la autoritatea naţională de concurenţă, dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute în legislaţia natională în materie de concurenţă.

Aceste reguli se aplică tuturor fuziunilor, indiferent unde în lume sunt localizate sediul social, cel operaţional, activităţile sau capacităţile de producţie ale companiilor care fuzionează. Aceasta deoarece chiar şi fuziunile dintre companii situate în afara U.E. pot afecta pieţele din UE, dacă respectivele companii fac afaceri în Uniune. Comisia Europeană poate examina şi fuziunile supuse atenţiei sale de către autorităţile naţionale competente în materie de concurenţă din statele membre UE.

Este esenţial ca firmele care concurează pe piaţă să opereze în condiţii de egalitate deplină. Confruntate cu comerţul liber dintre statele membre UE şi cu deschiderea pentru concurenţă a serviciilor publice, autorităţile naţionale vor uneori să folosească resurse publice pentru a promova anumite activităţi economice sau a proteja industriile naţionale. Acordarea acestor resurse este cunoscută sub denumirea de ajutor de stat.

Ajutorul de stat poate denatura concurenţa corectă şi efectivă între companiile din statele membre şi poate afecta economia, motiv pentru care Comisia Europeana îl monitorizează. O companie care primeşte sprijin de la stat dobândeşte un avantaj nemeritat faţă de concurenţii săi. Din acest motiv, **Tratatul CE interzice în general ajutorul de stat** cu excepţia cazului în care acesta este justificat de raţiuni de dezvoltare economică generală. Pentru a asigura respectarea acestei interdicţii şi aplicarea uniforma a exceptărilor pe întreg teritoriul U.E., Comisia Europeană are sarcina de a urmări respectarea regulilor UE în materie de ajutor de stat. Într-o primă etapă trebuie să stabilească dacă o companie a primit ajutor de stat, ceea ce se întamplă atunci când asistenţa acordată îndeplineşte următoarele condiţii :

- a existat o intervenţie a statului sau prin intermediul resurselor statului care poate îmbraca o varietate de forme (ex.fonduri nerambursabile, scutiri de dobanzi şi

[3] Ghidul "Regulile de concurenţă comunitare aplicabile in România dupa 1 ianuarie 2007", publicat de Consiliul Concurenţei, 2006, pp.21-25

impozite, garanţii, deţinerea de către stat a întregii companii sau a unei părţi a acesteia sau furnizarea de bunuri şi servicii în condiţii preferenţiale etc.);

- intervenţia poate afecta comerţul dintre statele membre ;

- intervenţia conferă un avantaj celui care o primeşte pe o bază selectivă, de exemplu anumitor companii sau sectoare industriale sau companiilor amplasate în anumite regiuni ;

- concurenţa a fost sau poate fi distorsionată.

Măsurile cu caracter general nu sunt considerate drept ajutor de stat deoarece nu sunt selective şi se aplică tuturor companiilor indiferent de mărimea lor, de amplasare sau de sectorul de activitate. Astfel de măsuri sunt cele generale privind impozitarea sau legislaţia privind ocuparea forţei de muncă.[4]

În prezent, legislaţia comunitară în domeniul ajutorului de stat este reprezentată de art.87, 88 şi 89 din Tratatul de la Amsterdam[5], precum şi de regulamente-cadru (ex.: regulamentul de exceptare pe categorii).

Tratatul CE enumeră o listă de situaţii posibile în care se poate acorda ajutor de stat. De-a lungul anilor, Comisia Europeană a adoptat un cadru legislativ clar privind măsurile de ajutor de stat care sunt în interesul comun al Uniunii Europene şi, prin urmare, permise. Aceasta vizează dezvoltarea regiunilor dezavantajate, promovarea întreprinderilor mici si mijlocii (IMM), cercetarea şi dezvoltarea (R&D), protecţia mediului, instruirea, ocuparea forţei de muncă şi cultura. Cele mai controversate tipuri de ajutor de stat care fac obiectul unor investigaţii aprofundate din partea Comisiei Europene sunt ajutoarele pentru salvare şi restructurare, tranzacţiile financiare între stat şi companiile sale publice care implică un ajutor şi ajutorul acordat companiilor din anumite sectoare sensibile, cum sunt siderurgia, construcţiile de nave şi industria autovehiculelor. În special, ajutorul pentru salvarea şi restructurarea companiilor aflate în dificultate financiară poate permite unei companii aflate în pragul falimentului să continue să funcţioneze, de regula pe socoteala concurenţilor ei şi a angajaţilor acestora. Chiar şi locurile de muncă menţinute în compania care beneficiază de ajutor de stat sunt adesea nesigure.

Comisia a adoptat regulamente ce reflectă o creştere a atenţiei acordate marilor companii care practică comerţul pe întreg teritoriul UE. De obicei, aceste companii deţin cote mari de piaţă, iar sprijinul pe care statul îl acordă în favoarea lor afectează într-o manieră mai semnificativă concurenţa şi comerţul. Aceste noi regulamente introduc reguli mai stricte privind eforturile pe care marii beneficiari trebuie să le facă pentru a-şi finanţa supravieţuirea. De exemplu, în viitor, marile companii trebuie să suporte ele însele 50% din costul propriei restructurări. Ajutorul care nu contribuie la îndeplinirea nici unuia din obiectivele acceptate de către U.E. nu poate fi permis. Exemple de ajutoare de stat care nu îndeplinesc condiţiile de compatibilitate sunt

[4] Ghidul "Politica Uniunii Europene în domeniul concurenţei şi consumatorul"publicat de Comisia Europeană, 2006, p.15.

[5] Tratatul de la Amsterdam, adoptat de şefii de stat şi de guvern ai Uniunii Europene la 16-17 iulie 1997, semnat la 2 octombrie 1997 şi intrat in vigoare la 1 mai 1999, a amendat Tratatul de la Maastricht, fără însă al inlocui. Scopul lui iniţial a fost de a asigura capacitatea de acţiune a UE şi după extinderea spre est. Reforma profundă a eşuat însă, făcând necesare alte măsuri (Tratatul de la Nisa şi Constituţia Europeană).

ajutorul general pentru investiții destinat marilor companii situate în afara unor regiuni dezavantajate bine definite, ajutorul pentru export şi ajutorul de operare.

Concurența în România

După data aderării României la Uniunea Europeană, piața românească a devenit parte componentă a pieței unice europene, iar operatorii economici din România intră în concurență directă cu operatorii din celelalte state membre, fiind obligați să respecte regulile in materie de concurență şi ajutor de stat aplicabile la nivelul Uniunii Europene.

În acest context, rolul Consiliului Concurenței este acela de a menține şi consolida o economie de piață funcțională cu respectarea reglementărilor privind concurența şi ajutorul de stat.

Începand cu 1 ianuarie 2007, domeniul concurenței este reglementat in continuare de Legea concurenței nr.21/1996, republicată şi de legislația secundară adoptată de Consiliul Concurenței, care a rămas în vigoare şi după data aderării. Acestea vor continua să fie aplicabile practicilor/operațiunilor care afectează concurența pe piața românească. In plus, autoritatea națională de concurență a dobandit competența de a aplica direct regulile comunitare în materie de concurență (art.81-83 din Tratatul CE şi legislația secundară adoptată de instituțiile europene). După aderare, Consiliul Concurenței acționează în cadrul ECN – Rețeaua Europeana a Concurenței, alături de Comisia Europeană şi de autoritățile naționale de concurență din toate statele membre ale UE.

Domeniul ajutorului de stat este reglementat la nivel național de OUG nr.117/21.12.2006 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum şi de regulile comunitare, respectiv art.87-89 din Tratatul CE şi legislația secundară adoptată de instituțiile europene.

Legea concurenței are ca scop protecția, menținerea şi stimularea concurenței şi a unui mediu concurențial normal, în vederea promovării intereselor consumatorilor.

Prețurile produselor şi tarifele serviciilor şi lucrărilor se determină în mod liber prin concurență, pe baza cererii şi a ofertei. Prețurile şi tarifele practicate în cadrul unor activități cu caracter de monopol natural sau al unor activități economice stabilite prin lege, se stabilesc şi se ajustează cu avizul Ministerului Economiei şi Finanțelor, cu excepția celor pentru care, prin legi speciale, sunt prevăzute alte competențe.

În sectoarele economice sau pe piețele unde concurența este exclusă sau substanțial restrânsă prin efectul unei legi sau datorită existenței unei poziții de monopol, Guvernul poate, prin hotărâre, să instituie forme corespunzătoare de control al prețurilor pentru o perioadă de cel mult 3 ani, care poate fii prelungită succesiv pe durate de câte cel mult un an, dacă împrejurările care au justificat adoptarea respectivei hotărâri continuă să existe.

Pentru sectoare economice determinate şi în împrejurări excepționale, precum: situații de criză, dezechilibru major între cerere şi ofertă şi disfuncționalitate evidentă a pieței, Guvernul poate dispune măsuri cu caracter temporar pentru combaterea creşterii excesive a prețurilor sau chiar blocarea acestora. Asemenea măsuri pot fi

adoptate prin hotărâre pentru o perioadă de 6 luni, care poate fi prelungită succesiv pentru durate de câte cel mult 3 luni, cât timp persistă împrejurările care au determinat adoptarea respectivei hotărâri.

Intervenția Guvernului se face cu avizul Consiliului Concurenței.

Noile competențe de aplicare directă a regulilor de concurență cuprinse în Tratatul de instituire a Comunității Europene impun accentuarea eforturilor depuse de autoritatea română de concurență pentru promovarea şi aplicarea corespunzătoare a regulilor comunitare în domeniu.

În acest sens, o prioritate a Consiliului Concurenței pentru perioada următoare este consolidarea *vizibilității* instituției în mediul de afaceri şi în rândul autorităților publice, precum şi al altor instituții active ale vieții economice şi sociale (asociații profesionale, ONG-uri, autorități naționale de reglementare), prin acțiuni specifice de protecție a concurenței, de promovare a culturii concurenței, prin dialogul permanent cu mediul de afaceri şi cu mass-media.

Bibliografie

[1] Ghidul "Politica de concurență în Europa şi cetațeanul", publicat de Comisia Europeana , Luxembourg, 2002.

[2] Ghidul "Regulile de concurență comunitare aplicabile in România după 1 ianuarie 2007", publicat de Consiliul Concurenței, 2006.

[3] Ghidul "Politica Uniunii Europene în domeniul concurenței şi consumatorul" publicat de Comisia Europeană, 2006blicat de Consiliul Concurenței, 2006.

INSTITUȚIILE ŞI ORGANIZAȚIILE CU ATRIBUȚII PE LINIA PROTECȚIEI CIVILE ÎN ROMÂNIA, ACTORI DE SECURITATE PE PLAN INTERN

Dr. Virgil SURDEANU[*]
Pavel BĂLTARU[**]

The study is going to support and argument the fact that the civil protection organizations in Romania can be considered "actors" of security, through the missions and the activities they organize.

În Strategia de securitate națională a României se arată că „scopul strategiei vizează atât prevenirea şi contracararea pericolelor generate de mediul internațional, cât şi garantarea stării de securitate internă, în ansamblul său, a siguranței personale şi securității comunităților.

Strategia de securitate națională urmăreşte:

- identificarea oportună şi contracararea pro-activă a riscurilor şi amenințărilor; prevenirea conflictelor şi managementul eficient al riscurilor, al situațiilor de criză şi al consecințelor lor; participarea activă la promovarea democrației şi construcția securității şi prosperității în vecinătatea României şi în alte zone de interes strategic; transformarea instituțiilor şi îmbunătățirea capabilităților naționale.

În plan extern, realizarea lor este condiționată de: reconstrucția şi dinamizarea cooperării transatlantice; consolidarea relațiilor de parteneriat strategic; promovarea democrației şi asigurarea păcii şi stabilității în zonele de interes strategic; sprijinirea activă a comunităților româneşti din arealul istoric, a românilor de pretutindeni, pentru păstrarea identității naționale şi culturale.

În plan intern, condițiile înfăptuirii acestor deziderate sunt: exercițiul deplin al drepturilor şi libertăților democratice; stabilitatea politică; maturizarea spiritului civic şi participarea activă a societății civile la procesul de guvernare; asigurarea armoniei interetnice şi interconfesionale; modernizarea infrastructurii critice; menținerea stabilității sistemului financiar-bancar şi a pieței de capital; protejarea resurselor naturale şi a mediului.

În acelaşi document sunt prezentate *riscurile şi amenințările* care pot pune în pericol securitatea internă, respectiv „....o serie de fenomene grave, de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile. Între acestea, se pot înscrie: catastrofele naturale sau alte fenomene geo- sau meteo-climatice grave (cutremure, inundații, încălzirea globală şi alte modificări bruşte şi radicale ale condițiilor de viață); tendința de

∗ Profesor universitar, Facultatea de Geografie, a Universității "Babeş – Bolyai" din Cluj – Napoca.

∗∗ Locotenent colonel, Inspectoratul pentru Situații de Urgență "Avram Iancu " al Județului Cluj.

epuizare a unor resurse vitale; catastrofele industriale sau ecologice având drept consecințe pierderi mari de vieți omeneşti, perturbarea substanțială a vieții economico-sociale şi poluarea gravă a mediului pe teritoriul național şi în regiunile adiacente; posibilitatea crescută a producerii unor pandemii."

Securitatea internă reprezintă ansamblul activităților de *protecție, pază şi apărare a locuitorilor, comunităților umane, infrastructurii şi proprietății* împotriva amenințărilor asimetrice de factură militară sau non-militară, precum şi a celor *generate de factori geo-fizici, meteo-climatici ori alți factori naturali, care pun în pericol viața, libertățile, bunurile şi activitățile oamenilor şi ale colectivităților, infrastructura şi activitățile economico-sociale, precum şi alte valori, la un nivel de intensitate şi amploare mult diferit de starea obişnuită.*

Securitatea internă priveşte *siguranța cetățeanului şi securitatea publică*, securitatea frontierelor şi cea a transporturilor, protecția infrastructurii critice şi cea a sistemelor de aprovizionare cu resurse vitale.

Sarcina asigurării securității interne este complexă şi interdependentă. Ea implică responsabilități din partea unui număr mare de instituții şi agenții. Aceste responsabilități revin preponderent: administrației publice şi structurilor de securitate şi ordine publică, *precum şi celor care se ocupă cu protecția civilă,* securitatea frontierelor şi garda de coastă; structurilor de informații, contrainformații şi securitate; organismelor de prevenire a spălării banilor şi de control al importurilor şi exporturilor strategice.

Din cele prezentate mai sus, rezultă, că în plan intern, cetățeanul şi nevoile sale sunt în centrul atenției în ceea ce priveşte, siguranța şi securitatea, atât în caz de conflict armat, cât şi în situația manifestării celorlalte riscuri şi amenințări prezentate. Gestionarea eficientă a acestora, presupune un răspuns specializat şi profesionist, din partea instituțiilor de *protecție civilă* din Romania.

Obiectivul fundamental al protecției civile în România îl constituie realizarea capacității naționale de răspuns, necesară şi adecvată pentru asigurarea prevenirii populației în cazul producerii atacurilor executate de un eventual agresor terestru, aerian sau maritim, precum şi în cazul iminenței producerii unor dezastre naturale sau tehnologice, să asigure protecție populației în caz de dezastre şi/sau conflict armat, să participe la planificarea, pregătirea, organizarea, şi conducerea eficientă a acțiunilor de intervenție pentru înlăturarea efectelor acestora.

Protecția civilă este componentă a sistemului securității naționale şi reprezintă un ansamblu integrat de activități specifice, măsuri şi sarcini organizatorice, tehnice, operative, cu caracter umanitar şi de informare publică, planificate, organizate şi realizate, în scopul prevenirii şi reducerii riscurilor de producere a dezastrelor, protejării populației, bunurilor şi mediului împotriva efectelor negative ale situațiilor de urgență, conflictelor armate şi înlăturării operative a urmărilor acestora şi asigurării condițiilor necesare supraviețuirii persoanelor afectate. Activitatea de protecție civilă este de interes național, are caracter permanent şi se bazează pe îndeplinirea obligațiilor ce revin, potrivit legii, autorităților administrației publice centrale şi locale, celorlalte persoane juridice de drept public şi privat române precum şi persoanelor fizice.

Misiunea principală a protecției civile din România este de a asigura cetățenilor săi, bunurilor materiale individuale şi colective ale acestora, valorilor de patrimoniu şi factorilor de mediu siguranță şi protecție împotriva efectelor dezastrelor naturale şi/sau acțiunilor militare pe timp de pace, criză şi război, prin respectarea strictă a drepturilor omului, într-un stat național, suveran, independent, unitar şi indivizibil, angajat activ în procesul de integrare europeană şi euro-atlantică, în condițiile unui regim politic bazat pe democrație constituțională, sub strict control democratic civil asupra sistemului protecției civile.

În aceste condiții, sistemul național al protecției civile din România trebuie să fie pregătit, încă din timp de pace şi normalitate, să-şi ridice capacitatea de intervenție în situații de urgență ori criză şi să acționeze în situații de conflict militar cu capacitatea completă pentru asigurarea prevenirii şi protecției populației, bunurilor materiale, animalelor, valorilor de patrimoniu şi factorilor de mediu, precum şi să fie în măsură să participe, cu toate resursele umane, tehnice, materiale şi financiare de care dispune, pentru înlăturarea efectelor dezastrelor şi/sau a conflictelor militare.

Răspunsul protecției civile, în caz de dezastre şi/sau acțiuni militare, cuprinde un ansamblu de măsuri şi acțiuni succesive, prin utilizarea componentelor acționale ale *Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență*, voluntarilor de protecție civilă, existente la pace, precum şi, în unele cazuri de dezastre majore, a structurilor profesioniste care se vor constitui prin completare şi mobilizare.

Aceste importante categorii de forțe sunt sprijinite de serviciile publice de ambulanță, spitalele de urgență şi secțiile de urgență organizate pe lângă spitalele din rețeaua medicală națională, institutul şi secțiile de medicină legală, alte servicii publice, poliția, Oficiul Național pentru Refugiați, jandarmeria română, precum şi forțe şi mijloace din cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență în Romania, are în compunere:

a) comitete pentru situații de urgență;

b) Inspectoratul General pentru Situații de Urgență;

c) servicii publice comunitare profesioniste pentru situații de urgență;

d) centre operative pentru situații de urgență;

e) comandantul acțiunii.

Comitetele pentru situații de urgență sunt:

a) Comitetul Național pentru Situații de Urgență;

b) comitetele ministeriale şi ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență;

c) Comitetul Municipiului Bucureşti pentru Situații de Urgență;

d) comitetele județene pentru situații de urgență;

e) comitetele locale pentru situații de urgență.

După cum se poate observa, componentele Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, sunt o îmbinare de organisme ale administrației publice centrale (Comitetul Național pentru Situații de Urgență, comitetele ministeriale şi ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență), ale administrației publice locale(Comitetul Municipiului Bucureşti pentru Situații de Urgență, comitetele județene pentru situații de urgență, comitetele locale pentru situații de urgență) şi

instituţii specializate, cu misiuni de protecţie civilă (Inspectoratul General pentru Situaţii de Urgenţă, servicii publice comunitare profesioniste pentru situaţii de urgenţă).

Această componenţă a Sistemului Naţional de Management al Situaţiilor de Urgenţă , dar şi modul în care acţionează aceste componente, ne permite să afirmăm că instituţiile şi organizaţiile cu atribuţii pe linia protecţiei civile în România, sunt actori de securitate pe plan intern, deoarece :

- acţionează pentru protecţia cetăţenilor şi bunurilor acestora, în situaţii de risc sub strict control democratic civil;
- au o permanentă capacitate de reacţie eficientă şi adecvată la riscurile existente şi probabile la adresa securităţii individuale şi colective a populaţiei civile;
- acţionează unitar şi permanent sub coordonarea Inspectoratului General pentru Situaţii de Urgenţă,(ca organ de specialitate din subordinea Ministerului Administraţiei şi Internelor), pentru asigurarea activităţilor de prevenire şi gestionare a situaţiilor de urgenţă;
- joacă un rol activ în dezvoltarea cooperării cu structurile similare ale altor state, pentru a susţine întărirea încrederii şi stabilităţii.

Bibliografie

[1] ***Strategia de securitate naţională a României - România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viaţă mai bună într-o ţară democratică, mai sigură şi prosperă , Bucureşti, 2006.

**[2] *****Hotărâre nr. 547 din 9 iunie 2005, pentru aprobarea Strategiei naţionale de protecţie civilă, Guvernul României, publicată în Monitorul Oficial Nr. 600 din 12 iulie 2005.

**[3] *****Legea nr. 15 din 28.02.2005, pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 21/2004 privind Sistemul Naţional de Management al Situaţiilor de Urgenţă.Publicată în Monitorul Oficial nr. 190 din 07.03.2005.

CADRUL DOCTRINAR GENERAL ŞI SPECIFIC AFERENT INTEGRĂRII OPERAȚIONALE DEPLINE A ARMATEI ROMÂNIEI ÎN NATO

Dr. Emil CHEȚE[*]
Aurelian RAȚIU[**]

It is obvious that nowadays it is tended towards more and more modern armies, equipped with high-technology weapons and technique, high mobility and fire power, well-trained personnel, well-balanced leaders regarding the heroical model (meaning traditionalism and glory) and that of a military manager (concerned with rational and scientific leadership of military actions).

A modern army is an army capable to carry out a modern doctrine by means of that the weapons and the technique, both those at present and those it will be equipped with in the future, should be used in such a way that the effectiveness of military actions would be highly increased.

For the Romanian army, the transformation implies the acceptance and implementation of new doctrinaire concepts, of technology evolution, of the principles of the military organization's theory (being small, flexible, highly mobile, professionalized and interoperable at all levels), of research and education developed and experienced by NATO or other modern states for the purpose of safeguarding the basis of capabilities, and justifying the fundamental advantages granted by them within the modern and multidimensional fighting area.

1. Coordonate ale transformării

Sfârşitul „Războiului Rece" a dat spațiului euroatlantic şi proximității sale imediate posibilitatea unor noi configurări geopolitice şi geostrategice, edificării unei arhitecturi mai ample şi mai stabile de securitate. În general, perioadele de profunde schimbări sociale sau instituționale, aşa cum a fost şi aceasta sunt însoțite de creşterea evidentă a interesului asupra componentelor „hard" ale societății. Armata este o astfel de componentă care poate reprezenta un obstacol în calea schimbărilor sau dimpotrivă, un instrument al schimbărilor. Sociologul Morris Janowitz consideră că, alături de cele două trenduri majore ale societății moderne (extinderea participării politic; dezvoltarea industrială), o a treia serie a schimbărilor se referă la războiul modern şi la transformarea forțelor armate[1].

Este evident faptul că, se tinde spre armate din ce în ce mai moderne, dotate cu armament şi tehnică de înaltă tehnologie, cu o mare mobilitate şi putere de foc, cu personal foarte bine pregătit, cu lideri echilibrați privind modelul eroic (semnificând tradiționalismul şi gloria) şi cel al managerului militar (preocupat de conducerea rațională şi ştiințifică a acțiunilor militare).

O armată modernă este o armată capabilă să aplice o *doctrină modernă* prin care armamentul şi tehnica, atât a celor care sunt în înzestrare în prezent, cât şi a celor cu care va fi înzestrată în viitor, să fie utilizate în aşa fel, încât eficacitatea acțiunilor militare să fie mult crescută.

[*] **General de brigadă (r.) profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I"**
[**] **Căpitan asistent universitar doctorand, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" Sibiu**

[1] Apud, Ioan Nicu Sava, (coord), *Armata şi societatea*, Editura INFO-TEAM, Bucureşti, 1998, p.30.

În ultimele deceniu, organismul militar a parcurs un amplu proces de reformă, modernizare şi restructurare – conceptele iniţiale, în scopul creării unor capacităţi de apărare credibile şi eficiente, apte să răspundă modificărilor majore din mediul internaţional şi să asigure îndeplinirea cerinţelor impuse de integrarea deplină a României în Alianţa Nord-Atlantică şi în Uniunea Europeană. Acest proces complex a beneficiat de sprijin din partea NATO, a statelor aliate şi partenerilor strategici.

Transformarea Armatei României – conceptual actual – este concepută în corelaţie cu procesul de transformare a Alianţei, urmărind „*asigurarea capacităţii necesare Armatei României de a promova şi proteja interesele naţionale în faţa riscurilor şi ameninţărilor curente, aflate în dezvoltare şi a celor viitoare, îndeplinirea angajamentelor în planul securităţii şi apărării, asumate de ţara noastră în cadrul NATO, precum şi faţă de alte organisme internaţionale*”[2].

Drept consecinţă, transformarea reprezintă o componentă şi în acelaşi timp, o consecinţă a adaptării *conceptual-doctrinare* (a conţinutului strategiilor de securitate, militare, departamentale, a celor ce abordează managementul riscurilor şi ameninţărilor) şi a *structurilor militare* (mod de organizare, număr de personal) la noile condiţii ale mediului de securitate şi la noile misiuni şi sarcini pe care trebuie să le îndeplinească forţele militare ale unei organizaţii internaţionale sau armate naţionale.

Transformarea înseamnă o schimbare susţinută, deseori la scară largă şi coerentă, care urmăreşte realizarea obiectivului strategic de a crea sau menţine un avantaj în cadrul competiţiei sau de a anihila avantajul unui adversar nou sau deja existent[3].

Conform Dicţionarului Explicativ al Limbii Române, *schimbarea* şi transformarea se definesc una prin cealaltă: schimbarea presupune – a modifica, a preschimba, a înlocui, a (se) transforma, a reforma, a (se) preface; a da unui lucru altă formă, alt aspect etc., iar *transformarea* – a (se) metamorfoza, a (se) preface, a (se) schimba, a deveni, a modifica; a (a-şi) schimba înfăţişarea, a da sau a căpăta alt aspect, altă formă.

Departamentul american al apărării (DoD) defineşte *transformarea*[4] ca „*un proces care modelează natura în schimbare a competiţiei şi cooperării militare prin noi combinaţii de concepţii, capabilităţi, oameni şi organizaţii, care exploatează avantajele naţiunii noastre şi asigură protecţia împotriva vulnerabilităţilor noastre asimetrice, pentru a susţine poziţia noastră strategică, care contribuie la întărirea păcii şi stabilităţii în lume*”.

Prin documentul MC 324/1 din 2004, NATO defineşte transformarea ca „*un proces continuu şi pro-activ care implică inovatoarea dezvoltare şi integrare a unor*

---

[2] *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007, p. 6.

[3] John Garstka, *The transformation challenge*. În: „NATO Review”, Nr.1 Spring, 2005, pe http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/english/special.html. accesat 12.12.2007.

[4] Apud, Ronald O’Rourke, *Defense Transformation: Background and Oversight Issues for Congress*, CRS Report for Congress, Updated 9 Noiembrie 2006, pe http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32238.pdf, p. 6, accesat 14.08.2008.

noi capabilităţi pentru o mai mare eficacitate şi îmbunătăţirea interoperabilităţii forţelor NATO şi a partenerilor"[5].

De asemenea, *transformarea* este definită de către unul cei care au implementat acest concept şi în Armata României „*un proces de adaptare pozitivă şi proactivă la exigenţele şi provocările mediului geopolitic şi geostrategic, o reacţie elaborată la transformările previzibile şi/sau imprevizibile din spaţiul adiacent, la restricţiile, cerinţele şi oportunităţile care apar în domeniile la care ne raportăm.*"[6]

Impulsul pentru transformare poate varia. În anumite cazuri, transformarea este stimulată de deteriorarea rapidă a poziţiei organizaţiei în competiţie cu altele, iar în alte cazuri, transformarea reprezintă o oportunitate. Motorul transformării NATO îl reprezintă contextul schimbărilor ce se produc în societate, trecerea de la era industrială la era informaţiei, schimbările în fizionomia şi filozofia ducerii războiului, precum şi ameninţările asimetrice.

Astfel, coordonatele transformării, din punctul nostru de vedere sunt: *transformarea militară*, *transformarea apărării* şi *transformarea în domeniul managementului apărării*.

Transformarea militară a NATO constă, de asemenea, în transferul către celelalte state aliate a inovaţiilor *doctrinare*, tehnologice şi structurale, a aşa numitei „revoluţii în afaceri militare" care a schimbat modul de planificare şi desfăşurare a operaţiilor militare.

Pentru Armata României *transformarea militară* presupune acceptarea şi implementarea noilor strategii şi concepte *doctrinare*, a evoluţiei tehnologiei, a principiilor teoriei organizării militare, a cercetării şi învăţământului dezvoltate şi experimentate de NATO, UE sau de alte armate moderne, în scopul asigurării bazei de *capabilităţi*, şi justificarea avantajelor fundamentale pe care le conferă acestea (îmbunătăţirea eficienţei şi a gradului de interoperabilitate a forţelor) în spaţiul de luptă modern şi multidimensionat.

Punct focal al transformării trebuie să fie dezvoltarea şi întărirea capabilităţilor. Acest lucru se poate realiza tocmai prin inovare şi schimbare tocmai la nivelul celor patru componente principale ale capabilităţii: *procese, formele de organizare, oameni şi tehnologii*.

Transformarea apărării [7] presupune corelarea conceptelor, organizaţiilor şi evoluţiei tehnologiei în scopul asigurării bazei de capabilităţi necesare îndeplinirii scopurilor propuse. Transformarea apărării pentru României trebuie să ia în calcul noile orientări strategice ale procesului de planificare a apărării prin care trece Alianţa şi să se desfăşoare în complementaritate cu acesta.

Transformarea apărării este mai mult decât dobândirea de noi echipamente şi adoptarea de noi tehnologii. Cuprinde mai degrabă procesul de gândire creativă, în scopul unei mai bune funcţionări integrate a instituţiilor cu responsabilităţi în domeniul

---

[5] Apud, *Allied Command Transformation - Chiefs of Transformation Conference*, Norfolk, 11-13 decembrie 2007, slide 15, accesat la 14. 08. 2008. http://transnet.act.nato.int/WISE/TNCC/07COTC/2007COTCBR0/12DecAMACT.

[6] Eugen Bădălan, *Înţelegerea transformării*, Bucureşti, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2006, p.57.

[7] *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007, p. 7.

securității naționale, o conlucrare mai bună a aliaților şi livrarea de noi tehnologii şi concepte operaționale în scopul creării unui avantaj al NATO şi al statelor membre împotriva actualilor şi potențialilor adversari.

Din perspectiva scopului urmărit, domeniul de aplicare al transformării apărării urmăreşte trei mari direcții: *relațiile din interiorul sistemului militar*, *relațiile interdepartamentale şi internaționale* (multinaționale), şi *transformarea în modul de a lupta*.

De ce este nevoie de transformarea apărării? Continua amenințare reprezentată de rețelele teroriste, extremismul etnic şi religios, lipsa resurselor strategice şi proliferarea Armelor de Distrugere în Masă (WMD), ne obligă să accelerăm eforturile pentru atenuarea acestora. De asemenea, adepții ideii că transformarea este necesară au identificat cinci argumente[8]:

- noile tehnologii fac posibilă transformarea de noi capabilități militare;
- transformarea este necesară pentru a face față apariție provocărilor asimetrice de securitate;
- transformare este obligația pentru a realiza (păstra) pe termen lung superioritatea într-un război convențional,
- lipsa unui concurent militar egal la nivel global sau regional - pentru NATO (statutul de membru NATO pentru România) creează o oportunitate de a investi în transformare la un nivel al riscului acceptabil.
- transformare va fi mai puțin costisitoare pe termen lung decât încercarea de a acționa reactiv la amenințărilor asimetrice sau de a păstra superioritatea prin modernizări curente a capabilităților.

Transformarea la nivelul managementului apărării presupune schimbări în următoarele cinci domenii[9]: identificarea cerințelor, planificarea resurselor pe bază de programe, achiziții, managementul financiar-contabil şi managementul resurselor umane.

Obiectivul general al *managementului apărării* îl constituie optimizarea procesului de alocare şi utilizare a resurselor destinate sistemului de apărare în scopul îndeplinirii angajamentelor asumate de către România în cadrul NATO şi UE, în concordanță cu procesul de transformare al instituțiilor implicate în domeniul apărării.

Cadrul doctrinar general pentru abordarea problematicii privind atingerea obiectivelor de modernizare a Armatei României pentru integrarea deplină în NATO şi UE, este oferit de *procesul de management integrat al apărării*.

Pentru buna desfăşurare a acestui sistem integrat, trebuie să interacționeze eficient următoarele sisteme, care se identifică cu primele trei domenii de transformare la nivelul managementului apărării:

- sistemul de emitere a cerințelor, coordonat de Consiliul de Supraveghere a Cerințelor;

[8] Apud, Ronald O'Rourke, *Defense Transformation: Background and Oversight Issues for Congress*, CRS Report for Congress, Updated 9 Noiembrie 2006, pe http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32238.pdf, p. 21, accesat 14.08.2008.

[9] *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007, p. 11.

- sistemul de planificare, programare, bugetare şi evaluare, coordonat de Consiliul de Planificare a Apărării;
- sistemul de management al achiziţiilor pentru apărare, coordonat de Consiliul de Achiziţii.

1. Cadrul general al transformării

În viziunea sistemică, societatea, se prezintă ca un sistem social global, structurat în subsisteme care la rândul lor constituie sisteme de sine stătătoare cu structuri, mecanisme şi funcţii proprii. Din cadrul oricărui sistem social global, cele mai importante sisteme parţiale, respectiv subsisteme, sunt: sistemul politic, sistemul economic, *sistemul militar*, sistemul juridic, sistemul informaţional etc.

Armata este componenta de bază a subsistemului militar şi se află într-un ansamblu complex de relaţii cu celelalte subsisteme în realizarea sarcinilor şi misiunilor specifice.

În România, armata reprezintă o importantă instituţie a statului, investită cu misiuni complexe de apărare a independenţei, suveranităţii, integrităţii şi unităţii teritoriale a ţării şi garantarea democraţiei constituţionale în ţară. În plus, prin integrarea României în NATO şi UE, sporesc responsabilităţile sale în domeniul securităţii regionale şi nu numai. Ca urmare, armata sa va trebui să fie în măsură să îndeplinească atât misiunile constituţionale ce îi revin în plan intern, cât şi gama de misiuni internaţionale diverse – de la cele de natură umanitară la cele privind managementul crizelor şi combaterea terorismului internaţional[10].

Democratizarea societăţii şi tranziţia est-europeană a fost percepută uneori ca un proces de asimilare a valorilor democraţiei doar la nivelul societăţii civile şi politice. Ceea ce a fost o eroare. Acest proces s-a desfăşurat atât în armată, ca instituţie şi subsistem al sistemului social, cât şi în relaţiile dintre aceasta şi societatea civilă.

Din întreaga varietate a subiectelor armată-societate cea mai mult abordată a fost relaţia civil-militar, iar în cadrul acesteia, *controlul democratic* asupra armatei.

În ţara noastră, problematica relaţiilor dintre armată şi societate a fost analizată în contextul mai larg al transformării structurilor de securitate şi apărare, atribuindu-se o atenţie deosebită[11]:

- divizării clare a rolurilor autorităţilor statului;
- supervizării guvernamentale pe timp de pace a militarilor prin miniştrii civili;
- supervizării armatei de către parlamente;
- percepţiei şi înţelegerii clare a controlului democratic de către civili şi militari.

Instituţionalizarea controlului democratic civil presupune *transformarea cadrul legislativ*, *stabilirea instituţiilor publice implicate* în controlului democratic şi conştientizarea *rolului societăţii civile în realizarea controlului* asupra armatei – *controlul civil*.

[10] Cf. Constantin Moştoflei, Nicolae Dolghin, Petre Duţu, *Raporturile dintre armată şi societate în procesul integrării europene şi euro-atlantice a României*, Bucureşti, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Editura Universităţii de Apărare, 2005, p. 5.

[11] Marian Zulean, *Armata şi societatea în tranziţie*, Bucureşti Editura Tritonic, 2003, p.34.

Controlul *democratic* al armatei reprezintă o serie de concepte, proceduri, legi, standarde şi tradiţii prin care se exercită autoritatea politică civilă asupra forţelor armate ale unei ţări.

Astfel, *controlul democratic asupra armatei* poate fi definit ca ansamblul prerogativelor, conferite de Constituţie şi legi, instituţiilor şi autorităţilor politice (democratic alese sau legal instituite) de a stabili cadrul normativ şi doctrinar privind organizarea, funcţionarea şi responsabilităţile organismului militar, de a-i fixa limitele de acţiune, precum şi de a verifica modul în care activitatea acestuia este conformă dispoziţiilor legii şi hotărârilor autorităţilor competente.

Fundamentarea *cadrului legislativ privind controlul democratic civil asupra armatei* îşi are originile în Constituţia României şi în Legea nr. 45/ 1994 privind apărarea naţională. Constituţia, prin articolul 118, stipulează că armata este *exclusiv subordonată voinţei poporului în scopul garantării suveranităţii, independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale a ţării şi a democraţiei constituţionale*. Legea apărării naţionale completează Constituţia şi defineşte principiile fundamentale ale modului în care se execută apărarea naţională, structura sistemului naţional de apărare şi atribuţiunile autorităţilor publice privind apărarea. Alte legi organice, precum: Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării, Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populaţiei pentru apărare, Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naţionale şi a teritoriului pentru apărare, Legea nr. 415 din 27 iunie 2002 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, Legea nr. 346/2006 din 21/07/2006 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării şi după îndelungi tărăgănări Lege nr. 453 din 1 noiembrie 2004 pentru aprobarea (cu modificări) Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu şi regimul stării de urgenţă şi altele, completează cadrul legislativ privind relaţiile dintre armată şi societate şi organizarea apărării.

Instituţii publice implicate în controlului democratic civil. În conformitate cu Constituţia, toate cele trei puteri publice, executivă, legislativă şi judecătorească, au atribuţiuni de monitorizare şi supraveghere a armatei.

Controlul civil. În cadrul democraţiilor contemporane, societatea politică şi societatea civilă – ca entităţi valorice fundamentale – se intercondiţionează. De asemenea democraţia presupune separarea puterilor în stat. Astfel, instituţiile politice statale exercită controlul formal (direct) asupra forţelor armate, prezentat mai sus, dar cu toate acestea, o societate democratică presupune existenţa unor mecanisme informale şi a unor instituţii non-statale pentru realizarea *controlului civil indirect*. Menirea acestui control, este ca şi a celui direct exercitat de societatea politică, de a garanta că armata şi forţele armate îşi păstrează în orice circumstanţe locul şi rolul constituţional în asigurarea securităţii şi apărării naţionale (colective)[12].

Deşi, societatea civilă autohtonă este una tânără, neexperimentată în practicarea metodelor democratice şi insuficient conturată, după 1989 s-au afirmat multiple elemente caracteristice acesteia, constituite din sindicate, ligi, fronturi, asociaţii patronale, organizaţii nonguvernamentale, grupări etc.

[12] Cf. Gheorghe Diaconescu, Floarea Şerban, Nicolae Pave, *Controlul democratic asupra armatei în România*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996, p. 185.

Integrarea deplină a României în NATO determină *înscrierea politicii de securitate națională* în *politica de securitate a comunității euroatlantice* şi dobândirea unui caracter pro-activ mai pronunțat. Pe cale de consecință, responsabilitățile României nu se mai limitează la politici care asigură apărarea teritoriului național, ori la diplomația preventivă, ci şi la politici care promovează „mai îndrăzneț" interesele României şi care sprijină stabilitatea globală în orice regiune în care NATO are interese. De asemenea, cadrul de angajare pro-activă solicită o combinație complexă de politici, instrumente juridice şi acțiuni ce trebuie realizată atât prin eforturi doctrinare, normative şi organizatorice interne, cât şi prin activitatea desfăşurată în cadrul structurilor de securitate internațională, având capacitatea de a anticipa, preîntâmpina, preveni şi combate eficient noile riscuri şi amenințări.

Răspunsul la actualul mediu de securitate, complex şi interconectat, conferă o importanță deosebită existenței unei *concepții de translatare a politicilor şi strategiilor de securitate*, a unei capacități de analiză în domeniile politic şi militar, posibilități reale de culegere şi prelucrare a informațiilor şi reacție promptă pe baza unor concepte doctrinare comune. Forma cea mai concludentă de finalizare a unei concepții de acest gen o constituie securitatea colectivă şi apărarea colectivă.

Alianța Nord-Atlantică continuă să urmeze vasta abordare a securității stipulată în Conceptul Strategic din 1999 şi în Directiva Politică Generală şi să desfăşoare misiunile fundamentale de securitate pe care şi le-a stabilit, şi anume de stabilitate şi de sprijin, de apărare, de management al crizelor, de parteneriat şi consultanță. Politica NATO de parteneriate, dialog şi cooperare a fost reafirmată cu ocazia Summit-ului de la Bucureşti (2-4 aprilie 2008) constituind o componentă esențială a obiectivelor şi sarcinilor Alianței. „*Salutăm progresul realizat de la ultimul nostru Summit la Riga, cu privire la întărirea politicii NATO de parteneriate şi cooperare şi ne reafirmăm angajamentul de a continua eforturile în această privință*"[13].

Apărarea colectivă va rămâne scopul primordial al Alianței, esența strategiei şi politicii de securitate, exprimată de articolul 5 din Tratatul de la Washington, reprezentând angajamentul tuturor statelor de a se apăra reciproc de o agresiune externă.

Politica de securitate şi apărare are la baza un ansamblu unitar de principii, direcții de acțiune şi modalități de realizare a obiectivelor strategice, în vederea promovării valorilor şi intereselor naționale, stipulate în Strategia de Securitate Națională a României, document care oferă *bazele operaționale* ale colaborării sistematice cu organizațiile de securitate şi apărare din care România face parte, cu statele aliate, partenere şi prietene.

Pentru acest prim deceniu al secolului al XXI-lea *obiectivele politicii de apărare* a României, aşa cum reies din Planul strategic al Ministerului Apărării sunt cel puțin patru: consolidare statutului României ca stat membru NATO şi UE – dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații, transformarea

[13] *Bucharest Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Gouvernment participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008,* Paragraful nr. 30, http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html, accesat la 10.04.2008.

organismului militar pentru dezvoltarea unei capacităţi de apărare credibile, moderne şi eficiente, întărirea controlului democratic şi civil asupra armatei şi perfecţionarea mecanismelor de realizare a acestuia şi consolidarea statutului României de contributor la securitatea regională şi globală.

3. Elemente specifice privind angajamentele Armatei României la sarcinile şi misiunile NATO

Primul demers pe care conducerea NATO îl întreprinde faţă de statele candidate, după momentul invitării este solicitarea ca statele respective să prezinte oficial o *Declaraţie de intenţie*, care să cuprindă angajamentul naţional faţă de perspectiva statutului de viitor membru al NATO. În capitolul VIII al acestei declaraţii, prezentată de România conducerii Alianţei în decembrie 2002, după invitaţia din noiembrie 2002, se prevedea că România îşi menţine angajamentul de a înfăptui cu bună credinţă standardizarea şi interoperabilitatea cu NATO.

Astfel, accederea în noua structură politico-militară presupune, cu atât mai mult în această perioadă de integrare deplină, îndeplinirea unor obiective, criterii şi condiţii care să definească gradul de competitivitate cu structurile NATO.

Pentru realizarea interoperabilităţii depline a forţelor dislocabile (operaţionalizate), în condiţiile desfăşurării de acţiuni militare comune împreună cu celelalte ţări din NATO se au în vedere următoarele aspectele:

- însuşirea doctrinelor fundamentale, privind organizarea şi atribuţiile statelor majore la diferite niveluri, precum şi modul de pregătire şi desfăşurare a operaţiilor de către forţele multinaţionale;
- aplicarea standardelor şi procedurilor de lucru NATO, în vederea utilizării unui limbaj operaţional comun capabil să asigure participarea efectivă a forţelor noastre militare la diverse activităţi militare;
- adaptarea procesului de instruire la cel aplicat în NATO şi corespunzător cerinţelor operaţiilor militare moderne;
- folosirea sistemului unic NATO privind simbolistica militară şi folosirea harţilor standardizate;
- adaptarea doctrinelor, a manualelor şi a instrucţiunilor militare, din punctul de vedere al procedurilor de operare, în conformitate cu standardele NATO şi al lecţiilor învăţate;
- iniţierea unui program de schimb de informaţii şi cooperare pentru pregătirea forţelor declarate.

Actualul statut al României, de membru *de jure* al Alianţei Nord-Atlantice oferă nu numai garanţii de securitate şi stabilitate, dar şi *noi responsabilităţi şi misiuni* care decurg din acesta.

Respectarea angajamentelor asumate de România în cadrul Alianţei Nord-Atlantice, prin operaţionalizarea şi integrarea forţelor destinate NATO constituie principalul argument pentru care ţara noastră participă, în pofida dificultăţilor economice şi financiare cu care se confruntă, în mod activ şi eficient la misiuni NATO de diverse tipuri (de tip articol 5, gestionarea crizelor şi a conflictelor, combaterea terorismului, a efectelor catastrofelor şi a dezastrelor, asigurarea stabilităţii regionale şi globale), chiar şi în afara teritoriului naţional.

Pentru îndeplinirea acestor misiuni, şi a celor pentru combaterea şi eradicarea noilor provocări, NATO are nevoie de la statele membre, de structuri operaţionalizate, evaluate şi certificate conform procedurilor şi criteriilor stabilite de conducerea Alianţei. Operaţionalizarea forţelor destinate NATO, este atribut naţional şi reprezintă „*un ansamblu de măsuri, cu caracter anual, prin care forţele destinate NATO parcurg gradual etape ale realizării capabilităţilor operaţionale, în vederea îndeplinirii standardelor specifice fiecărei structurii*”[14]. Evaluarea şi certificarea/validarea forţelor, prin care se stabileşte capacitatea operaţională a acestora, se realizează împreună cu aliaţii, şi structurile de conducere.

Obiectivul operaţionalizării forţelor destinate NATO îl reprezintă realizarea unor capabilităţi militare care trebuie puse la dispoziţia NATO, la timpul şi locul potrivit, pentru executarea unor operaţii eficiente punându-se accent pe dislocarea şi mobilitatea lor, angajarea eficientă în luptă, comandă şi control, susţinerea logistică, supravieţuirea şi, nu în ultimul rând, interoperabilitatea şi protecţia forţelor.

Pentru structurile armatei române, ordinul Statului Major General *S/SMG -12 din 2005* detaliază graficul de operaţionalizare şi evaluare a acestora până în anul 2012. Evaluarea în cadrul Forţelor Terestre se face în conformitate cu Instrucţiunile CREVAL/Combat Readines Evaluation, cuprinzând mai multe etape iar desfăşurarea unui exerciţiu (aplicaţie în teren) de tip DEMEX/ROMEX încheierea procesului de pregătire şi operaţionalizare al acestora.

În contextul procesului de transformare a Alianţei, dominat de extinderea ariei preocupărilor din domeniul securităţii şi apărării naţionale, la rezolvarea problemelor preponderent de sorginte regională şi universal, devine o prioritate definitorie, iar România şi armata sa, înţelege o astfel de exigenţă şi acţionează în consecinţă, prin asigurarea *simultană a apărării teritoriului naţional* şi *îndeplinirea angajamentelor asumate faţă de NATO, UE*, alte organizaţii de securitate şi coaliţii la care a consfinţit să ia parte.

Pentru a îndeplini aceste misiuni, Armata trebuie să fie în măsură să asigure, simultan, apărarea teritoriului statului român şi îndeplinirea angajamentelor asumate faţă de organismele internaţionale la care este parte.

Apărarea teritoriului statului român se realizează prin:

- răspuns militar la o agresiune armată;
- gestionarea unei crize de securitate;
- sprijinirea organelor administraţiei publice centrale şi locale, pe timpul gestionării situaţiilor de criză, potrivit legii.

Îndeplinirea angajamentelor asumate faţă de organismele internaţionale se realizează prin:

- realizarea Obiectivelor forţei/Force Goals – FGs, asumate în cadrul Alianţei şi a Obiectivelor majore/Headline Goals – HGs, stabilite în cadrul Catalogului UE de forţe şi capabilităţi 2007;
- implementarea Pachetului de capabilităţi, conform PCC;

[14] Niculae Tabarcia, *Responsabilitatea noastră este viitorul Armatei României*. În Observatorul Militar, Nr. 21 (30 mai - 5 iunie), 2007, p. 9.

- participarea la procesul de planificare a apărării, în cadrul Alianței Nord-Atlantice;
- participarea la Forța de răspuns a NATO/NATO Response Force – NRF;
- participarea la Grupurile tactice de luptă ale UE/European Union Battle Groups – EU BGs;
- participarea la operații multinaționale[15].

Dinamica pachetului de forțe va fi dezvoltată în cadrul negocierilor cu NATO şi UE privind *propunerilor de forțe*, pe baza evaluărilor naționale şi a solicitărilor structurilor de conducere militară aliate şi ale uniunii.

Armata României va dispune de un pachet unic de forțe care va viza: realizarea unui raport optim între unitățile luptătoare, de sprijin de luptă şi de sprijin logistic; proiectarea unei forțe modulare, letale, interschimbabile, compatibile, dislocabile şi sustenabile; baza pentru rotația forțelor; constituirea de forțe corespunzătoare pentru misiuni speciale; realizarea de capacități adecvate pentru extinderea forței – mobilizare, instruire, echipare etc.

Aspectele *cantitative* ale angajamentelor României pentru punerea la dispoziția NATO a unor forțe vor include structuri din toate categoriile de forțe, precum şi unități de sprijin de luptă şi sprijin logistic, în măsură să participe la întregul spectru de misiuni aliate[16]:

- structură actuală din rândul *Forțelor Terestre*, pentru operații cu durată limitată (6 luni), constă în *2 batalioane luptătoare şi forțe de sprijin* şi în teatrele de operații vor fi menținuți simultan maximum 2000 de militari, iar *la nivelul anilor 2015*, România va fi în măsură să pună la dispoziția Alianței *1 divizie* şi *1 brigadă luptătoare*, în următoarele variante: *1 divizie* şi *1 brigadă luptătoare*, timp de 6 luni, fără asigurarea rotirii, *sau 2 brigăzi luptătoare*, angajate în operații diferite/aceeaşi operație, timp de 6 luni, fără asigurarea rotirii, sau *3 batalioane* în operații diferite/aceeaşi operație, până la 12 luni, asigurându-se rotirea la 6 luni;
- contribuția maximă a *Forțelor Aeriene*, pentru o singură participare cu durata de 3 luni, fără capacitatea de rotație, se compune din: 4 MiG-21 Lancer pentru apărare antiaeriană; 1 pluton EOD; 1 Baterie V-SHORAD; 3 elicoptere IAR-330 SOCAT pentru operații de căutare-salvare; 1 elicopter IAR-330 Puma pentru evacuare medicală; 10 elicoptere IAR-330; 1 aeronavă de transport C-130 susținută pentru o perioadă nedeterminată; 1 Escadrilă MiG-21 Lancer A/S;
- unitățile *navale* ale României destinate NATO vor fi, în principiu, disponibile pentru întreaga gamă de misiuni a Alianței. Contribuția forțelor navale pentru *operații de intensitate redusă* (în afara Mării Negre) este de *2 fregate*, începând cu anul 2005, pentru o perioadă de 6 luni. Capabilitățile operaționale ale fregatelor se limitează la supraveghere, interdicție maritimă şi operații antisubmarin. Din 2007 se asigură 1 corvetă, 1 dragor/vânător de mine şi 1 Companie de Infanterie Marină. În *operații de intensitate ridicată* forțelor navale române vor participa cu: *o fregată tip 22 modernizată*, începând cu 2009; *o fregată tip 22 modernizată*, începând cu 2010. Aceste nave pot fi dislocate pentru o perioadă de 6 luni şi vor fi din nou disponibile

[15] Statul Major General, *Doctrina Armatei României*, Bucureşti, 2007, pp.19-21.
[16] Cf. *Strategiei de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2005, pp.11-12.

pentru o nouă dislocare după un interval de 12 luni. Pentru asigurarea unui sprijin logistic adecvat se va solicita asistență externă.

De asemenea, cerințele operaționale au crescut din punct de vedere *calitativ*, ceea ce impun structurilor puse la dispoziție să continue procesul de implementare a unor politici şi standarde noi, realizarea de eforturi sporite din punct de vedere financiar şi al cercetării ştiințifice, precum şi implementarea cerințelor suplimentare privind capabilitățile, îndeosebi capabilitățile facilitate de rețea, C_4I_2SR (Comandă, Control, Comunicații, Computere, Informații, Interoperbilitate, Supraveghere şi Recunoaştere), dar mai ales cele referitoare la operații bazate pe efecte.

În cadrul *Angajamentelor de la Praga* (Praga Cpabilities Commitment – PCC) prin care statele membre se implică în creşterea capabilităților puse la dispoziția Alianței, România participă cu un pachet important de capacități, care vor putea contribui la reducerea decalajelor şi a deficiențelor identificate de autoritățile militare NATO în domenii precum: transport aerian, cercetare, vânători de munte, poliție militară, supraveghere şi avertizare timpurie, capacități de război electronic, protecție NBC, asigurare medicală. De asemenea, România şi-a manifestat intenția de a contribui la proiectele multinaționale din cadrul procesului de îmbunătățire a capabilităților NATO.

Un alt demers al României este de a participa la procesul de planificare a apărării colective a perimetrului NATO şi a fiecăruia dintre membrii Alianței, potrivit articolului 5 din Tratatul de la Washington. De asemenea trebuie făcute eforturi pentru trecerea de la o planificare *bazată pe amenințările* cunoscute, la una mai flexibilă şi adaptabilă, la o *planificare bazată pe capabilități* şi pe *efectele* viitoarelor operații, prin aplicarea întregii game de mijloace militare şi nonmilitare şi în scopul contracarării unei largi varietăți de amenințări existente şi potențiale.

Participarea Armatei României la Forța de Răspuns a NATO (NRF) se înscrie în cadrul demersurilor aliate de constituire a unor capacități de reacție rapidă. Contribuția României la NRF s-a concretizat până în prezent prin angajarea cu elemente specializate, constând în structuri de sprijin de luptă, de valoare maxim pluton. În vederea contribuirii la atingerea capacității operaționale depline a forței, pentru NRF 8 (ianuarie - iulie 2007) România a crescut oferta de forțe cu un batalion de artilerie. România s-a angajat, de asemenea, să reia contribuția la nivel de batalion la rotația 6 a Forței de Răspund (NRF 11: iulie 2008 - ianuarie 2009)[17] şi să o mărească până la nivelul unui comandament de brigadă şi un batalion de infanterie mecanizată pentru 20013[18] – NRF 20 (ianuarie 2013 - iulie 2013)

[17] *Raport privind activitatea desfăşurată de Ministerul Apărării în anul 2007*, p.6. pe http://www.mapn.ro/legislatie/bilant_MAp2007.doc, accesat 14.08.2008.

[18] http://www.nato.int/issues/commitment/docs/080325-romania.pdf.

TRANSFORMAREA ARMATEI ROMÂNIEI LA NIVELUL MANAGEMENTULUI APĂRĂRII. RESURSELE UMANE

Aurelian RAȚIU[*]

The general objective of the defence management is set up by the improvement of the process of granting and turning to account the resources designed for the defence system for the purpose of carrying out the liabilities assumed by Romania within NATO and the European Union, in accordance with the transformation process of those institutions involved in the defence field.

The transformation at the level of the defence management implies changes within the following five domains: the management of human resources, the identification of the requirements, the planning of resources according to programmes, acquisitions and financial, book-keeping management.

The transformation process in the field of human resources will aim at the following specific objectives: the reorganization of effective forces according to personnel categories; the modernization of the human resources management within the Romanian army; remodelling the military education.

Este cunoscut faptul că Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord şi Uniunea Europeană parcurg un amplu proces de transformare, în majoritatea domeniilor de activitate, pentru a face faţă noilor provocări la adresa securităţii, dar şi la alte vulnerabilităţi, riscuri, şi ameninţări care se manifestă în mediului internaţional actual, în general asimetrice. Prevenirea şi contracararea acestora constituie o responsabilitate comună a statelor membre ale organizaţiei şi ale uniunii. Având în vedere statutul României de membru cu drepturi depline al acestor organizaţii, considerăm că procesul de transformare a Armatei României reprezintă o necesitate firească ce decurge din noile orientări strategice şi din angajamentele, sarcinile şi misiunile NATO şi ale Uniunii Europeane .

Obiectivul principal al *procesului de transformare* l-a constituit şi îl constituie, realizarea unei armate de mici dimensiuni, flexibilă, cu mare mobilitate, profesionalizată, înzestrată cu echipamente moderne, interoperabilă pe toate planurile, conceptual, operaţional şi tehnic, cu celelalte armate ale statelor membre NATO şi capabilă să-şi îndeplinească toate misiunile; finalizarea lui necesitând, însă, eforturi mari, cu toate că rezultatele obţinute până în prezent nu pot fi minimalizate.

Intensificarea procesului de transformare în domeniul resurselor umane din Armata României a impus noi abordări, în consonanţă cu necesitatea de a proiecta un sistem mai performant de management al resurselor umane, în raport cu nevoile actuale şi de perspectivă ale procesului de restructurare şi operaţionalizare ale structurilor armatei şi în scopul asigurării interoperabilităţii depline în acest domeniu cu armatele statelor membre NATO şi UE.

Managementul resurselor umane reprezintă unul din domeniile principale vizate de transformarea sistemului militar românesc în contextul integrării depline în Alianţa

[*] **Căpitan asistent universitar doctorand, Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu**

Nord-Atlantică şi Uniunea Europeană. Acest fapt, a determinat o abordare modernă privind valorizarea omului şi a potenţelor sale în cadrul organismului militar, a necesitat, de asemenea, pe lângă elaborarea conceptelor teoretice, stabilirea cadrului legal de organizare şi desfăşurare a întregii munci de personal pe baza unor legi, ordine şi reglementări clare care să fie cunoscute şi aplicate, atât de comandanţi şi structurile de resurse umane, cât şi de personalul ce compune organizaţia militară.

Strategia de transformare a Armatei României (2007) stabileşte obiectivul general al transformării în domeniul resurselor umane recomandând dezvoltarea unui sistem modern de management al acestora, capabil să asigure menţinerea competitivităţii instituţiei militare pe piaţa forţei de muncă, creşterea gradului de adecvare a calităţii personalului la misiunile specifice, amplificarea capacităţii de reacţie sistemică la solicitările mediului de securitate şi economico-social, iar *Concepţia privind modernizarea managementului resurselor umane în Armata României*, Bucureşti, 2007, vizează, printr-un management al resurselor umane modern, remodelarea cadrului instituţional, astfel încât să se asigure, pe de o parte un management competitiv, motivant, transparent şi generator de performanţă pentru personalul militar, iar pe de altă parte utilizarea eficientă, dezvoltarea şi menţinerea în sistemul militar a unei resurse umane performante.

Procesul de transformare în domeniul resurselor umane va urmări îndeplinirea următoarelor obiective specifice: *restructurarea efectivelor pe categorii de personal*; *modernizarea managementului resurselor umane în Armata României*; *remodelarea învăţământului militar*.

Trecerea de la o armată bazată preponderent pe o structură de cadre militare, la o armată suplă, cu o structură piramidală, în care ponderea să fie formată de soldaţii şi gradaţii profesionişti, cu întărirea rolului şi locului ofiţerului trebuie să fie preocuparea noastră prioritară în această etapă. În prezent, structura personalului nu reprezintă ponderile necesare pe categorii de personal pentru îndeplinirea corespunzătoare a misiunilor unităţilor şi comandamentelor şi nu se încadrează nici în limitele ponderilor din armatele ţărilor membre ale Alianţei Nord-Atlantice sau Uniunii Europene, din care facem şi noi parte.

Conform înregistrărilor de personal, în structurile armatei se aflau încadrate la începutul anului 2007 un număr de 88.174 de persoane, din care[1]: *personal militar* = 65.439 (74,2%) şi *personal civil* = 22.735 (25,8%)

În totalul personalului militar, structura pe categorii se prezintă astfel:

a)ofiţeri = 14.388 (22%)

b)maiştri militari şi subofiţeri = 23.068 (35,2%)

c)soldaţi şi gradaţi voluntari = 27.983 (42,8%)

Comparând această structură cu cea existentă în armatele moderne (detalii în tabelul nr. 1 şi *figura nr. 1* rezultă următoarele caracteristici:

- ponderea personalului civil este în jurul mediei existente în armatele străine analizate;

[1] *** Statul Major General, *Concepţia privind dinamica de personal în Armata României*, Bucureşti, 2007, p. 7.

▪ ponderea cadrelor militare este de peste 50% în totalul personalului militar, contrar situației existente în armatele analizate;

▪ ponderea ofițerilor în totalul personalului militar (22%) depășește pe cea maximă din Marea Britanie (16%), fiind aproape dublă față de media din aceste armate;

▪ ponderea soldaților şi gradaților voluntari este redusă cu circa 5-10% față de cea existentă în majoritatea armatelor analizate.

Tabelul nr. 1

	Ofițeri		Subofițeri şi M.M.		S.G.V.		Civili	
Marea Britanie	**6.2%**	33.440	**22.9%**	47.410	**60.9%**	126.160	**30.2%**	89.440
Belgia	**2.5%**	5.000	**37.5%**	15.000	**50%**	20.000	**10.6%**	4.750
Germania	**0.8%**	39.700	**36.4%**	133.300	**52.8%**	38.000	**26.2%**	130.000
Italia	**0%**	19.000	**23.5**	44.650	**66.5%**	126.350	**18.5%**	43.000
România	**2%**	14.388	**32.5%**	23.068	**42.8%**	27.983	**25.8%**	22.735

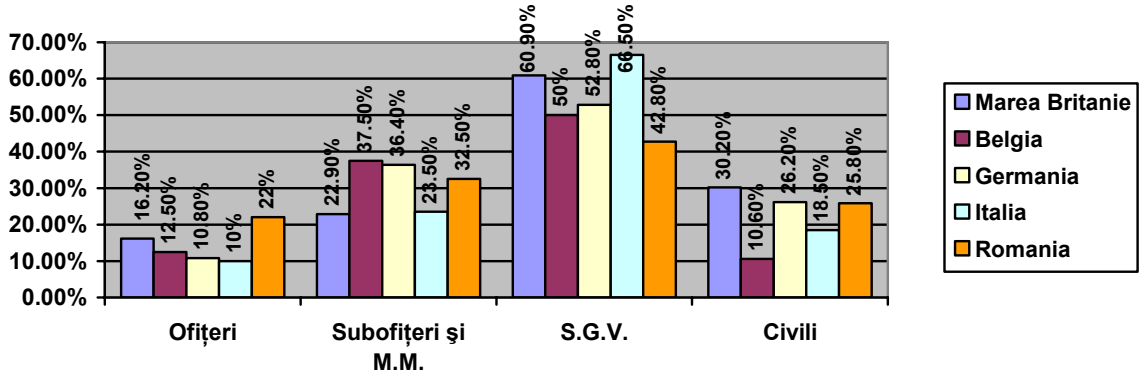

Figura nr. 1Structura de personal în unele armate moderne la începutul anului 2007

Față de situația actuală, pentru ajungerea la efectivele stabilite pentru sfârşitul anului 2008: 75.000 militari şi 15.000 civili (total 90.000), ar trebui luate măsuri pentru:

- Menținerea numărului de ofițeri;
- Creşterea numărului de subofițeri cu cca 3.000;
- Creşterea numărului de soldați şi gradați voluntari cu cca 7.000;
- Scăderea numărului de civili cu 7500.

Cu toate acestea nu se ajunge la o structură a personalului similară cu cea existentă în armatele moderne, întrucât: ponderea ofițerilor deşi mai scade (19,1%), va fi mult peste media din aceste armate (între 10% în Italia şi 16% în Marea Britanie), iar ponderea soldaților şi gradaților voluntari va fi sub 50%.

Detalii privind structura de personal a Armatei României sunt prezentate în tabelul nr. 2. şi *figura nr. 2*.

Tabelul nr. 2

Categorii personal	**Structura la 01.01.2007**		**Structura la 31.12.2008***	
Ofițeri	14.388	22%	14.288	19.1%
Maiştri militari si subofițeri	23.068	35.3%	25.962	34.6%
Soldați şi gradați voluntari	27.983	42.8%	34.750	46.3%
TOTAL MILITARI	65.439	74.2%	**75.000**	83.3%
Civili	22.735	25.8%	15.000	16.7%
TOTAL	**88.174**	100.0%	**90.000**	100.0%

* Datele reprezintă efectivele potrivit Concepției „Forța Obiectiv – 2007, revizuită fundamental

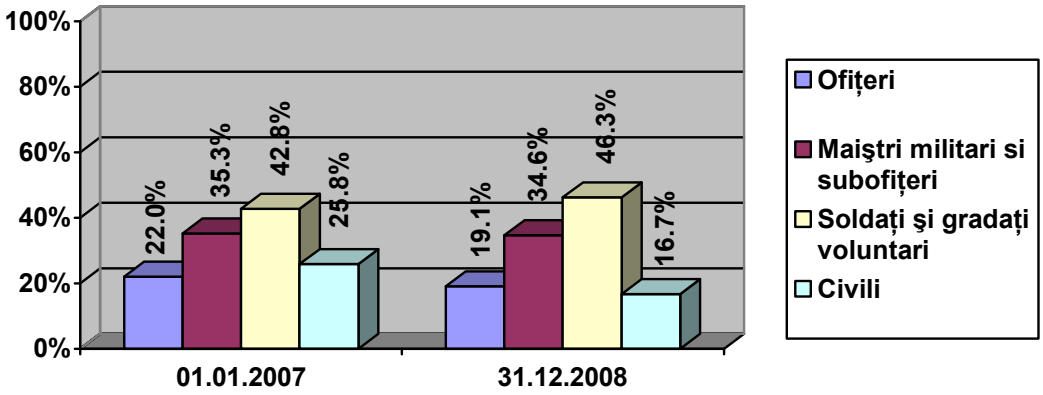

Figura nr. 2. Structura de personal a Armatei României

Evoluția managemantului resurselor umane din Armata României continuă în sensul compatibilității numărului de posturi prevăzut prin statele de organizare (la 01.01.2007 numărul de posturi era de 100.615, fără structurile medicale şi DGIA, iar numărul total al personalului înregistrat în bazele de date era de 88.174[2]) şi efectivele solicitate prin Strategia de transformare a Armatei României – 2007, care prevede un număr de 90.000 posturi la sfârşitul anului 2009. Este evident că trebuie reproiectate toate structurile armatei pentru a se respecta această limită. Structura pe categorii de personal şi corpuri propusă pentru a asigura cerința compatibilității cu structurile armatelor moderne este prezentată în Tabelul nr. 3. şi *figura nr.5*. Acesta presupune stabilirea următoarelor ponderi a categoriilor de personal în totalul celor 90.000 posturi:

Personal militar = 75.000 (83,3% din totalul personalului) din care:

– 11.250 (15%) ofițeri;
– 25.500 (34%) maiştri militari şi subofițeri;
– 38.250 (51%) soldați şi gradați voluntari.

Personal civil = 15.000 (16,7% din totalul personalului).

Tabelul nr. 3

Detalii	**Ofițeri**	**MM+SOF**	**SGV**	**Total militari**	**Civili**	**TOTAL**
Numeric	11.250	25.500	38.250	**75.000**	15.000	**90.000**
%	15%	34%	51%	**83.3%**	16.7%	**100%**

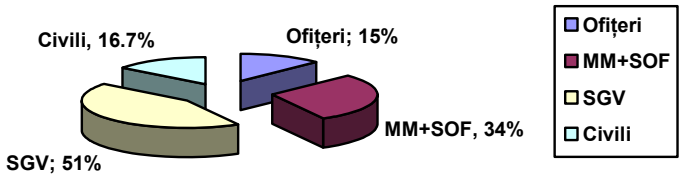

Figura nr.3: Structura de personal stabilită

[2] Cf. *Concepției privind dinamica de personal în Armata României*, Bucureşti, 2007, pp. 8-9.

La data de 01.03.2007, conform *Concepţiei privind dinamica de personal în Armata României*, Bucureşti, 2007, existau în structurile Armatei un număr de 14.252 ofiţeri, 22.954 maiştri militari şi subofiţeri, 29.292 soldaţi şi gradaţi voluntari şi 17.451 salariaţi civili[3]. Ca urmare, pentru asigurarea ponderii de 51% a soldaţilor şi gradaţilor voluntari în totalul de 75.000 de posturi de personal militar, 34% maiştri militari şi subofiţeri şi 15% ofiţeri, reproiectarea structurii de forţe va presupune o reducere substanţială a numărului de ofiţeri de la 14.252 la 11.250, a personalului civil de la 17.451 la 15.000, pe de o parte, şi creşterea numărului posturilor de maiştri militari şi subofiţeri de la 22.954 la 25.500 şi o creştere pronunţată a numărului posturilor de soldaţi şi gradaţi voluntari de la 29.292 la 38.250, pe de altă parte. Situaţia comparativă între existentul de personal şi proiecţia propusă este prezentată în Tabelul nr. 4. şi *figura nr*. 6.

Această structură pe categorii de personal, suprapusă peste structura de forţe, conduce la modificări esenţiale atât în structura de personal a unităţilor şi comandamentelor, cât şi în misiunile şi atribuţiile fiecărei categorii în parte şi crează premisele trecerii de la prima etapă a transformării, derulată în perioada 2005-2007, *etapa finalizării restructurărilor de bază*, la următoarea etapă, planificată să se desfăşoare în perioada 2008-2015, *etapa integrării operaţionale în NATO şi Uniunea Europeană*.

Tabelul nr. 4

	Ofiţeri	**MM+SOF**	**SGV**	**Total militari**	**Civili**	**TOTAL**
EXISTENT 01.03.2007	14.252	22.954	29.292	**66.498**	17.451	**83.949**
PROPUS 31.12.2009	11.250	25.500	38.250	**75.000**	15.000	**90.000**
Excedent/Deficit	**3.002**	**-2.546**	**-8.958**	**-8502**	**2.451**	**-6051**

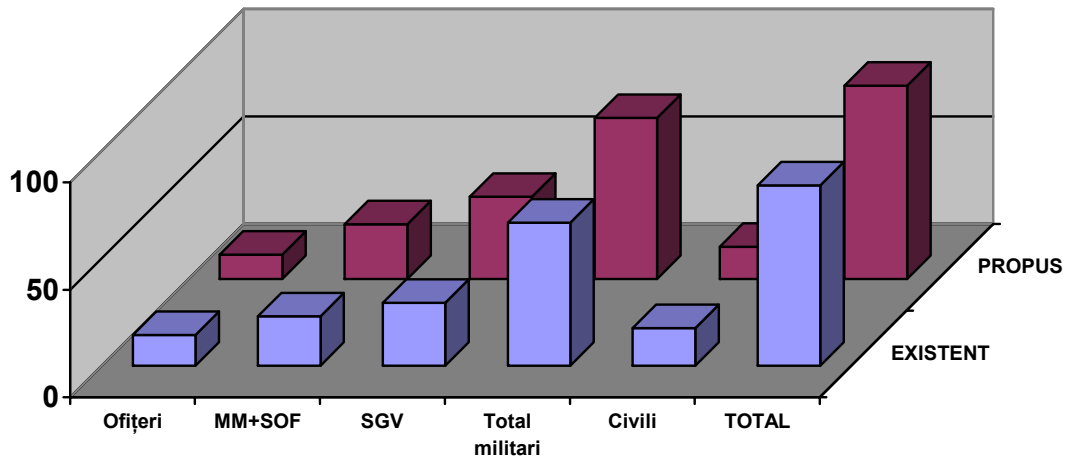

Figura nr. 4: *Situaţie comparativă între structura existentă şi cea propusă*

Structura propusă îndeplineşte caracteristicile de bază existente în armatele moderne, respectiv:

[3] *Ibidem*, p. 9.

– ponderea ofițerilor în totalul personalului militar este sub limita maximă existentă în unele armate şi aproape de media calculată la nivelul celor moderne;

– deținerea majorității în totalul personalului militar (51%) de către soldați şi gradați voluntari;

– raportul între ofițeri şi maiştri militari şi subofițeri, deşi nu ajunge la 1/3, se înscrie între 1/2 şi 1/3;

– ponderea de 16,7% a personalului civil în totalul efectivelor armatei, este în limitele existente în alte armate străine.

Modernizarea sistemului de management al resurselor umane trebuie să continue prin adaptarea cadrului normativ din domeniul resurselor umane la standardele şi cerințele integrării depline în NATO şi UE, prin atragerea şi generarea resurselor umane cu potențial ridicat pentru profesia militară, prin asigura transparenței, corectitudinii şi şanselor egale în activitățile de management şi de promovare în cariera militară a întregului personal (implementarea mangementului carierie individuale), şi proiectarea structurilor cu stabilirea unei repartiții pe grade, în cadrul categoriilor de personal militar, care să corespundă modelului piramidal de alocare a posturilor în structurile militare. „Piramida posturilor" sau „curba ideală" asigură punerea în aplicare a politicilor de promovare în cariera militară, bazată pe competență, şanse egale şi competiție, prin controlarea fluxurilor de intrare, de ieşire şi de promovare în gradul următor, în scopul menținerii ponderii stabilite pentru fiecare grad militar.

Întregul proces de transformare şi remodelare a învățământului militar are ca obiective realizarea unui sistem suplu, eficient şi economic, în acord cu necesarul şi cerințelor de formare şi dezvoltare profesională a personalului armatei, conform nevoilor operaționale, precum şi compatibilizarea deplină a învățământului militar românesc cu învățământul național şi cu cel din spațiul euroatlantic, concomitent cu promovarea şi dezvoltarea valorilor şi tradițiilor Armatei României. Acest aspect poate fi detaliat într-un alt studiu sau chir într-un proiect de cercetare distinct, dar credem că prioritar, ar fi elaborarea „*Concepției transformării învățământului militar*" corespunzător cerințelor impuse de viitoarea structură şi dotare a armatei, precum şi „*dezvoltarea şi modernizarea bazei tehnico-materiale a învățământului, cu accent pe informatizarea şi implementarea învățământului la distanță şi a unor specializări care să corespundă nevoilor actuale de instruire a ofițerilor în domeniul tehnico-ingineresc*"[4].

Concluzia majoră la care am ajuns este că, deşi sistemul de management al resurselor apărării din Armata României a trecut, în ultimii ani, printr-un lung şir de schimbări profunde, cu un caracter pozitiv de necontestat, perfecționarea acestuia trebuie să continue, astfel încât să aducă sistemul aproape de cerințele moderne din domeniu şi să acopere, în practică, intențiile decidenților politici şi militari referitoare la planificarea apărării şi la nivelul de ambiție privind structura de forțe din Armata României.

[4] *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007, p. 20.

Date fiind condițiile concrete ale țării noastre, apreciez că, pentru micşorarea decalajelor care ne despart, din perspectiva tuturor domeniilor managementului apărării, de celelalte țări membre ale NATO, este imperios necesară finanțarea cercetării ştiințifice în domeniile ştiintei, tehnicii şi tehnologiei de vârf, care să poată impulsiona progresul general al cunoaşterii şi practicii militare, al artei militare în general şi creşterea performanțelor tehnicii şi sistemelor militare, prin utilizarea integrală şi optimă a tuturor resurselor umane, financiare, materiale, tehnologice şi informaționale.

În noul context creat după aderarea României la NATO şi UE, coordonatele transformării se concentrează pe capabilități care să îmbunătățească abordarea bazată pe efecte. Capabilitățile împreuna cu programe de experimentare (simulare) vor reprezenta testul pentru validarea viitoarelor concepte de modernizare care urmeaza a fi implementate. Noile concepte vor fi transpuse în cerințe şi planuri, prin intermediul procesului de planificare a apărării şi, care vor fi incluse în programe de instruire stabilite în contextul desfaşurării operațiilor bazate pe efecte, la structurile operaționale, pentru întregul spectru de angajamente internaționale asumate de România.

Bibliografie

[1] *** *Strategia de Securitate Națională a României*, Bucureşti, 2007.

[2] *** *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2007.

[3] BARBU Victor, *Managementul Resurselor Umane ale Apărării în procesul de pregătire a armatei României în vederea aderării la NATO*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2007.

[4] BĂDĂLAN Eugen, *Înțelegerea transformării*, Bucureşti, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2006.

[5] DUȚU Petre, *Perspective în evoluția armatelor naționale*, Bucureşti, Editura Universității Naționale de Apărare, 2007.

[6] SAVA Ioan Nicu, (coord), *Armata şi societatea*, Editura INFO-TEAM, Bucureşti, 1998.

DE LA SECURITATEA UMANĂ CĂTRE CEA NAȚIONALĂ PRIN CEA COLECTIVĂ

Mirela ATANASIU*

At the beginning of the 3rd millennium,' security' concept got new values, ways and means being increasingly used in the same phrase with the development one. They are a full package, neither can exist one without another, can't have development into an insecure environment and also can have security into an undeveloped one. Whose development and security? The answer is simple. Peoples are the core element needed to be protected by the surrounding environment and even by their self-destructive nature. So, human built more or less evolved systems to assure a balance between some peoples' interests and risks, threats or vulnerabilities especially in the globalization context.

These defensive systems were built at different levels: individual, national and collective and all try to reach the same target: their security, their country's security or their organization security.

Securitatea este un drept fundamental al ființei umane. Ea reprezintă o stare în care pericolele şi condițiile care ar putea provoca daune fizice, psihice sau materiale sunt controlate într-o manieră care permite apărarea sănătății şi bunăstării indivizilor şi a comunității umane[1].

Securitatea va reprezenta întotdeauna un concept în curs de dezvoltare şi tehnologizare de către om pentru binele şi propriul său interes. Astăzi, toate discuțiile despre securitate necesită încorporarea dimensiunii umane. Inexistența fricii sau amenințării au devenit cuvinte cheie ale abordării securității umane. Aceasta este o formă de securitate sau „securitatea centrată pe individ" sau „securitate cu față umană", care plasează ființa umană, înaintea statelor, drept punct central al considerărilor de securitate. Securitatea umană pune în evidență relația complexă şi adesea ignoratele legături dintre dezarmare, drepturile omului şi dezvoltare.

1. Evoluții ale conceptului de securitate

De la conceptele de pace pozitivă, enunțat de Johan Galtung, şi cel de pace stabilă, al lui Kenneth Boulding, şi de la definiția lui Walter Lippmann, care afirma că „o națiune este în siguranță în măsura în care nu se află în pericolul de a trebui să sacrifice valori esențiale, dacă dorește să evite războiul şi, poate, atunci când este provocată, să şi le mențină, obținând victoria într-un război"[2], definiția securității a suferit multe modificări de-a lungul timpului. Ian Bellany scrie că „securitatea, în sine, este o relativă absență a războiului" combinată cu un nou introdus factor psihologic, reprezentat de „o relativ solidă convingere că nici un război care ar putea

* **Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Doctorand în cadrul Universității Naționalede Apărare „Carol I"**

1 Gl. bg. dr. Traian PIGUI, Colocviu Strategic nr. 10, august 2004, supliment al Revistei Impact Strategic, Editura Universității Naționale de Apărare, p.1.

2 Walter Lippman, Discord and Collaboration. Essays on International Politics, 1962.

avea loc nu s-ar termina cu o înfrângere" iar Laurence Martin subliniază dimensiunea economică: „securitatea este asigurarea bunăstării viitoare". În anii '60, bunăstarea era considerată ca fiind rezultatul direct şi neproblematic al creşterii economice, însă teoriile sociale şi economice ulterioare au infirmat această ipoteză, considerând că la fel de importanţi sunt şi factorii culturali şi psihologici. Securitatea rămâne, totuşi, o problema esenţială a existenţei societăţii umane, iar definirea sa este subiectul cel mai important şi în documentele oficiale ale unor organizaţii internaţionale.

1.1. De la securitatea axată pe statul-naţiune la securitatea umană

În ultimii ani, conceptul de securitate a fost extins de la domeniul militar la alte domenii dar nu s-a putut obţine o definiţie general acceptată din cauza naturii securităţii. De aceea, Charles Schultz apreciază: „Conceptul de securitate naţională nu duce în sine la o formulare clară şi precisă. El se referă la o vagă varietate de riscuri, despre a căror probabilitate avem prea puţine cunoştinţe şi la unele contingenţe a căror natură de-abia putem să o percepem".[3]

Securitatea tuturor oamenilor de pe glob este tot mai interconectată odată cu globalizarea fluxurilor de bunuri, servicii şi finanţe. Liberalizarea politică şi democratizarea deschid noi oportunităţi creând în acelaşi timp linii de falie, precum instabilităţile politice şi/sau economice şi conflictele dintre state. Mai mult de 800.000 de oameni îşi pierd anual vieţile în mod violent. În lume, există mai mult de 2,8 miliarde de victime ale sărăciei, sănătăţii precare, analfabetismului sau altor boli. Conflictele şi sărăcia se inter-relaţionează astfel încât aceste insecurităţi necesită o abordare integrată.

Securitatea umană completează securitatea naţională, urmăreşte dezvoltarea umană şi îmbunătăţeşte drepturile omului. Aceasta completează securitatea naţională prin latura sa centrată pe om adresându-se riscurilor la adresa securităţii neluate în consideraţie în cadrul naţional, urmărind riscurile adresate individului lărgeşte dezvoltarea focalizându-se pe „creştere şi echitate" iar respectarea drepturilor omului reprezintă un principiu fundamental al acestui tip de securitate[4].

1.2. Securitatea colectivă – modalitate de asigurare a securităţii naţionale şi umane

La începutul secolului XXI, situaţia geopolitică şi geostrategică a suferit schimbări profunde şi dramatice cu unele consecinţe esenţiale asupra securităţii colective şi securităţii naţionale a statelor şi capacităţii lor de protejare a intereselor naţionale, întrucât lumea a devenit mai complexă şi mai interdependentă, iar fenomenul globalizării este ireversibil. În acest context, pentru succesul iniţiativelor de asigurare a securităţii se impune cu stringenţă o cooperare multidimensională a organizaţiilor internaţionale şi regionale de securitate, folosindu-se dialogul într-un

3 Charles SCHULTZ, Conţinutul economic al securităţii naţionale, Foreign Affaires, 1973.

4 Final Report of the Commission on Human Security, Chapter 1 "Human Security Now", Commission on Human Security, New .York, 2003, p. 2.

cadru organizat şi o afirmare plenară şi puternică a acţiunilor organizaţiilor internaţionale interguvernamentale.

Pactul Societăţii Naţiunilor a făcut un pas important în direcţia limitării războiului prin rezolvarea pe cale paşnică a diferendelor dintre statele lumii, scop în care au apărut mai multe tratate, convenţii şi pacte, în care se menţionează acceptul statelor de a nu recurge la război decât în anumite situaţii determinate "procedural". Dar Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite, redactată la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, reprezintă actul de naştere al unui sistem de securitate colectivă, semnată la 26 iunie 1945, la San Francisco, exprimând aspiraţiile de pace ale umanităţii.

Înfiinţarea ONU, ca organizaţie internaţională interguvernamentală, al cărei mandat are vocaţie globală, deschide posibilitatea afirmării şi dezvoltării dreptului internaţional ca instrument al menţinerii şi consolidării păcii şi securităţii în lume, al prevenirii şi soluţionării conflictelor. Totuşi, cele trei principii din Actul Final de la Helsinki (şi în Carta de la Paris, din anul 1990, semnată de cei 34 de şefi de stat sau de guvern) nu sunt încă recunoscute formal de guvernele statelor din afara Europei.

Securitatea naţională a statelor se poate, astfel, asigura prin integrarea acestora în sisteme de securitate colectivă, prin armonizarea securităţii interne cu cea externă şi aranjamentele regionale şi internaţionale de securitate. Ca tendinţă, proiecţia stabilităţii şi securităţii pe plan regional şi zonal va depinde, din ce în ce mai mult, de dinamica utilizării cadrului de securitate prin cooperare, ca treaptă superioară a securităţii colective, concretizate în aranjamentele regionale de securitate. Astăzi, s-a consolidat formula structurilor şi organizaţiilor de securitate interconectate, ONU, NATO, OSCE şi UE, care au adoptat împreună un asemenea tip de securitate. ONU a decis să treacă la reforma principiilor sale de bază şi a structurii sale organizaţionale ca urmare a schimbării radicale a sistemului relaţiilor internaţionale, la fel şi NATO, care a trecut la un nou concept de securitate. Nici OSCE nu rămâne neschimbată şi a optat pentru dezvoltarea unor noi mecanisme de asigurare a securităţii naţionale, subregionale, regionale şi globale, fundamentate pe prevenirea conflictelor, creşterea rolului instrumentelor diplomatice şi a capabilităţilor de management al crizelor.

În consecinţă, securitatea naţională are, în ultimii ani, tendinţă de globalizare, căci politica internaţională de securitate şi dezvoltare se află în principala competenţă a ONU, care se sprijină pe acţiunile unor organizaţii internaţionale şi regionale. Şi în spaţiul euroatlantic, s-a reconstruit sistemul de securitate prin adoptarea noilor principii şi transformarea instituţiilor de verificare şi/sau impunere a respectării lor. Cu toate acestea, încă mai există fenomene de instabilitate şi criză, de fragmentare şi izolare a unor state cum au fost, de exemplu, în Bosnia-Herţegovina, Kosovo, Macedonia şi, mai nou, provinciile Abhazia şi Osetia de Sud.

2. Noi concepte de securitate în mediul geostrategic şi geopolitic actual

În anii Războiului Rece, în mod frecvent, ONU nu a putut să desfăşoare acţiuni preventive eficace, dar după aceea Organizaţia a impus un nou concept, cel al "diplomaţiei preventive" şi, treptat, s-au propus, dezbătut şi întreprins acţiuni preventive. În mod progresiv, declaraţiile preventive de intenţie au căpătat un impact

real, manifestându-se o voinţă de cooperare internaţională în direcţia prevenirii conflictelor şi o renaştere a ONU în diferitele sale servicii şi organisme.

Eforturile ONU de prevenire a conflictelor încep să-şi arate rezultatele pozitive datorită voinţei de cooperare a tuturor statelor. Statele pot, prin guvernele lor, să folosească instrumentele existente pentru a-şi consolida securitatea naţională prin pârghiile ONU, dacă ştiu să le folosească în mod corespunzător, căci ele pot să acţioneze în cadrul ONU pentru rezolvarea unor situaţii de criză, intervenind în procesul de decizie al Organizaţiei. S-a dovedit de nenumărate ori că facilităţile ONU de prevenire a conflictelor sunt foarte avansate şi nici o organizaţie de securitate nu ajunge la acest nivel.

Prin Departamentul pentru Problemele Umanitare al ONU se întreprind misiuni de mediere în statele implicate în scopul prevenirii şi atenuării conflictelor.

Rezoluţiile ONU în problemele Irakului şi fostei Iugoslavii se datorează drepturilor omului şi dreptului umanitar care au fost înscrise în documentele internaţionale. Din nefericire, rezoluţiile ONU nu au oprit escaladarea conflictelor menţionate, dar evoluţia evenimentelor demonstrează că, în lipsa acestora, conflictele şi suferinţele oamenilor, provocate de ele, ar fi fost mai grave.

În condiţiile în care numărul conflictelor interne a crescut, acţiunile teroriste continuă, ameninţările la adresa securităţii naţionale influenţează statele vecine şi pot să destabilizeze o zonă sau o regiune şi chiar pacea mondială, se impune cu necesitate cooperarea internaţională în domeniul securităţii.

Experienţa acumulată de ONU în domeniul interzicerii agresiunii armate şi al măsurilor de limitare a recurgerii la forţă, al drepturilor omului şi al menţinerii păcii, stă la baza asigurării securităţii naţionale prin securitate colectivă. Astfel, în conformitate cu Carta ONU, Consiliul de Securitate poate utiliza mecanismul de realizare a funcţiei de menţinere a păcii şi securităţii internaţionale prin intermediul căruia se asigură şi securitatea naţională a statelor membre ONU. Pentru aceasta este nevoie, în primul rând, de consensul statelor din Consiliul de Securitate realizat pe baza respectării Dreptului internaţional şi, în primul rând, a dreptului internaţional umanitar.

În actuala arhitectură globală de securitate şi conjunctură internaţională, sunt necesare soluţii în menţinerea integrităţii tuturor statelor naţionale asigurând totodată coeziunea şi integrarea lor. Se impune, aşadar, o politică globală de securitate prin acţiuni eficace şi eficiente de intervenţie oportună pentru a preveni şi a opri desfăşurarea conflictelor, prin extirparea/eradicarea cauzelor acestor conflicte, ca de exemplu: sărăcia cruntă, mizeria economică, corupţie, injustiţie socială, crima organizată, agresiunea politică. Prin aceste acţiuni întreprinse de ONU ar creşte încrederea statelor în aceasta şi, pe această bază, se poate crea o politică şi o etică nouă în relaţiile internaţionale, bazată în primul rând pe justiţie, cu tot mai mulţi adepţi. În acest proces de "umanizare" a lumii, un rol de primă importanţă ar trebui să îl joace dreptul internaţional, deoarece fără justiţie şi legalitate nu poate să dăinuiască în nici o comunitate.

În cadrul ONU, se prefigurează anumite reforme care vor transforma operaţiunile acesteia într-o funcţie principală a Organizaţiei, executată coerent, din punct de vedere organizatoric, şi eficient. Se are în vedere, totodată, asigurarea

securității naționale a statelor prin securitatea colectivă, instituționalizând anumite proceduri complexe cu caracter preventiv şi de asistență a statelor, în care au loc conflicte, în vederea trecerii de la starea conflictuală la pace ceea ce presupune: prevenirea crizelor, operații de menținere a păcii şi operații de consolidare a păcii. Se vor organiza, de către ONU, misiuni de pace credibile şi cu mijloace adecvate pentru îndeplinirea eficace şi cu succes a misiunilor ONU. De asemenea, s-au proiectat deja mecanisme pentru desfăşurarea rapidă a forțelor de pace, în termen de 30 de zile, în scopul unei intervenții oportune şi prevenirii reizbucnirii războiului/conflictului. Se vor modifica sistemul şi procedurile logistice (de achiziții şi de finanțare) în vederea desfăşurării rapide a forțelor în zona de conflict.

În organizarea securității europene s-a urmărit crearea unui sistem de securitate multietajat (UE, OSCE, NATO şi ONU), iar angajarea pe un nivel sau mai multe se va face în funcție de specificul sarcinilor de securitate concrete. Astăzi, s-a ajuns la înțelegerea necesității corelării şi îmbunătățirii cooperării între diferitele organizații de securitate.

Principalii factori de influențare a edificării unui sistem eficace şi eficient de securitate europeană sunt următorii: evoluția UE şi disensiunile care apar între membrii acesteia; competiția şi disensiunile dintre NATO şi UE; tendința ca interesele naționale ale unor state occidentale să prevaleze asupra celor comune; posibilitatea ca securitatea să fie evaluată de pe poziții ideologice şi nu financiare şi lipsa unei diviziuni corecte a muncii între statele Uniunii Europene. Gradul de interoperabilitate pe care s-au edificat relațiile între NATO şi UE defineşte conținutul capacității europene colective de gestionare a crizelor şi de rezolvare a stărilor conflictuale.

În acelaşi timp, s-a ajuns la concluzia că UE trebuie să aibă şi o componentă militară credibilă, ancorată în "multilateralismul efectiv" al atribuțiilor Uniunii Europene în domeniul securității pentru ca aceasta să poată deveni un actor de securitate legitim, efectiv şi credibil.

În acest cadru, OSCE ocupă un loc important printre organizațiile internaționale şi instituțiile de securitate europeană prin aria largă de participare şi implicare, prin abordarea holistică a securității, prin instrumentele folosite în prevenirea conflictelor, prin dialogul descris şi luarea deciziilor în consens.

OSCE va fi obligată în viitor să-şi asume noi responsabilități în acțiunile de prevenire şi combatere a terorismului şi în cele de securitate şi management al frontierei. În acest sens, se impun măsuri urgente şi eforturi conjugate, o cooperare mai fermă şi eficace a structurilor de securitate colectivă.

Prin dezvoltarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare se consolidează contribuția Uniunii Europene la construirea păcii şi securității internaționale, aşa cum arată principiile Cartei Națiunilor Unite. În plus, UE este de acord cu responsabilitatea primordială a Consiliului şi construirea păcii şi securității internaționale, precum şi necesitatea cooperării UE cu ONU şi OSCE.

În noua Strategie de securitate a UE, adoptată în anul 2003, se specifică foarte clar că "Uniunea Europeană este un actor global" şi trebuie să-şi asume responsabilități şi în domeniul securității globale. În acest document de maximă importanță se arată că: Europa a devenit "ținta şi baza" amenințărilor teroriste; conflictele regionale din imediata vecinătate şi din zone mai îndepărtate creează

oportunităţi pentru crima organizată, instabilitatea statală poate conduce chiar la colapsul statelor; crima organizată reprezintă o ameninţare la adresa securităţii.

În ultimele decenii, se consideră prea vagi şi sunt puse sub semnul întrebării conceptele de conflict intern sau extern, definiţiile popoarelor, naţiunilor şi minorităţilor, iar unele principii tradiţionale (suveranitatea naţională, inviolabilitatea frontierelor şi principiul nonintervenţiei) sunt puse la grea încercare de emergenţa drepturilor omului şi ale minorităţilor şi de acceptarea tot mai frecventă a intervenţiei umanitare şi a principiului auto-determinării popoarelor. Aşa s-a întâmplat în ţările fostei Iugoslavii, unde toate principiile conduitei internaţionale au fost sacrificate şi încălcate brutal. Acolo, comunitatea internaţională nu a susţinut consecvent nici principiul auto-determinării, nici cel al inviolabilităţii frontierelor şi nici principiul nerecurgerii la folosirea forţei şi nici nu a încercat să pună în acord unul din aceste principii cu celelalte. Dacă ar fi existat o modalitate de a armoniza aceste principii s-ar fi putut "diminua şansele improvizaţiilor atât de nefericite şi de caracteristice implicării comunităţii internaţionale în rezolvarea crizei iugoslave".

Recent, într-un interviu acordat publicaţiei franceze Le Figaro, ministrul apărării din Serbia, Dragan Sutanovac, declara că Occidentul se aştepta ca riposta Belgradului să fie una armată şi foarte violentă după autoproclamarea independenţei Kosovo dar, pentru prima dată, s-a schimbat politica adoptând calea diplomatică prin lansarea recursului diplomatic la ONU pentru reglementarea conflictului. Tot demnitarul sârb a considerat că „dacă Serbia ar fi procedat aşa şi în trecut, ar fi fost evitate războiul şi destrămarea Iugoslaviei”.

Războiul din Irak, declanşat de coaliţia condusă de SUA, în 2003, este astăzi o criză, la nivelul Organizaţiei Mondiale, manifestată prin poziţiile diferite adoptate de principalii actori (SUA şi Marea Britanie de o parte şi Germania, Franţa, Rusia şi China, de cealaltă parte), nu numai în Consiliul de Securitate al ONU, ci şi în NATO şi UE. Criza a scos în evidenţă existenţa unor opinii diferite fundamental, cu privire la viziunea principalelor state membre ale ONU asupra: direcţiei în care ar trebui să evolueze sistemul internaţional de securitate; rolul ONU, NATO şi UE în asigurarea securităţii internaţionale; ordinea de priorităţi a problemelor pe care trebuie să le rezolve comunitatea internaţională; rolul comunităţii internaţionale în reconstrucţia Irakului; viitorul UE şi orientării sale faţă de SUA şi NATO.

În noul mediu de securitate, rolul ONU în politica de securitate internaţională a slăbit considerabil, pentru că actuala organizare a Consiliului de Securitate nu mai reflectă realităţile politice, SUA impunându-se ca singura superputere. Totodată, ONU şi respectiv Consiliul de Securitate al acesteia nu mai pot să evite posibilitatea respingerii prin veto a unor decizii. În aceste circumstanţe, SUA şi aliaţii lor au ajuns la forţa necesară restructurării ordinii mondiale, redefinirii rolului ONU şi a Consiliului de Securitate.

Aplicarea dreptului internaţional depinde de voinţa statelor şi, în primul rând, de voinţa celor mai puternice state, însă, din nefericire, nici o autoritate judiciară nu controlează legalitatea deciziilor unui stat, unui grup de state sau a Consiliului de Securitate al ONU.

Concluzii

La începutul mileniului al III-lea, asigurarea securității statului, societății şi persoanei, a culturii umane în întregime, depinde nu doar şi nu într-atât de obiectul şi subiectul în ansamblu. Cu alte cuvinte, procesul de asigurare al securității oricărui obiect, inclusiv a întregii planete, trebuie să fie globalizat, adică globalizarea trebuie să devină un factor major în realizarea securității şi tranziției spre o dezvoltare durabilă. Argumentele prezentate nu indică caracterul de sistem al asigurării securității prin dezvoltarea durabilă, deoarece aspectele globale, regionale, național – teritorial şi local sunt unite într-un tot întreg sistemic, dar pe baza unor imperative planetare. Securitatea este concepută prin prisma riscurilor, amenințărilor şi provocărilor la adresa ei pe niveluri de asigurare: individual, național, colectiv sau global.

Statele naționale rămân subiecte de drept internațional, dar se dovedeşte că, în complexitatea lumii contemporane, este din ce în ce mai greu ca fiecare dintre ele să-şi ofere şi să-şi asigure, eficient şi de sine stătător, răspunsuri adecvate tuturor problemelor cu care se confruntă. Pentru aceasta ele se asociază, ad-hoc sau pe termen lung, în vederea rezolvării unor subiecte comune. Acest lucru nu este nou. El s-a produs dintotdeauna, dar niciodată nu a avut o valoare integratoare ca în epoca globalizării. În multitudinea acestora, securitatea şi apărarea constituie un segment deosebit de bine conturat.

În ceea ce priveşte securitatea individului, constatăm că este mai uşor să asiguri securitatea lucrurilor decât a ființelor umane, care implică factori precum: viața, sănătatea, statutul, starea materială sau chiar libertatea dintre care unii nu pot fi înlocuiți cu nimic. Nu există posibilitatea asigurării securității generale, totale pentru toți indivizii unei societăți şi nici măcar securitate integrală pentru un anumit individ sau anumite categorii de indivizi, deoarece în permanență apar riscuri noi, imprevizibile care nu au fost luate în calcul inițial la stabilirea măsurilor de securitate sau apar chiar noi laturi ale securității umane care necesită a fi protejate (securitate psihologică, emoțională, de imagine etc.).

Întotdeauna va exista o disensiune între cei care consideră ca bază asigurarea securității de la întreg spre părți şi ceilalți care susțin ideea asigurării securității de la parte spre întreg, adică, în primul caz, prin asigurarea securității statului-națiune/coaliției de state/regiunii ca prin aceasta să se asigure securitatea fiecărui individ ce îşi duce existența pe teritoriul respectiv iar, în cel de-al doilea, prin acoperirea nevoilor de securitate individuale încercând să cuprindă un areal cât mai mare până la nivel național, regional sau global. Este greu să concluzionezi că interesele individul primează celor ale societății sau invers. Rămâne un subiect de dezbătut, dar rămâne o certitudine faptul că prin cooperare, prin unirea eforturilor tuturor celor care pot contribui la asigurarea securității pe diferite areale, atât indivizii, cât şi societățile beneficiază de rezultatele securizante.

Bibliografie

[1] Constituția României modificată şi completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.

[2] **Strategia Națională privind dezvoltarea economică durabilă**, Monitorul Oficial nr.297/2000.

[3] **Carta albă a Programului pentru integrarea europeană**, Bucureşti, 1994.

[4] **Carta Albă a Securității şi Apărării Naționale**, Bucureşti, 2004.

[5] **Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu**, adoptată de Guvernul României la 16 martie 2000.

[6] **Strategia de Securitate Națională a României**, Bucureşti, 2007.

SECURITATEA NAȚIONALĂ ŞI COMUNITATEA DE INFORMAȚII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ

Dr. Paul HURMUZ*

Introducere

O comunitate de informații reprezintă ansamblul agențiilor, serviciilor, instituțiilor sau departamentelor care într-un stat desfăşoară activități specifice de informații destinate a furniza un suport decizional factorilor politici abilitați, indiferent dacă aceasta este instituționalizată sau nu prin lege.

Pentru ca activitatea să se desfăşoare într-o logică unitară şi după un control concertat, în unele state au fost create comunități sau consilii care să se ocupe nemijlocit de problemele de securitate națională.

În sensul instituționalizării prin lege, o comunitate de informații ca organizație cu funcția de gestionare a componentei informaționale a securității naționale este, prin definiție, mult mai eficace decât un sistem de informații, întrucât raporturile între structurile sale componente nu sunt bazate pe forță, ci pe rațiuni sociale. Pentru fundamentarea şi aplicarea politicii generale a statului, comunitatea de informații asigură elaborarea unor estimări integrate asupra factorilor de risc, amenințărilor şi potențialelor pericole (agresiuni) la adresa securității naționale, prin centralizarea informațiilor de către structura coordonatoare, permițând o riguroasă apreciere a realităților, depistarea componentelor războiului informațional şi elaborarea soluțiilor sau variantelor strategice şi tactice de contrainformații pentru toți membrii comunității informative.

De asemenea, are capacitatea de a fixa obiectivele activității de informații pe termen mediu şi lung, de a dezvolta posibilitățile de informare şi exprimare, de a asigura dezvoltarea operațională şi analitică a operațiunilor secrete de informații, de a lărgi sfera de acțiune, conjugând şi integrând activitățile de informații cu acțiunile militare, diplomatice şi polițieneşti.

Totodată, comunitatea de informații oferă cadrul legal adecvat şi necesar cooperării între structurile componente şi îmbunătățirii bazelor de date şi de cercetare în materie de securitate națională, al depolitizării analizei informațiilor şi includerii în analiză a aspectelor alternative.

Obiectivul fundamental al înființării Comunității Naționale de Informații (CNI) din România îl constituie potențarea securității naționale, concomitent cu susținerea acțiunilor Preşedintelui şi ale Guvernului în activitatea de politică internă şi externă. Mediul intern şi internațional de securitate cunoaşte astăzi o dinamică de mare amploare şi complexitate.

Prin realizarea Comunității Naționale de Informații s-a demarat un proces real de reformă şi de adaptare la noul mediu de securitate, în care activitatea de gestionare

* **Colonel, Direcția Informații Militare**

eficientă a informațiilor în domeniul securității devine o componentă fundamentală în reducerea constantă şi semnificativă a vulnerabilității națiunii. Reforma se impune a fi de natură conceptuală, managerială şi instituțională.

Comunitatea Națională de Informații este o componentă specializată a Consiliului Suprem de Apărare a Țării (CSAT), permițându-i acestuia o gestionare performantă, unitară şi coerentă a domeniului securității naționale.

Fără a încerca să facă o abordare exhaustivă a problematicii, această lucrare îşi propune să pună în evidență o serie de aspecte privind:

- conceptul de Comunitate Națională de Informații (CNI);
- modele de comunități de informații;
- managementul riscurilor şi avertizarea timpurie oferite de Comunitatea Națională de Informații decidenților politici.

I. Conceptul de comunitate de informații

Sintagma *comunitate de informații* aparține sistemului politic anglo-saxon, dezvoltat de marile puteri europene după modelul britanic. Ea reprezintă o organizație de o tipologie specifică, cu funcția de a gestiona informațiile necesare apărării valorilor şi intereselor unor națiuni, clădită pe instituții (organe de stat specializate) prin care statul îşi fundamentează cognitiv şi acțional, în beneficiul națiunii pe care o gestionează, propriile decizii în politica de securitate națională şi este capabil să elaboreze strategii de securitate națională.

Modelul anglo-saxon s-a generalizat în perioada războiului rece, permițând abordarea problemelor manageriale şi funcționale ale structurilor de informații la nivel național, dar şi posibilitatea ținerii sub control a activității de culegere de informații, atât în țară cât şi în străinătate.

Modelul a fost urmat atât de către țările Commonwelth-ului cât şi de către celelalte țări occidentale, dar şi de Statele Unite ale Americii care au creat un model adecvat, adaptându-l în permanență noilor situații geopolitice.

Comunitatea de informații este organizată de stat în virtutea funcției sale - de gestionare în materie de siguranță națională, iar raționalitatea ei socială este construită de națiune. Viabilitatea ei depinde de capacitatea societății de a legitima regimuri politice democratice, obligându-le astfel să desfăşoare activități conforme necesităților de apărare a propriilor valori şi interese şi de a nu dezvolta amenințări şi agresiuni la adresa altor state sau națiuni *fără* un suport internațional legal.

Modelul clasic al comunității de informații cuprinde un serviciu de informații interne, un serviciu de informații externe şi, după caz, un serviciu sau o structură de informații militare.

Folosirea sintagmei "intelligence community" a rămas specifică țărilor de limbă engleză şi a fost pusă în valoare în perioada Războiului Rece. În timp, această expresie a ajuns să cuprindă recunoaşterea treptată şi deseori doar parțială de către occidentali a faptului că activitatea de informații constituie un sistem de cuprindere națională şi, într-o anumită măsură, o entitate națională care trebuie condusă, coordonată şi gestionată asemenea unei resurse naționale.

I.1 Organizarea şi funcționarea comunităților de informații din diferite state

Orice comunitate de informații constituie un ansamblu al structurilor sau organelor de informații publice şi secrete ale unui stat, integrate, din rațiuni sociale,

printr-un act normativ cu putere de lege, cu funcţia de a gestiona, prin cooperare, unitar, coerent şi eficient, informaţiile concludente, oportune, pertinente, relevante şi utile pentru securitatea naţională. O astfel de organizaţie este coordonată, de regulă, de către cel mai înalt demnitar al statului respectiv (preşedinte, prim-ministru) şi condusă nemijlocit, de către organe colective sau de către şeful principalului serviciu de informaţii din acel stat şi controlată de societatea civilă prin mecanismele oferite de sistemul democratic de organizare socială.

Astfel concepută, comunitatea de informaţii oferă instituţiilor statului capacitatea de a deţine controlul asupra activităţilor de căutare, obţinere, prelucrare, transmitere şi punere la dispoziţia factorilor de decizie a informaţiilor cu relevanţă pentru securitatea statului, dar şi a cetăţeanului, în vederea prezervării şi afirmării stării de securitate a naţiuni respective. În acelaşi timp, obligă statul şi instituţiile sale să se concentreze asupra informaţiilor relevante pentru apărarea intereselor naţiunii pe care o gestionează, dar şi pentru prevenirea şi contracararea oricăror ameninţări sau agresiuni la adresa acesteia.

Deşi există un model recunoscut şi general acceptat, fiecare stat suveran dispune astăzi de propria comunitate de informaţii, construită în funcţie de capacitatea şi de interesele proprii. De aceea, în actualul context geopolitic şi geostrategic fiinţează comunităţi de informaţii proprii fiecărui stat suveran, care au principii comune de organizare şi funcţionare, dar şi caracteristici specifice, date de obiectivele pe care le urmăresc, de modalităţile de realizare a acestora, cât şi de caracterul imprimat procesului informaţional. Lipsa de echivalenţă a acestor comunităţi de informaţii este expresia raţionalităţii sociale cu care au fost înrudite.

În statele cu democraţii consolidate (Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Canada, Austria, Israel, Germania, Franţa, Suedia, Elveţia etc.), comunităţile de informaţii sunt expresia necesităţilor sociale privind cunoaşterea, prevenirea şi contracararea ameninţărilor şi agresiunilor la adresa valorilor şi intereselor naţionale şi sunt definite ca organizaţii publice cu funcţii de gestionare integrată a informaţiilor secrete. De aceea, sunt recunoscute şi acceptate de către societatea civilă, fiind considerate o importantă componentă a realizării stării de securitate a naţiunii respective. Însă, până în prezent, singurul stat care a integrat într-un cadru normativ special expresia comunitate de informaţii este S.U.A., potrivit unui ordin al Preşedintelui. În celelalte ţări, aceasta există de jure, în virtutea legislaţiei în vigoare şi a atribuţiilor înalţilor demnitari ai statului în materie de securitate naţională.

În ţările cu regimuri comuniste (China, Coreea de Nord, Cuba), serviciile de informaţii sunt puternic legate de serviciile de securitate ale statului, având ca principală misiune căutarea şi obţinerea informaţiilor necesare menţinerii şi consolidării puterii politice. Aici s-au creat şi funcţionează, de regulă, servicii paralele, controlate de partidul unic aflat la putere dar şi de statul comunist, servicii care, de cele mai multe ori, devin concurente. Ele controlează, practic, întreaga viaţă socială, neputând fi controlate de societatea civilă.

În ţările cu regimuri dictatoriale (Libia), activitatea serviciilor de informaţii este orientată, în principal, către securitatea persoanelor aflate la putere şi lupta împotriva opoziţiei interne. De aceea, ele au caracter de structuri oculte, întrucât sunt organizate, controlate şi conduse de către statul sau partidul unic aflat la putere, deţinător, prin excelenţă, al monopolului informaţiei, şi sunt folosite ca poliţie politică, în scopul menţinerii la putere, al consolidării puterii sau al agresării altor state. Dictatorii

efectuează, de regulă, o selecție riguroasă a personalului serviciilor de informații şi de securitate pentru a preveni infiltrarea agenților externi sau ai opoziției interne.

În statele lumii a treia, serviciile de informații sunt integrate sau cooperează strâns cu cele de securitate şi, mai ales, de poliție. Sarcinile acestora se confundă cu cele ale poliției, având ca obiectiv prioritar apărarea şi menținerea puterii politice.

Ca organizație dar şi ca sistem integrat de instituții, comunitatea de informații cuprinde atât structuri autonome sau departamentale de informații, cu componente de căutare, de culegere, de analiză şi de transmitere a acestora în funcție de competențe, dar şi structuri sau servicii de securitate, cu organisme proprii de informații şi cu structuri specializate în activități speciale, de sprijin informațional.

De regulă, comunitatea de informații a unui stat este coordonată direct de către şeful statului (preşedinte) sau şeful executivului (prim-ministru), ale căror prerogative implică şi răspunderea nemijlocită pentru organizarea şi executarea măsurilor specifice legate de securitatea națională.

Pentru coordonarea acestei activități, şeful statului sau şeful executivului dispun de organisme consultative care poartă denumiri diferite de la stat la stat – comitet de consilieri, grup de cooperare, comitet de coordonare a informațiilor etc.

Organismul specializat în coordonarea comunității de informații participă nemijlocit la exercitarea autorității de securitate națională. El este îndrituit să consilieze permanent factorii de decizie politică, să elaboreze documente informative pentru factorii decizionali abilitați, precum şi analize şi previziuni vizând amenințările şi pericolele, posibilele agresiuni la securitatea națională, fiind autorizat, în acelaşi timp, să susțină şi să promoveze interesul național în cadrul dialogurilor cu structurile similare din alte state.

Conducerea executivă nemijlocită aparține unor organe colective specializate, cu drept de decizie în materie de informații sau unei singure persoane, numită, de regulă, dintre şefii celei mai importante componente a comunității de informații.

Persoana care asigură conducerea operativă a unei comunități de informații îndeplineşte şi funcția de consilier principal al şefului statului sau executivului în materie de informații privind securitatea națională.

O comunitate de informații completă şi viabilă, cu reale posibilități informaționale ofensiv-defensive, este structurată pe servicii de informații şi servicii speciale.

Serviciile de informații au ca funcție căutarea şi culegerea de date, analiza acestora şi transformarea lor în informații necesare pentru strategia politică, economică şi militară a unui stat.

În cele mai multe cazuri, o comunitate de informații are ca suport servicii de informații organizate pe structuri militare. În general, în compunerea unui serviciu de informații intră structuri specializate în căutarea, culegerea şi exploatarea informațiilor, precum şi servicii logistice. Cele mai eficiente şi puternice dispun şi de structuri specializate în acțiuni speciale sau aşa numitele acțiuni de sprijin informativ, desfăşurate prin mijloace şi procedee tipice acțiunilor de luptă (culegerea de informații prin luptă).

Organele de culegere de informații sunt interfața între serviciul de informații şi surse şi au ca responsabilitate contactarea surselor şi transmiterea informațiilor necesare.

Organele de exploatare de informații sunt, de regulă, repartizate în structuri regionale, după zona de influență sau interes, şi în structuri funcționale, după o tematică specială – terorism, arme nucleare etc. Acestea sunt direct răspunzătoare de exploatarea şi difuzarea informațiilor. În general, în țările cu tradiție militară germanică organele de culegere şi exploatare formează o entitate aparte, iar în cele cu tradiție militară engleză, culegerea şi exploatarea conlucrează în subdiviziuni geografice sau funcționale.

Unele din serviciile de informații, aparținând în special superputerilor sau unor puteri regionale (S.U.A., Rusia, Israel, etc), care au imprimat activității specifice un caracter ofensiv, dispun de servicii speciale pentru executarea acțiunilor speciale sau a acțiunilor clandestine desfăşurate în scopul influențării evenimentelor în folosul propriilor interese. Acestea desfăşoară aşa numita activitate de sprijin informațional şi acțiuni clandestine în domeniul spionajului sau al luptei antiteroriste. Caracterul legal al acestor servicii speciale, precum şi al activităților desfăşurate de acestea, fac obiectul unor discuții aprinse în toate țările democratice. De obicei, existența lor nu este recunoscută oficial, iar activitățile se situează, adesea, în afara cadrului legal. Aceste servicii sunt structurate, de regulă, în cadrul unor birouri tehnice, compuse din specialişti care răspund de punerea la dispoziția organelor de culegere sau de exploatare a informațiilor, a mijloacelor tehnice necesare (arme speciale concepute pentru diferite tipuri de misiuni, material electronic etc.) sau subunități speciale, cu caracter permanent sau temporar, care culeg informații prin mijloace specifice luptei armate. Cele mai multe servicii de informații (precum cele din Marea Britanie, China, Rusia etc.) nu dispun de servicii speciale şi se folosesc în activitatea de sprijin informațional de forțele militare speciale.

I.2 Tipologii de comunități de informații

Toate statele dispun de structuri de informații integrate într-un cadru unitar de culegere şi gestionare a informațiilor de interes național şi care vizează propria securitate.

Pentru argumentare, am ales câteva modele de comunități de informații aparținând unor state.

Statele Unite ale Americii

Actuala structură a comunității de informații din Statele Unite ale Americii se compune din organisme specializate în gestionarea resurselor umane şi materiale, în evaluarea integrată a surselor de insecuritate, amenințărilor sau posibilelor agresiuni, în stabilirea strategiilor operaționale specifice şi de ansamblu, în conducerea ansamblului de structuri departamentale şi agenții autonome, cu competențe bine definite. Structura comunității de informații a Statelor Unite ale Americii este următoarea:

A. Conducerea comunității de informații:

1. Directorul Național pentru Informații (DNI) - este sprijinit în activitatea sa de Biroul Directorului (ODNI) şi Consiliul Național pentru Informații (CNI).

2. Consiliul Național pentru Informații (CNI) - elaborează evaluări naționale de informații pentru guvern, inclusiv puncte de vedere alternative ale unor componente ale comunității de informații. De asemenea, evaluează activitatea de

culegere şi producţie a întregii comunităţi cât şi cerinţele şi resursele necesare pentru activităţi.

B. Structuri pentru culegerea informaţiilor:

1. Agenţia Centrală de Informaţii (CIA) — agenţie independentă, subordonată preşedintelui SUA prin DNI, responsabilă de culegerea informaţiilor din exterior precum şi de conducerea activităţii de contrainformaţii.

În cadrul Departamentului Apărării:

2. Agenţia de Informaţii a Apărării (DIA*)* - conduce sistemul ataşaţilor apărării şi mijloacele de culegere a informaţiilor din surse umane (HUMINT), în plus este responsabilă de analiza informaţiilor din toate sursele.

3. Agenţia pentru Securitate Naţională (NSA) - culege informaţii din surse SIGINT.

4. Agenţia Naţională de Informaţii Geospaţiale (NGA) - utilizează surse IMINT.

5. Oficiul Naţional pentru Cercetare Strategică (NRO) - culege informaţii folosind sateliţii.

6. Serviciul de Informaţii al Forţelor Navale (ONI).

7. Serviciul de Informaţii al Forţelor Terestre (AI).

8. Serviciul de Informaţii al Forţelor Aeriene (AFI).

9. Serviciul de Informaţii al Forţelor de Infanterie Marină (MCI).

Ultimele patru servicii au doar rol de analiză a informaţiilor.

În cadrul Departamentului de Stat:

10. Biroul pentru Informaţii şi Cercetare (BIR).

În cadrul Departamentului Justiţiei:

11. Biroul Federal de Investigaţii (FBI).

12. Administraţia pentru Interzicerea Drogurilor (DEA).

În cadrul Departamentului pentru Energie:

13. Oficiul pentru Informaţii şi Securitate Naţională (OIS).

În cadrul Departamentul Trezoreriei:

14. Serviciul Secret (SS).

15. Oficiul pentru Sprijinul Activităţii de Informaţii (OIS).

Departamentul pentru Securitatea Teritoriului Naţional cu:

16. Serviciul de Informaţii al Pazei de Coastă.

17. Direcţia Analiza Informaţiilor şi Protecţia Infrastructurii.

Marea Britanie (alături de Franţa) sunt principalele ţări ale noii arhitecturi de securitate din Europa.

Conducerea serviciilor de informaţii din MAREA BRITANIE este atributul Guvernului, iar controlul se execută de către Parlament.

A. Conducerea comunităţii de informaţii:

1. Prim ministrul - răspunde de problemele generale de informaţii şi contrainformaţii prin Secretarul Cabinetului.

2. Ministrul de interne - răspunde direct de Serviciul de Securitate (Security Service-MI5).

3. Ministrul de externe - răspunde direct de Serviciul Secret de Informaţii (Secret Intelligence Service - MI6).

4. Ministrul apărării - răspunde direct de Serviciul de Informaţii al Apărării (Defence Intelligence Staff - DIS).

5. Comitetul Ministerial pentru Serviciile de Informaţii (Ministerial Committee on the Intelligence) are ca responsabilitate principală implementarea politicii de restructurare permanentă a serviciilor de informaţii. Preşedintele ISC este prim ministrul iar membri sunt: adjunctul prim ministrului, miniştrii de interne, ai apărării, de externe şi de finanţe.

B. Coordonarea serviciilor de informaţii:

1. Comitetul Întrunit pentru Informaţii (Joint Intelligence Committee - JIC) răspunde de stabilirea priorităţilor privind culegerea de informaţii, evaluarea rezultatelor activităţii de informaţii precum şi urmărirea modului în care serviciile de informaţii lucrează ca un tot unitar. JIC este alcătuit din factori de decizie ai Ministerului de Externe, Ministerului Apărării, Ministerului de Finanţe, şefii celor trei servicii de informaţii (MI5, MI6 şi DIS), şeful Grupului de Evaluare, Coordonatorul Activităţii de Informaţii şi, când este cazul, reprezentanţi ai altor ministere (Misterul de Interne, Ministerul Comerţului şi Industriei).

2. Coordonatorul Activităţii de Informaţii - este structura însărcinată cu sprijinirea JIC în îndeplinirea atribuţiunilor privind stabilirea priorităţilor în culegerea de informaţii la nivel naţional.

3. Grupul de Evaluare - este structura însărcinată cu sprijinirea JIC în îndeplinirea atribuţiunilor de evaluare a rezultatelor activităţii de informaţii.

4. Comitetul Secretarilor Permanenţi pentru Serviciile de Informaţii (PSIS) - este structura însărcinată cu coordonarea JIC şi analizarea solicitărilor de fonduri înaintate de către serviciile de informaţii, solicitări pe care le prezintă miniştrilor care hotărăsc nivelul finanţării.

C. Controlul serviciilor de informaţii:

Controlul se realizează de către Comitetul pentru Informaţii şi Securitate (Intelligence and Security Committee) care are responsabilităţi în controlul finanţării, administrării şi politicilor serviciilor de informaţii.

D. Structuri de culegere a informaţiilor:

1. Serviciul de Securitate (Security Service - MI5) îşi desfăşoară activitatea pe baza Security Service Act 1989 şi 1996. Directorul său se află sub autoritatea ministrului de interne, iar în anumite situaţii are drept de acces direct la prim ministru.

2. Serviciul Secret de Informaţii (Secret Intelligence Service - MI6) îşi îndeplineşte sarcinile prin culegerea de informaţii din surse umane şi tehnice precum şi prin intermediul schimbului de informaţii cu servicii similare străine.

3. Centrul de Comunicaţii Guvernamentale (Government Communications Headquarters - GCHQ) asigură departamentele guvemamentale şi comandamentele militare cu informaţii culese prin SIGINT, în conformitate cu sarcinile stabilite de JIC. GCHQ raspunde şi de elaborarea codurilor şi procedurilor menite asigurării secretului comunicaţiilor guvernamentale.

4. Serviciul de Informaţii Militare (Defence Intelligence Staff- DIS) a fost creat în 1964 prin reunirea serviciilor de informaţii ale celor trei categorii de forţe ale armatei şi a Biroului Întrunit de Informaţii pentru a forma un organism integrat, capabil să deservească cu informaţii Ministerul Apărării, categoriile de forţe ale armatei şi alte departamente guvernamentale. DIS este parte integrantă a Ministerului Apărării şi este fondat pe aceleaşi principii ca orice organ central al Ministerului

Apărării constituind un element esențial al comunității serviciilor de informații britanice.

Franța

A. Organisme cu rol de coordonare:

1. Comitetul Permanent de Coordonare pentru Informații şi Securitate - este cea mai importantă instituție cu rol coordonator în domeniul securității naționale, fiind condusă de preşedintele țării.

2. Secretariatul General al Apărării Naționale (SGDN) - este instituția cu rol de coordonare şi informare a preşedintelui în probleme militare şi de apărare.

B. Structuri pentru culegerea informațiilor:

1. Direcția Generală a Securității Externe (DGSE) - conform legii sale de organizare şi funcționare, din 1982, DGSE are în competență obținerea şi valorificarea informațiilor de securitate națională din afara țării, precum şi contraspionajul extern, DGSE se află în structura Ministerului Apărării dar, practic, este subordonată preşedintelui.

2. Direcția Informațiilor Militare (DRM) - a fost înființată în 1990, în urma funcționării defectuoase a informațiilor militare în timpul războiului din Golf. Este un serviciu de informații militar (spionaj militar) care trebuie să susțină cu informații politica de apărare şi securitate a statului francez.

3. Direcția Supravegherii Teritoriului (DST) - este serviciul de contrainformații şi securitate internă, având şi putere executivă. Face parte din Ministerul de Interne dar, ca şi DGSE este subordonat preşedintelui.

4. Informațiile Generale (RG) - serviciul axat pe securitate internă şi antiterorism.

5. Direcția Centrală a Poliției Teritoriale (DCPT) - parte a Ministerului de Interne, tot cu atribuții de securitate şi informații/contrainformații interne dar altele decât cele ale DST.

6. Direcția pentru Protecția şi Securitatea Apărării (DPSD) - este un serviciu de contrainformații militare, cu rol de a asigura securitatea întregului sistem de apărare francez.

7. Biroul 2 - Informații Militare este un serviciu simultan de informații şi contrainformații care acoperă întreaga structură militară franceză.

8. Grupul Interministerial de Control — este instituția care, în pofida titulaturii prețioase, asigură întreaga parte tehnică şi tehnologică a activității informative.

9. Grupul de Control Radio-electronic - este tot un organism tehnic de comunicații, interceptări şi control al spectrului radio.

Italia

A. Organisme cu rol de coordonare:

1. Comitetul Interministerial pentru Informații şi Securitate (CIIS) - este prezidat de preşedintele Consiliului de Miniştri şi este compus din miniştrii de interne, externe, de justiție, de finanțe şi al industriilor. Atribuția fundamentală a acestui consiliu este aceea de a elabora orientările generale, majore ale politicii de informații, de a evalua necesarul de informații şi obiectivele majore urmărite în diverse domenii.

2. Comitetul Executiv pentru Serviciile de Informații şi Securitate (CESIS) - este condus tot de către preşedintele Consiliului de Miniştri, fiind compus din şeful

Statului Major, secretarul general al Ministerului de Externe, şeful Poliţiei, şeful Gărzii Financiare, directorii Serviciului de Informaţii şi Securitate Militară (SISMI) şi Serviciului de Informaţii şi Securitate a Democraţiei (SISDE), secretarul CESIS. Secretariatul CESIS coordonează activitatea SISMI şi SISDE.

B. Structuri pentru culegerea informaţiilor:

l. Serviciul de Informaţii şi Securitate Militară (SISMI) - înfiinţat în 1978 ca urmare a restructurării comunităţii de informaţii are următoarele componente:

- Diviziunea apărare – Securitate Militară şi Contraspionaj;
- Diviziunea Cercetare - Informaţii Externe;
- Diviziunea Analiză.

2. Serviciul de Informaţii şi Securitate a Democraţiei (SISDE)- înfiinţat tot în anul 1978 în urma legii cu privire la reforma serviciilor secrete. Este un serviciu preponderent axat pe contrainformaţii, fără putere executivă.

3. Oficiul Central pentru Investigaţii Generale şi Operaţiuni Speciale (UCIGOS), înfiinţat în 1978 dar fără să fi avut un predecesor ca în cazul celorlalte două servicii. Este subordonat Ministerului de Interne, având funcţii informative foarte variate şi, în plus, posibililatea de a face cercetări penale în cooperare cu SISMI şi SISDE.

Israel

Israel este statul căruia i se atribuie cele mai performante, ofensive şi penetrante servicii de informaţii din întreaga lume. Această realitate se bazează, în primul rând, pe asigurarea unui secret total al întregii activităţi desfăşurate, precum şi pe masa enormă de informaţii furnizate de diaspora evreiască din întrega lume. Rolul serviciilor de informaţii este de a asigura "prima alertă" în caz de agresiune militară sau teroristă împotriva statului sau împotriva conaţionalilor săi.

A. Organisme cu rol de coordonare:

Comunitatea de informaţii este structurată în jurul unei organizaţii-cadru, specializată în informaţii şi activităţi speciale, numită oficial Institutul Central de Informaţii şi Activităţi Speciale şi, curent, Institut ("Mosad"), care operează cu toate categoriile de informaţii ce privesc securitatea statului şi are capacitatea de a finaliza orice acţiune prin servicii speciale, numite "Komemiut" sau "Matsada", responsabile pentru acţiuni clandestine în domeniul spionajului sau al luptei antiteroriste.

Alături de acesta fiinţează, în secret, tot ca organizaţie autonomă, Serviciul General de Securitate ("SABAK"), cu atribuţii pe linie de securitate (a statului, militară şi antiteroristă) şi contraspionaj.

B. Structuri pentru culegerea informaţiilor:

Comunitatea de informaţii integrează şi structuri de informaţii (servicii) departamentale, potrivit competenţelor. Ministerul Apărării are în subordine structuri de informaţii militare, pe categorii de arme, integrate, la rândul lor, într-un serviciu de informaţii militare strategice, numit Serviciul de Informaţii Militare Strategice ("AGAF MODIIN"), care este, de fapt, statul-major general israelian.

Ministerul de Interne are în subordine Centrul de Cercetări şi Planificare Politică.

Comunitatea de informaţii din Israel are un caracter ofensiv-defensiv şi se defineşte ca o importantă resursă de putere a naţiunii evreieşti şi ca un

element hotărâtor în asigurarea fiinţei şi securităţii statului într-o zonă geostrategică extrem de predispusă la agresiuni externe.

III. Rolul şi locul serviciului de informaţii militare în cadrul comunităţii naţionale de informaţii

Serviciul de informaţii militare ocupă un loc important în cadrul Comunităţii Naţionale de Informaţii alături de celelalte structuri de profil: Serviciul Român de Informaţii, Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Protecţie şi Pază, serviciul de informaţii al Ministerului Administraţiei şi Internelor.

Una dintre preocupările serviciului de informaţii militare vizează o mai bună relaţionare cu celelalte componente ale Comunităţii de Informaţii care să conducă la eliminarea paralelismelor şi să faciliteze o mai corectă distribuţie a resurselor umane, financiare şi logistice. Totodată prin materialele informative puse la dispoziţia Oficiului pentru Informaţii Integrate, din cadrul CNI, furnizează factorilor de decizie informaţii de calitate şi analize integrate pentru fundamentarea celor mai bune politici de securitate naţională.

În conducerea şi organizarea oricărei activităţi militare şi militaro-politice la nivel strategic, un rol important revine serviciului de informaţii militare, care are sarcina de a asigura informarea oportună a organelor de conducere asupra evoluţiilor fenomenului militar şi militaro-politic internaţional care ar putea afecta interesele externe, suveranitatea şi integritatea statului în vederea fundamentării optime a strategiei de realizare a obiectivelor. El oferă informaţii care contribuie la fundamentarea strategiilor, tacticilor şi doctrinelor.

Serviciul de informaţii militare constituie elementul-cheie al procesului de asigurare informaţională a organelor strategice de *decizie* (conducerea militară şi militaro-politică a statului) şi de *execuţie* (organe centrale ale Ministerului Apărării Naţionale, Statului Major General, statelor majore ale categoriilor de forţe ale armatei, marilor unităţi de arme întrunite şi de arme).

Rolul Serviciului de Informaţii Militare se concretizează în trei direcţii principale: - cunoaşterea;- prevenirea;- contracararea.

În acest scop serviciul de informaţii militare desfăşoară o activitate continuă de culegere de informaţii şi de informare a beneficiarilor asupra tuturor evoluţiilor fenomenului militar şi militaro-politic internaţional care ar putea afecta interesele externe, suveranitatea şi integritatea statului. Serviciul de informaţii militare se află permanent în stare *gata de luptă* îndeplinind o serie de misiuni, prin desfăşurarea unor activităţi specifice:

- conducerea şi coordonarea cercetării strategice;
- organizarea cercetării strategice;
- centralizarea, prelucrarea şi exploatarea informaţiilor;
- asigurarea informării oportune;
- prevenirea surprinderii unei agresiuni armate care ar pune în pericol integritatea şi suveranitatea statului;
- asigurarea informativă la război a organelor militare de conducere de la nivel strategic şi operativ.

În cadrul acestei activităţi sunt vizate următoarele aspecte:

- descoperirea ameninţărilor militare şi non-militare la adresa României;
- cunoaşterea evoluţiilor politice, militare, economico-financiare, sociale, ecologice în ţările din vecinătatea României;

- realizarea unor activităţi şi acţiuni speciale;
- elaborarea de propuneri privind colaborarea cu guvernele altor state, coordonarea activităţii de informaţii şi contrainformaţii externe cu diverse alte agenţii de informaţii.

Cerinţe care se impun activităţii de culegere de informaţii strategice sunt:

- realizarea într-o concepţie unitară a tuturor acţiunilor specifice, atât în timp de pace, cât şi în timp de criză sau război;
- satisfacerea integrală şi de calitate a nevoilor informative cu date informative încă din timp de pace, despre statele ce pot deveni potenţial agresor;
- procurarea, procesarea, centralizarea, exploatarea/analiza şi diseminarea oportună a tuturor datelor şi informaţiilor;
- asigurarea unui flux permanent de informaţii politico-militare, atât pe verticală, cât şi pe orizontală;
- protejarea riguroasă a surselor, forţelor şi mijloacelor proprii folosite în activitatea de culegere de informaţii strategice, prin luarea celor mai eficace măsuri de compartimentare şi conspirativitate a muncii speciale şi de respectare a secretului tuturor acţiunilor operativ-informative;activitatea de avertizare devine una din misiunile de bază ale serviciului de informaţii militare. Ea vizează trei niveluri: strategic, operativ şi tactic, care asigură prevenirea surprinderii prin punerea la dispoziţia factorilor politici, politico-militari şi comandanţilor a unui volum corespunzător de informaţii, care să le permită să adopte contramăsuri în timp util;
- racordarea la rigorile impuse de activitatea de intelligence la nivelul Alianţei Nord Atlantice, stabilirea unor raporturi foarte bune cu serviciile de informaţii militare ale ţărilor membre NATO, ale altor state, care asigură un schimb oportun şi reciproc avantajos de informaţii;
- lărgirea sferei de cuprindere cu informaţii, alături de aspectele de ordin militar şi politico-militar o atenţie importantă acordându-se riscurilor nemilitare, asimetrice, fiind vizate îndeosebi acţiunile teroriste, traficul cu armamente şi produse speciale, crima organizată, etc.

IV. Implicaţii ale coordonării unitare a activităţii de informaţii

Existenţa unui cadru normativ care să definească principiile, orientările strategice şi metodologiile de coordonare şi desfăşurare a activităţii informative în România creează o armonizare pe mai multe planuri.

Este orientată utilizarea, în mod unitar şi coerent, a conceptelor de bază ale muncii de informaţii, precum: informaţia pentru securitatea naţională, valorile de securitate naţională, necesităţile naţionale de securitate, interesele naţionale de securitate, sistemul naţional de securitate, sistemul securităţii naţionale, activitatea de informaţii pentru securitate, sistemele tehnice pentru activităţi informative şi contrainformative de securitate, resursele informaţionale, sursele de informaţii, estimările informative naţionale de securitate, producătorii (emitenţii) informaţiilor pentru securitate, comunicarea informaţiilor pentru securitate, disfuncţiile de securitate, vulnerabilităţile de securitate, stările de pericol pentru securitate, factorii de risc pentru securitatea naţională, ameninţarea la adresa securităţii naţionale, agresiunea la adresa securităţii naţionale, atacul informaţional, operaţiunea informaţională, campania informaţională, agresiunea informaţională, războiul informaţional, relaţiile publice etc.

De asemenea, este administrată în mod eficient integrarea în sistemul național al comunității de informații, care permite coordonarea unitară de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării; execuția descentralizată sau independentă acțională sau, potrivit competențelor stabilite prin lege: complementaritatea care asigură cuprinderea întregii arii de amenințări la adresa securității naționale; cooperarea, colaborarea şi conlucrarea, care presupune ca organele abilitate să se afle în raporturi de conlucrare pentru documentarea şi valorificarea informațiilor ce aduc atingere securității naționale; accesul şi valorificarea datelor şi informațiilor de către decidenți, potrivit competențelor funcționale ale acestora; protecția reciprocă şi necondiționată a surselor şi emitentului de informații; interdependența, care presupune ca organele abilitate să realizeze un schimb reciproc de informații deplin şi libere în vederea asigurării securității naționale; munca pe domenii, probleme,medii, obiective şi spații, potrivit responsabilităților stabilite prin lege; elaborarea şi aplicarea unor proceduri şi reglementări interne unitare privind organizarea şi desfăşurarea activității informative; formarea într-o concepție unitară, a personalului specializat în culegerea, procesarea, transmiterea şi valorificarea informațiilor de siguranță națională; exercitarea unui control parlamentar direct şi unitar asupra tuturor componentelor comunității de informații şi participarea acestora, potrivit competențelor, la elaborarea estimărilor informative privind securitatea națională.

Comunitatea Națională de Informații şi componentele sale au responsabilitatea elaborării estimărilor şi desprinderii concluziilor necesare fundamentării politicii naționale de securitate, a doctrinelor operaționale, a planurilor şi programelor pe domenii de realizare a siguranței naționale şi a necesităților de resurse umane şi materiale care trebuie alocate.

Concluzii

La final aş dori să subliniez că pentru a evita confuziile în privința terminologiei, este necesar a se face distincția între comunitatea de informații a unui stat (Intelligence Community) şi ansamblul serviciilor specializate în domeniul securității şi siguranței naționale, care reprezintă totalitatea organismelor cu competență în această sferă, însă, fără o conducere şi coordonare unitară, fiecare acționând în funcție de atribuțiile specifice, aşa cum, până anul trecut, funcționa şi în România.

Spre deosebire de un sistem informativ, comunitatea de informații este organizată de stat în virtutea funcției sale de gestionar al valorilor, necesităților şi intereselor naționale fundamentale în materia securității naționale. Aceasta se află în serviciul națiunii, care trebuie să-i asigure resursele umane şi materiale necesare îndeplinirii misiunilor cu care a fost învestită prin lege. Ea permite abordarea complexă a problemelor manageriale şi funcționale ale structurilor de informații care o compun, evitarea paralelismelor şi orientarea unitară a activității de căutare, obținere, prelucrare, comunicare şi valorificare a informațiilor cu relevanță pentru securitatea statului, comunității şi cetățeanului.

Comunitatea de informații asigură coordonarea unitară a modului de desfăşurare a activității de informații de către structurile (serviciile) specializate şi de îndeplinire a atribuțiilor comune şi specifice. Fiecare structură specializată are posibilitatea să furnizeze, potrivit competențelor cu care este învestită de lege, informații oportune, obiective, independente de considerentele sau tendințele politice

şi bazate pe toate sursele relevante aflate la dispoziţie.

Totodată, structurile specializate îşi pot acorda reciproc sprijinul şie garanţiile necesare bunei organizări şi desfăşurări a activităţii lor şi pot iniţia şi derula programe, proiecte sau operaţiuni, de informaţii în probleme de interes naţional şi pe domenii de realizare a securităţii naţionale, în care atribuţiile lor sunt complementare.

În aceeaşi măsură practica arată că serviciile de informaţii se află, într-un proces permanent de reorganizare, redistribuire a sarcinilor pe domenii de interes, adăugarea unor noi compartimente sau redimensionarea celor existente.

De cele mai multe ori, ţinând seama că structurile organizatorice ale serviciilor de informaţii din multe ţări sunt secrete, până la aflarea pe anumite căi a acestor structuri, ele suferă modificări sau chiar schimbări esenţiale.

Durata de viaţă a structurii organizatorice a unui serviciu de informaţii este de 3-5 ani, după care apar modificări de esenţă. Dar chiar şi în acest interval apar cosmetizări: o nouă misiune, un compartiment în plus, o reajustare a subordonării etc.

Apariţia şi dezvoltarea unor conflicte militare clasice, de amploare este tot mai redusă şi de aceea cercetarea potenţialilor inamici şi evaluarea clasică a ameninţărilor pare perimată. Noţiunea de inamic în sensul pur militar al cuvântului trebuie extinsă, dacă nu abandonată, iar intenţiile agresive ale adversarilor potenţiali trebuie să cuprindă sferele vieţii economico-sociale, culturale, etnice, religioase, etc.

Marile puteri vor desfăşura acţiuni de cercetare pentru a-şi apăra propriile interese globale sau regionale, în timp ce statele mici şi mijlocii pentru apărarea integrităţii naţionale.

Asigurarea statutului de naţiune liberă, independentă, demnă şi egală, reclamă ca ţara noastră să gestioneze totalitatea fenomenelor şi evoluţiilor cu impact direct sau indirect asupra tuturor instituţiilor vitale ale statului. A statului român ca entitate bine definită. Această necesitate impune existenţa unei comunităţi informative corect articulate, care să coordoneze, într-o concepţie unitară întreaga activitate informativă din România.

Comunitatea de Informaţii din SUA

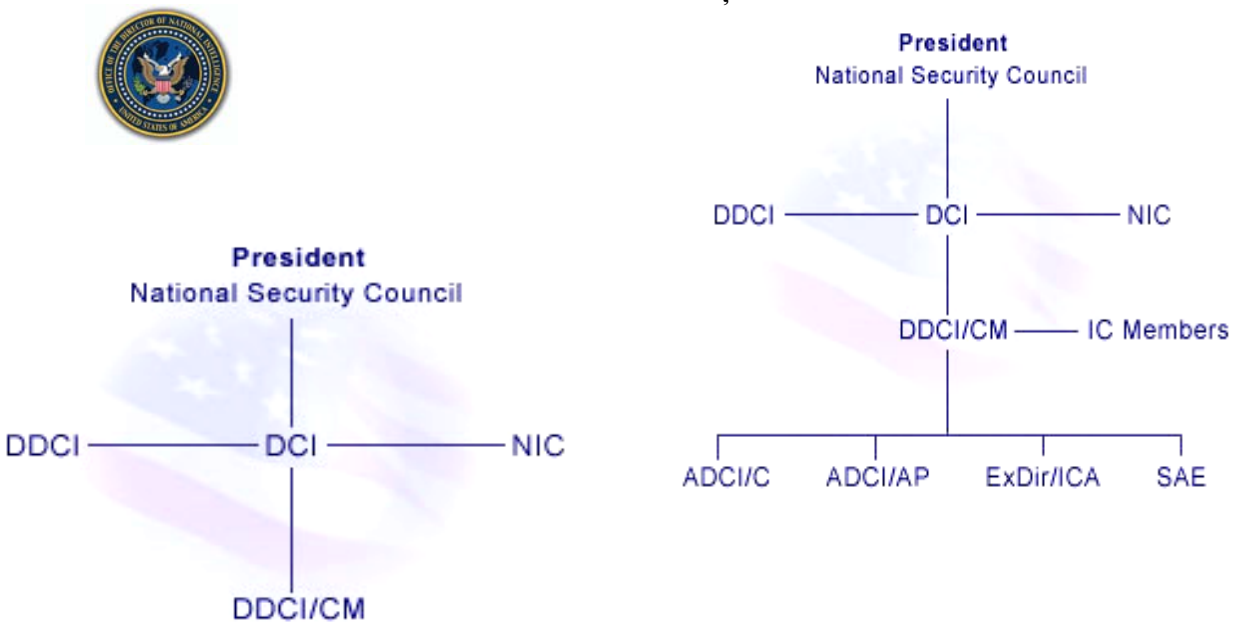

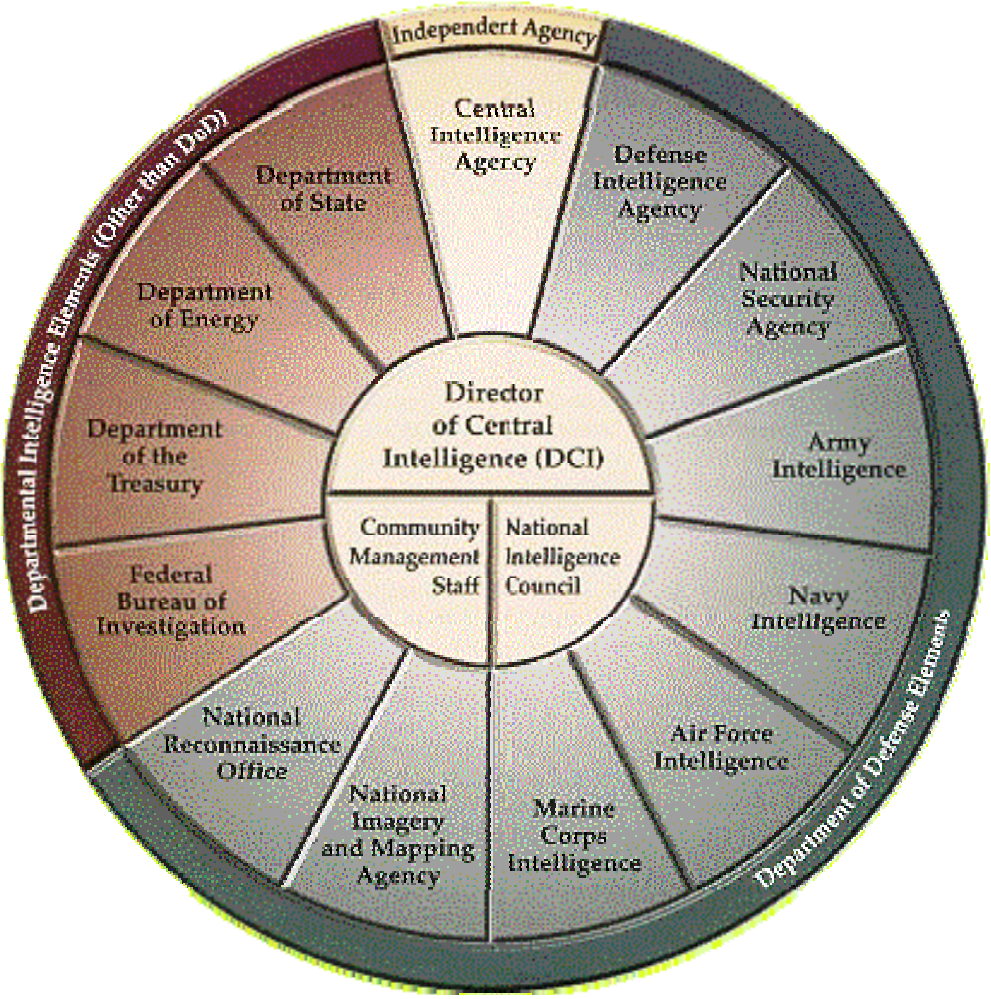
Independent Agency
Central Intelligence Agency
Defense Intelligence Agency
National Security Agency
Army Intelligence
Navy Intelligence
Air Force Intelligence
Marine Corps Intelligence
National Imagery and Mapping Agency
National Reconnaissance Office
Federal Bureau of Investigation
Department of the Treasury
Department of Energy
Department of State
Departmental Intelligence Elements (Other than DoD)
Department of Defense Elements
Director of Central Intelligence (DCI)
Community Management Staff
National Intelligence Council

COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN SUA

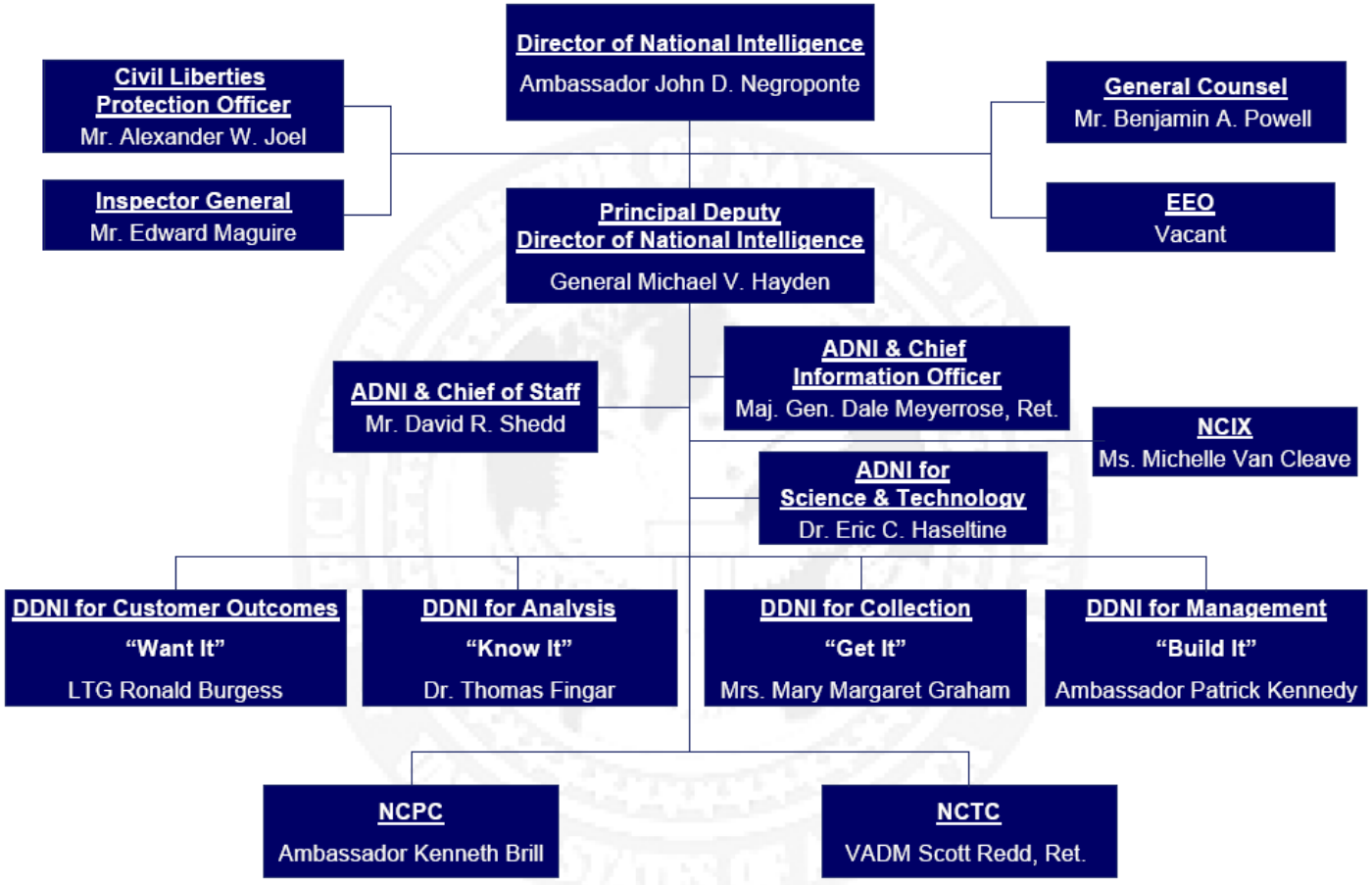

COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN MAREA BRITANIE

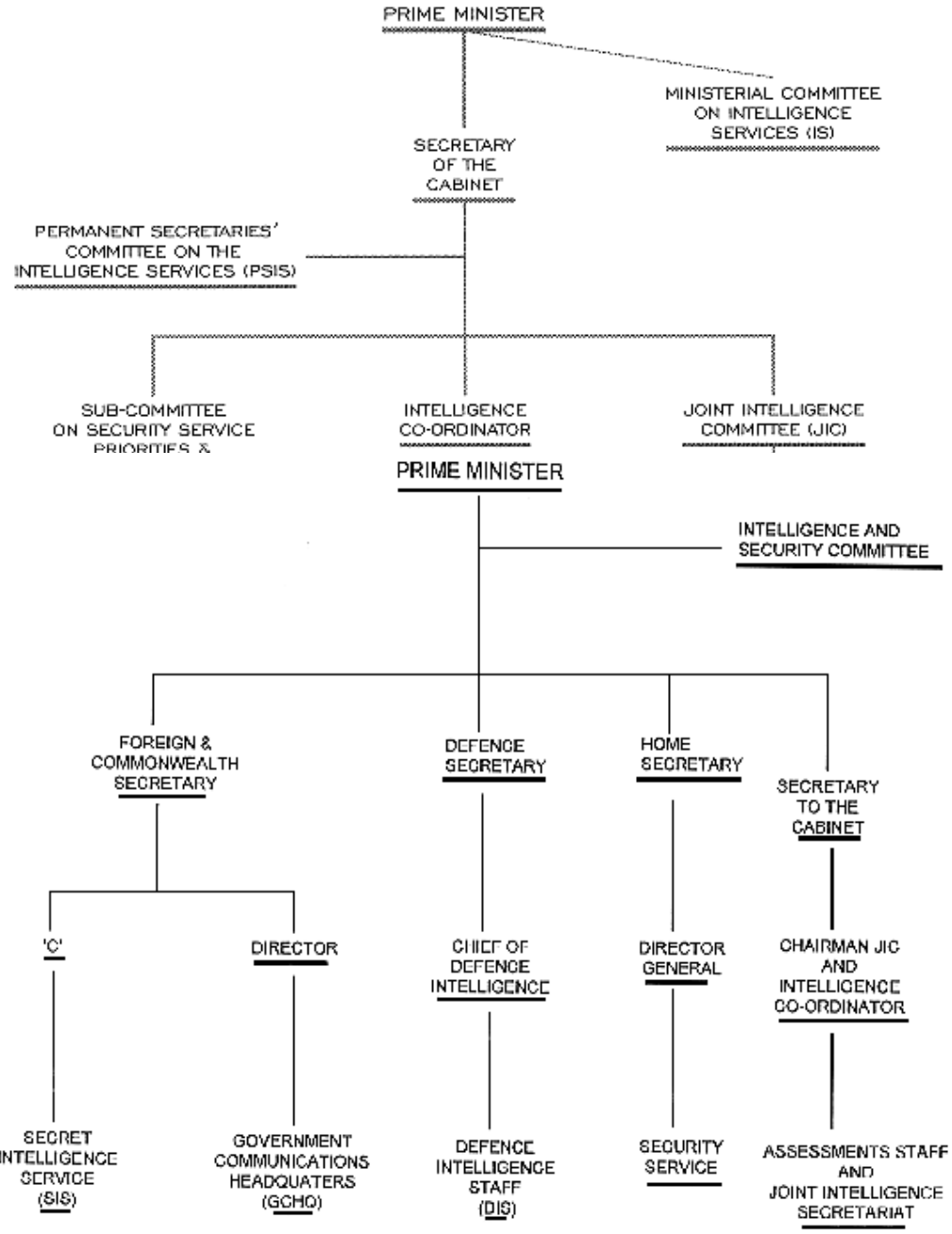

COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN FRANȚA

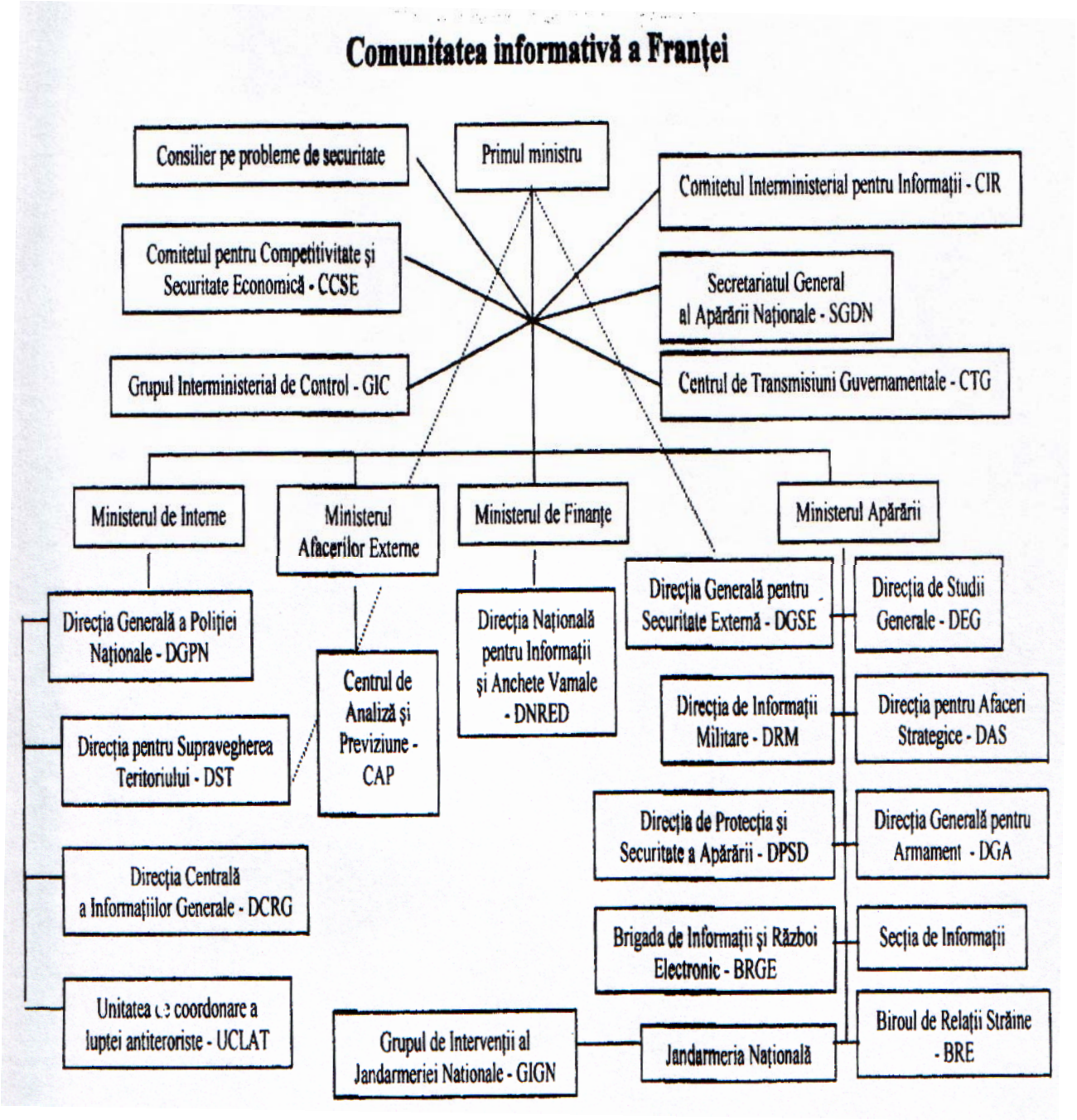
Comunitatea informativă a Franței
Consilier pe probleme de securitate
Primul ministru
Comitetul Interministerial pentru Informații - CIR
Comitetul pentru Competitivitate și Securitate Economică - CCSE
Secretariatul General al Apărării Naționale - SGDN
Grupul Interministerial de Control - GIC
Centrul de Transmisiuni Guvernamentale - CTG
Ministerul de Interne
Ministerul Afacerilor Externe
Ministerul de Finanțe
Ministerul Apărării
Direcția Generală a Poliției Naționale - DGPN
Direcția Generală pentru Securitate Externă - DGSE
Direcția de Studii Generale - DEG
Direcția Națională pentru Informații și Anchete Vamale - DNRED
Centrul de Analiză și Previziune - CAP
Direcția de Informații Militare - DRM
Direcția pentru Afaceri Strategice - DAS
Direcția pentru Supravegherea Teritoriului - DST
Direcția de Protecția și Securitate a Apărării - DPSD
Direcția Generală pentru Armament - DGA
Direcția Centrală a Informațiilor Generale - DCRG
Brigada de Informații și Război Electronic - BRGE
Secția de Informații
Unitatea de coordonare a luptei antiteroriste - UCLAT
Grupul de Intervenții al Jandarmeriei Naționale - GIGN
Jandarmeria Națională
Biroul de Relații Străine - BRE

COMUNITATEA DE INFORMAȚII A ITALIEI

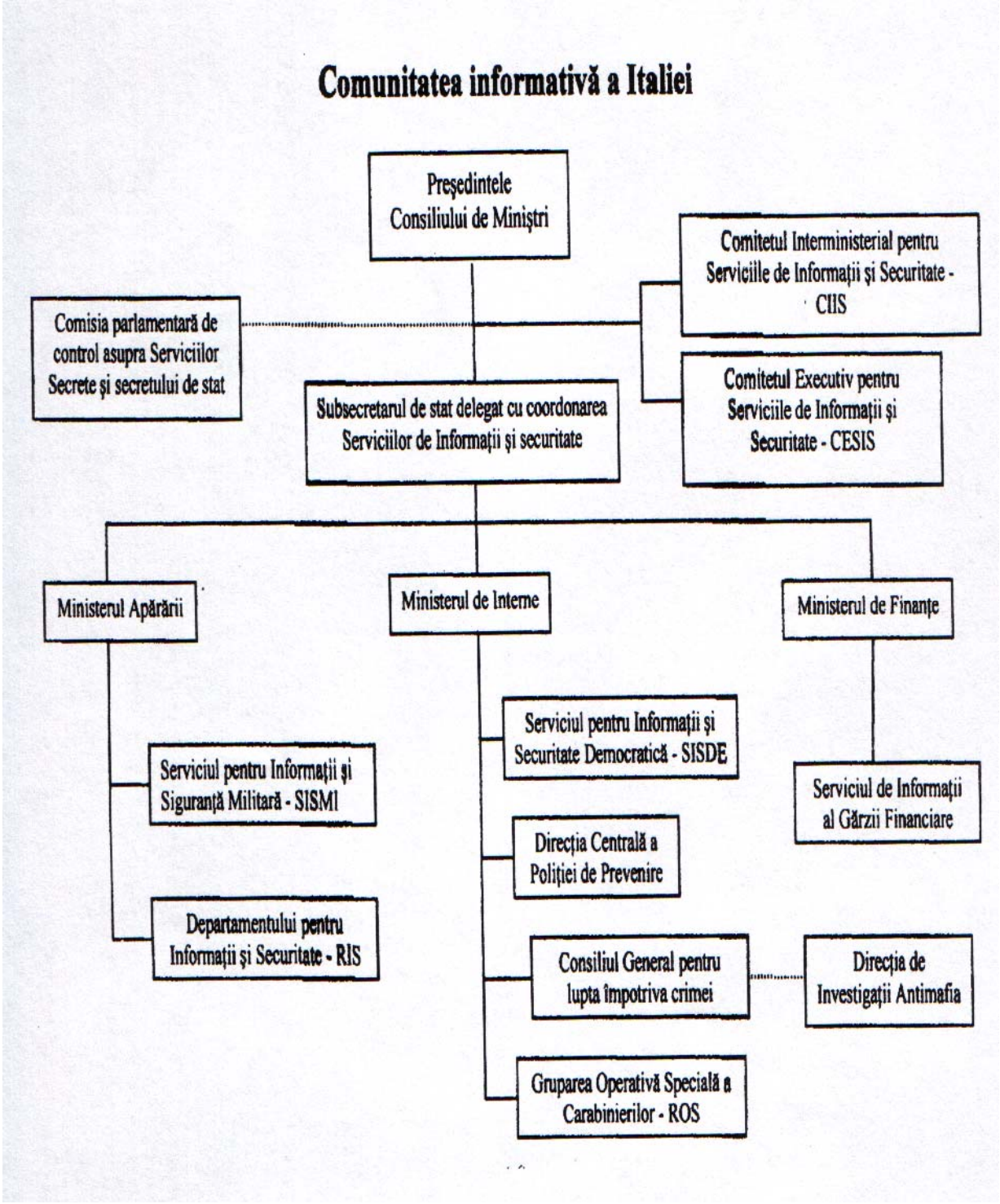
Comunitatea informativă a Italiei
Președintele Consiliului de Miniștri
Comitetul Interministerial pentru Serviciile de Informații și Securitate - CIIS
Comisia parlamentară de control asupra Serviciilor Secrete și secretului de stat
Subsecretarul de stat delegat cu coordonarea Serviciilor de Informații și securitate
Comitetul Executiv pentru Serviciile de Informații și Securitate - CESIS
Ministerul Apărării
Ministerul de Interne
Ministerul de Finanțe
Serviciul pentru Informații și Siguranță Militară - SISMI
Serviciul pentru Informații și Securitate Democratică - SISDE
Serviciul de Informații al Gărzii Financiare
Direcția Centrală a Poliției de Prevenire
Departamentului pentru Informații și Securitate - RIS
Consiliul General pentru lupta împotriva crimei
Direcția de Investigații Antimafia
Gruparea Operativă Specială a Carabinierilor - ROS

COMUNITATEA DE INFORMAȚII A ISRAELULUI

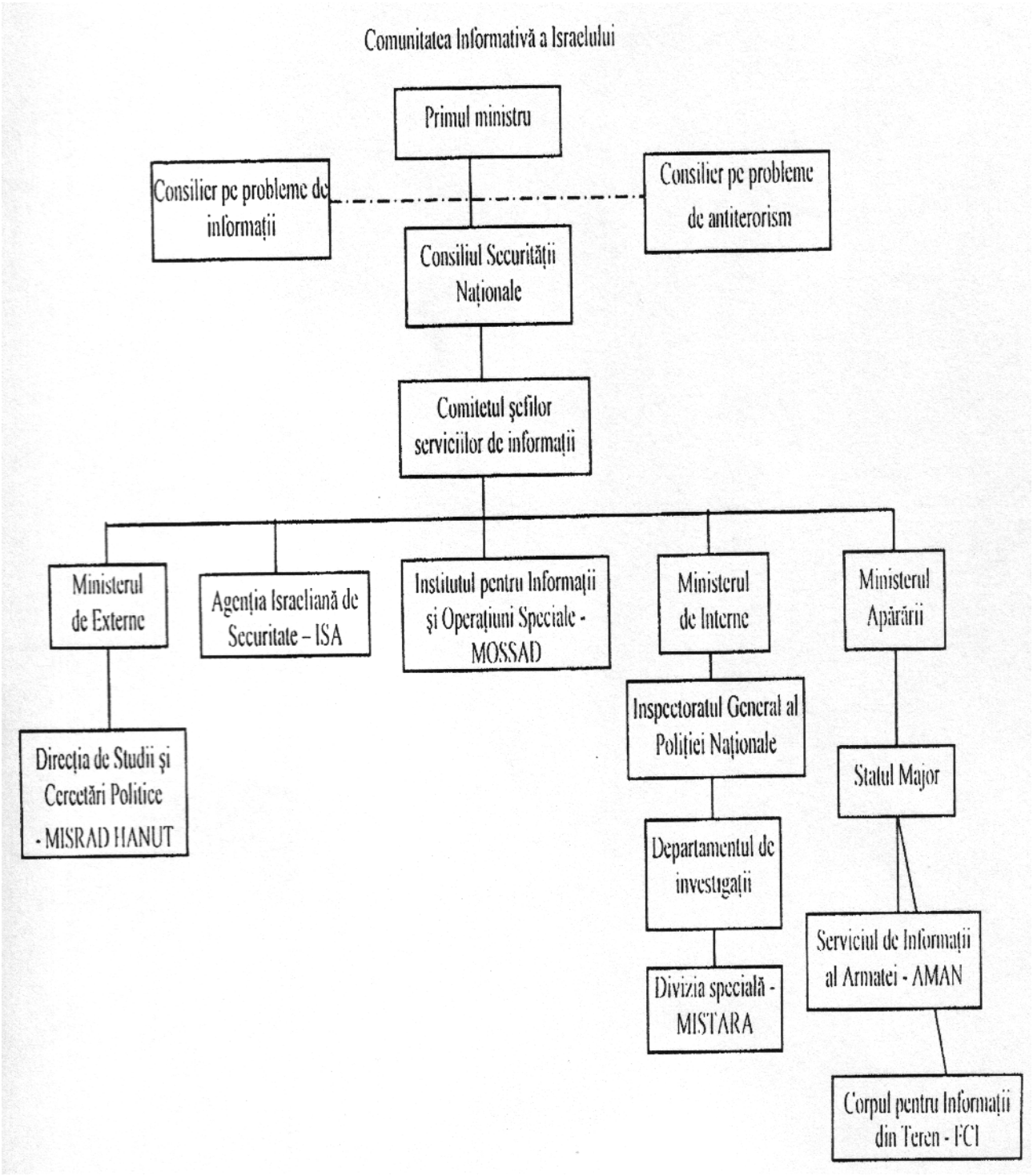
Comunitatea Informativă a Israelului
Primul ministru
Consilier pe probleme de informații
Consilier pe probleme de antiterorism
Consiliul Securității Naționale
Comitetul șefilor serviciilor de informații
Ministerul de Externe
Agenția Israeliană de Securitate – ISA
Institutul pentru Informații și Operațiuni Speciale - MOSSAD
Ministerul de Interne
Ministerul Apărării
Direcția de Studii și Cercetări Politice - MISRAD HANUT
Inspectoratul General al Poliției Naționale
Statul Major
Departamentul de investigații
Serviciul de Informații al Armatei - AMAN
Divizia specială - MISTARA
Corpul pentru Informații din Teren - FCI

GEORGIA – PARTE INTEGRANTĂ A AREALULUI POLITIC, ECONOMIC ŞI CULTURAL EUROPEAN

Claudiu Ionel PASĂRE∗
Flaviu George PREDESCU[**]

Georgia *is at an important stage in its centuries-old history. Georgia regained its independence in 1991, after seven decades of occupation. Since then, it has undergone a period characterized by internal conflicts supported from outside of Georgia, and by political and economic instability. Nevertheless, the people of Georgia have made an unequivocal decision to build a democratic and free state that ensures the rule of law, human rights, security, prosperity of its citizens and a free market economy. Relations between the EU and Georgia started in 1992 just after Georgia regained its sovereignty in the wake of the break-up of the Soviet Union. The Rose Revolution of November 2003 once again demonstrated that democracy and liberty are part of the Georgian traditional values that are of vital necessity to the people of Georgia. Georgia, as an integral part of the European political, economic and cultural area, whose fundamental national values are rooted in European values and traditions, aspires to achieve full-fledged integration into Europe's political, economic and security systems. Georgia aspires to return to its European tradition and remain an integral part of Europe.*

Din cele mai vechi timpuri teritoriul dintre Marea Neagră şi cea Caspică a fost arena multor acţiuni militare. Mărul discordiei pentru această punte de uscat l-au reprezentat zăcămintele. Ca dovadă a acestui fapt stau scrierile istorice care menţionează că în Munţii Caucaz se exploata aurul, argintul, cuprul şi fierul. Este de la sine înţeles că în perioadele în care comerţul cu zăcăminte nu era cunoscut se prefera acapararea forţată a acestora, care constituiau surse vitale pentru dezvoltarea şi expansiunea marilor formaţiuni, imperiile. Acest lucru a fost şi este valabil şi în prezent.

După cuceririle din timpul războaielor napoleoniene şi anexarea unor noi teritorii, Imperiul Ţarist se extinde foarte mult. Dintre toate regiunile cea mai instabilă va rămîne zona dintre Marea Neagră şi Marea Caspică, Caucazul, aşa cum recunoaşte şi G. Parker. "Din cauza atitudinii ostile a populaţiei din zona de frontieră, procesul de consolidare a graniţei s-a concentrat multă vreme pe linia râului Terek în regiunea Caucazului de Nord. Ulterior, în secolul al XlX-lea, Rusia declanşa cucerirea zonei transcaucaziene pretextând venirea în ajutorul regatului Georgiei, confruntat cu două pericole, Imperiul Otoman şi cel Persan. În 1804 Rusia anexa Georgia şi, pentru protejarea acestei noi provincii, în 1830, imperiul îşi va stabiliza graniţa avansată pe râul Aras. Ostilitatea crescândă a popoarelor caucaziene va necesita însă deplasarea de masive forţe militare ruseşti pe această graniţă"

În acel moment a fost început o nouă filă din istoria Georgiei care nu a fost scrisă nici până în ziua de astăzi. Treptat protectoratul rusesc s-a transformat în ocupaţie rusească,

∗ Absolvent al Colegiului Superior de Securitate Naţională, doctorand în cadrul Academiei Naţionale de Informaţii.
∗∗ Absolvent al Colegiului Superior de Securitate Naţională, doctorand în cadrul Academiei Naţionale de Informaţii.

Rusia reuşind astfel până la 1864 să includă în componența sa toate regatele ce intrau în componența Georgiei şi vor numi această provincie din sudul "Gruzia", care era importantă, pentru Imperiul Țarist (baza economiei interne) iar mai târziu pentru Uniunea Sovietică, datorită resurselor de cărbuni, minereuri de mangan, producția de oțel, de automobile, ciment, hârtie, țesături de lâna şi bumbac, produse alimentare şi petrochimice, producția vinicolă (ocupa primul loc în Uniunea Sovietică).

La Uniunea Sovietică va fi anexată forțat în urma protestelor liderilor georgieni privitor la proiectul lui Stalin din 6 octombrie 1992 care prevedea că Georgia nu va intra separat, ca stat aparte (cum se dorea la Tbilisi) în componența viitoarei Uniuni, ci ca parte componentă a Federației Transcaucaziene. "Autoritățile bolşevice concepeau Republica Transcaucaziană ca pe o structură ce urma sa țină din scurt liderii rebeli de la Tbilisi, care, în virtutea specificului național, georgian, a importanței economice şi locului strategic al Georgiei în configurația regiunii, pretindeau un rol aparte în zona Caucazului".

Odată cu destabilizarea situației din Uniunea Sovietică, la 9 aprilie 1991 Georgia îşi declară independența după aproape două secole de dominație rusă. Rusia şi-a păstrat şi astăzi interesul pentru această țară. Influența care vine din partea sa asupra acestui teritoriu este încă destul de puternică. Aceasta se datorează şi faptului că Georgia este încă un stat tânăr şi se confruntă, din păcate, cu multe probleme care sunt cauze ale modului în care a fost supusă practicilor imperiale ruseşti. Ca efecte ale acestora sunt conflictele din Abhazia şi Osetia de Sud. Prin intermediul acestor conflicte Rusia rămâne actorul important în regiune reuşind în cele din urma să îşi păstreze influența. Acest fapt afectează desfăşurarea evenimentelor într-un ritm normal şi independent de interesele ruseşti ceea ce se ilustrează foarte bine şi în gradul de dezvoltare al țărilor din regiune printre care şi Georgia. Prin urmare orice analiză a acestui spațiu trebuie să țină cont de interesele ruseşti pentru a depista acele forțe care ar putea împiedica integrarea în structurile internaționale a statelor din zonă, inclusiv Georgia, precum şi procesul de dezvoltare a lor.

Un aspect pe care îl considerăm a fi foarte important este cel al resurselor energetice din bazinul caspic. Importanța lor se explică şi prin numărul în creştere a actorilor care sunt cointeresați în exploatarea lor. De exemplu Uniunea Europeană, nu era preocupată de problema resurselor energetice până la penultimul şi ultimul val de aderare, prin care a primit în componența sa mai întii zece țări, şi mai târziu, România şi Bulgaria. Pâna în acel moment erau suficiente resursele proprii, acum însă observăm că există o tendință de alăturare a Statelor Unite ale Americii pentru a reuşi să acceseze noi resurse. Prin aceasta se explica şi interesul pe care îl manifestă față de conflictele din Georgia. Până nu demult uitată de cei mai importanți actori internaționali, Georgia, revine brusc în vizor. Există acest motiv temeinic şi vital pentru ei, resursele energetice, iar importanța Georgiei, se explică în cazul ecuației date prin faptul că va reprezenta teritoriul de transit a două conducte ce vor asigura exploatarea şi transportarea resurselor din bazinul caspic spre Occident. În acelaşi timp însă, există şi miza internaționalizării Mării Negre, care ține şi de rezolvarea conflictelor din Georgia. Internaționalizarea Mării Negre ține atât de înlăturarea problemelor ce reprezintă o amenințare pe plan internațional, după cum am menționat mai devreme, şi totodată o posibilitate de a influența evoluția către democrație a Orientului Mijlociu, lucru realizabil

prin intermediul mecanismelor şi alianţelor construite de Europa şi Statele Unite, dar a căror eficacitate se va reflecta doar în cazul unei stabilităţi în regiunea extinsă a Mării Negre.

Însă cea mai mare problema o reprezintă influenţa Rusiei în Caucaz. Rusia luptă pentru menţinerea influenţei sale pe orice căi. De aceea Rusia încearcă să controleze conflictele din Caucaz şi împiedică implicarea actorilor internaţionali. Aceste conflicte "îngheţate" care de fapt sunt soluţii "îngheţate" reprezintă un semn al influenţei ruseşti. După modul în care au evoluat aceste conflicte, după felul în care Rusia s-a implicat şi după maniera în care se încearcă reglementarea lor, este evident că sunt cele mai paradoxale conflicte, dacă am putea să le numim aşa. Doar în cadrul conflictelor din spaţiul ex-sovietic se realizează misiuni pacificatoare sub auspiciile Federaţiei Ruse fără implicarea altor forţe militare.

Apariţia şi evoluţia conflictelor din Oseţia de Sud şi Abhazia

Oseţia de Sud

În timp ce Georgia îşi manifesta tot mai puternic tendinţa de separare de URSS, Oseţia de Sud aspira la o despărţire de Georgia. Acest fapt a provocat un conflict violent în decembrie 1989. Intervenţia trupelor Ministerului sovietic de Interne a calmat spiritele. Situaţia se va agrava dupa ce Parlamentul Oseţiei de Sud va declara în septembrie 1990 regiunea ca fund republică autonomă, lucru ce va deranja Georgia şi o va determina să anuleze în decembrie 1990 această hotărâre. Cu o lună mai târziu, Moscova intervine şi anulează ambele decizii, agravând şi mai mult situaţia prin faptul că nu va oferi nici o soluţie de compromis. În acest context, georgienii implică formaţiunile de miliţie în aplicarea decizie de anulare a statutului de republică autonomă a Osetiei de Sud. Conflictul va reîncepe în 1991 în semn de apărare a osetinilor faţă de acţiunile georgienilor. Osetinii vor reuşi să apere timp de un an de zile capitala Oseţiei de Sud, Tshinvali, după care va interveni iarăşi Moscova. În 1992 are loc un referendum privind alipirea regiunii la Federaţia Rusă şi reunirea cu Oseţia de Nord la care osetinii au votat în proporţie de 99% în favoarea acestei decizii. Moscova preferă însă să introducă forţe de menţinere a păcii decât să ia o măsură atât de radicală. Astfel în iunie 1992 este luată o hotătrâre de comun acord între Boris Elţin, Preşedintele Federaţiei Ruse în acel moment, şi Eduard Şevardnadze, Preşedintele Consiliului de Stat georgian, de demarare a operaţiunilor de menţinere a păcii sub auspiciile Federaţiei Ruse. Forţele de menţinere a păcii au fost dislocate în jurul oraşului Tshinval în iunie 1992, numărul militarilor fiind de 1500 dintre care un batalion de trupe ruseşti, unul georgian şi unul al miliţiei osetine. Situaţia nu se schimbă prea mult în perioada următoare. Anul alegerilor parlamentare însă va reprezenta o nouă etapă a conflictului.

În 2003 are loc Revoluţia Trandafirului, ca semn de protest faţă de rezultatele alegerilor parlamentare, care au fost considerate a fi false. În urma protestelor paşnice Eduard Şevardnadze demisionează şi în ianuarie 2004, locul său va fi luat de Mikhail Saakaşvili, etichetat ca fiind omul americanilor.

Această schimbare de putere a influenţat şi situaţia din cadrul celor două conflicte. După ce conducerea de la Tbilisi a reuşit să obţină controlul asupra celei de-a treia regiuni secesioniste, Republica Adjaria, datorită faptului că Moscova şi-a retras "omul său", Aslan Abasidze, care se afla la conducerea acesteia, campaniile militare

au fost reluate împotriva separatiştilor osetini, însă datorită susţinerii ruseşti armata georgiană a fost nevoită să se retragă.

Situaţia rămâne la fel de tensionată şi în ciuda faptului că Rusia a vegheat asupra conflictului prin prezenţa "pacificatorilor ruşi".

Abhazia

O situaţie mai dificilă a fost în cazul Abhaziei. În comparaţie cu Osetia de Sud, Abhazia avea o importanţă mai mare pentru Georgia, atât ca număr de locuitori (în cazul Oseţiei de Sud- 100.000 de locuitori, iar Abhazia- 540.000 de locuitori), şi totodată ca poziţionare strategică, pe litoralul Mării Negre în partea de nord-vest a Georgiei. Structura etnică a populaţiei din regiune era următoarea: 18% - abhazi, 47% - georgieni, armeni - 18%, ruşi - 13%.

Conflictul abhaz a fost provocat de tendinţa autorităţilor locale de a se separa de Georgia, prin declararea Abhaziei de către Sovietul Suprem al Abhaziei drept republică independentă a Uniunii Sovietice şi independentă faţă de Georgia (cea mai recentă tentativă, pentru că pe parcursul istoriei au mai existat tendinţe de separare faţă de Georgia). În vara anului 1992 guvernul georgian hotărăşte dislocarea a 2000 de militari cu scopul de a proteja calea ferată şi alte câteva căi de comunicaţie. La 14 august 1992 sunt declanşate lupte crâncene, soldate cu peste 200 de morţi şi sute de răniţi. Această etapă a conflictului a luat sfârşit prin soluţia de compromis oferită de georgieni, în urma căreia în noul Consiliu Suprem: 28 de locuri au fost rezervate abhazilor, 26 de locuri, georgienilor şi 11 - restului de 35% din populaţie. Minoritatea abhază nu s-a mulţumit cu reprezentarea disproporţională.

Spre deosebire de conflictul oseţian, cel abhaz este caracterizat de o implicare mult mai mare din partea forţelor ruse. Alături de abhazi au luptat mulţi veterani ruşi, cazaci şi mercenari ruşi.

Doar unul dintre cele patru acorduri de încetare a focului au fost respectate, ultimul. Prin faptul că abhazii au reuşit să învingă clar forţele armate georgiene, ei au reuşit să forţeze majoritatea populaţiei georgiene să părăsească regiunea asigurându-se astfel că nu va mai exista o potenţială forţă partizană. Aceasta era o situaţie avantajoasă doar pentru abhazi ceea ce a condos la semnarea unui acord care a fost menţinut. Vulnerabilitatea celorlalte însă consta în nedeterminarea statutului Abhaziei. De exemplu la 27 iulie 1993, Rusia reuşeşte să aducă cele două părţi la Soci şi să semneze un acord de încetare a focului, fiind îngrijorată de "bunăstarea ruşilor care locuiau în Abhazia" şi "îndemnată de rapoarte ale escaladării continue". Acest acord prevedea dezarmarea ambelor părţi, care trebuie să fie secundată de retragerea trupelor georgiene din Abhazia şi reîntoarcerea guvernului legitim în capitala Suhumi". A fost creată şi o comisie, formată din membri ai celor trei părţi implicate, care trebuia să monitorizeze implementarea acordului, dar deoarece statutul politic al Abhaziei nu a fost stabilit prin acord, ambele părţi au ignorat prevederile ce ţineau de dezarmare. Ţinând cont şi de faptul că Georgia era implicată şi în conflictul din Osetia de Sud, forţele abhaze au profitat de situaţie pentru a redeclanşa conflictul, utilizând echipament care a fost declarat prin acord inutilizabil. Ofensiva abhază a fost foarte puternică, reuşind izgonirea populaţiei georgiene din regiune şi o victorie clară asupra

forţelor georgiene. Doar ameninţările Moscovei de a impune sancţiuni economice au reuşit să stabilizeze situaţia.

Situaţia în regiune rămâne încordată atâta timp cât se observă clar că nici una din părţi nu pare să fie dispusă pentru a face compromisuri, fapt care a împiedicat autorităţile ruse şi ONU să aplice soluţiile de reglementare care încercau să respecte principiul integrităţii teritoriale a Georgiei.

Între spionaj şi aliaţi…

Georgia este un aliat important al SUA şi UE pentru realizarea planurilor lor în regiune iată de ce se explică tensiunile create în jurul acestor ţări.

În septembrie 2006, autorităţile georgiene au reţinut patru ofiţeri ruşi sub acuzaţia de spionaj. Acest incident a avut consecinţe grave asupra relaţiilor ruso - georgiene. Preşedintele Federaţiei Ruse, Vladimir Putin a convocat o reuniune de urgenţă cu miniştrii, conducătorii forţelor armate, şi şefii serviciilor secrete în cadrul căreia s-au dezbătut posibilităţile de a răspunde acestei provocări din partea Gerogiei. Ofiţerii ruşi odată ajunşi la Moscova au fost decoraţi. Tot ce înseamnă georgian sau avea legătură cu Georgia a fost supus unor represalii drastice. În acest sens, este foarte relevantă declaraţia ambasadorului Georgiei la Moscova, Zurbas Pataradze, care "a dezvăluit într-un interviu acordat Agenţiei "Interfax" că peste 800 de cetăţeni georgieni fuseseră expluzaţi din Moscova, St. Petersburg şi alte câteva oraşe mari. Potrivit lui Pataradze, Kremlinul are o lista cu 2100 de cetăţeni georgieni, pe care îi va expulza drept represalii într-o primă etapă".

Afacerea "spionilor ruşi", a fost în acelaşi timp o altă dispută dintre SUA şi UE împotriva Rusiei. În articolul "Rusia şi Georgia în pragul unui conflict militar", autorul articlolului Vladimir Alexe, face o mică descriere a relaţiilor dintre SUA şi Rusia. El consideră că o caracteristică pentru relaţiile dintre cele două state la moment este principiul "ochi pentru ochi, dinte pentru dinte", situaţie cunoscută şi în perioada războiului rece.

În legătură cu acest conflict (al "spionilor ruşi") Serghei Lavrov, ministrul rus de externe, a declarat: "Suntem foarte îngrijoraţi de retorica virulentă anti-rusă desfăşurată de liderii georgieni, care prezintă Rusia ca pe un inamic public". El a evidenţiat faptul că această atitudine a autorităţilor de la Tbilisi s-a intensificat după ce Mikhail Saakaşvili a vizitat Washingtonul. Motivul de îngrijorare pentru Moscova îl reprezintă înţelegerea de intensificarea dialogului dintre Georgia şi NATO şi faptul că această înţelegere ar putea cuprinde şi prevederi secrete.

De cealaltă parte SUA şi Marea Britanie s-au opus prin veto în Consiliul de Securitate al ONU unei rezoluţii care acuză Georgia de "provocare" în scandalul spionilor ruşi. Ca şi pentru staţionarea trupelor Georgiei în trecătoarea Kodor, teritoriu care aparţine Abhaziei", argumentul lui Sean McCormack, purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat, fiind conform aceleiaşi surse următorul: "Washingtonul nu consideră cele două probleme atât de importante încât să merite atenţia Naţiunilor Unite. Rusia şi Georgia pot soluţiona conflictul între ele, pe calea dialogului şi tratativelor". Georgia a cedat totuşi şi a eliberat ofiţerii ruşi.

Cronologia conflictului dintre Georgia şi Oseţia de Sud

1989, noiembrie – Oseţia îşi proclamă autonomia faţă de Republica Sovietică Socialistă Georgiană.

1990, decembrie – Georgia şi Oseția de Sud au intrat în conflict armat. Acesta durează până în 1992.

1996, noiembrie – Oseția de Sud îşi alege preşedintele.

2001, decembrie – Eduard Kokoiti, preşedintele Republicii cere Moscovei să recunoască independența Oseției de Sus şi să accepte integrarea sa în spațiul teritorial rusesc.

2006, noiembrie – În cadrul unui referendum, populația Oseției de Sud decide separarea teritoriului de Georgia. Comunitatea internațională (SUA, UE, OSCE, CoE, NATO) a condamnat în termeni duri organizarea proceselor electorale din Oseția de Sud, evidențiind caracterul contraproductiv al unor asemenea acțiuni, şi a respins în mod categoric rezultatul acestora. La rându-i, Georgia a considerat acest act ca un plan al Rusiei pentru declanşarea unui conflict armat.

2006, decembrie - Duma de Stat a Federației Ruse a adoptat în unanimitate o rezoluție care face apel la executivul rus pentru a recunoaşte aspirațiile de independență ale Osetiei de Sud, liber exprimate cu ocazia referendumului menționat. Promovat în paralel cu o rezoluție similară pe Abhazia, documentul reflectă evoluția politicii Rusiei față de conflictele înghețate din spațiul exsovietic.

2007, martie - cu prilejul discursului anual privind starea națiunii, preşedintele georgian M. Saakashvili a criticat utilizarea la nivelul discursului oficial al unor state şi organizații internaționale a sintagmei „conflictul georgiano-osetin", apreciind că acest concept reprezintă o „invenție a ideologilor imperiali". Totodată, liderul georgian a exprimat disponibilitatea țării sale de a iniția relații oficiale cu guvernul sud-osetin al lui D. Sanakoev, pro-Tbilisi, instalat la Kurta. Într-un interviu acordat presei la 15 martie 2007, adjunctul ministrului rus al afacerilor externe, Grigori Karasin, a criticat Georgia pentru sprijinul făţiş pe care îl acordă „guvernelor alternative" ale Abhaziei şi Osetiei de Sud. La aceeaşi dată, regimul separatist de la Tskhinvali a respins oferta Georgiei de acordare a unei autonomii extinse regiunii, conform criteriilor europene.

2007, aprilie – aprobarea unei legi de către Parlamentul georgian prin care se înființează o administrație temporară în Oseția de Sud.

2007, iunie – separatiştii susțin că Georgia a atacat capitala Thinvali, cu focuri trase de lunetişti şi tiruri de mortieră. Georgia a respins acuzațiile.

2007, octombrie – OSCE mediază negocieri între Georgia şi Oseția de Sud dar acestea eşuează.

2008, martie – După declararea independenței Kosovo, Oseția de Sud cere comunității internaționale să-i recunoască independența. În aceeaşi lună, Parlamentul de la Moscova cere preşedintelui Dimitri Medvedev recunoaşterea independenței regiunilor Oseția de Sud şi Abhazia, ca urmare a încurajărilor venite din partea NATO pentru candidatura şi aderarea Georgiei la Organizație.

2008, aprilie – NATO respinge la summit-ul de la Bucureşti Planul de aderare la organizație pentru Georgia şi Ucraina. Georgia propune Oseției de Sud un plan de împărțire a puterii. Acesta nu este acceptat.

2008, august – au loc lupte între trupele georgiene şi forțele separatiste osețe.

August 2008 – Cine a declanşat războiul?

Relaţiile dintre Georgia şi Rusia s-au încins in primăvara anului 2008, la summit-ul NATO de la Bucureşti, când Georgiei i-a fost refuzat MAP (planul de aderare la NATO) în primul rând din cauza conflictelor inghețate cu Abhazia si Oseția.

Oficialii georgieni i-au acuzat de-a lungul vremii pe ruşi că întretin acest conflict înarmându-i pe separatişti si oferindu-le cetățenia rusă.

Mai mulți comentatori politici şi analişti de politică externă, vorbeau despre iminența unui conflict militar în Caucaz. Cert este că inevitabilul s-a produs, iar opinia publică internațională, preocupată de Jocurile Olimpice de la Beijing, şi-a mutat atenția spre Georgia şi cele două rgiuni separatiste, Abhazia şi Oseția de Sud. Într-un interviu acordat CNN, preşedintele georgian, Mihail Saakaşvili, a declarat că "de la reprimarea revoluției anticomuniste din Ungaria anului 1956, de la invadarea Cehoslovaciei din 1968 şi de la ocuparea Afghanistanului din anii 80, Rusia nu şi-a mai permis o asemenea invazie militară. În acelaşi context, liderul de la Tibilisi a declarat că Georgia, doar se apără şi că a luat, deja, legătura cu secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Schaeffer. În aceeaşi zi, ministrul de externe al Federației Ruse, Serghei Lavrov declara la Moscova că "răspunsul militar rus, vine ca o consecință a agresiunii georgiene şi că are ca scop impunerea păcii". În concluzie, şi Rusia se apăra. Dar iată cum au evoluat evenimentele:

2008, 7 august – Oseția de Sud anunță că a fost atacată cu tiruri de armă, lansate de pe teritoriul georgian. Autoritățile au anunțat că atacul s-a soldat cu 20 de răniți.

2008, 8 august – la ora locală 6.30 (7.30, ora României), Georgia a lansat o ofensivă militară asupra capitalei Oseției de Sud, Thinvali. Rusia reacționează trimițând trei avioane care bombardează satul Kareli din Georgia, aflat în vecinătatea Oseției de Sud. Preşedintele Georgiei, Mihail Saakaşvili a susținut că atacul rusesc s-a soldat cu 30 de morți, în timp ce armata rusă a declarat că 21 de soldați şi-au pierdut viața. Kremlinul a amenințat că acțiunile agresive ale Georgiei vor genera un răspuns din partea Rusiei. Organizația Națiunilor Unite a convocat o reuniune de urgență pe fondul conflictelor, iar SUA şi Uniunea Europeană au decis organizarea unei misiuni comune pentru încetarea violențelor.

2008, 9 august – Întrunit în şedință extraordinară, Parlamentul Georgian decretează starea de război pentru 15 zile, în timp ce Rusia anunță că a preluat controlul oraşului Thinvali din mâinile georgienilor. Avioanele ruseşti au atacat ținte militare din centrul oraşului georgian Gori, iar bombele au atins şi zonele rezidențiale, atacul fiind soldat cu 60 de morți, conform declarațiilor autorităților din Tibilisi.

Premierul rus, fost preşedinte al Federației, Vladimir Putin, a declarat, în aceeaşi zi că Georgia a dat "o lovitură mortală" integrității sale teritoriale şi îşi va recăpăta cu greu suveranitatea asupra Oseției de Sud, după atacarea acestui teritoriu. Totodată, Putin a denunțat "politica criminală" a guvernului Georgian şi a calificat legitimă şi necesară acțiunea Rusiei în Oseția de Sud. În acelaşi context, premierul a calificat drept "catastrofă umanitară" situația populației din regiunea separatistă pro rusă.

Autoritățile ruse şi separatiştii din Oseția de Sud au declarat că, de la începerea conflictului, au murit peste 1.400 de civili, pe când Georgia a avansat cifra de 92 de

morți. Delegația Statelor Unite şi a Uniunii Europene, căreia i s-a adăugat şi OSCE (Organizația pentru Securitate şi Coperare în Uniunea Europeană), s-a deplasat în Georgia pentru oprirea violențelor.

Evenimentele din Georgia nu au rămas fără reacții de peste Ocean. În urma unei şedințe de lucru cu oficialii CIA, la sediul central din Langley, preşedintele SUA, George W. Bush a făcut apel pentru respectarea integrității teritoriale a Georgiei. De asemenea, oficiali americani apreciau că forțele militare ruse de la granița Georgiei se ridică la 5.000 de soldați. În Europa, cancelarul german Angela Merkel a făcut apel la un acord de încetare a focului imediat şi necondiționat în Caucaz şi a solicitat revenirea forțelor armate în pozițiile ocupate înainte de declanşarea conflictului, insistând asupra respectării integrității teritoriale a Georgiei. Aflat la preşidența rotativă a Uniunii Europene, Nicolas Sarkozy, preşedintele Franței, a solicitat o reuniune de urgență a liderilor statelor Uniunii Europene pe tema conflictului.

2008, 10 august – Georgia a anunțat retragerea din Oseția de Sud şi a cerut Rusiei încetarea focului. În aceeaşi zi, autoritățile georgiene anunțau că forțele ruse intervin pe două fronturi: dinspre republica separatistă Abhazia, prin defileul Kodori, şi prin Oseția de Sud, atacând oraşul georgian Gori.

Concluzii

Uniunea Europeană nu este indiferentă la evoluția situației din Georgia însă este limitată când este iminentă împreunarea identităților şi comunităților variate. Această limită survine ca urmare a transformării conflictului într-un conflict etnic. Analizând cronologia evenimentelor, putem spune că în vara acestui an, cele mai mari temeri cu privire la amenințările la adresa securității regionale au fost confirmate. În ceea ce priveşte România, cu ocazia summit-ului NATO de la Bucureşti din luna aprilie a acestui an, țara noastră a susținut acordarea Planului de aderare (MAP) Georgiei şi Ucrainei. Ca urmare a conflictului din Caucaz, s-a înființat Comisia NATO-Georgia ceea ce poate conduce la un cadru oficial de cooperare.

Țările riverane Mării Negre sunt obligate să coopereze activ şi eficient, să promoveze măsuri destinate creşterii încrederii în regiune şi să-şi îndeplinească cu bună credință obligațiile privind reducerea armamentelor convenționale şi retragerea forțelor militare staționate illegal pe teritoriul altor state.

Evoluțiile din Georgia au demonstrat faptul că orice conflict "înghețat" poate fi reactivat în orice moment. Evenimentele de la începutul lunii august, au constituit faza acută în care s-a ajuns la folosirea forței de către un stat împotriva altui stat. Aşa numitele "conflicte înghețate" au fost menținute într-un regim de stagnare aparentă, fiind, de fapt, un mijloc de presiune asupra statului pe al căror teritoriu se află. Este foarte clar că soluția rezolvării acestor conflicte, se găseşte în dreptul internațional.

Problema resurselor energetice a remarcat şi importanța geo-strategică a Georgiei. Teritoriul său este traversat de oleoductul Baku-Tbilisi-Ceyhan (inaugurat în 2006), prin urmare stabilitatea este cel mai important factor acum, deoarece atât investițiile costisitoare care au fost făcute la realizarea acestui proiect sunt importante, dar mai importante sunt resursele energetice. Conducta Baku-Tbilisi-Erzurum, cunoscută şi sub denumirea Shakh-Deniz, transportă gaz de la zăcămintele de la Shakh Deniz din Marea Caspică la Ezurum, în Turcia.

Poziționarea geografică a Georgiei care stă în calea acestor conducte de transport a resurselor din Marea Caspică către țările Occidentale, adică dușmanul Rusiei, iarăşi îi oferă o importanță deosebită. Georgia reprezintă un coridor energetic esențial spre Occident şi alături de alte state de tranzit, are obligația de a garanta siguranța conductelor de petrol şi gaze care pornesc din zona azeră a Mării Caspice. De la Tbilisi, capitala Georgiei, conductele se îndreaptă spre sus, în Turcia, iar de acolo, spre Occident. Conductele au o mare importanță pentru Uniunea Europeană pentru că reduce dependența de livrările ruse şi nu traversează teritoriul rus.

Din această perspectivă am încercat să înțelegem ceea ce se întâmplă pe teritoriul georgian de la căderea Uniunii Sovietice, care corespunde cu apariția conflictelor etnice din Abhazia şi Oseția de Sud.

Odată cu tendințele occidentalilor de a se implica în exploatarea resurselor energetice din Marea Caspică se schimbă şi caracterul conflictelor. Ele vor avea menirea de acum înainte să submineze stabilitatea în regiune pentru a împiedica realizarea acelui "coridor energetic" atât de necesar pentru UE şi SUA.

Bibliografie

{1] ***Revista ştiințifică trimestrială a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate a Universității naționale de Apărare "Carol I", *"Impact Strategic",*Editura Universității naționale de Apărare "Carol I",Nr. 1 [18]/ 2006.

[2] ***Occasional Paper, no 70, Institute for Security Studies, European Union, 2007.

[3] DEGERATU Constantin, TOMA Gheorghe, LITEANU Traian - Excurs în funcționarea structurilor de securitate, Editura A.N.I., 2007.

[4] PARSONS Robert – Georgia after war: the political landscape, 2008

Surse internet

[5] www.ziua.net

[6] www.bbc.ro

[7] www.rusialazi.ro

[8] www.newsru.com

[9] www.cia.gov

[10] www.ro.wikipedia.org

[11] www.opendemocracy.net.

RELAȚIA NATO – UE

Daniel MARIN*

Repere cronologice

Problema raporturilor dintre UE şi NATO s-a pus încă de la apariția, în 1999, a Politicii Europene de Securitate şi Apărare, în condițiile în care preluarea funcțiilor UEO de către UE a dus implicit la preluarea acquis-ului de către UE. În 1999, fiecare dintre cele două entități a recunoscut, la cel mai înalt nivel, importanța cooperării UE-NATO[1].

Încă de la început, relația dintre UE şi NATO a fost una cu totul specială: deşi gradul ridicat de apartenență comună la cele două organizații ar fi trebuit să faciliteze dialogul şi cooperarea reciprocă, în realitate, relația a evoluat greoi şi cu mari eforturi pentru surmontarea diverselor divergențe. Relația a fost şi mai dificilă deoarece ambele structuri se aflau în 1999 la momente de răscruce în existența lor, UE având ambiții politice şi de securitate (inclusiv militare), NATO continuând să se confrunte cu probleme legate de rațiunea sa de a fi în condițiile dispariției inamicului din timpul Războiului Rece.

Statele membre UE aveau să se împartă destul de rapid în două grupări: un grup de state, în frunte cu Franța, care vedeau o relație mai mult formală, preponderent în plan operațional, între UE şi NATO, şi un al doilea grup, în frunte cu Marea Britanie, care vedea o relație UE-NATO mult mai substanțială. În esență, primul grup dorea constituirea unei identități europene în materie de securitate şi apărare în cadrul UE şi în afara NATO, iar cel de al doilea concepea această identitate prin înlocuirea şi apoi amplificarea ESDI din cadrul NATO cu PESA.

Rezultatul acestor orientări a fost, în opinia de atunci a specialiştilor, o relație UE-NATO materializată doar în plan operațional şi cu puține şanse de a se dezvolta şi pe alte paliere.

Din punct de vedere al principalelor jaloane ale istoriei UE-NATO, anul 1999 a marcat Summit-ul NATO de la Washington, în care s-au recunoscut pentru prima dată ambițiile UE în materie de securitate şi apărare, urmat de Summitul UE de la Helsinki, care declara că UE se va angaja militar acolo unde NATO decide să intervină. În 2000, la Nisa, liderii UE agreează un set de aranjamente, care prevedeau mecanismele de consultare cu state terțe, inclusiv cu statele europene NATO, nemembre UE, în situație de rutină şi în situații de criză.

Odată cu permanentizarea structurilor instituționale ale PESA, din 2001, încep contactele regulate UE-NATO, la nivel de secretariate, pentru încheierea aranjamentelor permanente (securitate, acces la capacități NATO etc). Turcia, Franța şi Grecia se află în centrul discuțiilor contradictorii pe tema aranjamentelor permanente, denumite „Berlin Plus". Tergiversarea acestora face posibilă îndeplinirea obiectivului intermediar în decembrie 2001 - operaționalizarea parțială a PESA. Din

* **Maior, Universitatea Națională de Apărare „Carol I"**

[1] Este vorba despre Summitul NATO de la Washington şi de Consiliul European de Ia Helsinki

2001, aranjamentul de la Sevilia prevede extinderea prevederilor de la Nisa şi pentru Canada. În cursul anului continuă negocierile pe marginea acordurilor „Berlin Plus", însă acordul politic devine posibil doar la sfârşitul anului.

Încheierea formală a Acordurilor „Berlin Plus", în martie 2003, a stabilit bazele cooperării între cele două organizații în domeniul gestionării crizelor şi era de aşteptat să urmeze o dezvoltare a cooperării şi în alte domenii de interes comun.

Denumirea acordurilor îşi are originea în precedentele acorduri dintre NATO şi Uniunea Europei Occidentale, prin care se permitea UEO să folosească resurse şi capacități militare „separabile dar nu separate" ale Alianței în derularea unor operații militare. Acordurile „Berlin Plus" au la bază patru caracteristici majore: UE are acces asigurat la capacitățile de planificare ale NATO, presupoziția că resursele şi capacitățile pre-identificate sunt disponibile, acces la opțiunile de comandă europene, inclusiv în perspectiva rolului adjunctului comandantului suprem al forțelor aliate în Europa (D-SACEUR), existența de acorduri privind securitatea informațiilor între cele două organizații[2]. Au existat rezerve serioase la nivelul UE, care nu a dorit să abordeze în dialogul cu NATO decât probleme de natură militară.

Încercările NATO de a extinde dialogul şi asupra altor domenii (de exemplu planificarea urgențelor civile, lupta împotriva terorismului) au rămas, cel puțin deocamdată, fără răspuns din partea UE. Tot în 2003 au avut loc şi primele operațiuni militare, dintre care „Concordia", în Macedonia, s-a desfăşurat în baza Acordurilor „Berlin Plus" (UE a recurs la capacități NATO).

În decembrie 2003 Consiliul European a luat decizia constituirii până în 2006, a structurilor de planificare la care se va recurge pentru operațiunile conduse de UE şi decide asupra ordinii acestora: 1) SHAPE; 2) comandamente naționale; 3) celula civil-militară a UE, respectiv Comandamentul operațional UE.

În 2004 începe cea de a doua operațiune tip „Berlin Plus", „Althea", în Bosnia şi Herțegovina, prin preluarea de către UE a SFOR de la NATO. Concordia în Macedonia şi Althea în Bosnia erau, la acel moment, singurele operațiuni militare planificate şi desfăşurate cu recurgerea la capacitățile Alianței. Ambele operațiuni au fost preluate de UE de la NATO (Amber Fox, respectiv SFOR), ceea ce a facilitat în mare măsură tranziția în bune condiții a autorității de la NATO către UE. Cele două operațiuni au demonstrat că aranjamentele „Berlin Plus" funcționează corect şi că acestea au viabilitate. Mai mult, în planificarea operațiunii Althea, ambele entități au aplicat cu consecvență lecțiile învățate în urma operațiunii Concordia din Macedonia.

Pe de altă parte, până în prezent, din punct de vedere practic „Berlin Plus" a însemnat preluarea unor operațiuni NATO de către UE, unde transferul ca atare şi dispunerea în teatru a personalului nu a pus probleme deosebite. Aranjamentele respective prevăd posibilitatea ca UE să recurgă la mijloace ale Alianței, deci adevăratul test al viabilității aranjamentelor va fi atunci când UE va decide să trimită o misiune „de la zero" cu mijloace ale Alianței (fapt care nu s-a petrecut până acum). Aceasta ridică o problemă a „Berlin Plus", respectiv limitarea geografică de facto a relației în discuție doar la spațiul balcanic.

[2] Gourlay, C 2004, "European Union Procedures and Resources for Crisis Management", In *International Peacekeeping,* Voi. 11, No.3, pp. 404-21, (online Ingenta Connect).

În 2004 are loc şi primul exerciţiu comun UE-NATO, CME/CMX 04. Sunt în curs de definire aranjamentele reciproce dintre UE şi NATO privind reprezentarea (UE la SHAPE, NATO la EUMS). În primăvara lui 2004 este supus discuţiilor şi aprobării conceptul de „Battle groups" (grupuri tactice de luptă) şi au început schimburile de vederi cu NATO pe marginea relaţiei dintre forţa de răspuns a NATO şi forţa de răspuns rapid a UE (incluzând problema capacităţilor militare implicate în dezvoltarea acestor proiecte).

Dialogul UE-NATO a funcţionat destul de bine, desigur, în condiţiile unei agende comune destul de limitate şi axate aproape exclusiv pe operaţiuni sau exerciţii comune. Anul 2004 a demonstrat că există limite ale aranjamentelor „Berlin Plus" şi că o nouă criză în relaţiile UE-NATO este posibilă, datorită formatului reuniunilor UE-NATO. Mulţumită acordurilor încheiate cu NATO, UE a continuat să conducă operaţii „la scară mică" cu scenarii diverse EUFOR (RD Congo, 2006); EUFOR (Ciad, din 2008).

Franţa şi Grecia (sprijinite de o mare parte din statele membre UE) vor includerea Ciprului şi Maltei la reuniunile NAC-COPS, în timp ce Turcia nu este de acord. Rămâne de văzut în ce măsură decizia de începere a negocierilor de aderare cu Turcia va fi de natură să schimbe fundamental poziţia acestei ţări în dosarul relaţiilor UE-NATO.

UE şi NATO au potenţialul şi par a fi parteneri logici pentru a dialoga şi pe tema zonelor adiacente Europei (vecinătatea UE). În acest caz, se poate observa că ambii actori şi-au dezvoltat relaţii separate, paralele şi calitativ diferite cu Rusia şi Ucraina, pe direcţia est. Mai mult, pe direcţia sud nici nu se poate imagina un dialog UE-NATO pentru simplul motiv că UE nu va accepta discuţii pe tema mediteraneană în absenţa Maltei şi Ciprului (cel puţin aceasta este motivaţia oficială).

La începutul lunii octombrie a acestui an, mai exact în zilele de 1 şi 2 octombrie, a avut loc Reuniunea Informală a Miniştrilor Apărării din ţările membre ale Uniunii Europene, carte s-a desfăşurat la Deauville, în Franţa. Pe agenda de lucru a reuniunii au figurat discuţii referitoare la posibile misiuni ale UE şi operaţiile militare sub egida Uniunii Europene aflate în curs de desfăşurare (EUFOR-ALTHEA în Bosnia Herţegovina, EUFOR-CIAD şi RCA-REPUBLICA CENTRAFICANĂ, EUMM-recenta misiune de monitorizare în Georgia). Intenţia Uniunii Europene este de a reduce treptat numărul militarilor care acţionează în Bosnia Herţegovina în cadrul misiunii EUFOR-ALTHEA prin transferarea atributelor acesteia către autorităţile naţionale.

Uniunea Europeană se va concentra în această ţară doar pe probleme care ţin de apărarea ordinii publice, poliţie civilă, monitorizare sau consiliere şi va păstra un număr redus de militari, aceasta fiind de fapt şi dorinţa autorităţilor bosniace. Decizia finală referitoare la menţinerea sau încheierea misiunii EUFOR-ALTHEA urmând a fi luată pe 10 noiembrie la Bruxelles, în cursul următoarei reuniuni a miniştrilor europeni ai apărării. În ceea ce priveşte misiunea din Ciad s-a pus problema ca statele care participă în prezent la misiunea EUFOR din Ciad să rămână în continuare şi sub rgida Naţiunilor Unite; găsindu-se modalităţi viabile de a se transfera misiunea sub egida ONU, fără a se pune în pericol realizările obţinute până în prezent de UE în această regiune.

Abordări conceptuale

În ultimii zece ani, am fost martorii înființării, dezvoltării şi perfecționării unor organisme ca de exemplu, Comitetul Militar al UE, Statul Major Militar al UE, Agenția Europeană de Apărare etc. care au stimulat în mod gradual, dar necesar, dezvoltarea unor structuri intrinseci de apărare, aflate la baza acestei organizații extraordinar de complexe, care este Uniunea Europeană.

Edificarea Europei în domeniul securității şi apărării are obiective foarte explicite, ce sunt cuprinse în tratatele ce guvernează UE şi se referă la o politică comună de apărare care să ducă la o apărare comună.

NATO şi UE sunt doi dintre principalii actori ai securității şi apărării europene, un subiect de-a dreptul transcedental pentru europeni.

Acest subiect apare din ce în ce mai mult în dezbaterile internaționale şi se referă la două idei diferite: Europa Apărării şi ceea ce cunoaştem noi drept „ Forțele Europene". O astfel de preocupare intelectuală este, în contextul schimbării scenariilor strategice actuale, o reflecție despre căutarea unei noi identități pentru cele două instituții cheie ale securității mondiale: NATO care trece printr-un proces de transformare nesfârşit, şi UE care este adepta unor niveluri multiple de cooperare internă în domeniul apărării, în pofida dificultăților întâmpinate de procesul de ratificare a tratatului de la Lisabona, începând de la votul Irlandei.

Relația NATO-UE este, în opinia mea, pivotul unei apărări europene viabile. Două sunt caracteristicile relevante în această relație: „clauza solidarității" şi „apărarea reciprocă". Prima obligă statele membre ale UE să ajute țările care sunt supuse atacurilor teroriste sau care suportă dezastre naturale sau cauzate de om. Lupta împotriva terorismului este prezentată ca o situație ce trebuie rezolvată în comun, în timp ce obiectivele civile şi militare ale misiunilor PESA sunt relaționate cu inițiativele de combatere a terorismului, inclusiv cu sprijinul acordat țărilor terțe care sunt angajate în activități de combatere a terorismului în propriile teritorii. Această nouă abordare este demnă de reținut deoarece niciunul din tratatele amendate după Tratatul de la Nisa nu menționa explicit acest obiectiv.

Al doilea aspect, stipulează că țările membre furnizează în mod automat sprijin şi asistență țărilor care au suferit o agresiune armată pe teritoriul național. Desigur, această obligație nu afectează „natura specifică" a politicii de securitate şi apărare a statelor membre sau a altor acorduri semnate cu NATO cu privire la apărarea colectivă. Cu alte cuvinte, NATO rămâne piatra de hotar a Apărării Europene. Progresul în domeniul apărării comune este însă o preocupare complexă, pe termen lung, având în vedere că apărarea reprezintă fundamantul suveranității naționale.

Apărarea Europeană nu este, prin definiție, şi nici nu trebuie să fie o alternativă la NATO: amândouă sunt compatibile, se sprijină una pe alta, pot şi trebuie să coexiste.

Reuşita în evoluția acestei relații se bazează pe cooperarea politică autentică la cel mai înalt nivel a țărilor participante, având ca obiective dezvoltarea unor mijloace militare comune, care să ofere credibilitate şi vizibilitate unei astfel de cooperări politice. Puterea unei structuri militare multinaționale nu rezidă numai în capacitățile sale operaționale, ci şi în numărul statelor care o sprijină permanent.

Un succes în acest domeniu îl constituie Eurocorps, cel mai important element al capacităţilor militare europene. Certificat de NATO ca High Readiness Force (forţă cu nivel înalt de pregătire) şi ca NATO Reaction Force (Forţă de Reacţie a NATO), Comandamentul Eurocorps este cel mai important element al capacităţilor militare europene. Având o compunere multinaţională (5 state cadru: Franţa, Germania, Belgia Luxemburg şi Spania care-şi împart comanda şi responsabilităţile), Eurocorps este disponibil deopotrivă pentru UE şi NATO. Celor 5 state amintite mai sus li se adaugă Polonia, Austria, Grecia şi Turcia prezente permanent cu ofiţeri în personalul Eurocorps, la care se vor adăuga state precum: Italia, SUA şi desigur România, care au formulat cereri de participare la personalul Eurocorps.

Forţa Eurocorps stă în diversitatea lui.

Într-o lume complexă şi din ce în ce mai globalizată, Eurocorps ar putea fi un instrument militar eficient care să ajute Uniunea Europeană să-şi îndeplinească obiectivul de a-şi consolida rolul de putere globală, contribuind cu capacităţile sale, în cadrul Cartei Naţiunilor Unite, la efortul european de promovare a libertăţii, drepturilor omului, securităţii, stabilităţii şi mai ales a păcii.

Ca stat membru al NATO şi UE, România participă activ la iniţiativele Agenţiei Europene de Apărare, pornind de la nevoia de valorificare cât mai eficientă a resurselor disponibile pentru realizarea propriilor capacităţi militare, în strânsă legătură cu evoluţiile ce au loc în cele două organizaţii.

În declaraţia Summit-ul NATO de la Bucureşti din primăvara acestui an se arată la punctul 14: *„Recunoaştem valoarea pe care o aduce o apărare europeană mai puternică şi mai capabilă, în măsură să furnizeze capabilităţi cu care să răspundă provocărilor cu care atât NATO cât şi UE se confruntă. De aceea, sprijinim eforturi care să se susţină reciproc pentru atingerea acestui scop. Succesul unor astfel de eforturi prezente şi viitoare, necesită un angajament sporit pentru a asigura metode eficiente de conlucrare. Prin urmare, suntem hotărâţi să îmbunătăţim parteneriatul strategic NATO-UE, conform celor agreate de ambele noastre organizaţii, pentru o cooperare mai strânsă şi o eficienţă sporită, precum şi pentru a evita duplicări inutile, într-un spirit de transparenţă şi cu respectarea autonomiei celor două organizaţii. O Uniune Europeană mai puternică va contribui în continuare la securitatea noastră comună.”*

Prezent la Reuniunea Informală a Miniştrilor Apărării din ţările membre NATO desfăşurată la Budapesta în perioada 9-10 octombrie a.c., ministrul apărării, domnul Teodor Meleşcanu a subliniat importanţa implementării deciziilor summitului NATO de la Bucureşti referitoare la sistemul aliat de apărare, astfel încât întreg teritoriul statelor membre să beneficieze de acelaşi nivel de protecţie.

Ţările membre ale celor două organizaţii, alocă în principal acestora aceleaşi pachete de capabilităţi, a căror dezvoltare se bazează pe o planificare şi o coordonare strânsă la nivel naţional, în funcţie de propriile interese şi necesităţi de realizare a capacităţilor de apărare.

Participarea la dimensiunea militară a UE şi participarea în cadrul Alianţei Atlanticului de Nord nu trebuie văzute, aşa cum am mai spus, ca obiective de sine stătătoare, ci mai degrabă ca instrumente importante de susţinere a politicii naţionale de securitate şi apărare. Din această perspectivă, este necesară corelarea mai strânsă a

acțiunilor noastre în cadrul acestor organizații cu strategiile naționale relevante, cum ar fi nivelul național de ambiție privind dezvoltarea capabilităților de apărare şi angajamentul României de participare la operațiile şi misiunile internaționale.

RISCURI CONTEMPORANE ÎN VIZIUNEA NATO ŞI UE

Marius - Constantin RALEA[*]
Mihai DEMIAN[**]

Today's security challenges include a plethora of complex and evolving dangers, including international terrorism, the proliferation of weapons of mass destruction (WMDs), failed states, stalemated but unremitting conflicts, organised crime, cyber-threats, energy shortages, environmental degradation and its associated security risks, natural and man-made disasters, pandemics and many others. Facing these threats effectively will require wide-ranging partnership and strong synergy between NATO and the European Union (EU).

The North Atlantic Council and the Political Security Committee of the EU should already be meeting frequently to map out a common strategy and to ensure that they have liaison arrangements on the ground. Indeed, this bottom-up approach to cooperation, driven by immediate operational requirements, might help foster a closer working relationship between NATO and the EU when it comes to other issues as well.

The question for NATO is whether it can reinterpret Article 5 to guarantee Alliance solidarity and an organized collective response to these new threats, or whether those responses will be essentially left to bilateral arrangements between the United States and individual Allies or, alternatively, to arrangements among the various members of the European Union.

Keynote: NATO, UE

În mod tradiţional Alianţa Nord-Atlantică este principalul garant al securităţii în spaţiul euroatlantic şi mondial. Astfel în noul mediu de securitate alianţa este într-o continuă schimbare. Totuşi trebuie să amintim faptul că spre deosebire de alte alianţe şi coaliţii, NATO este mai puternic închegat atât din punct de vedere politic cât şi militar. Alături de valorile comune şi de asemănarea regimurilor politice, factorul mai sus menţionat îi asigură o stabilitate mai mare în faşa divergenţelor dintre aliaţi sau a provocării reprezentate de terorismul islamic în special.

Dispariţia vechilor ameninţări cum ar fi pericolul sovietic, a determinat printre altele un proces de reformulare a obiectivelor şi de remodelare a structurilor NATO, accentul punându-se din ce în ce mai mult pe combaterea terorismului, a proliferării armelor de distrugere în masă, pe cooperarea cu foştii adversari, managementul crizelor, impunerea păcii şi operaţiunile militare[1].

După atentatele din 11 septembrie 2001, alianţa a invocat articolul 5, de Asistenţă Mutuală, din Tratatul de la Washington. NATO a decis să facă schimb de informaţii cu autorităţile americane, să ofere sprijin militar, să permită survolul spaţiului aerian al statelor membre şi să ofere acces la facilităţile sale logistice. SUA şi aliaţii au apreciat că terorismul internaţional şi proliferarea armelor nucleare sunt principalele ameninţări la adresa ordinii şi păcii mondiale. NATO şi partenerii săi

[*] **Academia Forţelor Terestre, Sibiu.**
[**] **Academia Forţelor Terestre, Sibiu.**
[1] Lumea 2005

consimt să-si concentreze eforturile în sensul contracarării acestor noi riscuri şi ameninţări.

Scopul esenţial al alianţei este deci de a proteja şi gestiona libertatea şi securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice şi militare în conformitate cu principiile Cartei Naţiunilor Unite. Bazată pe valorile comune ale democraţiei, drepturile omului şi supremaţia legii, Alianţa a acţionat încă de la formarea sa, pentru formarea unei ordini paşnice, juste şi durabile în Europa şi în afară.

Alianţa are următoarele funcţii de securitate fundamentale[2]:

- Să ofere una din bazele indispensabile pentru realizarea unui mediu de securitate stabil în Europa, bazat pe întărirea instituţiilor democratice şi a angajamentului faţă de soluţionarea paşnică a diferendelor, în care nici o ţară nu ar putea intimida sau constrânge vreo naţiune europeană sau să-şi impună hegemonia prin ameninţarea cu forţa sau utilizarea forţei.
- Să servească drept forum transatlantic pentru consultări între aliaţi asupra oricăror probleme care afectează interesele lor vitale, incluzând acele evoluţii care ar crea riscuri pentru securitatea membrilor şi pentru o coordonare corespunzătoare a eforturilor acestora în domenii de interes comun.
- Să descurajeze şi să realizeze apărarea faţă de orice ameninţare cu agresiunea împotriva teritoriului naţional al oricărui stat membru.
- Să menţină echilibrul strategic în Europa.

Deci este tot mai evident faptul că NATO se constituie, pe zi ce trece, într-un generator de securitate cu valenţe globale. Stabilitatea din zona euro-atlantică îşi extinde aria de influenţă tot mai mult şi asupra celorlalte spaţii strategice, cuprinse adesea de tensiuni şi conflicte numeroase, situaţii de criză , pericolul escaladării nucleare, al diseminării armelor de nimicire în masă , iar aplicarea prevederilor Conceptului Strategic al NATO de la Praga extinde aria de acţiune a Alianţei, şi cu aceasta securitatea, la alte spaţii.

Valenţele globale de securitate ale NATO sunt date, în principal, de:

- Locul şi rolul esenţial în noua structură globală de securitate şi demografică;
- Conceptul strategic şi misiunile adoptate la Praga;
- Remodelarea sa ca instituţie de securitate prin cooperare;
- Capabilitatea reală de obţinere şi menţinere a echilibrului mondial;
- Extinderea competenţelor şi mecanismelor de securitate comunitare;
- Sporirea capacităţii de proiecţie planetară a forţelor, a celei operaţionale, logistice şi de susţinere în teatru;
- Lupta sa cu terorismul internaţional şi proliferarea ANM;
- Atragerea partenerilor la acţiuni în sprijinul păcii;
- Afirmarea ca furnizor de expertiză în domeniul securităţii;
- Continuarea politicii uşilor deschise.

Deducem din multitudinea posibilităţilor de care dispune Alianţa la începutul acestui mileniu că are capacitatea reală de a-şi aduce, în viitor, contribuţia la edificarea păcii şi securităţii internaţionale şi la restabilirea acestora, în caz de nevoie,

[2] Paul Dănuţ Duţă, *Instituţii de securitate (parte generală)*, Ed. Techno Media, Sibiu 2006.

oriunde în lume. Dovedind în continuare realism şi pragmatism politic, mobilitate şi flexibilitate, NATO va avea, în viaţa internaţională , un rol de factor de echilibru şi cooperare, de stabilitate, un aport substanţial la securitatea internaţională.

Lupta împotriva terorismului prioritate majoră a NATO

Dezvoltare a relaţiilor NATO cu ţările partenere a constitui un punct major al agendei Summit-ului Alianţei de la Istanbul. Obiectivul iniţial al politicii NATO privind Parteneriatul era în trecut acela de a elimina barierele dintre foştii adversari şi a contribui la construirea securităţii prin dialog şi cooperare. Obiectivele Parteneriatului din ziua de astăzi sunt mult mai ambiţioase întrucât ţările partenere sunt în prezent angajate, alături de NATO, în confruntarea cu provocările de securitate ale secolului al XXI-lea şi în special cu lupta tot mai acerbă împotriva terorismului internaţional, punându-se accent în special pe campaniile de anihilare a terorismului islamic.

Lupta comună împotriva terorismului a antrenat dezvoltarea Parteneriatului. În fiecare domeniu, fie că este vorba de desfăşurarea dificilelor misiuni de menţinere a păcii, fie de contracararea noilor ameninţări la adresa securităţii noastre comune cum ar fi terorismul şi proliferarea armelor de distrugere în masă, partenerii joacă un rol important în formularea şi implementarea răspunsului NATO la aceste noi provocări. În acelaşi timp, consilierea şi asistenţa oferită de NATO prin mecanismele Parteneriatului a devenit indispensabilă în vederea sprijinirii partenerilor în abordarea unor aspecte importante ale procesului de reformă.

Întrucât NATO reprezintă un actor extrem de important în domeniul securităţii, este firesc ca partenerii să dorească să dezvolte o relaţie strânsă cu Alianţa. Dar, în acelaşi timp, Parteneriatul trebuie să constituie în continuare o ofertă atractivă pentru parteneri şi să-i sprijine în atingerea aspiraţiilor lor.

În primul rând, echilibrul relaţiei dintre aliaţi şi parteneri s-a modificat când şapte dintre foştii parteneri: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia şi Slovenia au devenit aliaţi. Pentru prima dată, NATO are mai mulţi membri (26) decât parteneri (20). De aceea, aliaţii trebuie să fie pregătiţi să-şi asume un rol şi mai activ, astfel încât să ofere în continuare un Parteneriat vibrant, care va face posibilă re-examinarea priorităţilor pe care ar trebui să le urmărim împreună în cadrul acestuia.

În al doilea rând, partenerii reprezintă un grup foarte divers. Acesta include atât ţări importante din punct de vedere strategic din Caucaz şi Asia Centrală, cât şi ţări europene occidentale neutre. Toate aceste ţări au nevoi şi aspiraţii de securitate foarte diferite, ceea ce face ca priorităţile şi obiectivele pe care le urmăresc prin Parteneriat să varieze. Parteneriatul trebuie să fie îndeajuns de flexibil pentru a putea ţine cont de acest lucru.

În al treilea rând**,** Parteneriatul trebuie să ţină pasul cu propria transformare a NATO. Lupta împotriva terorismului reprezintă în prezent una dintre priorităţile majore ale Alianţei. Atacurile de pe 11 septembrie 2001 împotriva Statelor Unite au condus la invocarea pentru prima dată de către NATO a Articolului V**.** Chiar în ziua următoare, 46 de membri ai EAPC au condamnat în mod necondiţionat atacurile asupra New York-ului şi Washington-ului şi s-au angajat să întreprindă toate

eforturile necesare pentru a combate plaga terorismului. Întrucât partenerii înşişi au devenit victime ale atacurilor teroriste, aceştia împărtăşesc ambiția NATO de a întări cooperarea în lupta împotriva terorismului.

Activitatea practică în acest domeniu continuă prin Planul de Acțiune al Parteneriatului împotriva Terorismului[3] (PAP-T). Acesta este conceput pentru a promova şi facilita cooperarea între țările EAPC prin consultări politice şi programe concrete desfăşurate sub auspiciile EAPC şi PfP. Acesta oferă un cadru în care partenerii pot coopera cu NATO în combaterea ameninţării terorismului. Acesta include dezvoltarea capacităților de apărare împotriva atacurilor teroriste, cum ar fi protecția populației civile împotriva armelor de distrugere în masă. De asemenea, PAP-T cuprinde activități de antrenament şi exerciții în domeniul combaterii terorismului. Totodată, aliații şi partenerii s-au angajat în vederea asigurării securității fizice şi a distrugerii în siguranță a munițiilor excedentare şi a armelor mici şi uşoare, cum ar fi lansatoarele de grenade şi rachetele portabile.

Fondul Mutual al PfP oferă sprijin practic partenerilor în gestionarea consecințelor rezultate în urma desfăşurării reformei apărării. Proiectele sunt finanțate în mod voluntar şi acoperă arii cum ar fi distrugerea în siguranță a stocurilor excedentare de mine anti-personal, arme mici şi uşoare şi rachete. Până în prezent, au fost distruse mai mult de două milioane de mine anti-personal, iar aliații au donat mai mult de 13 milioane de euro pentru proiecte în Asia Centrală, Europa de Sud-est şi Ucraina. În acest fel, Albania, Moldova şi Tadjikistan au reuşit să-şi îndeplinească obligațiile privind Convenția de la Ottawa, tratatul internațional din 1997 pentru interzicerea minelor terestre.

Partenerii au participat la peste 90 de cursuri oferite de Colegiul de Apărare al NATO de la Roma, Italia, şi Şcoala Shape din Oberammergau, în Germania. Începând din 1999, zece Centre de Instruire PfP au fost înființate în 5 țări partenere şi 5 țări membre NATO. Această rețea NATO şi națională de instruire oferă cursuri şi material de instruire pentru a sprijini o înțelegere comună a politicii şi procedurilor şi a promova realizarea interoperabilității.

Pentru a sprijini acest vast program de cooperare, partenerii sunt reprezentați la sediul NATO din Bruxelles de personal civil şi militar. Personalul militar din țările partenere este de asemenea prezent la două dintre comandamentele strategice ale NATO, Comandamentul Aliat pentru Operații din Mons, Belgia, şi Comandamentul Aliat pentru Transformare din Norfolk, Virginia, în Statele Unite. Personalul NATO din Kiev şi Moscova oferă un sprijin suplimentar programelor de cooperare ale Alianței cu Ucraina şi Rusia. Aliații analizează în prezent o serie de opțiuni privind îmbunătățirea legăturii şi a aranjamentelor de comunicare cu toți partenerii din Caucaz şi Asia Centrală. În plus, partenerii pot trimite interni pentru a lucra cu personalul internațional la sediul central al NATO din Bruxelles.

Desigur, setul de instrumente al PfP evoluează permanent pentru a răspunde nevoilor şi aspirațiilor aliaților şi partenerilor. În prezent, se află în stadiul de pregătire un Plan de Acțiune pentru Construirea Instituțiilor de Apărare pentru a veni

[3] Vezi *Working with Partners to fight terrorism* de Osman Yavuzalp, publicat în numărul din primăvara anului 2003 al Revistei NATO.

în sprijinul dezvoltării unor instituții militare eficiente, supuse controlului democratic. Mai mult decât atât, nu există nici o îndoială că perfecționarea va continua pentru a reflecta schimbările produse în componența NATO şi a Parteneriatului pentru Pace şi pentru a contribui la asigurarea securității aliaților şi a partenerilor.

Deci pentru a aborda noile amenințări şi a îndeplini întreaga gamă a misiunilor Alianței, conducătorii NATO s-au angajat să întărească capacitatea militară a acestei organizații. Forțele aliate trebuie să fie capabile să se deplaseze rapid oriunde este nevoie de ele şi să desfăşoare operațiuni la mari distanțe şi în timp îndelungat, inclusiv într-un mediu în care s-ar putea confrunta cu amenințări de natură nucleară, biologică sau chimică.

Dacă partenerii doresc să contribuie la cele mai dificile misiuni conduse de NATO, atunci ei trebuie să dispună în teren forțe care sunt apte să îndeplinească aceste cerințe. Procesul de Analiză şi Planificare (PARP) este de foarte mult timp vehiculul pregătirii contribuțiilor partenerilor la misiuni prin dezvoltarea capacităților corespunzătoare bazate pe standardele NATO. Acest proces a început să semene mult cu propriul Proces de Planificare a Apărării al NATO şi trebuie să continue în acest fel pentru a oferi certitudinea că partenerii sunt capabili să contribuie în modul cel mai eficient posibil la misiuni.

Implicarea Alianței în Afganistan constituie probabil cel mai puternic exemplu al modului în care NATO a acționat în ultimii ani pentru combaterea terorismului şi pentru ajutorare statele afectate de acest fenomen să se dezvolte şi să devină „mici democrații". Începând din august 2003, Alianța a condus Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) pentru a sprijini asigurarea păcii şi stabilității în Afganistan şi pentru a oferi garanția că această țară nu va mai fi niciodată folosită ca bază pentru terorişti.

Acțiunile desfăşurate în Afganistan, departe de aria tradițională a NATO, subliniază atât motivele pentru care Parteneriatul este deosebit de important pentru Alianță, cât şi motivele pentru care Alianța trebuie să acorde mai multă atenție nevoilor partenerilor săi din Asia Centrală. În prezent, opt parteneri participă la misiune, mulți dintre aceştia punând la dispoziție forțe specializate valoroase, cum ar fi cele de poliție militară şi echipele de deminare. Aceste capacități sunt în general de mică anvergură, dar reprezintă o parte importantă a unei structuri echilibrate de forțe, care reprezintă cheia succesului oricărei operații.

Partenerii din Asia Centrală au fost deosebit de utili în asigurarea logisticii forțelor ISAF întrucât echipamentele trebuie să traverseze câteva țări partenere înainte de a ajunge în Afganistan. Relațiile dezvoltate prin Parteneriatul pentru Pace au pus bazele acordurilor bilaterale încheiate de aliați privind tranzitul materialelor prin aceste țări şi staționarea forțelor şi a materialelor logistice pe teritoriul acestora.

Totodată, diversitatea etnică a Afganistanului, face ca unii parteneri din Asia Centrală să aibă influență asupra actorilor locali importanți, pe care o pot folosi în sprijinul atingerii obiectivelor ISAF. Ca rezultat al acestor variați factori, statele din Asia Centrală, odată considerate la periferia spațiului euro-atlantic, reprezintă acum o regiune importantă din vecinătatea Alianței, iar Parteneriatul reflectă această importanță sporită.

În al patrulea rând, Parteneriatul trebuie să rămână deschis pentru noi membri. Atât Bosnia-Herţegovina, cât şi Serbia şi Muntenegru şi-au exprimat limpede dorinţa de a fi incluse în Parteneriat. Alianţa a arătat clar că pentru atingerea acestui scop, acestea vor trebui să îndeplinească condiţiile stabilite de NATO, între care o importanţă deosebită o are cooperarea cu Tribunalul Internaţional pentru Crimele din fosta-Iugoslavie, de la Haga.

În al cincilea rând, Parteneriatul trebuie să continue să-şi îndeplinească funcţia iniţială şi să ofere un forum pentru consultările cu partenerii asupra acestor probleme de primă importanţă în cadrul preocupărilor de asigurare a securităţii. Parteneriatul are la dispoziţie o serie de mecanisme pentru organizarea întâlnirilor între aliaţi şi parteneri, sau a grupurilor mai restrânse cu o componenţă variabilă, în funcţie de subiectele puse în discuţie. Atractivitatea pe care aceste diferite mecanisme o au pentru aliaţi şi parteneri trebuie menţinută.

Politica Alianţei în lupta împotriva terorismului s-a dovedit destul de importantă în schimbarea mediului internaţional de securitate. Prin promovarea interoperabilităţii politice şi militare, Parteneriatul a ajutat la crearea unei adevărate culturi euro-atlantice de securitate, caracterizată de o voinţă puternică a aliaţilor şi partenerilor de a acţiona împreună în confruntarea cu provocările de securitate de importanţă critică.

Terorismul islamic şi revizuirea conceptului strategic al NATO

Ţinând cont de faptul că la ora actuală obiectivul strategic al terorismului islamic este acela de a se confrunta cu universalitatea şi a permanentiza ameninţarea, Alianţa a decis să se adapteze conceptual, structural şi acţional la noile realităţi. Un tablou sumbru, care nu poate fi ignorat, a fost conturat la Praga de către Secretarul general al NATO, care a constatat că, pe termen mediu, omenirea se va confrunta cu cinci pericole majore, între care şi multiplicarea şi diversificarea actelor de terorism, ca şi proliferarea fără precedent a armelor de distrugere în masă. Momentul începerii procesului de remodelarea a fost dat, se ştie, la summit-ul praghez, când Alianţa şi-a revizuit conceptul strategic, pentru a răspunde cu capabilităţi adecvate noilor riscuri şi a putea îndeplini întreaga gamă de misiuni solicitate de acesta. Motivarea oficială a transformării şi adaptării sale este demonstrarea „hotărârii noastre de a ne proteja populaţia, teritoriul şi forţele proprii de orice atac armat, inclusiv a unui atac terorist ce ar fi declanşat din exterior”[4]. Noul demers strategic se regăseşte particularizat în direcţiile de acţiune stabilite de Consiliul Nord-Atlantic, în noiembrie 2002, referitoare la: aprobarea concepţiei apărării împotriva terorismului, a implementării a cinci iniţiative de apărare împotriva armelor de distrugere în masă, întărirea capacităţii de apărare împotriva atacurilor la sistemele informatice, ca şi examinarea opţiunilor pentru abordarea de o manieră adecvată a ameninţărilor crescânde ale unui atac cu rachete împotriva forţelor armate, teritoriului şi a centrelor populate a ţărilor NATO.

Organizaţie de apărare colectivă, instituţia Euro-Atlantică a început adaptarea la situaţia geopolitică şi geostrategică actuală, consolidarea apărării interne, luarea de

[4] *Tratat de Ştiinţă Militară*, vol. II, Ed. Militară, 2001.

măsuri hotărâte de descurajare, apărare şi protecţie a membrilor săi, crearea de structuri de comandă mult mai flexibile, de capabilităţi de desfăşurare rapidă în dispozitiv, de susţinere a operaţiilor la distanţă şi timp îndelungat, într-un mediu provocator. De aici şi concluziile unor lideri şi analişti militari că NATO şi alte organizaţii Euro-Atlantice „cu vocaţie politică, economică şi de securitate au iniţiat ample procese de schimbare, în sensul adaptării propriilor structuri la noile realităţi socio-economice şi politice, cu consecinţe importante atât asupra actualilor, cât şi a viitorilor membri”[5].

Forţa de reacţie a NATO, una din componentele fundamentale ale acestui proces modelator şi flexibil, va putea, după completa sa operaţionalizare, să îndeplinească o gamă largă de misiuni, inclusiv din sfera cea mai periculoasă: a ameninţărilor teroriste şi a răspândirii armelor de nimicire în masă. Experienţa dobândită de statele Alianţei în domeniul cooperării antiteroriste transatlantice din timpul războiului din Irak oferă o bună bază de plecare pentru abordarea în comun a noilor operaţiuni din domeniu. Avem în vedere, aici, reuşitele în acordarea accesului, în porturile şi aeroporturile statelor membre, al trupelor americane şi aliate angajate în operaţiuni antiteroriste, trimiterea de elemente din Forţele Navale în estul Mediteranei, de elemente din Forţa Aeriană, de Prevenire a NATO sau a unor aeronave AWACS în SUA pentru supravegherea aeriană a teritoriului şi transmiterea de informaţii la centrele de control.

Procesul amplu de reformare structurală, funcţională, acţională şi de conducere a NATO demarat la Praga include soluţiile cele mai eficiente de combatere a noilor ameninţări şi riscuri asimetrice, teroriste. În condiţiile în care SUA şi-a diminuat prezenţa militară în Europa Occidentală, Alianţa a trecut la remodelarea sistemelor militare proprii, a preluat şi dezvoltat noi misiuni, legate de managementul crizei în afara articolului 5, iar în interiorul său se face simţită o tendinţă de reorganizare a structurilor şi sistemului.

NATO acţionează, în colaborare cu UE, spre a-şi îmbunătăţi capacităţile puse la dispoziţie prin Planul de acţiuni privind capabilităţile europene, cu acordarea de sprijin reciproc şi respectarea autonomiei ambelor organizaţii. În dublul spaţiu identitar al Europei, UE îşi dezvoltă, dincolo de orice divergenţe, propria politică de securitate şi apărare pentru gestionarea crizelor, capacităţii de acţiune adecvate, potrivit iniţiativelor de la Praga şi Copenhaga, a acordurilor NATO-UE de la Berlin plus şi al celui din martie 2003 privind securitatea informaţiilor, ceea ce asigură complementaritatea deficitului european de forţe şi capacităţi, consolidarea pilonului european al Alianţei, garanţie a stabilităţii legăturii transatlantice şi a reuşitei în confruntarea cu terorismul. Pentru securitatea spaţiului comun sunt foarte importante eforturile UE de a-şi întări capabilităţile de realimentare în aer, de luptă fără pilot (UAV), în muniţii ghidate de precizie, ca şi cele de protecţie împotriva armelor NBC.

Motivată de pericolul terorist, Alianţa realizează, în termenii cei mai pragmatici, o îmbunătăţire a relaţiilor sale pe această linie cu partenerii strategici (UE şi Federaţia Rusă), cu statele membre ale PRP şi dialogului mediteranean. Aceasta din urmă va integra, se pare, la Istambul, în programul său, Israelul şi alte şase state

[5] *Impact strategic* nr. 3-4/2003

arabe. În relația cu Rusia, Alianța trece dincolo de orice divergențe politice şi ideologice pentru a fonda o strategie comună de acțiune în domeniu.

Miniştrii apărării din statele NATO reuniți în iunie 2003 la Bruxelles, consideră că noile capabilități ale organizației vor conduce sau sprijini operațiuni acolo unde Alianța hotărăşte, pentru a se asigura securitatea colectivă şi apărarea colectivă. Pachetul de reforme adoptate de aceştia cuprinde aspecte ca: eliminarea armelor de distrugere în masă, creşterea mobilității forțelor Alianței, îmbunătățirea capacităților convenționale şi edificarea unor capacități de comunicare sigure, care vor permite Organizației Nord-Atlantice să combată eficient terorismul şi armele de nimicire în masă.

Consiliul Nord-Atlantic a pus un accent mai apăsat pe necesitatea sporirii interesului pentru combaterea pericolelor armelor chimice şi biologice. De asemenea a atacat frontal chestiunea luptei cu terorismul, a prevenirii proliferării armelor de nimicire în masă şi cooperării în domeniul apărării împotriva rachetelor, iar pe plan practic folosirea de către aliații europeni a avioanelor ruseşti de cursă lungă.

UE şi strategia de luptă împotriva terorismului

Asemeni celorlalte organizații internaționale şi UE joacă un rol deosebit de important pe scena securității internaționale. Astfel, UE defineşte amenințările cu care se confruntă societatea internațională ca fiind capabilitățile cele mai imediat deținute de adversari, care pot fi folosite pentru a exploata vulnerabilități. Dacă în timpul Războiului Rece, amenințarea nucleara era pericolul frontal cu care se confrunta omenirea[6], în momentul de față pe lângă această amenințare îşi face loc şi amenințarea teroristă care pe zi ce trece îmbracă noi şi noi forme devenind greu de descoperit şi de combătut. Astfel, acțiunile teroriste, crima organizata, fundamentalismul religios (s-ar putea face o paralela între regimul Taliban din Afganistan şi regimul islamic din Iran), traficul de droguri, epidemiile etc. sunt cele mai plauzibile manifestări ale insecurității europene. Toate aceste fenomene au dus la descoperirea unor vulnerabilități la care este supusă UE. Am putea spune că din punct de vedere politico-militar Europa mileniului al III-lea s-ar confrunta cu o serie de vulnerabilități cum ar fi:

- menținerea unor zone cu grad ridicat de risc pentru securitatea europeană;
- existența unor crize nesoluționate ce prezintă pericolul reizbucnirii unor conflicte sângeroase (Kosovo, Cipru, Albania, Bosnia şi Herțegovina, Zona Transnistreană a Republicii Moldova, Caucaz);
- dispute interne de natură etnică sau religioasă, ce pot degenera în conflicte (Macedonia, Serbia, Bosnia, şi Herțegovina);
- internaționalizarea unor dispute interne, în special de natură etnică şi socială (Kosovo, Franța);
- revendicări teritoriale sau de altă natură ce tensionează relațiile dintre statele implicate (Grecia şi Turcia, Grecia şi Macedonia, Albania şi Grecia, România şi Ucraina);

[6] Grudzinski van Ham, *A Critical Approach to European Security,* Pinter, Londra, New York, 1999, p. 65.

- tendințe autonomiste ale unor grupări etnice (albanezii, maghiarii) cumulate cu tentativele unor state de a elabora acte normative cu valoare (aplicare) transfrontalieră şi discriminatorii pe criterii etnice sau de altă natură;
- dificultățile pe care le întâmpină unele state în procesul tranziției;
- existența unor minorități etnice (precum albanezii din Kosovo şi Macedonia, minoritatea turcă din Grecia şi Bulgaria, kurzii din Turcia, ungurii din Voivodina şi România) active din punct de vedere politic şi care se consideră oprimate de populația majoritară din statele respective;
- pătrunderea şi extinderea fundamentalismului islamic, îndeosebi cel radical (Bosnia şi Herțegovina, Kosovo şi chiar în sud-estul Bulgariei);
- influența unor zone cu grad ridicat de instabilitate (Orientul Mijlociu, republicile caucaziene, autoproclamata Republică Transnistreană);
- tendințele unor state de a deveni lideri zonali (Grecia , Turcia);
- tendințele federației Ruse de refacere a sferelor de influență pierdute după încheierea Războiului Rece şi atragerea la Uniunea Rusia-Belarus a republicii Moldova şi Ucraina;
- existența unor dispute şi a unor pretenții ale Ucrainei privind platoul continental al Mării Negre;
- creşterea importanței Mării Negre în procesul de redefinire a noilor zone de influență;
- intensificarea amenințărilor de natură non-militară la adresa siguranței naționale a statelor din zonă (crimă organizată, terorism transfrontalier, trafic ilegal de droguri şi armament, imigrația ilegală);

Menținerea unor riscuri şi apariția altora noi relevă transformările prin care trece Europa în urma încheierii Războiului Rece şi încercarea țărilor de a-şi redefini poziția în noul cadru creat. Astfel, teoreticienii militari au grupat amenințările la adresa securității şi apărării, din punct de vedere european, în trei categorii:

- terorismul internațional, ca amenințare strategică, el fiind legat de mişcările religioase fundamentaliste care au cauze deosebit de complexe;
- proliferarea armelor de nimicire în masă, ca o importantă amenințare la adresa păcii şi securității țărilor şi popoarelor în urma răspândirii tehnologiei rachetelor purtătoare care pot cădea în mâinile unor grupări teroriste de dimensiuni mici;
- existența unor structuri statale slabe şi amplificarea crimei organizate, ca factor de întărire a poziției crimei organizate în peisajul internațional.

Pe lângă aceste amenințări evidente şi directe se configurează amenințările indirecte, netradiționale şi asimetrice cum ar fi:

- dependența energetică, Europa fiind cel mai mare importator de petrol şi gaze naturale, majoritatea furnizorilor aflându-se în zona Golfului, Rusia sau Africa de Nord, importurile de energie situându-se la un procent de 50% şi urmând să crească, până în 2030, la 70%.
- acțiunile individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informatice;
- agresiunea economico-financiară;
- provocarea deliberată a catastrofelor ecologice;

Politica actuală de contracarare a vulnerabilităţilor la adresa securităţii şi apărării mondiale gravitează în jurul ideii de stopare a conflictelor inter şi intrastatale, gruparea statelor în organizaţii internaţionale, menite să asigure un climat satisfăcător de securitate şi apărare.

Statistic, în perioada 1990-2000 au avut loc, pe plan mondial, un număr de 56 conflicte armate majore, localizate în 44 de zone diferite. Cele mai multe sau produs în perioada 1990-1994, perioadă în care numărul acestora s-a situat între 30 şi 33, cel mai mic număr înregistrându-se în anii 1996 şi 1997[7].

Întrucât terorismul internaţional (inclusiv ideologia acestuia) constituie, în prezent, una dintre cele mai mari ameninţări la adresa securităţii, a păcii, a stabilităţii şi a valorilor democratice ale comunităţii internaţionale şi, în special, o ameninţare directă la adresa cetăţenilor europeni, a statelor membre ale UE, a democraţiei şi a statului de drept, valori pe care este fondată Uniunea Europeană, şi având la bază şi aceste vulnerabilităţi Parlamentul European a pus bazele unei strategii pe termen lung pentru combatere a terorismului internaţional şi în special a celui islamic.

Această strategie prezintă mijloacele aflate la dispoziţia Uniunii Europene în domeniul acţiunii sale externe de combatere a terorismului[8]:

- evidenţiază natura multiplă a reacţiilor disponibile pentru Uniunea Europeană în domeniul acţiunii externe de combatere a terorismului şi necesitatea ca statele membre să unifice şi să utilizeze în mod coerent instrumentele lor politice, preventive şi represive, cooperarea poliţiei şi a justiţiei, a serviciilor secrete şi a comunicaţiilor şi toate celelalte tipuri de reacţii solicitate şi sprijinite de Naţiunile Unite şi care fac parte dintr-o strategie multilaterală;
- reiterează, prin urmare, propunerea sa de a face politica antiteroristă a Uniunii mai coerentă şi mai efectivă, în relaţiile sale cu terţe ţări prin:
  - consolidarea dialogului politic în acest sens, în special cu acele ţări cu care Uniunea Europeană şi/sau statele sale membre au încheiat sau negociază acorduri de asociere sau de cooperare,
  - sprijinul politic şi comercial şi ajutorul pentru dezvoltare acordat ţărilor islamice moderate, atât în privinţa luptei împotriva terorismului cât şi pentru reformele sociale, politice şi economice aplicate în acele ţări;
  - ridicarea pe o nouă treaptă a dialogului şi a cooperării în lupta împotriva terorismului cu partenerii majori ai Uniunii (Israel, Japonia, Australia, Canada, Rusia etc.) şi, în mod special, cu Statele Unite, care reprezintă prima linie în lupta împotriva terorismului, fără afectarea nivelului de protecţie a drepturilor omului în nicio împrejurare;
  - promovarea consensului internaţional pentru adoptarea Convenţiei mondiale privind terorismul internaţional şi dezvoltarea Strategiei împotriva terorismului adoptată de Adunarea Generală;
  - cerinţa ca toate ţările terţe cu care Uniunea întreţine relaţii să semneze şi să ratifice cele 16 instrumente universale ale Naţiunilor Unite privind combaterea

[7] http://www.swp-berlin.org/cpn
[8] http://europa.eu.int/comm/external_relations/mepp

terorismului ca şi Protocolul opțional la Convenția ONU împotriva torturii şi a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante;

- aplicarea strictă a clauzei antiterorism ca şi aplicarea clauzei drepturilor omului inclusă în acordurile cu țări terțe, fără modificări „ad hoc" care să le îndepărteze de la substanța lor;
- întreruperea relațiilor politice şi comerciale cu statele care persistă în neîndeplinirea obligațiilor lor față de Comisia Națiunilor Unite împotriva terorismului;
- stabilirea unui Cod de conduită interinstituțional pentru relațiile externe ale Uniunii, propus de Parlamentul European încă din 2002;
- consolidarea cooperării cu organizațiile regionale şi internaționale care joacă un rol-cheie în menținerea păcii şi a securității mondiale, în primul rând Națiunile Unite (în special Consiliul de securitate şi Comisia sa împotriva terorismului şi Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile şi Criminalitatea) OSCE, Consiliul Europei şi NATO;
- promovarea şi aplicarea strictă a Rezoluției Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite 1540 (2004), pentru a împiedica actorii neguvernamentali şi statele care nu fac parte din Tratatul de neproliferare a armelor nucleare să cumpere arme nucleare, chimice sau biologice, în urmărirea strategiei UE împotriva proliferării armelor de distrugere în masă pentru dezvoltarea şi susținerea noilor inițiative privind dezarmarea nucleară şi revitalizarea Conferinței ONU privind dezarmarea;
- ridicarea pe o treaptă superioară a cooperării în ce priveşte schimbul de informații şi cooperarea între serviciile de securitate şi serviciile secrete, inclusiv serviciile secrete militare şi autoritățile polițieneşti, judiciare şi vamale ale statelor membre, inclusiv cu SitCen, Frontex, Europol, Interpol şi Eurojust şi diversele autorități competente la nivel european, Coordonatorul pentru politici antiteroriste Gijs De Vries şi Comisarul responsabil pentru justiție, libertate şi securitate, Franco Frattini; întărirea protocoalelor de securitate şi a interoperabilității prin menținerea activităților serviciilor secrete şi a agenților de aplicare a legii strict separate, aşa cum se stipulează în numeroase constituții naționale şi cu condiția să se asigure supravegherea parlamentară şi judiciară,
- organizarea de reuniuni regulate (cel puțin o dată pe an), cu participarea ministerelor corespunzătoare din statele membre, a Comisarului responsabil pentru justiție, libertate şi securitate, a Coordonatorului pentru politici antiteroriste al Uniunii şi a şefilor Europol, Eurojust, SitCen şi Frontex, şi care să fie dedicate exclusiv subiectului combaterii terorismului internațional;
- promovarea unui consens mondial privind nevoia de a pune capăt serviciilor bancare şi altor forme de paradisuri fiscale opace, folosite de terorişti pentru a masca tranzacțiile financiare;
- implementarea Protocolului privind armele de foc şi a Programului de acțiune al ONU privind armele mici şi uşoare;
- consolidarea unității militare împotriva terorismului prin pregătire şi alte măsuri;

- o creştere a competenţelor Europol pentru asigurarea faptului că rolul pe care acesta îl joacă în lupta împotriva terorismului este unul eficient;
- consolidarea cooperării cu Statele Unite în ceea ce priveşte schimbul de informaţii şi cooperarea între serviciile secrete şi de securitate ca şi între autorităţile poliţieneşti, judiciare şi vamale;
- consolidarea cooperării forţelor speciale ale statelor membre cu cele ale ţărilor terţe;

- evidenţiază necesitatea unei mai mari cooperări şi coordonări cu Statele Unite în lupta împotriva terorismului internaţional, punând accentul pe necesitatea protejării principiilor fundamentale privind drepturile omului;
- evidenţiază necesitatea creşterii competenţelor şi a resurselor disponibile pentru Coordonatorul pentru politici antiteroriste al UE (cu o referire specială la resursele neadecvate care îi sunt puse la dispoziţie), pentru ca munca să poată avea un impact mai mare şi o mai mare vizibilitate;
- invită Comisia şi Consiliul, pentru a face Curtea Penală Internaţională (CPI) mai acceptabilă şi mai realistă, să includă actele de terorism în jurisdicţia acesteia, deoarece acestea constituie crime împotriva umanităţii;
- invită Consiliul, Comisia şi guvernele statelor membre să întreprindă acţiuni practice eficiente în urmărirea interzicerii organizaţiilor teroriste;
- consideră că este esenţial să se încurajeze o mai mare stabilitate în afara Uniunii, prin folosirea tuturor instrumentelor disponibile, a programelor şi a mijloacelor în limita acţiunii externe, inclusiv:
  - noul instrument de stabilitate, care trebuie să ofere o nouă bază juridică pentru ajutorul pe termen lung în domeniul luptei împotriva terorismului, a neproliferării armelor de distrugere în masă, a luptei împotriva crimei organizate, a dezarmării convenţionale şi a securităţii umane; reaminteşte declaraţia prezentată de Comisie privind măsurile împotriva terorii, anexată la instrumentul de stabilitate, în care Comisia afirmă că măsurile împotriva terorismului finanţate de acel instrument vor respecta obligaţiile privind drepturile omului şi legislaţia umanitară legată de acestea şi Comisia va monitoriza conformitatea din partea ţărilor destinatare;
  - sprijinul, după ce acest instrument intră în vigoare, acordat strategiei de întrajutorare elaborată de Comisie pentru a ajuta ţările terţe să facă faţă ameninţării teroriste, atât prin programele Politicii europene de vecinătate (ENPI), instrumentul pentru stabilitate cât şi prin canalizarea asistenţei împotriva terorismului în toate programele sale de asistenţă, conform solicitării Consiliului European;
  - extinderea strategiei menţionate în toate domeniile de acţiune externă ale Uniunii şi la toate programele majore de ajutor pentru dezvoltare, cu excepţia celor pentru ajutor umanitar, care prin natura lor sunt necondiţionate;
  - întărirea folosirii mecanismului de reacţie rapidă militară şi civilă;
  - Consiliul şi Comisia trebuie să se asigure că atenţia faţă de victimele terorismului devine o piatră de hotar în politica Uniunii din acest domeniu,

aceasta dându-le siguranța că sunt ascultate, informate şi că primesc toată asistența;

- crearea unui oficiu similar în contextul noii Strategii a ONU împotriva terorismului, menit să ofere asistență tuturor victimelor terorismului, indiferent de cetățenia lor;

- invită Comisia să prezinte cât mai curând cu putință un comunicat care să stabilească programele de asistență existente şi mecanismele pentru a reduce şi a face față amenințărilor la adresa securității Uniunii şi a cetățenilor, inclusiv, în special, propunerile şi recomandările de îmbunătățire a eficienței şi coerenței programelor de asistență ale Uniunii;
- invită statele membre să contribuie mai mult la o evaluare integrată a amenințării la scară comunitară, prin creşterea fluxului de informații către Centrul Situațional al Secretariatului Consiliului UE; invită statele membre să mărească numărul personalului şi resursele puse la dispoziția Centrului Situațional şi să utilizeze mai mult evaluările unice combinate ale terorismului, care includ informații privind amenințările externe şi informații de la serviciile interne de securitate şi EUROPOL;
- recomandă adoptarea măsurilor care să conducă la stabilirea unei noi formațiuni a Consiliului, incluzând miniştri de afaceri externe şi miniştri de interne, atunci când se discută despre lupta împotriva terorismului;
- recomandă aplicarea prevederilor Tratatului UE privind PESC aplicate în lupta împotriva terorismului şi a Declarației privind lupta împotriva terorismului care a fost adoptată de Consiliul European din 25 martie 2004, a Planului de acțiune adoptat de Consiliul European din 21 septembrie 2001 şi a Strategiei împotriva terorismului, care a fost adoptată de Consiliul European la reuniunea sa din 14-15 decembrie 2005, prin adoptarea de măsuri precum:

  - elaborarea comună a planurilor de contingență pentru a face eficientă clauza de solidaritate pentru asistență reciprocă care a fost adoptată de Consiliul European din 25 martie 2004,
  - utilizarea, acolo unde este necesar, a operațiunilor specifice militare sau polițieneşti în baza PESC, ca parte a reacției Uniunii la terorism,
  - adaptarea la noile sarcini ale cooperării permanente structurate şi ale unităților de luptă prevăzute în Protocolul 23,
  - abrogarea regulii de unanimitate privind unele domenii ale cooperării judiciare şi polițieneşti în probleme penale.

NATO şi UE pe un front comun

Experiențele prin care a trecu Uniunea Europeană în deceniului trecut a dovedit faptul că diplomația clasică nu mai face față noilor provocări de natură teroristă la adresa securității europene. Conflictul din Kosovo, iar mai nou atentatele de la Madrid şi Londra au fost fermentul unei reforme instituționale substanțiale a organizațiilor europene de securitate. Cele mai semnificative schimbări au survenit în mecanismele instituțional-decizionale ale NATO şi UE, în timp ce ONU, OSCE şi Consiliul Europei fiind organizații consensuale şi profund diferențiate în privința

intereselor naţionale nu au reuşit decât parţial sau deloc să se reformeze. Aceste organizaţii vor continua să ofere un sprijin politic şi umanitar eforturilor mult mai nuanţate ale NATO şi Uniunii Europene în privinţa gestionarii securităţii europene, cu atât mai mult cu cât provocările la adresa securităţii devin din ce în ce mai puţin convenţionale. Aceste motive ne fac să insistăm asupra NATO şi UE, mai precis asupra parteneriatului transatlantic (majoritatea statelor membre ale NATO sunt membre ale UE) în redefinirea securităţii europene la începutul secolului al XXI-lea.

Securitate europeană la această oră nu poate fi concepută fără existenţa Alianţei nord-atlantice şi implicit a relaţiei speciale care leagă America de Nord de Europa, chiar dacă în anumite ocazii s-au manifestat fisuri diplomatice între aliaţii transatlantici.

În ultimii ani, NATO şi UE au trecut printr-un proces de reformă (consolidare) internă şi lărgire spre est. În bună parte, aceste două elemente se sprijină pe principiile adoptate de liderii Alianţei în aprilie 1999, chiar în toiul crizei din Kosovo. Printre cele mai importante elemente introduse de Noul Concept Strategic al NATO adoptat la Summit-ul de la Washington din aprilie 1999[9]:

- Apărarea colectivă a membrilor săi – prevedere în acord cu art. 5 din Tratatul Nord-Atlantic;
- Capacităţile militare – în scopul de a întări Alianţa acestea trebuie să fie mai mobile, mai bine susţinute, mai rezistente şi mai capabile să răspundă la întregul nou spectru de misiuni ale NATO;
- Noi misiuni – Alianţa trebuie să se adapteze la noul spectru de ameninţări la adresa intereselor comune ale NATO: conflicte regionale (precum cele din Bosnia şi Kosovo), proliferarea armelor de distrugere în masă şi ameninţări transnaţionale, precum terorismul, justificarea intervenţiilor *out-of-area*;
- Noi membri – accent pe menţinerea politicii „uşilor deschise", bazată pe art. 10 din Tratatul Nord-Atlantic şi angajamentul aliaţilor privind politica de lărgire, ca parte a unei strategii de întărire a păcii şi stabilităţii; în acest sens, a fost stabilit un Plan de Acţiune pentru Aderare;
- Parteneriate întărite – confirmă eforturile Alianţei de a dezvolta parteneriate întărite cu scopul de a creşte transparenţa şi încrederea reciprocă în chestiuni privind securitatea şi întărirea capacităţii aliaţilor şi partenerilor de a acţiona împreună;
- Capabilităţile Europene – subliniază dezvoltarea unei Identităţi Europene de Securitate si Apărare ca un necesar element de reforma, permiţând partenerilor europeni să aibă o contribuţie mai mare la securitatea europeană.

Cea mai mare schimbare survenita în activităţile NATO după sfârşitul Războiului Rece este implicarea sa în soluţionarea conflictelor, restaurarea păcii şi construirea stabilităţii în regiunile de criză. Actualmente, NATO conduce trei operaţiuni complexe de sprijinire a păcii: în Afganistan, Bosnia şi Herţegovina şi

---

NATO Summit: The New Strategic Concept, *Office of the Press Secretary*, Washington, DC, April 24, 1999, http://www.state.gov/www/regions/eur/nato/fs_990424_nato_strategy.html

Kosovo. In aprilie 2003, NATO şi-a transferat atribuţiile sale în privinţa operaţiunilor din FYROM Uniunii Europene[10].

În viziunea Alianţei, prăbuşirea Iugoslaviei şi crizele care i-au urmat au constituit primul exemplu euro-atlantic al provocărilor la adresa securităţii ale secolului al XXI-lea. Lecţiile învăţate în Bosnia-Herţegovina, Kosovo şi în FYROM (Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) sunt considerate foarte relevante pentru orice tip de acţiune militară a NATO în afara ariei şi au fost puse în practică în Afganistan[11]. Motivaţia acestor noi ameninţări este legată în bună măsură de ceea ce analiştii occidentali denumesc prin fenomenul statelor eşuate.

Una dintre problemele cele mai importante cu care se confruntă Alianţa este acuta preponderenţă a *leadership*-ului american atât ca pondere politico-militară, cât şi din punct de vedere tehnologic şi al sarcinii bugetare. America a dorit mereu ca Europa să joace un rol mai semnificativ în cadrul NATO, să împartă mai egal sarcinile în interiorul NATO. Europenii s-au complăcut cel mai adesea cu preponderenţa americană şi au preferat ca la adăpostul umbrelei Washingtonului să-şi dezvolte prosperitatea economică. Partenerii transatlantici şi-au semnalat ocazional ambivalenţa reciprocă. Pe de o parte, America doreşte ca aliaţii săi europeni să cheltuiască mai mult pe apărare, să poarte o porţiune mai mare din povara apărării colective şi să-şi asume o responsabilitate mai mare pentru menţinerea stabilităţii în Europa. Pe de altă parte, SUA a reacţionat împotriva unui pilon european puternic care acţionează independent şi separat de NATO şi de parteneriatul cu America.[12] Pe de altă parte, Franţa, în virtutea tradiţiei gaulliste şi-a semnalat frecvent poziţia sa împotriva hegemoniei americane, încercând să-şi convingă aliaţii europeni să realizeze o forţă europeană de apărare separată de NATO şi *leadership*-ul american. Totuşi, în faţa lipsei de putere şi de voinţă a politicii europene, Franţa a dat înapoi, recunoscând ocazional supremaţia americană. Este cazul sprijinirii active a intervenţiei NATO împotriva Iugoslaviei cu ocaziei crizei din Kosovo. Puterile pe care s-a sprijinit întotdeauna politica externă americana în interiorul NATO au fost Marea Britanie şi Germania. Ambiţiile Franţei au fost mereu temperate de aceste state. În virtutea aceleiaşi ambivalenţe, SUA au susţinut construcţia europeană, chiar în materie de PESC şi PESA, însă numai cu condiţia ca noile structuri instituţionale să nu pună în pericol coerenţa şi convergenţa Alianţei. Cu alte cuvinte, SUA sunt dispuse să pună la dispoziţia UE disponibilităţile militare ale NATO (*military assets*), în schimbul menţinerii comenzii şi controlului american.

Una dintre dilemele cu care s-a confruntat Alianţa pe parcursul a mai bine de un deceniu a fost problema supravieţuirii instituţionale. Adepţii şcolii realiste nu au conferit prea multe şanse NATO. Modelul realiştilor prezice sfârşitul alianţelor atunci când încetează să mai fie nevoie de apărare comună. Percepţiile ameninţării se schimbă radical atunci când balanţa de putere se schimbă (în cazul NATO prin trecerea de la un sistem bipolar la o hegemonie strategică americană), iar membrii nu

---

[10] *NATO Briefing: Building Peace and Stability in Crisis Regions*, http://www.nato.int/docu/briefing/crisis-management-e.pdf (20.11.2003).

[11] *Ibidem.*

[12] Douglas Eden, NATO and the Atlantic Relationship, in Douglas Eden (edit.), *Europe and the Atlantic Relationship: Issues of Identity, Security and Power*, MacMIllan Press Ltd, 2000, p.13.

se mai tem de un inamic sau nu mai simt nevoia să rămână împreună. În al doilea rând, dependența de o Mare Putere a unui stat mic cade în declin odată cu diminuarea nevoii de garanții de securitate. În al treilea rând, sprijinul domestic pentru continuarea calității de membru scade pe măsură ce interesele economice, politice şi diplomatice se redirecționează spre alte sectoare, regiuni sau motivații ideologice[13].

Alte impedimente serioase pentru continuarea relației transatlantice esențiale pentru securitatea europeană la începutul secolului al XXI-lea sunt legate de faptul că instituționalizarea PESA şi creşterea din ce în ce mai puternica a profilului UE pe plan internațional sunt văzute atât de unele cercuri de la Bruxelles cât şi de la Washington ca fiind tentative de a echilibra SUA pe plan mondial. Reacțiile Franței şi Germaniei la adresa intervenției americane în Irak pot fi interpretate ca manifestări ale unui Real-Politik încă prezent în politicile externe ale statelor europene. Pe de altă parte, politica externă americană este percepută ca fiind din ce în ce mai unilaterală. Între acțiunile unilaterale întreprinse de SUA în ultimii ani reținem: neplata obligațiilor la fondurile ONU; opoziția la adresa creării unei Forțe Europene de Reacție Rapidă, precum şi la adresa Curții Penale Internaționale[14]; aplicarea unor reguli de extrateritorialitate conturare dreptului internațional; acțiunea militară independentă şi unilaterală împotriva aşa-ziselor „state bandit" cum este cazul Afganistanului şi Irakului, eşecul de a semna Tratatul privind Minele Antipersonal; decizia de a nu ratifica Acordul Kyoto; decizia din 1998 a Senatului american de a respinge Tratatul Comprehensiv privind Interzicerea Testelor Nucleare (CTBT)[15].

În balanța cu aceste perspective pesimiste asupra viitorului relației transatlantice, se interpune viziunea liberal-instituționalistă, care susține că succesul NATO se extinde dincolo de rațiunile militare. În primul rând, statele membre şi cele aspirante vor să beneficieze de pe urma câmpului hegemonic (de vreme ce împărtăşesc aceleaşi valori liberale), apoi nivelul de instituționalizare aduce beneficii în termeni de stabilitate continentală, prevenire şi management al conflictelor, coordonarea politicilor de securitate națională. Nu în ultimul rând, NATO reflectă existența unei comunități de națiuni care împărtăşesc valori democratice, practică consultanța reciprocă şi luarea colectiva a deciziilor şi vor să crească atracția celor valori şi practici[16].

Cea mai importantă dimensiune a Alianței rezidă din relațiile acesteia cu Uniunea Europeană. Relația dintre cele două este considerată critică pentru succesul managementului crizei, aşa cum relevă Secretarul-General al NATO, lordul George Robertson. Atunci când UE şi NATO au acționat separat, fără coordonare şi fără relații bine structurate cu alte organizații, s-au produs eşecuri în soluționarea conflictelor. Răspunsul occidental la criza bosniacă a fost marcat, spre exemplu, de

[13] Charles-Philippe David, Will NATO live to celebrate its 100th birthday, in Charles-Philippe David, Jacques Léversque, *The Future of NATO: Enlargement, Russia, and European Security*, McGill-Queen's University Press, 1999, p.8.
[14] Paradoxal, Curtea Penala Internationala a fost un proiect american.
[15] Christopher Coker, *Globalisation and Insecurity in the Twenty-first Century: NATO and the Management of Risk*, Adeplhi Paper 345, Oxford University Press.
[16] Douglas Eden,, *Op. Cit.,* p.15.

confuzie şi competiţie între două structuri instituţionale (NATO şi UEO), conflictul manifestându-se inclusiv în privinţa structurilor de comandă şi control[17]. NATO şi UE au stabilit relaţii formale în ianuarie 2001, dar scopul real l-a constituit adoptarea la 16 decembrie 2002 a „Declaraţiei UE-NATO asupra PESA". De atunci, UE a negociat cu NATO o serie de documente cunoscute sub denumirea de pachetul „Berlin-Plus", care au făcut posibilă tranziţia responsabilităţii în privinţa menţinerii păcii în FYROM (1 aprilie 2003) dinspre NATO spre UE, fiind astfel consfinţită una dintre primele manifestări ale Politicii Europene de Securitate şi Apărare.

Aranjamentele Berlin-Plus au ca scop evitarea duplicării resurselor şi cuprind patru elemente: asigurarea accesului UE la planificarea operaţională a NATO; prezumţia disponibilităţii capacităţilor şi bunurilor comune ale NATO pentru acţiunile UE; opţiuni de comandă europeană pentru operaţiunile conduse de UE, inclusiv dezvoltarea rolului pilonului european; adaptarea sistemului de planificare a apărării NATO pentru a încorpora forţele disponibile pentru operaţiunile UE la nivel strategic într-o celula UE la SHAPE în Mons (Belgia) şi la nivel regional la AFSOUTH în Napoli (Italia)[18].

---

[17] Anthony Forster, William Wallace, „Common Foreign and Security Policy", in Helen Wallace, William Wallace (edit.), *Policy-Making in the European Union*, Oxford University Press, Oxford, 1996.

[18] *NATO Briefing: Building Peace and Stability in Crisis Regions*, http://www.nato.int/docu/briefing/crisis-management-e.pdf

PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE ŞI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE

Petru PAH*

The international organisations represent the most important forces in coordinating the actions and the cooperation between different fields, such as the political, economic, social, militrary or cultural.

The study of international organisations, as anlisys units, provide a different perspective over the security environment, widening the research area and giving new dimensions to a certain fenomena, like, for example, globalization and terrorism. The number of organisations and their role, have increased significantly, becoming an important element of the international system, especially after the Second World War. The activity of these organisation is diverse, and their analisys – complex, if not difficult, due to their great number and to their divrese typology.

Termenul de „organizații internaționale" a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât şi în cel ştiințific. În ultima parte a secolului XIX, în literatura de specialitate erau folosite adesea concepte precum „sindicatul public internațional", „biroul internațional" sau „comisia internațională". Sintagma „organizații internaționale" a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul ştiințific al juristului scoțian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existență al organizațiilor internaționale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii", publicată în anul 1908, şi a ghidului „Uniunile internaționale publice" al lui Paul S. Reinsch, din 1911[1].

Convenția Ligii Națiunilor[2], semnată în anul 1924, recunoaşte indirect existența organizațiilor internaționale în Art.23, care sugerează crearea unor organizații internaționale specializate, pentru promovarea cooperării internaționale. Mai mult, Art.24 foloseşte concepte precum „birou internațional" sau „comisie internațională" pentru organizațiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanța creării unor noi organizații internaționale. Ambele articole definesc vocația de organizație universală a Ligii Națiunilor.

Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Națiunilor Unite, este recunoscută existența unei organizații internaționale propriu-zise: semnatarii *„stabilesc în acest fel o organizație internațională numită Națiunile Unite"*[3].

Începând cu această perioadă de cristalizare conceptuală, au fost dezvoltate trei principale curente ce definesc rolul organizațiilor internaționale ca instrumente, ca

* **Locotenent colonel doctorand, U.M. 02565 Cluj Napoca**

[1] RITTBERGER, Volker şi BERNHARD Zangl, International Organizations. Polity,Politics and Policies, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006, p. 5

[2] The Covenant of the League of Nations, 1924, http://www.yale.edu/lawweb/avalon

[3] *The Charter of the United Nations*, 1945, http://www.un.org/aboutun/charter.

arene şi, în fine, ca actor. Adesea, organizaţiile internaţionale sunt văzute ca instrumente prin care statele îşi urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în primul rând, interesele celor mai puternici membri. Ca arenă, organizaţiile internaţionale sunt similare unui „*loc de joacă*”[4], şi nu unui instrument al politicii statale, iar ca instituţii, sunt forme ale unei diplomaţii de conferinţă, unde statele pot face schimb de informaţii, pot condamna sau justifica anumite acţiuni şi îşi pot coordona strategiile politice naţionale. Într-un cadru larg, se poate afirma că o organizaţie internaţională, ca subiect al unui acord internaţional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a poseda, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de aparticipa la acorduri internaţionale cu state sau alte organizaţii internaţionale şi de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, şi, pe de altă parte, are drepturi şi responsabilităţi create prin legislaţia internaţională sau acordul respectiv.

Organizaţiile internaţionale de securitate se disting de celelalte organizaţii prin aceea că îşi au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenţei şi realizare a păcii şi securităţii, prin folosirea unei largi game de acorduri şi mecanisme.

Sintetizând, putem afirma că există cel puţin patru seturi de sarcini pe care organizaţiile internaţionale de securitate le pot îndeplini:

-promovarea dialogului de securitate şi gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii şi/sau menţinerii păcii;

-crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activităţile militare, sau pe capacităţi comune pentru misiuni de pace;

-promovarea standardelor democratice şi respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;

-promovarea securităţii prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât şi interdependenţa actorilor, şi prin abordări cooperative ale riscurilor şi provocărilor, inclusiv terorismul şi proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului şi rolului organizaţiilor internaţionale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilităţii şi eficienţei. Durabilitatea se referă la persistenţa peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizaţiei, iar eficienţa la comportamentul actorilor ghidaţi de regulile şi normele acesteia. Aceste două criterii operaţionalizează importanţa instituţională a organizaţiei, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizaţiei de a rezista în faţa provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor şi normelor de către membrii săi.

Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizaţiilor internaţionale, realismul şi neorealismul nu acordă importanţă existenţei organizaţiilor internaţionale de securitate, acestea fiind considerate doar modalităţi de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obţinerii acordului asupra anumitor aspecte de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizaţiile internaţionale nu au nici o influenţă asupra comportamentului marilor puteri, acestea

[4] Apud RITTBERGER, Volker şi Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, p. 6.

din urmă preferând acțiunea unilaterală. Din perspectiva neorealistă, există un singur tip de organizație, anume *alianța*, fiind respins tocmai criteriul eficienței organizațiilor internaționale. În ceea ce priveşte criteriul durabilității, ambele curente îl consideră irelevant şi, chiar dacă o astfel de organizație durează în timp, ea este privită ca fiind lipsită de conținut.

În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate *comunități de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practice instituționale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea paşnică a membrilor grupului pe o perioadă de timp lungă[5]. Existența acestui tip de comunitate este caracterizată şi prin următoarele caracteristici:

-inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți;

-existența unor valori politice compatibile;

-existența capacității guvernelor de a reacționa rapid şi fără violență, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în desfăşurarea activității;

-existența unui comportament predictibil al tuturor membrilor;

-existența unor programe comune de instruire şi schimb de personal, a acordurilor bi şi multilaterale, a personalului multinațional în structurile de comandă etc.

Aşadar, în cadrul sistemului mondial, organizațiile internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. *„Actualele realități şi tendințe strategice în securitatea globală şi regională impun o interconectare a principalelor instituții de securitate, pentru realizarea unei acțiuni concertate, care să exploateze optim complementaritatea acestora şi să activeze capacitățile lor anticipativ-preventive”*[6].

Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât şi pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizație internațională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înființare (cum sunt, de exemplu, OSCE şi NATO), fie că una dintre funcțiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre şi cetățenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieții sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizațiile internaționale de securitate par a deține cea mai mare pondere în sistemul mondial.

Pentru a delimita cele mai importante organizații internaționale de securitate, pot fi stabiliți prin convenție următorii cinci indicatori principali, aleşi în funcție de elementele de bază ale unei organizații de acest tip:

• elemente ce reflectă existența obiectivă a organizației:

- scop declarat în sfera securității;

[5] Apud EMMERSON, Donald K., *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr. 6/2005, pp. 165-185, p. 170, http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson_JJPS_2005.pdf.

[6] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.8.

- arie de acoperire;
- număr de membri;

• elemente ce reflectă forța de impunere pe plan internațional a organizației:

- numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia[7]) care sunt membri ai respectivei organizații;
- numărul misiunilor de pace pe termen mediu şi lung (durata de peste şase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

De asemenea, mai pot fi introduşi în analiză şi următorii indicatori: buget, numărul personalului angajat, numărul acordurilor şi tratatelor de cooperare cu alte state şi organizații internaționale etc.

Urmărind aceşti indicatori, observăm că „ierarhia" organizațiilor internaționale de securitate existentă la nivelul cunoaşterii comune are un puternic substrat ştiințific. Astfel este confirmat faptul că ONU, NATO, UE şi OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia şi Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleaşi criterii şi statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie şi Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

Se observă că doar primele patru organizații răspund la cele cinci criterii principale stabilite prin convenție, acestea fiind cele mai importante organizații internaționale de securitate. Celelalte patru, alese pentru analiză datorită ariei mari de acoperire, nu răspund la criteriile referitoare la forța de impunere pe plan internațional a organizației, ceea ce le face organizații internaționale de securitate de importanță secundară.

Este evident că această metodă pentru determinarea celor mai importante organizații internaționale de securitate suportă îmbunătățiri, însă analiza perspectivelor de evoluție ale acestora nu poate fi realizată fără o minimă delimitare a organizațiilor al căror viitor este important pentru sistemul mondial, întrucât numărul total al acestora este mult prea ridicat.

Organizația Națiunilor Unite (ONU). Înființată la 26 iunie 1945 şi devenită efectivă la 24 octombrie 1945, Organizația Națiunilor Unite şi-a stabilit ca principal scop de a feri generațiile viitoare de flagelul războiului, prin unirea forțelor membrilor ei, în vederea menținerii păcii şi securității internaționale, prin garantarea că forța armată nu va mai fi folosită decât în interesul comun şi prin stabilirea între state a unor relații de bună vecinătate şi de toleranță. „*Principalul for internațional este obiectul unor încercări de reformă care vizează, atât relansarea rolului său în*

[7] Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia şi Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleaşi criterii şi statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie şi Franța sunt cei mai importanți actori europeni

reglementarea raporturilor internaţionale, cât şi adaptarea sa la noile provocări la adresa securităţii mondiale"[8].

În ceea ce priveşte *pacea şi securitatea internaţională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părţile opozante să folosească masa de discuţii, şi nu forţa armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanşării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfăşurându-se în interiorul statelor, şi nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operaţiunile de menţinere a păcii, implicând organizaţiile internaţionale şi întărind construirea păcii post-conflictuale.

Confruntat cu conflicte caracterizate de violenţă etnică (în Somalia, Ruanda şi fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunţat la desfăşurarea operaţiunilor între anii 1995 şi 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone şi Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menţinere a păcii. Experienţa anilor trecuţi a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii şi pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experienţă a arătat că menţinerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat ţărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiţia socială, protecţia drepturilor omului, buna guvernare şi desfăşurare a procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activităţii ONU este *susţinerea dezvoltării economice şi sociale* a statelor lumii. Deşi aproape toţi indivizii umani asociază această organizaţie cu problemele păcii şi securităţii, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea şi securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică şi socială a oamenilor din toată lumea*.

Multe dintre transformările economice şi sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influenţate de activitatea ONU, ce şi-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii şi a stabilit priorităţile şi scopurile cooperării internaţionale pentru a asista ţările în tranziţie şi a dezvolta un mediu economic global de susţinere.

În acelaşi timp, fiecare agenţie ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecţia drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităţilor, muncitorilor emigranţi şi altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acţiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaţionale şi a programelor naţionale de instruire şi consultanţă tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situaţiilor de criză şi, de când a coordonat pentru prima dată *operaţiunile de asistenţă umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internaţională *să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depăşesc

[8] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.9

capacitatea autorităților naționale. Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați oferă protecție internațională şi asistență pentru peste 22 de milioane de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență. De asemenea, ONU încearcă şi *reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor şi dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creşterea economică, guvernarea democratică şi respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

Deşi ONU a obținut până în prezent unele rezultate importante în traducerea în viață a obiectivelor înscrise în Cartă, în activitatea organizației s-au făcut simțite, totuşi, un şir de neajunsuri, de neîmpliniri.

În cadrul ONU, imposibilitatea de a rezolva o serie de diferende internaționale a determinat crearea unei metode şi a unor instrumente care să permită organizației să contribuie la prevenirea agravării conflictelor internaționale.

În acest fel s-au născut ***operațiile pentru menținerea păcii (Peace keeping Operations)***, care constau în amplasarea unor forțe militare sau paramilitare ale ONU într-o zonă în care a izbucnit sau poate izbucni un conflict internațional cu scopul de a înlesni soluționarea lui paşnică precum şi aplicarea soluției la care s-a ajuns.

S-au făcut referiri la operațiile de menținere a păcii ca la ” *o instituție implicată în zona cenuşie dintre soluționarea pe cale paşnică şi forța militară”*.

Operațiile de menținere a păcii contribuie la gestionarea conflictului. Din punct de vedere conceptual, aceste operații se încadrează undeva între soluționarea paşnică şi constrângerea colectivă. Scopul primordial al menținerii păcii trebuie să rămână acela de a realiza şi menține încetarea ostilităților.

De când Consiliul de Securitate este organismul responsabil de menținerea păcii şi securității internaționale în cadrul ONU, operațiile de menținere a păcii sunt inițiate prin rezoluțiile acestuia. În circumstanțe certe, Adunarea Generală poate stabili o operație de menținere a păcii.

De la căderea zidului Berlinului în anul 1989, ONU a întreprins o serie de schimbări semnificative în modul în care desfăşoară operațiile de menținere a păcii. Plecând de la observatori, în principal neînarmați, ori cu armament uşor şi misiuni de menținere a păcii, s-au folosit oportunitățile oferite de noul mediu strategic pentru a disloca forțe multidimensionale, multinaționale, care să extindă rolul său de promovare a păcii şi stabilității.

Experiențele din ultimii ani au dus la revizuirea metodelor şi capacităților. în plus, ONU recunoaşte că pentru multe operațiuni complexe poate fi necesară asistența organizațiilor regionale ori a altor autorități cu capacități specifice.

ONU, ca organizație mondială numărând în prezent 192 state are şansa de a deveni în viitor o instituție internațională de securitate eficientă, în măsura în care va persista în reformă, în care vor fi investite în ea mijloacele necesare dar se vor face şi investiții în schimbare, aşa cum se arată în Raportul secretarului general al ONU din

7 martie 2006, intitulat „Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume“.

Perspectiva organizației internaționale de securitate numărul unu este deosebită, privită prin prisma capitalului său uman. Acesta va avea noi competențe, sporite, şi un profesionalism real, va urma un parcurs profesional mai diversificat. Structurile departamentale ale ONU vor fi reorganizate, iar capacitatea de gestionare a cadrelor întărită.

În viziunea organizației asupra securității colective în secolul XXI, transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor va necesita stabilirea anumitor priorități politice şi instituționale, ca: prevenirea terorismului, combaterea proliferării armelor nucleare, chimice şi biologice, reducerea riscului de război, folosirea forței în anumite condiții stabilite de Consiliul de Securitate etc.

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deşi țările din Europa Occidentală şi-au diminuat sistemele de apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă şi nu dădea nici un semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate. În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul şi estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei şi Turciei, blocada Berlinului, ca şi violarea drepturilor şi libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens.

Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asociere de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membri îşi păstrează integral suveranitatea şi independența şi care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice şi militare, dar şi non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre.

NATO este o alianță politică şi de apărare care asigură succesul în menținerea păcii şi prevenirea războiului, eficiența diplonației preventive şi gestionarea cu succes a crizelor: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii şi pentru aşi păstra integritatea teritorială şi a restabili pacea.

Pentru realizarea politicii de securitate şi de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale:

-menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul şi pentru a asigura o apărare eficientă;

-capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței;

-promovarea activă a dialogului cu alte țări;

-înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor şi dezarmarea.

Alianța acționează pentru realizarea unei noi arhitecturi de securitate europeană prin amplificarea complementarității NATO cu OSCE, UE, UEO şi Consiliul Europei.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar şi coordonarea însăşi, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În acelaşi timp, NATO nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În viziunea Alianței, în actualele condiții, este mai puțin probabilă o agresiune asupra teritoriului țărilor membre, riscurile provenind, mai curând, din consecințele nefavorabile ale stărilor de instabilitate generate de gravele dificultăți economice, sociale şi politice prezente în multe țări ale Europei Centrale şi de Est. *„Din perspectiva evoluției conturate în decursul ultimilor ani şi din cea a dinamicii conceptului strategic, rezultă, că se va continua procesul de transformare şi adaptare a NATO la noile realități, în direcția asumării de misiuni specifice unui organism cu responsabilități globale în domeniul securității”*[9]. Mijloacele prin care Alianța acționează în spiritul politicii sale de securitate pentru menținerea păcii vor continua să includă şi:

-controlul crizelor care afectează securitatea membrilor săi;

-capacitatea militară capabilă să prevină războiul şi să asigure o apărare eficace;

- pârghiile politice favorizante dialogului cu celelalte țări şi căutarea activă a căilor pentru o abordare cooperantă a securității europene

La sfârşitul Războiului Rece, a devenit evident că, deşi nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei.

Din 1989, schimbările politice profunde care au avut loc în Europa Centrală şi de Est, au schimbat radical mediul de securitate în care Alianța Nord-Atlantică acționează pentru realizarea obiectivelor sale.

Pe baza noului concept strategic al Alianței, adoptat în 1991 de către şefi de stat şi de guvern ai NATO, a fost definitivată concepția privind constituirea unor Forțe Operative întrunite Multinaționale (CJTF), aceasta fiind deja în faza de punere în practică.

Noul concept strategic se bazează pe ipoteza unui mediu de securitate, în care schimbările pozitive pot fi fructificate spre binele tuturor popoarelor Europei. Schimbările radicale ale contextului strategic şi politic au determinat factorii de conducere ai Alianței să adopte noi orientări şi în ce priveşte îndeplinirea misiunilor sale principale. În primul rând, atenția s-a concentrat pe necesitatea întăririi rolului său politic şi pe contribuția pe care o poate avea, în cooperare cu alte instituții, la asigurarea securității şi stabilității, de care depinde viitorul Europei.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-

[9] Idem, art.10

Herţegovina. Aceasta, împreună cu desfăşurarea ulterioară a IFOR, a semnalat un moment de cumpănă.

În următorii cinci ani, politica sa de menţinere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă şi pentru a ţine cont de învăţămintele din Bosnia-Herţegovina şi Kosovo. Momente semnificative le oferă şi participarea sa la ISAF în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului şi Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acţiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă şi preocupările transformaţionale post-Riga.

Statele membre NATO ca număr 26 au înţeles că evoluţiile militare şi non-militare în afara zonei Alianţei ar putea afecta puternic securitatea acesteia şi a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilităţii, precum tensiunile etnice şi religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice şi proliferarea armelor de distrugere în masă.

„*Concept Strategic al Alianţei a fost redefinit în 1999 şi descrie modul în care trebuie coordonate mijloacele diplomatice şi militare ale statelor membre pentru a îndeplini obiectivele de scuritate. De asemenea, conceptul recunoaşte importanţa esenţială a realizării coordonării între strategiile naţionale ala statelor membre NATO"*[10].

Conform acestui concept, Alianţa este permanent pregătită să contribuie, de la caz la caz şi prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor şi la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv operaţiuni de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea şi dialogul cu alte ţări din spaţiul euroatlantic, în scopul creşterii transparenţei, încrederii reciproce şi a capacităţii de acţiune comune cu Alianţa.

Conceptul a fost completat în 2002 cu Angajamentele de la Praga – Prague Capabilities Commitement/PCC, prin care statele membre se implică în avans pentru a creşte capabilităţile puse la dispoziţia Alianţei în anumite domenii, necesare prevenirii noilor riscuri.

Pentru realizarea rolului său fundamental componenta militară a alianţei îndeplineşte următoarele misiuni;

-de securitate - participarea la întregul spectru de operaţii NATO, la operaţii de sprijin a păcii, umanitare şi operaţii postconflict;

-de consultare – asupra tuturor problremelor ce afectează interesele vitale ale statelor menîmbre, în cazul evenimentelor ce reprezintă un risc la adresa securităţii proprii, şi coordonarea eforturilor în domeniile de interes comun;

-de descurajare şi apărare – împotriva oricărui pericol de agresiune vizând un stat membru;

-de întărire a securităţii şi stabilităţii regiunii euro-atlantice, prin gestionarea crizelor şi activităţi de parteneriat/Partnership for Peace-PfP;

[10] Idem , art.21

-de încurajare a dezvoltării relațiilor internaționale paşnice şi prieteneşti şi susținere a instituțiilor democratice[11].

„*Organizația Nord-Atlantică, este şi va rămâne în continuare, un actor extrem de important al spațiului global de securitate, un generator de securitate cu valențe globale. Conform actualului Concept strategic al NATO, stabilitatea din zona euroatlantică va fi proiectată şi asupra celorlalte spații strategice, caracterizate adesea de tensiuni, situații de criză şi conflicte*"[12].

În noile condiții ale mediului strategic de securitate, NATO îndeplineşte rolul de organizație politico-militară de securitate şi apărare colectivă, care contribuie la pacea şi stabilitatea spațiului euro-atlantic şi a celui global, prin acțiuni militare şi acțiuni de management al crizelor, în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Gama largă a misiunilor NATO, importanța în creştere a acestora şi potențialul său deosebit, aşează organizația pe un palier dinstinct de responsabilitate, ce o detaşează net de orice altă instituție internațională de securitate.

Uniunea Europeană (UE)

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului, al cărei scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb şi a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg şi Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică şi de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre şi cu restul lumii. Creşterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări şi regiuni. Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări şi regiuni, în ceea ce priveşte cooperarea pentru dezvoltare şi reconstrucție şi asistența umanitară.

Comunitatea Europeană şi țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar şi pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia şi fostele țări URSS şi 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important şi cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, şi promovarea cooperării internaționale, a democrației şi a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în

[11] Idem, art.17
[12] Idem, art. 13

evenimentele de la sfârşitul anilor ’80 ce au alterat forma Europei şi a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice.

Deşi dezintegrarea URSS-ului şi sfârşitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situaţia din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conştienţi de ceea ce înseamnă existenţa unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru ţările vecine, cât şi pentru securitatea şi stabilitatea internaţională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înţeles în mod tradiţional. Mai mult, Uniunea trebuie să prevină şi să întâmpine ameninţări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul şi extremismul.

Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat şi UE a decis să-şi asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acţioneze independent nu numai în managementul crizelor, dar şi în prevenirea conflictelor, reconstrucţie şi stabilizare. În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toţi de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acţiuni autonome, dublate de forţe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaţionale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce priveşte principalele politici internaţionale. În 1986, Actul Unic European a instituţionalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht în 1992, membrii UE au integrat în Tratat obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-şi facă vocea auzită pe scena internaţională, exprimându-şi poziţia în legătură cu conflictele armate, drepturile umane şi alte principii şi valori universale vizând:

-apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale şi independenţei Uniunii;

-întărirea securităţii Uniunii şi a statelor membre;

-asigurarea păcii în lume şi întărirea securităţii internaţionale, în concordanţă cu principiile şi obiectivele OSCE;

-promovarea cooperării internaţionale;

-dezvoltarea şi consolidarea democraţiei şi a statului de drept, respectarea drepturilor omului şi a libertăţii fundamentale.

Tratatul prevede că politica externă şi de securitate comună va include toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv eventuala formulare a unei politici comune de apărare, care, cu timpul, ar putea conduce la o apărare comună. Politica externă şi de securitate comună aparţine acelor zone cărora statele membre le acordă o atenţie deosebită, datorită principiului suveranităţii. Realizarea unei politici comune de apărare şi prin aceasta, a unei apărări comune este, deocamdată, un proces mai greu de realizat, datorită imposibilităţii de a identifica o ameninţare comună la adresa tuturor statelor Uniunii după prăbuşirea fostei U.R.S.S.

Prevederile *Politicii Externe şi de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătăţirii eficienţei şi profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizaţia să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate,

inclusive formularea graduală a unei *politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA)*, ca parte a PESC.

Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate şi a declarat ca importante şi misiunile umanitare şi de salvare, precum şi stabilirea şi menţinerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanţa existenţei capacităţii Uniunii de a acţiona autonom în managementul internaţional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU şi cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

Uniunea Europeană numără 27 state membre şi reprezintă cel mai mare teritoriu comercial din lume.

Piaţa Comună, predecesoarea UE, a fost expusă competiţiei transatlantice dintre vest-europeni şi americani, competiţie care nu a încetat niciodată în plan comercial, tehnologic şi financiar.

Prin strategia de securitate [13], UE îşi statuează asumarea unui rol mai pronunţat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri şi ameninţări. Obiectivele strategice asumate după 2005 duc la creşterea responsabilităţilor UE în gestionarea securităţii globale acestea vizând:

-promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capabilităţi militare şi civile pe care UE le posedă;

-orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei, cuprinzând Orientul Mijlociu, Balcanii şi Caucazul;

-menţinerea ordinii internaţionale prin promovarea multilaterismului efectiv, prin respectarea şi dezvoltarea dreptului internaţional, în deplin acord cu principiile Cartei Naţiunilor Unite.

Politica de apărare comună a UE, reprezentată prin PESA, are menirea de a prezenta misiunile pe care componenta militară europeană le va îndeplini în zona de responsabilitate şi în afara acesteia.

Misiunile de tip „Petersberg”[14] constau în :

-misiuni umanitare şi de evacuare;

-misiuni de menţinere a păcii;

-misiuni de forţe combatante, înţelegând aici misiuni de restabilire a păcii;

-extinderea spectrului de misiuni, prin includerea a noi tipuri de operaţii, precum: dezarmare, asistenţă pentru state terţe în combaterea terorismului, reformarea sectorului de securitate.

[13] Srategia de securitate a Uniunii Europene, intitulată „A Secure Europe in A Better World”, a fost elaborată sub coordonarea Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă şi de securitate Comună/PESC, JavierSolana. Straregia mai este cunoscută şi ca „Documentul Solana” şi a fost aprobată pe timpul Summit-ului din decembrie 2003.

[14] Misiunile de tip „Petersberg” au fost adoptate prin Tratatul de la Amsterdam privind modificarea UE, semnat la 01.05 1999. Iniţial au fost prevăzute un număr de trei misiuni în sprijinul păcii, ulterior, spectrul de misiuni a fost extins pentru a îngloba lupta împotriva terorismului şi cooperarea militară.

Uniunea europeană va intra într-o etapă de consolidare a integrării actualilor membrii, concomitent cu continuarea negocierilor privind următoarea etapă a procesului de extindere.

În ceea ce priveşte politica de securitate şi apărare/PESA, deşi nu se întrevăd progrese rapide, este de aşteptat ca UE să-şi asume mai multe responsabilităţi în zonele de criză, într-un cadru de unitate strategică şi complementaritate cu NATO.

Pe ansamblu, ritmul şi amploarea implementării PESA va depinde de evoluţia relaţiilor transatlantice, precum şi de existenţa unui cadru de dialog cu alte structuri regionale de securitate.

Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE)

OSCE a fost creată în forma şi sub denumirea actuală în decembrie 1994 şi a devenit efectivă la 1 ianuarie 1995, fiind continuatoarea Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE), proces început în 1975 prin semnarea Actului final de la Helsinki la 1 august şi adoptarea de noi măsuri pentru întărirea securităţii şi dezvoltarea cooperării.

Actul Final de la Helsinki a pus baza pentru viitoarea dezvoltare a procesului CSCE. Documentul este împărţit în trei categorii principale de probleme, astfel:

-probleme referitoare la securitatea europeană;

-cooperare în domeniul umanitar;

-cooperare în domeniul economic, ştiinţific, tehnologic şi al mediului înconjurător.

Fiind o înţelegere regională, conform Cap. VII din Carta ONU, OSCE şi-a făcut clară dorinţa de a participa şi conduce Operaţiuni de Susţinere a Păcii (PSO) în situaţii corespunzătoare. Conform Directivei BI-MNC pentru doctrina NATO a operaţiilor în sprijinul păcii din 16 octombrie 1998, acţiunea Alianţei va fi o reacţie la mandatul OSCE şi va fi condusă în conformitate cu politica generală a NATO.

În prezent, OSCE cuprinde 55 de state, din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada şi toate republicile din fosta URSS.

Statele membre OSCE examinează rolul lor în acţiunea de menţinere a păcii legate de PSO, ca parte a negocierilor din Documentul de Securitate Europeană. în mod normal, o PSO va fi condusă sub auspiciile NATO sau OSCE, conferind operaţiunii legitimitate mondială sau multinaţională, după caz. Aceste operaţiuni sunt conduse în urma realizării consensului sau la cererea unui guvern recunoscut. În acest sens este relevantă introducerea de la articolul 4 din Tratatul de la Washington: „*Părţile se vor consulta atunci când, în opinia uneia dintre ele, integritatea teritorială, independenţa politică ori securitatea oricărei părţi este ameninţată.*"

OSCE este recunoscută în mod implicit „de facto" de către ONU ca fiind o structură de securitate regională cuprinzând aproape toate statele Europei, S.U.A., Canada şi câteva ţări din fosta C.S.I.

OSCE este împuternicită prin articolul 52 al Cartei ONU pentru a stabili şi executa operaţii "clasice" de menţinere a păcii, fără o autorizare prealabilă din partea Consiliului de Securitate cu excepţia acţiunilor de impunere a păcii prin utilizarea forţei, ce trebuie autorizate.

Asemeni altor structuri de securitate regională, OSCE a cunoscut transformări substanţiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nici o instituţie europeană nu-şi poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de probleme cu care se confruntă continentul. *„Rolul OSCE, organism înfiinţat în perioada Războiului Rece, avînd funcţia de dezvoltare a dialogului şi creştere a încrederii între statele aparţinând celor două sisteme politico-ideologice opuse, a scăzut după 1989, acţiunile sale limitându-se la monitorizarea situaţiei din unele zone de criză şi a evoluţiei proceselor de democratizare internă”*[15]. În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituţiei *identităţii de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcţional, normativ şi operaţional. În această privinţă, avantajele OSCE rezidă în:

-abordarea atotcuprinzătoare a securităţii (militară, politică, economică şi umană);

-participarea, pe bază de egalitate, a tuturor ţărilor membre;

-principii, norme şi valori comune;

-instrumente, mecanisme şi experienţă unică în domeniul democraţiei preventive.

Până acum, OSCE s-a implicat în direcţia prevenirii conflictelor interetnice şi în controlul situaţiilor de criză. În acest sens a creat postul de Înalt Comisar pentru minorităţile naţionale şi a trimis misiuni în zonele de conflict.

OSCE nu dispune de o componentă militară necesară pentru punerea în practică a deciziilor sale, precum Organizaţia Atlanticului de Nord, având o structură greoaie, inadecvată pentru a lua decizii în situaţii de criză.

Pe baza acestor elemente, OSCE acţionează în sensul: consolidării valorilor comune şi al asistării statelor membre în edificarea unor societăţi democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale şi perceptibile de securitate şi al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

În perioada următoare, este previzibilă, o diminuare a capacităţilor OSCE de a-şi asuma sarcini majore în domeniul securităţii continentale, dar va continua ca forum de consultări pe probleme de securitate şi ca organism complementar al ONU.

Organizaţiile internaţionale de securitate promovează dialogul de securitate şi gestionarea crizelor, creează sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacităţi comune pentru misiuni de pace, aplică standarde democratice şi respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice şi nu numai, dar şi prin abordări cooperative ale riscurilor şi provocărilor, inclusiv terorismul şi proliferarea armelor de distrugere în masă

Bibliografie selectivă

[1] ***Strategia de securitate naţională a României, Bucureşti, 2001.

[2] ***Carta Albă a securităţii şi apărării naţionale, Bucureşti, 2004.

[3] ***Strategia militară a României, Bucureşti, 2002.

[15] Doctrina armatei României, Bucureşti 2007, art.12

[4] ***Doctrina Armatei României , Bucureşti, 2007.

[5] ***Culegere de termeni, concepte şi noţiuni de referinţă din domeniile politicii militare, securităţii naţionale şi apărării armate, Editura Militară, Bucureşti, 2000.

[6] ***Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite.

[7] ***Convenţia pentru Protecţia Drepturilor Omului şi a Libertăţilor individuale, Consiliul Europei, 1992.

[8] ANDREESCU, A. TOMA, Gh., Conflictele sfârşitului de mileniu-stabilitate,instabilitate, manipulare, Editura Timpolys, 2001.

[9] BĂDĂLAN, E., gl. lt.dr., Securitatea României. Actualitate şi perspective; un punct de vedere, Editura Militară, 2001.

[10] MUREŞAN, M., gl. dr. TOMA, Gh., Provocările începutului de mileniu, (convenţionale, neconvenţionale, asimetrice), Editura Universităţii Naţionale de Apărare, Bucureşti, 2003.

,

INDEX DE AUTORI

APARASCHIVEI, Sorin, 63
ATANASIU. Mirela, 256
BĂLTARU, Pavel, 234
BODESCU, Alin, 219
CHEȚE, Emil, 238
DEMIAN, Mihai, 298
DRAGOMAN, Ion, 115, 219
DUȚĂ, Paul, 186, 195
GOIAN, Ionel, 92
HÂLDAN, Romulus, 125
HURMUZ, Paul, 264
INCICAŞ, Teodor, 100
IONESCU, Eduard, 228
IONIȚĂ, Crăişor-Constantin, 9, 19
ISTRĂTESCU, Anelis-Vanina, 115
MAFTEI, Lucian, 211
MARIN, Daniel, 292
OPREA, Roxana, 167
OPRIŞA, Cornel, 153
PAH, Petru, 33, 315
PASĂRE, Claudiu Ionel, 283
PORUMBIȚĂ, Ana-Maria, 48
PREDESCU, Flaviu George, 283
RALEA, Marius-Constantin, 298
RAȚIU, Aurelian, 238, 249
ROTĂRESCU, Savu, 72
SURDEANU, Virgil, 234
STOICA, Ionel, 136
TĂNASE, Tiberiu, 48, 167
VIŞAN, Gheorghe, 81

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I“

Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.11.2008

Hârtie: A3 Formmat: A5

Coli de tipar: 20,625 Coli editură: 10,3125

Lucrarea conține 330 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I“

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Şoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: http://cssas.unap.ro

100/1526/08 C219/2008